पेशवे दप्तरांतून निवडलेले कागद

२४

पश्चिमकिनाऱ्यावरील पेशव्यांच्या हालचाली

(१७४०-१७७२)

[किंमत—४ रुपये २ आणे किंवा ७ शिलिंग]

संपादक—गो. स. सरदेसाई, बी. ए.

गव्हर्न्मेंट सेंट्रल प्रेस, मुंबई
१९३२

(या प्रकाशनांतील संपादकीय टीका व मतें यांजबद्दल कोणतीहि
जबाबदारी सरकारावर नाहीं.)

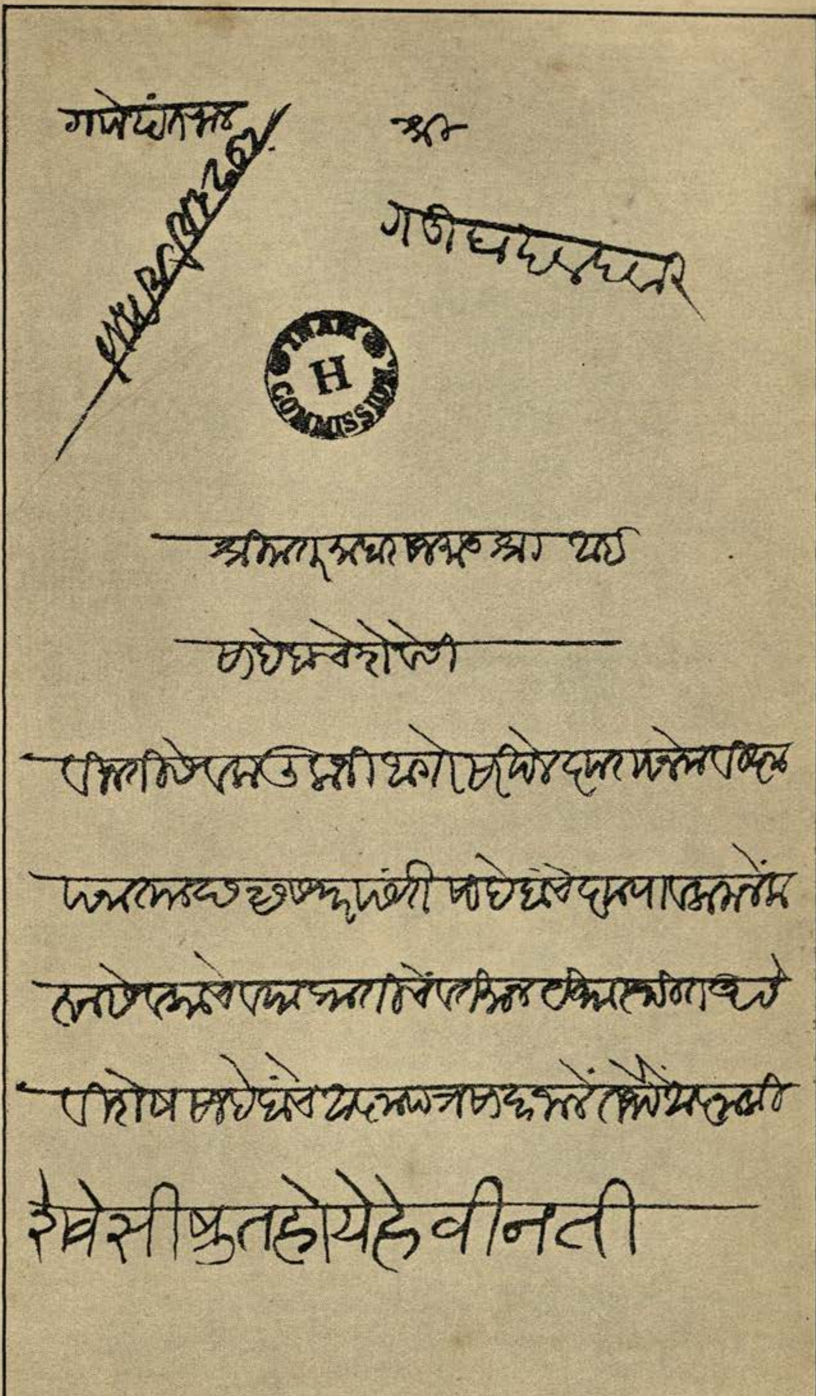
THE PESHWA'S COMMITMENTS ON THE WEST COAST.

Even though it may be doubted whether Shivaji ever actually contemplated a Hindu Empire he certainly tried to establish an independent position for the whole of the Maharastra. The west coast formed not the least important of the territories he coveted. He had the shrewdness to avoid hostilities with the two European nations, the Portuguese at Goa and the English at Surat and Bombay, and aimed only at destroying the power of the Sidi whose heroic struggle with the Marathas is narrated in a separate selection of this series. By the time Peshwa Balajirao came into power, he had to face many important problems on the west coast, where the recent conquest of Bassein had to be consolidated, and the defiant Angria brothers pacified. During Shahu's lifetime, however, the Peshwa, having no final authority, could not accomplish much, as the two queens of Shahu, as well as Sambhaji of Kolhapur and others, interfered with his plans. After Shahu's death affairs for a time drifted, though the Peshwa never completely lost touch with them. But they assumed an aggravated form when the Savants of Wadi who were attacked and nearly exterminated by the Portuguese and Tulaji Angria in concert appealed to the Peshwa for help. That help was given and the Portuguese were easily quelled, and Ramaji Mahadeo, the Peshwa's chief officer, managed to capture many of their smaller forts and minor possessions. The Sidi of Janjira and the Angrias, however, continued to give trouble; how they gradually drifted into war with the Peshwas is well illustrated by the full letters of Ramaji Mahadeo (Nos. 98, 108). The Angrias were finally crushed in a memorable campaign during 1755-56 with the help of the British Fleet. In the absence of sufficient evidence it is difficult to decide how far Tulaji Angria was responsible for his misfortunes. The manner and tone of some of his letters herein printed show that he had a strong case. Ramaji Mahadeo's letters on the affair are full and interesting.

Another episode of interest is the capture of Surat by the English on 4th March 1759. Surat for a time became a hot-bed of intrigues between the English, the Marathas, the Sidi and the local officers of Surat out of which the English emerged triumphant. While the Marathas stood wavering as to the course to be adopted, an English squadron entered the River and battered the walls of Surat castle and driving the Sidi before them occupied the City and had their nominees appointed as officers.

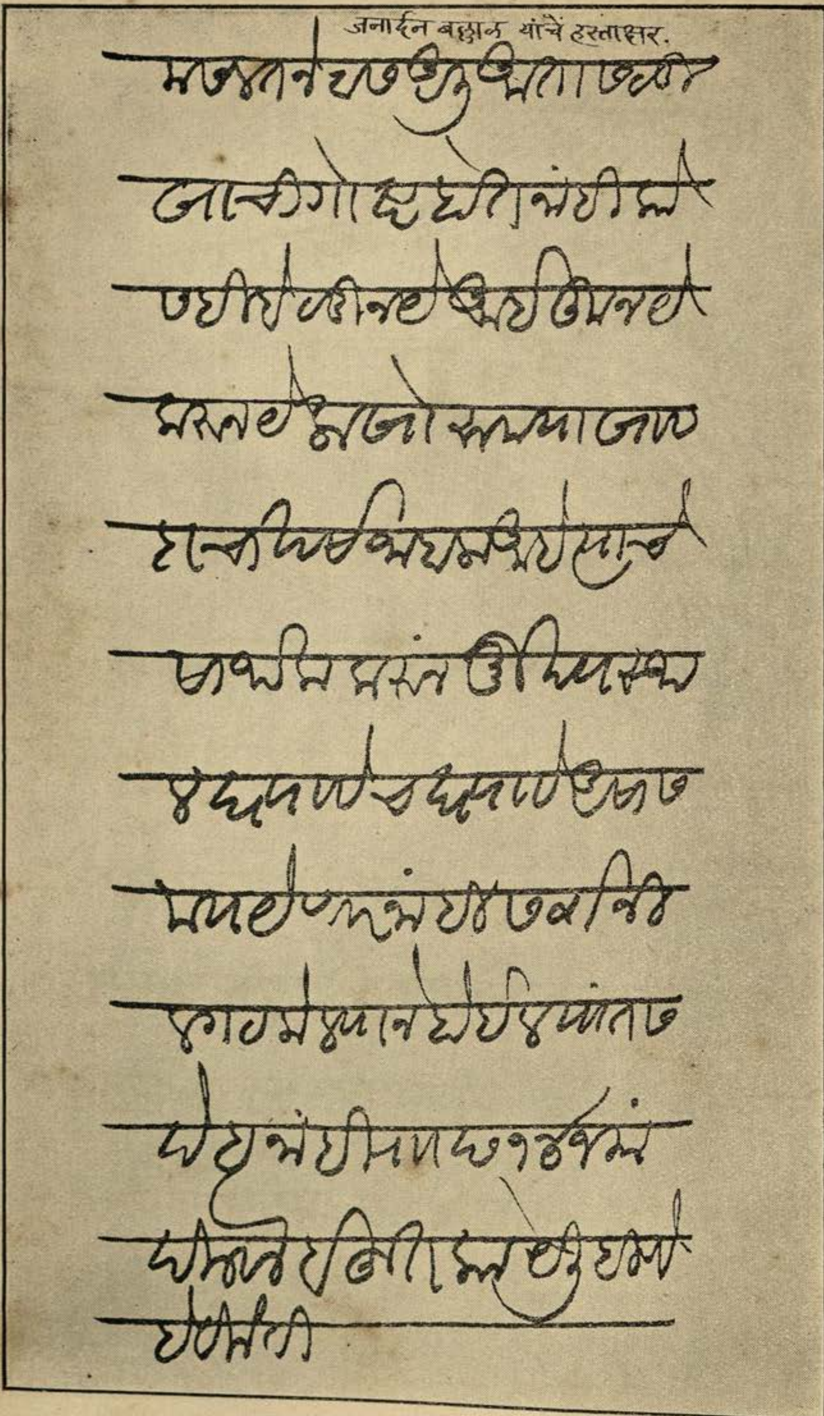
The siege and capture of Underi, which was to form the prelude to a campaign for finally wiping out the Sidi has also been touched in some of the letters.

Owing to many important dates having been corrected while the selection was going through the press, the chronological order of the papers is unavoidably disturbed in some places. This, it is hoped, will not entail any serious inconvenience to the student.

Facsimile of the handwriting of Tulaji Angria. *(Died in 1769.)*

No. 175

Facsimile of the handwriting of Janardan Ballal. *(Died in 1756.)*

No. 1] [Recd. 19-11-1739?

छ २८ साबान

श्रीरामचंद्र.

पुरवणी राजश्री चिमाजी आपा

स्वामी गोसावी यासी

विनंती उपरी. राजश्री संभाजी आंगरे सरखेल यांकडील बोलीचालीचा विचार लागला आहे. रा। सुभानजी गांठे आम्हांकडे पाठविले आहेत. ऐसि-यासी त्यांच्या चितांत आहे जे राजश्री राऊ प्रधान याणी आपणास इमान शफत देऊन यैसा अविवेक करावा यैसे नव्हतें. कैलासवासी राजश्री बालाजी-पंत नाना यांचा व राजश्री कानोजी आंगरे सरखेल यांचा स्नेह अकृत्रिम बुधीने चालत आला. त्यांजमागें राजश्री राऊ वडील आम्हांस आहेत. त्यांणी आम्हांवर दया करावी. आमचे चाकर आपले पदरीं घेऊन त्यांचा अभिमान धरून आम्हावर अवकृपा करावी यैसा अर्थ नाहीं. रा। आणाजी साटम याणी इमान क्रिया देऊन विश्वासघात केला. कारकून व सरदार धरून नेले. त्या-उपरी राजश्री रघुनाथजी येऊन कौलाची खेडी मारून नेली. रयत नागविली. यैसा कहर मांडिला आहे. वेदमूर्ती राजश्री बापूभट बरवे आपणाकडे व साता(री)यास उमरजेस महाराजांकडे पत्रें पाठविलीं आहेत. उपायास त्यांणी अंतर केले नाहीं. आम्हांस हाली पत्रे पाठविलीं आहेत जे, तुम्ही मध्यस्त होऊन राजश्री राऊ प्रधान यांचा आमचा विवेक करून द्याल तर आपण मान्य आहों. बोलीचालीचा अर्थ मनास आणितां रा। आणाजी साटम व वरकड आपले निसबतीचे सेवक आहेत त्यांस हुजूर आपणाकडेस न्यावे. बलेवंतगड[1] तुम्ही आपले स्वाधीन करून घेणें म्हणिजे आम्हास इतबार वाटल. रा। विसाजीपंत व आपणाकडील लोक धरून नेले आहेत ते बावडेयास आणवणें आणि राजश्री रघुनाथजी यांचे कबिले सोडून तुम्हांकडे बावडेस पाठऊन देतों. यैसा मुदा त्यांचा आहे. यैसियांसी आपण हाली राजश्री बालाजीपंत याजबा। कितेक अर्थ सांगोन पाठविला व पत्र पाठविले तेंच बजिनस विजयदुर्गास पाठऊन बोली-चालीचा दढाव करून मागाहून रा। बालाजीपंत यांसी व रा। संभाजी पडवल यांसी पाठऊन देतो म्हणजे सकल अर्थ श्रुत होईल. वाडीहून पत्रें राजश्री फोंड-सावंत सरदेसाई व राजश्री सुलतानजी रायजादे यांची आम्हांस आली आहेत.

१ ठाणें. शहापूरच्या इ. २५.

त्यांचे आमचें दर्शन व्हावे यैसा प्रसंग आहे. घडोन येईल तें लिहून पाठऊं. कृपा आसो दीजे. आम्हास आधार व भरवसा स्वामीचा आहे. आपले आज्ञेंत आहो. आमची विनती चालवीत जावी. हे विनंती.[1]

¶*Bhagwantrao Amatya writes to Chimaji that Sambhaji Angria sincerely desires to come to an amicable settlement with the Peshwa.*

No. 2] [*Received on 3-4-1740*

पौ छ १६ मोहरम

श्रीशंकर

विनंती उपरी आपण पत्र पाठविलें प्रविष्ट जाहालें. लिहिलें वर्तमान अवगत जाहालें. लिहिलें कीं, कालीं गलबतांवरी मारगिरी करून दोन गलबतें माघारां फिराविलीं. गोलंदाज ठार पडिला म्हणून लिहिलें. त्यास उत्तम गोस्टी केली; परंतु जेणेंकरून खाडी बंद होये, स्वामिकार्य होऊन येईल ते गोस्टी करणें. तीनसें बरखंदाज व संभर स्वार आले आहे; त्यास भरतीहि आली आहे. लगट करून खाडी बंद व्हावयाचा विचार करणें. राजश्री रामाजीपंत दिवाण अद्याप माखजणास आहे. राजश्री विसाजीपंत रत्नागिरीस आले आहे. त्याची याची भेटी जयेगडीं होणार. भेटीनंतर विजयदुर्गास जावयाचा विचार होईल, अथवा राजश्री संभाजी आंगरे सरखेल याचा आगमनाचा विचार होईल. जो विचार होईल तो राजश्री रामाजीपंतां पत्र आलियावरी लेहून पाठऊन देऊं. कृष्णाजीपंताबराबर निरोप सांगून पाठविलात, त्याच्या विचारणांत आहों. जो मजकूर होईल तो लेहून पाठऊन देऊं. बहुत काये लिहिणें + हें आशीर्वाद.

¶*The writer congratulates the addressee on defeating the enemy and repulsing his ships and orders him to blockade the creek. He promises to write to him about an interview between Ramajipant and Visajipant.*

No. 3] [*26-3-1741 ?*

पौ छ १६ मोहरम

श्री

पुरवणी श्रीमंत राजश्री नाना

स्वामीचे शेवेसी

विज्ञापना. मुंबईहून पत्र आले की, संभाजी आंगरे कुलाबियाचा बारियावरी आला आहे. त्यासी काये विचार हे न कले; तरी याचा काये विचार ते लिहिणे.

---

१ पत्र भगवंतराव अमात्य यांचें.

\+ येथून पुढील मजकूर बाळबोधींत.

त्यावरून त्याजकडे कारकून रवाना केला असे. जबानीने चार गोो[1] सांगोन पा आहे की, त्यांचे हर्त्र[2] कोणीकडे आहे, हे चितांतील गोो कळेल. त्यसी कारकुनाबाा याचे जाब होईल तेहि मागाहून आला म्हणजे रवाना करतो. लोकाची रवानगी करावी. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶*Ramaji Mahadev to Nanasaheb, promising to find out the intentions of Sambhaji Angria and report on his movements.*

No. 4] [*16-4-1741*

श्री

राजश्री बालाजी पंडित

प्रधान गोसावी यांसि

सकलगुणालंकरण अखंडितलक्ष्मीआलंकृत राजमान्य स्नेो तुळाजी आंगरे सरखेल रामराम विनंती. येथील कुशल जाणून स्वकीय कुशल लेखन केलें पाहिजे विशेष. पत्र पाठविलें प्रविष्ट होऊन लेखनार्थ श्रवणें परमाश्चीर्य भासलें; सारांश, अंजनवेल गोवलकोट घेतल्यावरी राजदर्शनास यावें हा हालीचा निश्चय स्वतसिध केला असतां निभावणी न जाली. रायगड प्रांतीं उपद्रव होता यास्तव तेथील बंदोबस्त करावयाची आज्ञा आम्हांस निक्षूणतेनें केली आहे, यैशियास, उभयपक्षी अविनाभावें घरोबा चालत आहे यास्तव हें पत्रलेखन केलें आहे. तरी रायगडचे तालुकेयाचे माहाल माहाड, बिरवाडी, नातें, कोंढवी, तुंडील आदिकरून याचा शामलाचे तालुकेयाचा यैवज मागों नये, दरदिवा येथील लोक उठवावे येदर्थी विस्तारें लेखन केलें. यैशास येतद्विषयींचा साकल्याभिप्राय आपणांस अवगत आहे. किले कोटाचा यैवज न मागावा हे गोष्ट आपल्या तऱ्ही चित्तास येईल आणि आपण आम्हांस लिहितील यैसें नव्हतें. तत्रापि दरबार आहे, पांचपेंच पडतच आहेत. वरकड किले कोटाचे तनखेयाचा व बंदर किनारेयाचे जागे जंजिरेयाचा सर्व अनुभव भगवदिछेनें आपणांस घडला आहे. तशाहिमध्यें या क्षेत्रींची प्रजा अनुत्पन्न, किले कोटाची उपजीविका येथास्थित जाली पाहिजे. आपण सर्वज्ञ आहेत. लिहिल्या अर्थाचें मनन करून दरबारी निशा करावया मनसब्याचे साभारी (?) आम्ही गोसावियास

---

१ गोष्टी. २ हार्द=अंतःकरण.

लक्षिले आहे, तेथें विस्तार काशास ल्याहावा ? आमचा संकल्प आपल्याखेरीज आहे यैसें नाहीं. रवाना छ ९ माहे मोहरम. बहुत काय लिहिणें ? लोभ असो दिल्हा पाहिजे, हे विनंती.

¶*Tulaji Angria writes a mild protest to the Peshwa against the latter's orders which, the writer urges, are impossible to carry out. The letter shews how the breach gradually widened until an open conflict broke out.*

No. 5] [*20-4-1742 ?*

पौ छ २७ सफर

श्री

सेवेसी विनंती. मानाजी आंगरे राजदर्शनास येतात हे वर्तमान पूर्वी सेवेसी लेहून पाठविलेंच आहे. आजी छ २५ सफरी तलेगावांस आले; तेथून पुढे येतील. सेवेसी विदित व्हावे याकरितां लिहिले आहे हे विज्ञापना.

¶*Manaji Angria comes for an interview with the king probably in order to receive the robes of investiture after his brother Sambhaji's death which took place on 12th December 1741.*

No. 6] [*4-9-1744 ?*

श्री

श्रीमंत राजश्री पंत प्रधान स्वामीचे शेवेसी

विनंती सेवक रामाजी माहादेव प्रो ठाणें साष्टी चरणावरी मस्तक ठेवून साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. तागायत छ ८ शाबानपर्यंत स्वामीचे कृपावलोकनें-करून येथील वर्तमान येथास्थित असें विशेष. स्वामीचें आज्ञापत्र सादर तेथें आज्ञा कीं आपला हिसेब कितेब घेऊन हुजूर येणें. त्यास आज्ञेप्रमाणें भाद्रपद शुद्ध तृतीयेस रात्रौ मुहुर्तेंकरून राजश्री गंगाधरपंत यांचें घरीं आलों. तेथून निघोन यावें त्यास राजश्री शंकराजीपंताचीं पत्र तीन च्यार वसईहून आली कीं वलंदेजांस दवण फिरंग्यांनीं देऊं केली. सुरतेहून पांच तरांडी लोक भरून वलंदेजानी रवाना केलीं असेत, दवणेस येऊन दाखल होतील. फिरंगी व वलंदेज येक-विच्यारें आहेत म्हणोन सुरतेहून लिहिलें आलें आहे, तरी तुम्ही तूर्त हुजूर न जाणें. हें वर्तमान हुजूरहि लिहिलें आहे. टोपकराचें वर्तमान येथातथ्य कळल्यावरी जाण्याचा विचार करणें म्हणोन तीन पत्रें आलीं. त्याजवरी काल

छ ७ मीनहूस दोन प्रहरीं पत्र आले कीं यांचा जहाजावरी पांच सातशें वलंदेजाचें माणूस दवणेस येऊन दाखल जाहालें. खुशालीच्या तोफा कोटावरील व जहाजांवरी जाहाल्या म्हणोन इंद्रगड वगैरें जागांचीं पत्रें आलीं. बातमीस माणसें पाठविलीं आहेत. वर्तमान तथ्य केलें तोंवरी न जाणें म्हणोन लिहिलें, त्याजवरून च्यार दिवस राहावयाचा विचार करून राहिलों आहों. प्रथम सावकारी मुंबईची बातमी तरी वलंदेजांनीं वखारींस जागां दंवणेंत मागितली ते सावकारीचें अमदरत्फीकरितां देणार म्हणोन मुंबईकर महमद सोफी पलवकर वगैरे सावकारांनीं वर्तमान सांगितलें होतें. सांप्रत शंकराजीपंतास सुरतेचें लिहिलें आलें, त्याजवरून त्यांहीं आम्हास लिहिलें; परंतु आम्हास सावकारी मुंबईची बातमी जाली होती. ते पुन्हा चौकस करावयासी मुंबईस शाहाणा माणोस पाठविला आहे. येकदों दिवसां येईल. इतक्यांत शंकराजीपंताची माणसें बातमीस गेलीं असत तेहि येतील. वर्तमान येथातथ्य काय तें कळल्यावरी दोंचहूं दिवसांत निघोन येतों. राजश्री नारो बलाल याजबराबर कागदपत्र पुणियास रवाना केलें तें जाऊन दाखल जालेच असतील. आम्ही दोनच्यार दिवस वर्तमान कले तोंवरी वाट पाहून येतों. वरकड जागां जागां बंदोबस्त उत्तम प्रकारचा केला असे. राजापूर प्रांतास लोक पाठविले आहेत. त्यासी पाठवावयाची आज्ञा करणार स्वामी धणी समर्थ आहेत. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶*Ramaji Mahadeo informs the Peshwa that he has been detained on the way to Poona owing to news of the advance of the Portuguese and the Dutch forces against the Marathas.*

No. 7] [22-4-1753

श्रीआईआदिपुरूष

सेवेसी विज्ञापना. ता छ+ १७ जमादिलाखर मंदवासर मुकाम कसबे राजापूर साहेबाचे कृपादृष्टीकरून सेवकाचे वर्तमान येथास्थित असें विशेष. साहेबाचे आज्ञापत्र सादर होऊन सांप्रत परामृश होत नाहीं. तेणेकरून चित सापेक्षित आसे; तरी यैसे नसावें. निरंतर आज्ञापत्र सादर करून सेवकाचें सांभाल करणार धणी समर्थ आहेत. प्रस्तुत इकडील वर्तमान तरी अंगारकाकडील भले माणूस व कारकून मध्यस्तीस आले. बोलाचाली होऊन विशालगडचा तहरह जाहला. इकडील मुद्दे हांसील जाहालें. त्याची भेटीची आर्त चितांत होती. कितेक ममतेच्या गोष्टी सांगोन पाठविल्या, त्यावरून भेटीचा सिधांत जाहला. छ १५ रोजी गुरुवारी मौजे येरोली येथन कूच करून सडे स्वारीनिसी मौजे सवदल

+ शाहू रोजनिशी, पृ. १०८ पहा.

येथें येऊन मुकाम केला. दुसरे दिवसी शुक्रवारी प्रात:काली तेथून कूच जाहले. राजश्री तुळाजी आंगरे सरखेल पुढें श्रीगंगेवरी आलें. दाहा घटिका दिवसास भेटीचा समारंभ जाहाला. भेटी जाहल्या. साहेबास विदित व्हावे यास्तव सेवेसी लिहिले असे. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶*The Pratinidhi writes about the peace proposals received from the Angria regarding the settlement of Vishalgad, and his visit with Tulaji Angria.*

No. 8] *[25-4-1753*

पैवस्ती छ २६ जमादिलाखर

श्रीआईआदिपुरूष

सेवेसी विज्ञापना. ताा छ २० जमादिलाखर सौम्यवासर मुकाम मौजे येरोली[१] नजीक प्रभावळ साहेबाचें कृपादृष्टीकरून सेवकाचे वर्तमान येथास्तित असें विशेष. राजश्री तुळाजी आंगरे सरखेल याच्या व आमच्या भेटी राजापुरावरी श्रीगंगेसनीध जाहल्या, येविसीचे वर्तमान सेवेसी अगोदर लिहून पाठविले होते, त्यावरून श्रुत जाहले असेल. प्रस्तुत वर्तमान तरी परस्पर बहुमान वस्त्रें होऊन, साहेबाचे पुण्यप्रतापेंकरून संरेश[२] उतमच जाहला. कितेक घरोबियाच्या गोष्टी, व साहेबांच्या पायासी येकनिष्ठता, व धणियाच्या राजास उपयोगी यैशा कितेक गोष्टी बहुत लीनतेने बोलिलें. त्याची निष्ठा साहेबाच्या पायासी बरीच आहें; दुसरा विचार किमपि नाहीं. साहेबींही त्याजवरी कृपा करावी. पांच रोज आमचा मुकाम ते स्थलीं होता. आजी प्रात:काली त्यासी विजेयदुर्गास जावयास निरोप देऊन, आम्हीं कूच करोन या मुकामास दोन प्रहरी दाखल जाहालों. उदैक फौज आंबेयाच्या मार्गें लाऊन देऊन, आम्ही सडे स्वारीनिसी किले विशालगढास जाऊ. सत्वरीच त्या प्रांते सेवकाचें आगमन होईल. चरण दृष्टीस पडतील तो सुदिन असें. वरकड सविस्तर दर्शनांती निवेदन होईल. पुढे कितेक मनसबा कर्तव्यार्थ व्हावयाचा आहे. राजश्री तुळाजी आंगरे सरखेल याणी शाहेबांच्या दर्शनास यावें हाहि करार जाहला आहे. सेवकास चरण दृष्टीस पडतील, तदनंतर सेवेसी विदित होईल. सेवेसी श्रुत होय हें विज्ञापना.

¶*The Pratinidhi reports his interview with Tulaji Angria and communicates to Shahu his favourable impressions about him.*

---

१ हल्लीं वेरवली. २ सौरस्य, स्नेह.

No. 9] [22-1-1753

श्रीभवानी प्रसन्न

सेवेसी विनंती. सेवक येमाजी सिवदेव कृतानेक विज्ञापना. ताा छ १६ रबिलौवल मुकाम कडेगाव साहेबाचे कृपेकरून सेवकाचें वर्तमान येथास्थित असे विशेष. साहेबी आज्ञापत्र पाठविले तेथे आज्ञा जे किले विशालगड येथे असंमतादभागे राजश्री तुळाजी आंगरें यानी वेढा बसहून जागियास अपाय करावयाचा योजिला आहे; तरी तुम्हीं अविलंबे जाऊन वेढा उठऊन, पारपत्य करणें. तुमच्या साहित्याविसी राजश्री स्वामीस व राजश्री उदाजी चव्हाण यासी (व) राजश्री मालोजी घोरपडे यांसी पत्रे पाठविली आहेत: तेहि सामील होतील. तुम्हीं जाणे म्हणून आज्ञा. आज्ञेप्रमाणे सेवकानी श्रीमंत राजश्री पंत प्रतिनिधि यांस विनंती करून सिधता केली आहे; परंतु राजश्री पाराशरवांसी यांची फौज, व राजश्री उदाजी चव्हाण, व समस्त कटक जमा होऊन, मिरजे सभवत्या खंडणिया घेऊन मिरजे नजीक बसले होते. त्यास दबाव घालून, फौजेत फूट करून राजश्रीस बहुता प्रकारें सांगोन पाठवावयाचे पाठऊन, मिरजेचा शह उठऊन म्हैशालावरी मुकामास लाऊन दिले. तेथूनहि परस्परे बिघाड योजून, स्वस्थलास जावयाची योजना केली आहे. आजी उदियाच्या दिवसात हिकडील निश्चिति करून, मिरजेचे संरक्षण जाले यैसे दढोतर करून, कूच करून, आंगरकाच्या पारपत्यास आज्ञेप्रा जाऊ. सर्व साहित्य करणार साहेब धणी आहेत. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶*Yemaji Shivdeo promises that as desired he will at once proceed against Tulaji Angria who is contemplating laying siege to Vishalgad.*

No. 10] [11-5-1746

श्री

श्रीमंत राजश्री नाना स्वा-
मीचे सेवेसी

विनंती. सेवक राघो केशव कृतानेक सांं नमस्कार विनंती. सेवेसी विज्ञापना यैसी जे, सेवकाचे वर्तमान जेष्ट शुद्ध द्वितीया भानुवासर मुाा महाड येथास्थित आसे विशेष. छ २४ राखरी स्वारीस गेलो, तो मंडणगडाआलीकडें दो कोसावर खाडींत दर दिवा मेंट आंगरें यानी बांधलें आहे तेथे सात आठ गलबतें येऊन राहिलीं आहेत त्यांतील लोक बाहेर निघाले. त्यांजवर रा

मानाजी पायेगुडे यानी आपणांस सांगो पाठविलें कीं, उठावे त्याजवरून आपण उठलों. लोक बाहेर निघाले होते ते मोडून खाडींत घातले. तेथे गलबतातून मार बहुत जाला; आणि लोकांनी आपली शर्त केली; परंतु कोणास कांही लागलें नाही. रा। माणकोजी कोकरे याचे घोड्यास गोळी लागली; परतु घोडा शाबूत आहे. या उपरी डोंगरातून आगरें यांकडील से दीडसें माणूस आले, ते हशम लोकानी मोडून घातले. जाहाले वर्तमान सेवेसी लिहिले आसे. सेवकाची रोजमरियाची बेगमी छ १३ जावलपर्यंत केली होती. पुढे रोजमरा द्यावयाची आज्ञा केली पाहिजे. हे सेवेसी विज्ञापना.

¶*Ragho Keshav in a letter to the Peshwa gives an account of a skirmish between the Royal forces and those of the Angrias.*

No. 11] [*26-10-1746 ?*

श्री

श्रीमंत राजश्री पंत
स्वामीचे सेवेसी

विनंती सेवक आज्ञाधारक नारायेणजी ना। अणजूरकर सर पाटील चरणावर मस्तक ठेऊन सा। दंडवत विनंती. ता। छ २१ सवाल पावेतो स्वामीचे कृपावलोकनेकरून सेवकाचे व प्रांत मजकूरचे वर्तमान येथास्थित असे विशेष. स्वामीचे आज्ञापत्र आले कीं, गनिमाचे बातमीचे वर्तमान वरचेवर आणऊन लिहित जाणे. आज्ञेप्रमाणें गोव्याकडील वर्तमान आणविले असे. सेवसी श्रुत होये. गोव्यासमीप मुरूमगाव म्हणून आहे, तेथे पुरुतकालाहून पातशाही रक्ताचा मातबर फिरंगी येऊन राहिला आहे. त्याजबराबर फौज ढोणे+ सुमार ६००० सा हजार आहेत. मागोन दुसरी साहुकार गांपे[१] येणार. त्याजमध्ये च्यार हजार ढोणे येणार आहेत. त्यांचा मार्ग लक्षित राहिला असे. रेढीकरासी व गोवेकरासी युध्ये लागले; परंतु तो पुरुतकालाहून फिरंगी आला आहे, त्याणी कांहीं गोवेकराची मजत केली नाही. सवासे माणूस मात्र दिल्हे होते. तितक्यानीच रेढीकरावर इतका उपद्राप केला व मुंबैस ज्यावंदेसोज फरास फिरंगी आहे. त्याणी दोन गुराब तयार करून आणीक धाकट्या गलबतांचे सज सरंज्यामामध्ये आहे. माणकोजी परभू मुंबैकर त्यास ज्यावंदेसोज फिरंगी याणे राजश्री आंगरे याजकड पाठविला होता, त्यासी बोली केली आहे की, तुम्ही आमचे

+ परकी खलाशी. Don ? १ जहाजाचा प्रकार ?

साहित्य करावे. आमचे कार्ये जाल्यानंतर रेवदंडे तुम्हास देऊन. ऐसी बोली करून मुंबैस आला. मुंबैहून ज्यावंदेसोज मजकूर याणी गोव्यास माणकोजी परभू मजकुरास पतिमारी देऊन रवाना केला आहे, तो अद्याप आला नाही. हे वर्तमान तेथे आहे. गोव्याकडील वर्तमान तरी स्वामीस तिकडून येतच असल. ऐसे असोन राजश्री रामाजीपंत येथील अमलदार यांसी बहुत दिवस लागले कां जर पाण्यातील गनीम केव्हा काये होईल हे न कले. परंतु भरवसा समर्थ सेवकास आहे की, स्वामीचे तेज्यापुढे कोन्हाचे कांही चालनार नाही. हाच द्रुढ निश्चय धरून चिताचे समाधान करून खुशाल आहो. प्रांत मजकूरचे वर्तमान येंदा हस्तीचा प्रजन्ये येकंदर पडला नाही, तेणेकरून पिके दगावली. रयेत तो नातवान तजावजा जाली आहे. हे जागे जंजिरे येथील रयेत तेच स्वामीचे धन, येदर्थी विस्तारे सेवकानी काये लिहावे. रयेतचे प्राक्तन कमी म्हणून स्वामीचे पाये या प्रांती लागत नाही. येकवेल या प्रांती पाय लागल्याविणा रयेतेचे बरे होत नाही. फिरंग्याचा धारा कठिण होता. कुलाब्यास निमे दाणा राहात नाही. जे होईल ते न्यावे. पुन्हा खाया खर्चास द्यावे ऐसे करून सारे फिरंग्याचेच घरी जात असे. ह्या सान्या गोष्टी श्रीमंत कैलासवासी याही ध्यानास आणून अभये दिल्हे होते की, फिरोन आल्यावर नवाच धारा बांधोन देतो. कुलब्यास दोन भाग राहेते, आणि सरकारांत येक भाग होई, ऐसे अभये होते, ते गोष्ट तैसीच राहिली. ऐसे असोन, येंदा पाण्याणे दगावले आहे. त्यास हुजुरून येक कारकून येऊन, पिके मनास आणून, काही उस्तवारी रयेतीची करणार स्वामी समर्थ आहेत. नाही तरी येंदा रयेतीचा कठिण काल आहे. सेवसी श्रुत होये. चकोरें चंद्राप्रती लक्षितात तद्वत स्वामीची वाट बहुत जन पाहातात हे विज्ञाप्ति.

¶*Narayanji Anjurkar to the Peshwa, reporting the preparations of the Portuguese against the fort of Redi and the Peshwa. The Portuguese had received fresh reinforcements from Europe and were trying to win over the Angrias. The writer reports a failure of crops owing to a shortage of the seasonal rains.*

No. 12] *[8-11-1746 ?*

श्री

राजश्री राजश्री पंत प्रधान

स्वामीचे सेवेसी

सेवक आज्ञाधारक नारायेणजी नाा अणजूरकर सर पाटील प्रांत साष्टी व तर्पे आटगाऊ दंडवत विनंती. ताा छ ९ जिल्काद पावेतो स्वामीचे कृपा-

अवलोकनें करून सेवकाचे व प्रांत मजकूरचे वर्तमान येथास्थित असे विशेष. गनिमाचे बातमीचे वर्तमान: गोव्यांस फिरंग्याचा जमाव १९००० येकूणीस हजार माणूस जमा जाले आहे, त्याजपैकीं रेंढीवर कांही गेले, कांही गोव्यांत आहेत. ज्यावंदेसोज फरास फिरंगी मागाहून मुंबैस ठेविलाच आहे; तो सज संरजामामध्यें आहे. गोव्याहून चहूं लक्ष्याचा दारूगोला त्याजवळ आला. मुंबैस येऊन दाखल जाहला. फरसेस व फिरंगी येकहाती आहेत. फरसेसासी व फिरंगी पातशासी सोईरीक जाली. फरसेसाची बेटी पुरतकाळचे पातशास दिल्ही.+ फरसेसानी आंदण बेटीस मुंबै सोडऊन द्यावी म्हणून संकल्प केला आहे. फरसेसासी व इंग्रेजासी काही वैरसमध होता म्हणून इंग्रेजांची[1] मदरास चढाई करून घेतली. त्याजवळ माणूस चोवीस हजार बरकंदाज आहेत. मदरास घेऊन ताळचिढीवर गेला आहे. ताळचिढी सोडऊन मुंबै यावे. मुंबैस घ्यावी आणि फिरंग्यास आपण द्यावें यैसी दाट खबर आहे. मुंबैस हवेल्या व झाड कोटाजवळ होतीं ती तोडफोड करितात. काम तडक लागले आहे. इंग्रेजहि भयाभीत आहे. तों कांही भेट घेऊन स्वामीजवळ मदत मागायासी येणार यैसा मनसबा केला आहे; परंतु ते गोष्ट लटकी, गनिमाची मात्र आहे. मदरास घेतली खरीच; परंतु अंतःस्ते समजले फिरंगी फरसेस इंग्रेज येकत्र होऊन प्रांत मजकुरचे विचारावर आहेत. बाहेर नाना प्रकारच्या कावा दावितात; अंतस्ते यैक जाले आहेत. गोव्याहून मुंबैस ज्यावंदेसोज फरास याजवळ रुपये पाठविले कीं दोन हजार मुडे भात फासेसाठी घेऊन ठेवणें. रुपये मुंबैस आले. इंग्रेजाची गुराब राजश्री तुळाजी आंगरे याणी धरिली होती, ती येक वरीस त्याजकड होती. ती माणकोजी परभु पाठऊन सोडविली. ज्यावंदेसोज मजकूर यासी दरम्याने घालोन यैक्य केलें. फिरंग्याची मदत अंतःस्ते करावी, सांवताचा किला निहेटगड व आणिक येक किला घाटमाथा आहे तो व प्रांत मजकूरचे उरण यैसी तीन ठिकाणें माारनिलेस द्यावी, यैसा करार जाहला आहे. गनिमाची नेमणूक येणेप्रमाणे जाली आहे. दोन हजार माणूस व तीन फरगादे येसवंतगडास जावे. दोन हजार माणूस उरणावर, व दोन हजार माणूस बेलापुरावर, व ठाण्यावर येतां मौ कानझूर येथे फौज उतरोन तीहि चहू ठिकानी येकदांच येलगार करावा. मुंबैस तिन कोट आहेत; त्यास मध्यें कोट आहे, त्यात रणगाड चालावयाचे तयार करितात. तेथे कोन्हास जाऊं देत नाही. हे वर्तमान खरे आहे; व फिरंग्याचें दर्व्य काही सुरतेस गेले आहे; तेथे जमाव होत आहे. फिरंग्याचा जमाव येकूणीस हजार व फरसेसाचा जमाव चोवीस हजार येकूण-

+ This seems to be the daughter of Louis XV of France (1715-1774). (1) Madras was captured by Labourdonnais on 15th October 1746.

2722

च्यालीस बेतालीस हजार बरकंदाज; अगीचा पूर त्याचा मोहली कोन्ह घेईसा आहे? हे वर्तमान मुंबैकराचे कारभारी, आमचे इस्टमैत्र येऊन सांगतात कीं नाईक तुम्ही सावद होणे. श्रीमंत स्वामीस ईश्वराने फार दिल्हे आहे; परंतु तुमचे घर बुडते आणि केले कर्म व्यर्थ जातें म्हणून आप्तविशयी आहेत ते येऊन सांगतात. साताऱ्याचे वर्तमान घडीघडीचे जे होतें ते त्यास दाखल होते, यैसी बातमी मुंबैकरानी राखिली आहे. आम्हीहि त्याजकडील बातमी वरचेवर आणवितो आणि धन्यास लिहितो. या पत्रासुध्धा तीन पत्रे बातमीची सेवेसी रवाना जाली. आतां सेवकाचे लिहिलें खरे वाटत नसेल. या गोष्टीनें सेवकानें काये करावें! स्वामीनें सेवकाचे वचनावर सामर्थ वेचोन सेवक खरा केला तो सेवक आज चिंतेचे पुरी पडला असें. हे जागे धन्याचे तपोबलेकरून हाती चढले; यांची बंदोबस्ती न करिता दगा आहे. मग ब्रम्ह्याचा उपाये नाही. स्वामी देसच्या किल्यासारखे समजत आसतील, तरी तैसा विचार नाही. हे केवल चक्रयुद्ध, टोपीकरास सर्व कुळुंत आहेत. मुसकील हेच कीं पान्यातील गनीम; केव्हा काये होईल हे न कले. ज्यावंदेसोज मजकूर मुंबैकर याजवल कौल देखील ऱ्येतीस आले कीं ज्याचा श्वधर्म त्याणी चालवावा. फिरंग्याचे वेलेचे जे जे लोक आहेत, ते त्यास इछीतच आहेत. सेवेसी श्रुत होई हे विज्ञाप्ति.

¶Narayanji Naik Anjurkar warns the Peshwa of the secret preparations for a resumption of hostilities between England and Portugal on the West Coast. Apparently an alliance between Portugal and France for the purpose of restoring Bombay to the former was being discussed. It was even rumoured that the King of France proposed to marry his daughter to the King of Portugal! Probably all this refers vaguely to abortive negotiations which took place just before the treaty of Aix la Chapelle (1748) when the French had taken Madras.

No. 13] [*1746*

श्री

पुरवणी सेवेसी विज्ञापना. आज्ञापत्र सादर जाहाले. सिरसा वंदिले. राजश्री वजारतमाब यांजवल तुम्ही नसावेत, यैसे वजारतमाब यांचे चितात नसेलच. तुम्ही तेथे राहून हुजूर यावयाचे न करिता सर्वहि करीत जाणे, म्हणोन कृपालु[1] होऊन आज्ञा केली. ऐशास राजश्री वजारतमाब साहेब धणी खावंद आहेत. कैलासवासीनें सेवक (लो)क पदरी बालगिले, व स्वामी समर्थाचे सेवसी (से)वक लोकाची निष्टा रुपास येत गेली आहे. त्या लोकाचा संग्रह करावा हाच

---

१ कृप्ल्या.

मनोदये मन:पूर्वक वजारतमाब साहेबाचा आहे ; व याच प्रो आज्ञाधारकाचा सांभाल करून, स्वामी खावंदाचे आज्ञेप्रमाणे कैलासवासीजवल सांगत व बोलत आलो होतो. विस्वास मानोन वर्तत आले. स्वामीचे कृपेस पात्र जाहाले होते, त्याच रीतीने वजारतमाब विश्वास मानोन, स्वामीकार्याची पैरवी करीतच आहेत. मजला सनिध बालगिलेच आहे. तथाप स्वामी समर्थाचे जागे जंजिरे पदरी आहेत. संवसार वोढीस पडला असे. धणी सरंजाम करितात. यातच न्यून पूर्ण करून जागे जंजिरे यांचे संरक्षण करावे. मोहीम प्राप्त जाहाली आहे. येथे सेवा चाकरी करून दाखवावी. कामी निकामी माणूस पाहून, कामी असेल ते चाकरीस उमेदवार करून, शामलाचे पारिपत्याचे कार्यामुले कार्याच्या माणसास आंधी देणे, सरस पाहून द्यावे. मागाहून देणे, त्यास मागाहून द्यावे. कैलासवासी वर्तमान असता मोठी मोठी कामे करीत आले. त्याच्या मागे शामलाचे गलबत धरून आणिले, ते आणावे म्हणोन धणी स्वामीची आज्ञा येतच आहे. त्या गोष्टी रूपास येत जाव्या म्हणोन आपआपले जागा धणी आमचे खावंद यजमान आम्हास चाकरास बोलतील. आम्ही चाकर व्यंगे असल ती येजमानास विनंती करूनच; व स्वामीने आज्ञाहि रुबरून केलीच आहे, त्याप्रो वर्तणूक करू जाता, येजमानजीची आज्ञा सेवकास, सेवकाची विनती येजमानजीस होतच आहे. अविवेकी लौकीक करितील की, खावंदा चाकराचे ठीक नाही. यैसा लौकीक माहाराजाचे सेवसी जाईल म्हणोन विनती लिहिली होती. आज्ञेप्रो निर्भयेपणे वर्तणूक करीतच आहे हे विज्ञापना.

¶*The writer (Narayanji Anjurkar ?) assures the Peshwa of his loyal services and of his attention to the interests of Manaji Angria, the Vajarat-Mab.*

No. 14] [*6-2-1747 ?*

श्रीराम

श्रीमंत राजश्री बाबा

स्वामीचे सेवेसी

पोष्यांकित महिपतराव चंदो कृतानेक साष्टांग नमस्कार विनंती. येथील क्षेम फाल्गुण सुध अष्टमी सुक्रवार आपले कृपेकटाक्षेंकडून खानापूर सुखी असो. यानंतर गोवेकराचा निरोप घेऊन श्रीमंत राजश्री भाऊकडे जात असों. फिरंगी येकंदर मार्गास येत नाहीं. आपलीं जाहाजें देऊन सला करणें नाहीं तरी आम्ही मागत नाहीं. सावतानी रेडी देऊन फिरंगी सर केले आहेत. सोंधेकरास

खालेगड मर्दनगड सोडणे म्हणऊन तगादा लाविला तो आपली फौज आली याकरितां सर्व राहिले. घाटाखालील देव तमाम मोडले. सिणवीहि आपले यातीत घालतील; या प्रकारें गर्व जाला असे. जेव्हां गर्वभंग होईल तेव्हांच ठिकाण पाहतील; नाहींतरी वा[१]र घेताती. जबानी म्हणताती वसईस जात नाहीं. सावता हातीं न धरावें. जाहाजें द्यावें. श्नेह आहे. फिरंगी तीन हजार आहे. येक लडाई मारतील; मग सला होईल. आम्ही या प्रांतींच माईतदार, आम्हांस अस्ता करून सेवा घ्यावी. स्थल करून देऊं. पागा खानाचे स्वाधीन करून प्रांतीं सुभा सांगोन फौज देऊन उधार करणार आपण असा. रोजमरा करून पाठवा-वयास खस्त करणें. तैनात सेवा करूं तेव्हां करणे; तो पावेतो रोजमरा चालऊन कार्यभाग आमचे विचारे होये ते करावें. मी आपला चिरंजीव, स्थापना करावी हा जी[२]भे आमचे वडिलीं केला, आम्ही आपले पायास लागलेसा करावा, हा हेत धरितों; श्री इच्छा जाणे. वृत्ति आपले चरणी आहे हे विनंती.

¶*Mahipatrao Chando to Baba (Mahadoba Purandare?) from Khanapur, describing the aggressive attitude of the Portuguese towards the Savants, the Marathas and the Senvis of the Konkan and recommending the measures to be taken against them.*

No. 15] [*3-5-1747*

छ ६ जमादिलाकर

श्री

पुरवणी तीर्थरूप राजश्री भाऊ स्वामीचे सेवेसी विनंती. तुळाजी आंगरे सरखेल आजी छ जमादिलाकरी बुधवारी प्रहर दिवस आल्यावर आले. माहारदऱ्यांत येवतेश्वराखालीं आले. राजश्रीस वर्तमान कळल्यावर प्रतिनिधि पुढें पाठविले. प्रतिनिधीस सागितले कीं तुम्ही जाऊन भेटा आणि सरखेलीस सणवारांत आणा. आम्हीहि येतो. त्यावर प्रतिनिधि पुढे जाऊन भेटून सरखेलीस-सणवारपेर्यंत आणले. वाघाजवळ आलियावर राजश्री पुढे गेले. तुळाजी आंगरे वाघाजवळ उतरून उभे राहिले होते. राजश्री जवळ जाऊन पालखीतून उतरले. तुळाजी आंगरे येकले मात्र पुढें येऊन पायावर डोकी ठेऊन मोहरा नजर केल्या. सोन्या-रुप्याची फुले उधलीं. राजश्री चादर अंगावर घातली, तेच पालखींत बसोन सदरेस आले. सरखेल थोरल्या वाड्यांत मजुरयास गेले. देवढीवर बसले. सरखेलीनी बाईसाहेबास आर्जे सांगोन पाठविला कीं मी रुबरू पायावर डोकी

---

१ वारा येणें = उन्मत्त होणें. २ जिमा.

ठेवीन त्यावरून बाईस परम संतोष जाहाला. सांप्रत तुळाजी आंगरे याजवर परम भक्त बाईची आहे. त्यास बाईनी रघुराजी वाग याजबाो राजश्रीस सांगोन पाठविले की सरखेलीचा मनोदये रुबरू दर्शन घ्यावयाचा आहे. तेव्हा राजश्रीनी उतर केले कीं बेहतर यापरते दुसरे अधिकोतर काय आहे, सुखरूप जावें, म्हणून सांगोन पाठविलें. परंतु मनांत थोडकसे चिडले. सरखेल रुबरू जाऊन पायावर डोकी ठेविली. चादर अंगावर घातली. बहुत ममतापुरःसर भाषण बाईचें जाहालें. तदोतर धाकट्या देवढीस आले. देवढीबाहेरच होते. चादर बाहेरच घातली. विडे धाडून दिल्हे. तदोतर सरखेल निरोप घेऊन सरकारच्या वाड्यावरून माहारदऱ्यांत डेरे देऊन राहिले आहेत. सरकारचा (?) वाडा तयार करून ठेविला होता. परंतु सरखेलीबाो कारखाना व खासा समुदाये फार, याजकरिता वाड्यांत न राहिले. मग आमचे काय जातें ? आम्ही खामाखा राहाच कशास म्हणावे ! राहते तर जागा करून ठेविलीच होती. सरखेल आले नव्हते, तेव्हां पुढे काही सामान पाठविले होते. ते लोक व गोण्या मात्र सरकारच्या सोप्यांत राहिले आहेत. कळले पाा. याउपर होईल वर्तमान तें लिहून पाठऊं. सेवेसीं श्रुत होय ह विज्ञापना.

¶*Purandare to Sadashivrao at Poona, describing the visit of Tulaji Angria to Satara and his reception by Shahu.*

No. 16] [*29-5-1747*

श्री

श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान
स्वामीचे सेवेसी

विनंती सेवक रामाजी माहादेव मुकाम साष्टी चरणावरी मस्तक ठेऊन साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. तागायत छ २९ जमादिलावलपर्यंत स्वामीचे कृपावलोकनें-करून येथील वर्तमान येथास्थित असे विशेष. किले माणिकगड येथील राजकारण भेदे येऊन सांगत त्यास हें वर्तमान सेवकानी येंदा हुजूर निवेदन केलेंच होतें. प्रस्तुत लाग्यानी येऊन कार्यसिध्ध होये ऐसें सांगितलें, त्याजवरून तीर्थस्वरूप राजश्री बालाजीपंत दादा व निलो विठल उरणास रवाना केले. तेथून लाग्या समागमे राजश्री शंकराजी नाईक बने व सुभानजी विस्वासराव वगैरे निवडूक माणूस पाठऊन आपण उपल्यास राहून लोकांची रवानगी केली ते छ २८ मिनहु रात्रीस किल्याखालीं जाऊन सिड्या बांधोन सा घटका रात्र असतां किला फत्ते केला. त्यास

किल्यावरील लोकानी चौबुर्जी बलकाऊन हवालदार व वीस तीस माणूस निटाऊन चालोन आले त्यास आपल्या लोकानी मर्दउमी करून मारून लाविले. हवालदार व पांच सात माणूस ठार जाले व दाहा वीस माणूस जखमी आहेत. इकडील माणूस स्वामीचे प्रतापेंकरून न दुखवितां चौबुर्जी आदीकरून किला फत्ते जाला. स्वामीस हर्षाचें वर्तमान कलावें यास्तव लिहिलें आहे. सेवक आजच किल्याचे बंदोबस्तास जातो, तेथून साद्यंत लिहून पाठवितों. सेवेसी श्रुत होये. पुढील बंदोबस्त होऊन राहिल्याचा परामृश जाहला पाहिजे; याचा अर्थ मागाहून पाठवीन हे विज्ञापना.

¶*Details of the betrayal of fort Manikgad are reported by Ramaji Mahadev to the Peshwa.*

No. 17] [*1-6-1747 ?*

श्री

श्रीमंत राजश्री नाना

स्वामीचे सेवेसी

पोष्य अंताजी नारायेण साष्टांग नमस्कार विनंती. येथील वर्तमान ताा छ ३ जमादिलाखरपावेतो येथास्थित असें विशेष. मोहनगज हती राा मानाजी आंगरे यास स्वामीनी देविला तो छ ३० जमादिलवली त्यास दिल्हा व हतीचे लंगर वगैर सामान देविल्याप्रो दिल्ल्हे. त्याणी हती आणून मंगलवार पेठेजवल बांधिला. हती खेलवावयास माारनिले खुद गेले होते ते आपले बिराडास आले. त्याजवर हती सुटला तेव्हा त्याचा माहात होता त्यास आटोपेना, याजमुले त्याणी हतीचे मागले दोन पाई बांधून ठेविले. दुसरे दिवसीं माारनिलेनी आम्हां चिठी पाठविली कीं आपले माहात पाठऊन हती सुटला आहे तो बांधून देणे. त्याजवरून आम्हीं माहातास ताकीद केली की हती बांधून देणे. त्याजवरून दुसरे दिवसी येसजी तरडा व माहात कडबा येक वोझे घेऊन हती बांधावयास गेले ते समई माारनिले हतीजवल होते. माहातास बोलो लागले की तुम्हीं श्रीमंत राजश्री नानाचे चाकर, तैसे आमचे चाकर; यैसे असता हती सुटला तो बांधावयास काये सबब न आलेत? यैसे म्हणौन सिव्यागाली दिल्हां. दादू माहांताचा भाऊ मिया माहात यास मारहाण करू लागले; तेव्हा दादू माहात हतीवर होता; त्याणी उडी टाकून खाली येऊन सोडवावयास लागला. त्यासहि धकाबुकी जाली व येसजी तरडा सोडवावयास गेला त्यासहि याप्रमाणेच जाले.

त्याची हातघाई व याची तोंडघाई जाली; व दाहापांच याणी दगडहि मारिले. हे वर्तमान आम्हास कलतांच यांचे समाचारास माणसे पाठविली तो मानाजी आंगरे आपले बिराडास आले; तेव्हा येसजी व माहात आम्हाजवल आले आणि आम्हीं श्रीमंताचे चाकर असतां त्याणी मारिले. आपण चाकरी करीत नाही यैसे कितेक बोलो लागले तेव्हा त्याचे कितेक प्रकारे समाधान करून येसजीस व माहातास पागोटी ४ च्यार बक्षिस दिल्ही आणि कारखान्यावर चाकरीस लाविलें. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶Antaji Narayan describes to Nanasaheb a disgraceful affray between Manaji Angria and certain mahouts, provoked by the former's arrogant conduct.

No. 18] [*5-6-1747*

पैवस्ति छ १३ जमादिलाखर

श्री

पुरवणी श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान स्वामीचे शेवेशी

विज्ञापना तागायत छ ७ जमादिलाखर माणीकगडास लोक रवाना केले त्याणी जाऊन सिनेजोरी करून किल्ला फत्ते केला. वैशाख वद्य त्रयोदशी सोमवारी निश्चये होता त्यास पेणेस म्हैसीच्या कजियामुलें अंतर पडिलें. दुसरें दिवशीं जावे तो निभाव होऊन पल्ला हतास न ये, यास्तव लोकमार्गीच दबा देऊन राहून बुधवारचे रात्रीस किल्ल्याखाले गेले; जाऊन लागे हाताखालीं सापडऊन सिड्याचा सज करून किल्ल्यास लागले तो सूर्योदये जाला, तेव्हां निदान जाले कीं किल्ला घ्यावा तरीच नाहीं तरी मारून मरून खरे व्हावे. ऐसा निश्चये करून सर्व एकरूप जाले आणि एकाचे पाठीवर एक यैशा दोन सिड्या लाऊन मर्दुमी करून चढोन किल्ला फत्ते केला. चौबुर्जीस गेले तेथें हवालदार व कांहीं लोक निटावून उभे राहिले, त्यास हवालदार व पांच सात माणूस ठार जाले; दहा पंधरा जखमी जाले. स्वामीचे प्रतापेकरून इकडील माणूस न दुखवितां चौबुर्जी आदींकरून फत्ते जाली. चौबुर्जी फत्ते होये तो एक घटका दिवस गुरुवारीं अमावास्येस आला. दिवसाचे कार्य होणे बहुत संकट, परंतु स्वामीचा प्रताप लोकानीं मर्दुमीची शर्त केली. बक्षीस देणार धणी समर्थ आहेत; येथून रवाना करीतेसमई बक्षिसाची बोली करून गेले; कार्यासिद्धि जाली; त्याचे मनादयेनरूप

बक्षीस देऊन उर्जित करणार धणी समर्थ आहेत. मागाहून याद पाठवितो जे सहे करून लोकांचे समाधान राहून उर्जित होये ते करणार स्वाम धणी आहेत. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶Ramaji Mahadev reports to the Peshwa the capture from the Angrias of the fort of Manikgad near Panvel.

No. 19] [*5-6-1747*

पौ छ ११ जमादिलाखर

श्री

श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान

स्वामीचे शेवेसी

विनंती सेवक रामाजी माहादेव मुकाम उरण चरणावरी मस्तक ठेवून साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. ताा छ ७ जमादिलाखरपर्यंत स्वामीचे कृपावलोकनें-करून येथील वर्तमान येथास्थित असें विशेष. माणीकगड फत्तें जाल्याचें वर्तमान हुजूर लेहून पाठविलेंच आहे. किल्याचा संदर्भ होतां लागें आलें. त्याजवरून तीर्थस्वरूप राजश्री बाळाजीपंत व दादा व राजश्री निलो विठल उरणास पाठविलें; याणी लोकांची सिद्धता केली. रवानगी करावी इतक्यांत पेणेच्या अमलदारांचें पत्र उरणास आलें कीं, बेलापूरकर कुणब्याच्या म्हैशी गुदस्तां पेणकर कुणब्यांनीं चोरून नेऊन पेणेंत विकल्या आहेत, त्या ज्याच्या त्यास अंगऱ्याकडील लोक देऊं देत नाहीं. कजियास सिद्ध जाले आहेत, तरी कुमकेस लोक पाठऊन द्या म्हणोन पेणेचें लिहिलें आलें, त्याजवरून बाळाजीपंत व निलो विठल याणी किल्याचे संदर्भास लोक सिद्ध केलें होते, तेच पेणेकडून रवाना केलें. तेथें जाऊन कजिया निर्गम करून म्हैशी ज्याच्या त्यास देऊन परभारें त्याच मार्गें किल्याचे लागास गेलें. राजश्री सुभानजी विश्वासराव व शंकराजी नाा बने वगैरे सरदार पुढें गेलें. उपराळ्यास राजश्री कान्होजी गजे राहिले. जातांच किल्ला फते केला. मागाहून कान्होजी गजे जाऊन पोहोंचलें. किल्ला फत्तें जाल्याचें पत्र सेवकास आलें तेच्च क्षणीं हुजूर लेहून पाठऊन पुढी(ल) बंदोबस्तास्तव सेवक उरणास आलो. येथील बंदोबस्त करून बाळाजीपंतास ठाण्यास रवाना केलें. आम्ही येथें राहिलों. त्यास आवटें व मोहपत उरणासंनिध, बंदर सोईजागा आणि आवटे म्हणजे किल्याचे

तनख्याचा गांव, तेथें आंगऱ्या(ची) चौकी दुसरी कर्णाळकर निमेचे त्यास किल्ला फतें जाला, या उपरी आंगऱ्याचे चौकीचें प्रयोजन काय? यास्तव राजश्री कान्होजी म्हसकें वगैरें दोन आडीचशें माणूस आबव्यास पाठविलें जाऊन प्रथम दिवशीं अस्तमानीं तेथील तल्यावर मुकाम केला. इतक्यांत कुलाबियाहून शें सवाशें माणूस रामाजी अनंत सबनीस ऐसें आलें. प्रात:काळीं रामाजी सबनीस व मेढ्यातील लोकांस कान्होजी म्हसकें याणी सांगोन पाठविलें कीं, तुम्ही उठोन जाणें, अथवा तुमचा मनोदय असेल त्याप्रमाणें सिद्ध होणें. त्याजवरून आविर्भाव शिपाईगिरीचा दर्शऊन उभे राहिलें, तों आपले लोकांनीं स[१]जुंदी करून चालोन घेतलें. त्यास आपले लोकांचा भरणा भारी पाहून रामाजी सबनीस याणी सांगोन पाठविलें कीं, आम्ही युध्य प्रसंगास आलों नाहीं, आणि आमचे येजमानाचीहि आम्हास आज्ञा नाहीं. गडीत लिंग दळवी आहेत ते कांहीं तऱ्ही करोत. आम्हास पेबेत रवाना केलें आहे, तिकडें जातों. तुम्ही आपले दस्तक मार्ग निभाऊन जावयास देणें. त्याजरून मारनिलेनीं दस्तक दिल्हें ते घेऊन पेबेस गेलें. मेढ्यांतील गडींत लिंग दळवी होता तोहि तेच क्षणीं निघोन कुलाबियास गेला. स्वामीचे प्रतापेंकरून आबव्याचें ठाणें आपले लोकांनीं बसऊन मुलकांतील रयेत परागंदा होऊन गेली होती; तें कौलपत्र देऊन आणली. कांहीं येणें तेंहि येईल. तेथील बंदोबस्तास मोहपत आदिकरून अडीच तीनशें माणूस ठेविलें आहे. माणीकगडास राजश्री सुभानजी विश्वासराव व शंकराजी नाा बने ठेविले आहेत. कान्होजी गजेहि तेथेंच होते पत्र पाठऊन आणविलें ते आज आले. येथील बंदोबस्त मारनिलेस सांगोन आम्ही आबव्यास जाऊं. तेथील मजबुदी करून माणीकगडास जाऊन मुलकीं व किले मजकूरचा बंदोबस्त करणें आहे तो करून सविस्तर सेवेस लिहून पाठवितों. किला फतें जाला तेंच दिवशीं आंगारकाचे चिटनीस कुलाब्याहून पेणेस आले होते. किल्याचें वर्तमान कळतांच किल्याखालें जाऊन माघारें कुलाबियास गेलें. बराबर दोनशें माणूस होतें. राजश्री मानाजी आंगरे मौजे पोईनाड वगैरे इकडील सरदेस येऊन इकडील बंदोबस्ताची बातमी मनास आणून माघारें गेलें ऐसेंहि आजच वर्तमान आलें. त्यास स्वामीचे प्रतापेंकरून इकडील बंदोबस्त म्हणावा तसा आहे. फिकीर आहेसारिखी नाहीं. किलें मजकुरीं गेलियावरी तेथील साद्यंत लिहून पाठवितों. सेवेसी श्रुत होय हें विज्ञापना.

¶*Ramaji Mahadev communicates to the Peshwa details of the capture of Manikgad.*

---

[१] तर्तुद.

No. 20] [Received on 1-4-1748

छ १३ जंमादिलाखर+

श्री

पुरवणी श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान
स्वामीचे सेवेसी

विज्ञापना यैसीजे. पहिलें मुढागढ स्वामीनी बसविला होता तो मागती पाडला. त्याजवर राजश्री तुळाजी आंगरे याणी तो गढ बांधोन वसिगत केली. तेथून स्वाऱ्या करून तमाम पनाले प्रांतची जागा मारली. बहुतच धामधूम केली. प्रळये आरंभिला. त्याजवर बावडेवाले राजश्री भगवंतराऊ व विशाळगडकरी व सावंत व राजश्री अपोजी[१] अंगरे हे सर्व येकत्र होऊन च्यार पांचसें स्वार व सात आठ हजार पायेदलानसी मुढागडास जाऊन मुढागड घेतला आणि राजापुरापासून संगमेश्वर पावेतों तमाम मुलूक जाळून पस्त केला. सर्व जागा खराब केली. तुळाजी आंगरे याजला आपल्या किल्यांची सावधानी करितां पुरे जालें आहे. आपाजी आंगरे याचें ऊर्जित करणें स्वामीस अगत्यच आहे. अनयासें परभारेंच तुळाजी आंगरे यास जरब पोहोंचली. याजउपर तुळाजी आंगरे याणी पैचोरी[२] लाऊन स्वामीकडे भेटावयाचा विचार केला आहे. वर्षप्रतिपदेस भेटीस येणार होते. याजउपर जें वर्तमान येईल तें सेवेसीं लिहून पाठऊं. राजश्री फत्तेसिंगबावा राजश्री रघोजी भोंसले याजला कर्नाटक जालें. त्यास ते तिकडे स्वार होऊन जाणार. राजश्री बाबूजी नाईक सातारांच आहेत. उपोषनें करितात. जंजिरे सुवर्णदुर्ग यासी फितुर जाला. आणिक येक दोन किले यासी जाला. त्याजवर तुळाजी आंगरे खासा रातोरात सुवर्णदुर्गी येऊन सावधानी केली. वीस माणूस भेदिलें होतें, तें जिवें मारिलें. कोंकण प्रांत जाळिला. सत्यनास केला. त्याजवर श्रीमंत राजश्री छत्रपति स्वामीनी त्याजला सांवत वगैरे यासी हुजरे पाठविले कीं मुलूक याजउपर न लुटणें, न जाळणें. राजश्री तुळाजी आंगरे सातारां येणारसा ठहराव जाला आहे. येतील तेव्हां खरें. राजश्री फत्तेसिंगबावा रघोजी भोंसले कर्णाटकास जातात. निजामनमुलुक नासरजंग बराणपुरी आहेत. राजे ईश्वरसिंग शहाजादेयासमागमें गेले. त्याची कृपा संपादून घेतली. सारांश शहाजादे यांजवळ हे बोली केली आहे जे पठाणावर चालिला; हे फत्ते जालियावर हेच फौजेनसीं माळव्या प्रांतीं चालावें; मराठे याजवर मोहीम करावी म्हणून शहाजादेयासी ठीक करून तमाम रजवाडे

+ Evidently a mistake of the Peshwa's clerk who meant 13 रबिलाखर. Prince Ahmed referred to in the letter defeated the Abdali in April 1748.

१ येसाजी ? २ ?

जमीदार यासी पत्रें पाठविलीं कीं पठाण मारिलेयावर आपणांस मालवा व दतिया वोंडसे भदावर वगैरे जो तालुका मराठेयासी दिल्हा आहे तो आपणांस देतात. आपण हरोल शहजादे याचे होऊन येतों. तुम्हां रजवाडे यासी जमीदारास त्यानी दुःख दिल्हें आहे त्याचा सूड घेतो. तमाम हां[१]विसी शहजादे-यासुधां आपण येतो. तुम्ही तमाम आपले आपले जागां तयारी करणें म्हणून कु[२]पिया पत्रें आलीं आहेत. त्याचप्रमाणें निजामनमुलुक याचींही पत्रें सर्वांस आलीं आहेत. त्यास जें वर्तमान आइकिलें आढललें तें स्वामीस लिहावेंच लागतें. बुंदीकोठे दतिया व नरवर भदावर वगैरे तमाम लाहान-थोरास पत्रें आली. यांचीं त्याजकडे गेलीं. येक वकील निजामनमुलुक याजकडे येक, इश्वरसिंग याजकडे. याप्रमाणें कुपिया वलवल सर्व करित आहेत. त्यास स्वामी सर्वजाण धनी आहेत. स्वामीनी सर्व प्रकारें सावधानी करावी. इतबार कोणाचा न धरावा. बुंदेले याजकडील रुपये येणे त्याजपैकीं आजीता-गायत वसूल जाले, बाकी राहिले रुपये, त्याचा हिसेब मुजरद कासिदासमागमें पाठविला आहे. त्यास जमीदारी जागां. कासीद पोंहचतील न पोंहचतील. वरकड नवा मुल्क राजे सभासिंग याजकडील घेतला त्याचा सालमजकूरचा आजमास सेवेसी पाठविणें आहे. त्यास काही परगणे याची तरतूद जाली. कांही राहिले, त्याचा आजमास वसूल बाकी मनास आणून मागून सेवेसीं मुजरद कासिदासमागमें पाठवितों. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶*The writer describes to the Peshwa how Tulaji Angria fortified Mudhagad and laid waste the country from there and how he was forced to beat a retreat and to sue for peace by the combined efforts of Bavdeker, Vishalgadkar, Savant and Apaji Angria. The writer also says that Tulaji intends shortly to proceed to Satara. He mentions the presence of Babuji Naik at Satara and of the Nizam at Burhanpur and also the rumours about Fatesing and Raghuji receiving the Karnatak and Ishwarsing joining the Emperor's son against the Marathas.*

No. 21] *[1-1-1748*

छ २४ मोहरम

श्री

पुरवणी श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान
स्वामीचे शेवेसी

विज्ञापना ताा छ ११ मोहरम टोपीकराचे आवाईचें वर्तमान इंग्रेजानी लिहिलें होतें त्याजवरून सेवेसी लिहिलेच आहे. पुन्हाहि वर्तमान कीं, गोव्याहून फिरंगी

१ (?)

२ गुप्त रीतीनें.

सामान सरंजामसुदा बाहेर पडला; परंतु कोण्हीकडे गेला कलत नाही. मसलत कोण्हीकडें हेहि कलले नाही; परंतु खबर बाहेर पडला म्हणोन आहे. त्यास इकडील कोटकिल्याचा बंदोबस्त उतम प्रकारें केलाच आहे. आरमाराचाहि जडाव होऊन सारें आरमार येकत्र जाले आहे. दाटीची खबर आढलल्यास तेक्षणी आरमार अणावयासी येईल. त्यास प्रस्तुत आज त्रयोदसीपासोन पांच सात दिवस उंधाण आहे, तों आरमार कुलाब्याचे बाऱ्याचवर ठेविले आहें. तेथून टोपीकराची बातमीहि कलेल, बातमीस गलबतें नेहमी ठेविलीं आहेत. धण्याचे प्रतापे करून फिकीर आहेसारिखी नाही. सारांष टोपीकराची आवाई राखोन अंगारकास पायेबंद द्यावा, उधाण सरलियावर हें कार्य करावें असाच विचार योजिला आहे. येंदा आंगऱ्यानी उपद्रव बहुत केला, यास्तव इतकी उभारणी करावी लागली. सविस्तर मुख्य पत्री लिहिलेच आहे. त्यास टोपीकराची आवाई राखोन अंगारकास शह बसवणे तसा बसवितों, आगलीक होतां त्याजकडूनच जाली; आणि पुर्ती होऊ दिल्ही. निदान सावकारी राहिली. बंदर पडलेंसें जालें. तेव्हां राजश्री शंकराजीपंतांचें विचारें रवानगी केली आहे. पुढें होईल त्याप्रो लेहून पाठवितों. राजश्री रामचंद्र दामोदर याजकडील गोपालराव फौजसुदा पेणेंहून रेवदंड्यास गेलें, राजश्री रामचंद्र हरि बदलापूरचे मुकामी आहेत. पेणेस येण्हार असेत. किंबहुना उरणासहि येऊन जातील. होईल त्याप्रो लेहून पाठवितो. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶*News about the preparations made by the Portuguese is communicated to the Peshwa.*

No. 22] [*31-12-1747*?

श्री.

श्रीमत राजश्री पंत प्रधान

स्वामीचे सेवसी

विनंती सेवक गणेश त्रिंबक सां नमस्कार विज्ञापना. ता छ १० मोहरमपावेतो स्वामीच्या कृपाद्रिस्टीकरून बंदर गोवे प्रांती स्थल श्रीशांतादुर्गा येथें सुखरूप असो विशेश. स्वामीचे आज्ञापत्र छ २० जिल्कादचे छ २२ जिल्हेजी सादर जाहाले, त्याप्रमाणे गोवेकर विजरेयी[1] याजकडे बहुता प्रकारे बोली केली, तेहि सर्व त्याही अमान्ये करून आम्हास प्रतिउतर केले कीं, रा तुळाजी आंगरे

---

(1) Viceroy.

यांसहि कुमक देत नाही, आणि अर्थाविना या कजियात आम्ही पडत नाही, ऐसा जाबसाल केला; आणि आमची रवानगी केली. तेच दिवसी गलबते आरमारी रा तुळाजी आंगरे यांची व वकील कानो कासी व कृस्णाजी नाईक जैतापुरकर विजरईस व कारभारियासी वस्त्रे आणिली, व बोली करितात कीं दोन किलें तुम्हास आम्ही देतो, आणि तुम्ही आमचे सर्व साहित्य करावे. त्यासी विजरेने प्रतिउतर दिल्हे नाही; व त्याची दुसरी बोली कीं, खासा कबिला व काही वित विशये बंदर गोवें येथे ठेवायासी जागा मागितला, ते विजरई बदर गोवे याही कबूल करून त्यासी जागा राई बंदरास करून दिल्हा; व काही वित विषयी बंदर गोवें येथें आला. कबिले अद्यापि आले नाही. विताच्या संदुकाची कुलपे करून चाव्या विजरईन आपणापासी घेतल्या. यावरून त्याची द्रिस्ट लोभावर आहे; व लोभामुळे ममताहि त्याजकडे आहे. आम्हापासी श्नेह किमपि नाही, यैसे असता स्वामीचे आज्ञेप्रमाणे च्यार मास श्रम करायाचा तो केला. वरकड वर्तमान मुसाफरखान याचा वकील सवदेकराच्या[1] राजकारणास आले होते, ते तव उभई पक्षी सला होऊन राहिले. हाली पत्रे व वस्त्रे विजरईस व कारभारी-यासी मुसाफरखान याही आपले वकिलाकडे पाठविले आणि नूतन बोली करितात कीं, सर्वे पालेकर करणाटक प्रांतीचे आम्ही येकत्र मिलालो असो. त्यासी तुम्ही साहे आम्हास होऊन, फिरंगी असल यौध्य व दारू गोळी जंगी मसाल्यानसी साहे करावे. जे प्रसंगी श्रीमंताच्या फौजा करणाटक प्रांती येतील, त्या समयी येऊन साहित्य करावें. उपरांत तुम्ही आम्ही ऐक होऊन, तुमची स्थले वसई प्रांती भ्रस्ट जाहाली आहेत, ती साध्ये करून देऊ म्हणून गोवकर विजरईस लोभ दाखविला आहे. यावरून गोवेकर विजरई याही मुसाफरखान व सा(व)णरकर नवाब याचे वकिलाचीं खलबतें होतात. त्यासी प्रतीउतर काये दिल्हे ते कलत नाही. वकील तो बंदर गोवे येथे आदरमाने करून ठेविले आहेत. मुसाफरखान याचे कागदपत्र येत जात आहेत. स्वामीस कलावे म्हणून लिहिले आहे. व आमची रवानगी केली. निमित्य कीं त्यांची गुह्या आम्हास कलतील, आणि स्वामीस आम्ही लिहिहोन पाठऊ, याकरिता आमची रवानगी केली. ते परतीरास येऊन कवलेमधे श्रीचे गावी राहिलो. गोवेहोऊन ती कोसावर गाव आहे. रायोसी[2] कारण रा तुळाजी आंगरे याचे वकिलांची बोली होऊन कोण प्रकारें विजरई रवानगी करितो ते मनास आणून स्वामीच्या चरणापासी येतो. वरकड वर्तमान भिवगडकर सिपाई साकळी प्रांती फिरंगियाचे मुलकात चौथाई करिता आले होते; आणि रयतीस दंगा करीत होते. त्यासी फिरंगीयाही आठ सिपाई धरून

---

(1) Sondhe.   २ राहावयासी.

आणिले, आणि सिरछेद करावयाची आज्ञा केली. हे वर्तमान सेवकासी कळले-वरून सेवकाने विजरेकडे व त्याचे कारभारियांकडे जाऊन युगतीप्रयुगतीने सुटका करून घेतली; आणि त्याची रवानगी गडास केली. त्याचे सिले[१] आट फिरंगियांकडे होते तेहि युगतीप्रयुगतीने घेऊन गडास पाठऊन दिल्हे. त्यावर विजरेने आपले मुलकात व ठाणयासी ताकीद केली कीं या उपरी भिवगडकरी अगर पारगडकरी सिपाई द्रुस्टीस पडला तर सिरछेद करून लिहिहून पाठवणे म्हणून ताकीद केली. हे वर्तमान स्वामीस कळावे म्हणून लिहिलेलें आहे. यानंतर जासूद व डालायेत रोजेमोरेयाकरिता पारकऱ्या मुलकात हैराण करू लागले. स्वामीची आज्ञा तव रोजमोरा देयाची नाही. आम्हास हैराण करितात, तेव्हां आम्ही रा बालाजी दुलभ याकडून कर्ज घेऊन, जासुदास रोज-मोरा येक व डालायतास रोजमोरे दोन दिल्हे. त्याचा मार आलाईदा लिहिहोन पाठविले आहेत. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶*News-letter from Ganesh Trimbak, the Peshwa's agent at Goa, reporting the activities of the Portuguese Viceroy against the Peshwa, his overtures of friendship with Tulaji Angria and his approaches to other chiefs to form a hostile combination against the Marathas.*

No. 23] [*1748?*

श्री

पुरवणी श्रीमंत राजश्री पंत प्रधान
स्वामीचे सेवेशी

विज्ञापना येसीजे. भोरपकर[२] तह करितात. स्वामीकडे गेले होते. त्यास काहीं तह तो जाला नाहीं. ते फिरोन आले. त्यास त्याची उमेद तो फारसी आहे कीं आपला वसूल बासूल * * रा किल्ल्यावर चढवावा व चाकरमान्या लोकांचे कबिले किल्ल्यावर चढवावे आणि कटकटीस प्रवर्तावे. कटकट करितां पांच सात आपले तोडवावे अगर आमचे तोडावे आणि जखमियाच्या डोल्या घेऊन हुजूर जावे. मग खावंद आहे, विल्हे करून देईल तरी किलयास यावें. नाहीं तर किल्ला हरकोणाचे विल्हेस करून; आपण कांहीं किल्ल्यास येणार नाहीं, परंतु कटकट करावी येसी त्याची उमेद आहे. येविसीची आज्ञा काये ते केलीं पाहिजे. यानंतर राजश्री मानाजी आंगरे याची कोठी चारसे बैल कालोसेहून[३]

---

१ चिलखत, Coats of mail or armour. २ पालीचा किल्ला. ३ चाकणजवळ.

येत होती. येतां मार्गीं मौजे चाकणा येथील जितरब बैलानीं कुली तुडविले, म्हणून गांवचा पाटील येऊन वाणियास बोलला कीं, तुंम्ही जितरब खाविले. तरी आपण किल्ल्यास जाऊन तुम्हास मसोला करून. त्यावरून वाणियानीं त्यास मार ठोक करून आपणच पालीस फिर्याद गेले. तेव्हां पालीहून पंनास माणूस येऊन गांवच्या पाटलास व कुलव्यास मारठोक केली. वाणियाचे बैल दोनसे चारसे सापडतात, आणि दस्तकहि नसतां दहा वीस माणूस बराबर देऊन बलेच जोरावारीनें बैल भरून नेतात, हशील देत नाहीं. यैशा नानाप्रकारच्या कटकटी करितात. त्याचा मुबदला कटकट आपण करावी तरी फिर्याद हुजूर स्वामीकडे जाते यैसा विचार आहे. तरी स्वामीनीं काये ते आज्ञा केली पाहिजे. यानंतर त्याणी पाटीलास मारठोक केली, तेव्हां ताकिदीस सिपाई येथोन पाठविला होता त्यासहि मारून मुसक्या बांधोन पालीस नेला. एकव्या सिपायास न्यावयास दोनसे माणूस कटकट करावयास आले होते. हे जातीचे विचार आहेत. स्वामीस विदीत व्हावे, म्हणून लिहिले असे. यानंतर स्वामीचे आज्ञापत्र आले होते तेथें आज्ञा कीं सोनजी जाधव याचे प्रयोजन आहे, त्यास हुजूर पाठवून देणे. त्यावरून त्यास हुजूर रवाना करावे, त्यास त्याचे शरीरीं सावकाश वाटत नाहीं. हींवताप येत आहे. समाधान वाटल्यानंतर हुजूर स्वामीचे सेवेसी रवाना करितो. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶*Disturbances created by the people of Bhorap are reported to the Peshwa in this letter: the date is uncertain. It seems to refer to Shahu's times.*

No. 24] [*4-1-1748*

छ २४ मोहरम

श्री

पुरवणी श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान

स्वमींचे सेवेसी

विज्ञापना. तागायत छ १४ मोहरम रा मानाजी आंगरे याणी उपद्रव केल्याचा अर्थ सविस्तर मुख्य पत्रीं लिहिला आहे. त्यास त्याणी उपद्रव केला खराच. परंतु विचारें विचारें गलबताचा मुबदला होईल तितका करावा. केवळ जोरबजोर आज्ञेविरहित जाऊन गलां पडतां न ये. अरमार बान्यावर पाठऊन

---

१ बोलावणें.

आविर्भाव दर्शविलाच. पुढें बोलीचालीस माध्येस्त होऊन गलबतें सुटोन यावीं, सुरळीत व्हावें हा विचार होता. इतक्यांत इंग्रजाचें पत्र मुंबईहून आले कीं, आरमार रवाना केलें असा. परंतु उतावली खरूं नये. आम्ही मानाजी आंगरे यास पत्र लिहिलें आहे. गलबतें सुटोन येतील. बोलीस माध्येस्त आहों म्हणोन लेहून आलें. त्याजवरून आठ दिवसपर्यंत वाट पाहिली. त्यास इंग्रेजास मानाजी आंगरे यांचे पत्र आले, त्यांत माणिकगडचा आदिकरून अन्वये लिहिला तोच अर्थ इंग्रेजानीं आम्हांस लिहिला. त्याची नकल बजिनस हुजूर पाठविली आहे त्याजवरून विदित होईल. सारांष आंगारकाचे मनांत सुरलीत पदार्थ नाहीं. येसाजी आंगरे याणी राजकोटचा संदर्भ करून कोटासनिध जाऊन माघारे आले तें दूषण राजश्री मोरोजी सिंदे याजवर ठेऊन, तुम्ही राजकोट घ्यावयासी आले होतेस, याउपरी तुमचा आमचा बिघाड, परस्परें चितास येईल ते करावें ऐसें सांगोन पाठऊन राजकोटची मारगिरी रेवदंड्यावर करूं लागले. परस्पर मार होऊं लागला; पांच सा दिवस जाले; तिकडील मारगिरीमुले रेवदंड्यांतील गुरूढोर बाहेर पडावयासी बंद जालें. उपद्रव सोसवेना. जबरदस्तीच्या गोष्टी सांगोन पाठऊं लागले. मारगिरीस तर आंतर न होयेसारिखें जालें. तेव्हां निदान जालें कीं आरमार रेवदंड्याचे खाडींत नेऊन आरमाराचा मार द्यावा, राऊत खुस्कीस ठेऊन मोर्च्येबंदी करून कोट जेर करून घ्यावा, ऐसा विचार राजश्री मोराजी सिंदे व राजश्री कृष्णाजी माहादेव व राजश्री बाजीराव बेलोसे व हर सावत भोसले सुभानजी विश्वासराव यांचे विचारें होऊन, आरमार खाडींत नेऊन मार देत असेत. राजश्री रामचंद्र दामोदर याजकडील दोनसें राऊत गेले आहेत ते खुसकीस ठेविले. खुस्कीचाहि मोर्चा लागू केला आहे. स्वामीचे प्रतापेंकरून थोडकेच दिवसांत कोट फत्ते होईल. इकडून रेवसास राजश्री गंगाजीराव खानविलकर व राजश्री नारोपंत हशबनीस दोनसें माणूस पाठऊन गढीचें दगड मेढा आदिकरून साफ करून तोफा पांच व कर्णा १ होता तो आणिला. दोनच्यार घटका त्यांची याची झिटपिट होत होती. परंतु स्वामीचे प्रतापेंकरून ते नामोहरम होऊन आपले लोक गडींत जाऊन फते करून पाडून टाकून आले. इंग्रजाचें पत्र येई तों वाट पहावी लागली; त्यास इंग्रजाचें पत्र रविवारी आलें. मग सोमवारीं रेवसच्या तोफा आणाव्या लागल्या. रेवदंड्यावर तोफा न टाकिते, सुरलिनावर येते तरी इतके आज्ञेविरहित करावें ऐसें नव्हतें. परंतु सावकारीहि बंद करून रेवदंड्यावर गोले टाकूं लागले. आगलीक त्याजकडूनच जाली. यास्तव करावें लागले. सर्व गोष्टी त्याचे आदरानरूप कराव्या लागल्या. सारांष राजकोट स्वामीचे प्रतापेंकरून अविलंबेच फत्ते

होईल. जालें वर्तमान सेवेसी लिहिलें आहे. राजश्री रामचंद्र हरी यास पत्र पाठविले असे. त्याजकडील राऊत व कांही लोक पाठवितों. टोपीकराचे बातमीस नेहमी गलबते ठेविलींच आहेत. राजश्री तुळाजी आंगरे याजकडील आरमार येण्हार म्हणोन खबर आहे. त्यास त्यांचे आरमारास इंग्रजानी येऊं देऊं नये असा संदर्भ राखोन योजिल्याप्रमाणें स्वामीचे पुण्य प्रतापेंकरून राजकोटचें कार्य करितों. इतका कांहीं दुराग्रह इकडून वाढऊन बखेडा करून मसलत करावीसी नव्हती. सारे आरमार येकत्र. फिरंगियाची आवई आली. पुढें कोणीकडे तोड पडेल तिकडे कुमक करावी, हा सविस्तर अर्थ मुख्यपत्रीं विनंती लिहिली आहे. हुजूर त्याचे तर्फेनें रामाजी अनंत माणिकगडतर्फेची बोलीस गेले, यास्तव जो निकाल चुकणें तो इकडे आवडाव करून दाखवावी तितकी दाखविली; परंतु कोठें विचार बनोन आला नाहीं. तेव्हां सावकारी गलबतें सुदामत दुतर्फा कौलपत्र घेऊन चालतात त्यापैकीं येक गलबत त्याचे बंदरीं गेलें. त्यासी आटकाव करून ठेविले. दोन च्यार दिवस तेथें होते. मग फिरोन मागती कऊलपत्र करार करून सोडिले. साचोटी दाखऊन फिरोन सांहा गलबतें जंजिरे उरणची येक ठाणियापैकीं येसी सात आपले मकानी आटकाव करून कोळी खादेरीस नेऊन ठेविले; यास्तव इतकी तरतूद योजावी लागली. पुन्य-प्रताप समर्थ खावंदाचा समर्थ आहे. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶*Ramaji Mahadev to the Peshwa, reporting the disturbances created by the Angria brothers Manaji, Tulaji and Yesaji and the writer's efforts to capture Rajkot at Cheul.*

No. 25] *[10-2-1748 ?*

श्री

श्रीमंत राजश्री नाना व भाऊ

स्वामींचे शेवेशी

विनंती सेवक रामचंद्र बावाजी कृतानेक साष्टांग दंडवत् विज्ञापना. स्वामीचे कृपादृष्टीकडून सेवकाचें वर्तमान ता। छ २१ सफरपर्यंत यथास्थित असे. इंगलीकरास उपसर्ग न लागावा, याविषई आज्ञापत्र सादर जालें होतें. तदनुरूप राजश्री वजारतमाब यांस सांगितले. वजारतमाब यांचा विचार स्वामीचे मर्जी-शिवाय नाहीं. इकडील सविस्तर वर्तमान पेशजी राजश्री तुळजोजी घांटगे यांस-मागमे सेवेशी लिहिलें आहे. अलीकडे तळदंग्याहून सौभाग्यादिसंपन्न

मातुश्री बाईसाहेब छ ११ सफरीं वडगांवा आलीं. याउपरी राजश्री स्वामीच्या पायास वाताच्या तिडका लागल्या, त्याकरितां तेहि आले. अठरावे सफरीं मुराररात्र जरारे यथे येऊन निरोपाचा प्रसंग पडला आहे. यकादों रोजात स्वार होऊन जातील. राजश्री भगवंतराव व वाडीकर सांवत यांणी संगमेश्वरपर्यंत आंगऱ्याचा मुलूक मारून हाली येऊन मुळ्यागडास वेढ घातला आहे. आंगरयाचा उपराला यत होता, त्यावरी याणी जाऊन सेंदीडसें माणूस मारिलें; दोन च्यारसें हत्यारें आणिली; दारूगोळीहि सापडली; मुळ्यावरील लोकहि अवसान खता आहेत. हे गड घेतील. राजश्री गंगाधरपंतहि आले आहेत. साताराहून थोरली धनीन यांकडून हुजरे आले आहेत. पत्रें शफत घालोन लिहिलीं आहेत कीं, मुराररायांस फौजेनसी पाठऊन तुळाजी आंगरयाचा उपराला करावा. भगवंतराव व गंगाधरपंत व वाडीकर यांस ताकीद करून माघारे न्यावे, आणिखी कोणाचे लिहिल्यावरी नव जावें. इकडूनहि जयसिंग सिर्के पाठविले आहेत म्हणून बहुतच लिहिले होतें. यथून उतरें गेली कीं, आंगरयास ताकीद करऊन मुडा सोडवावा. सिंधदुर्गच्या वाटेस न जाये; मसुऱ्याचा गड सोडी ते करवावें, म्हणिजे वडिलांचे आज्ञेप्रमाणें उपराला करितो म्हणून लिहून इकडीलहि कारकून गेला आहे. सोंधे, बिदरूर, सावनूर इकडून अलीकडे कोणीं येत नाहीं. गोवेकरानी सावंतांकडे बोलीचा संदर्भ लाविला आहे. मुराररायांची फौज तलंदग्यावरी दीड दोन हजारपर्यंत आहे. कौदलगीकराचें खेडेहून सिबल-नजीक गोकाक घटपातीर यथें स्वारी गेली होती ते तेथेंच दीड हजार फौज आहे. रामचंद्र आणाजी व कितूरकर मिळोन हजार फौज बेलगांव प्रांते पोट भरतात. या प्रकारचें इकडील वर्तमान. सेवेशी शृत होये हे विज्ञापना.

¶*Ramchandra Bawaji in a letter to the Peshwa and Sadashivrao Bhau gives an account of the correspondence between Tarabai and Jijabai of Kolhapur in connection with the activities of Tulaji Angria.*

No. 26] [*1746*

श्री

राजश्री पंत प्रधान

गोसांवी यासीं

ॐ सकलगुणालंकर्ण अखंडितलक्ष्मीआलंकृत राजमान्य श्रो कान्होजी राजे सिर्के रामराम विनंती यैसीजे. आपली आज्ञा घेऊन स्वार जाहालो ते छ ३ राखरी कुटरे यांस आलो. तेथून कुंभारखाणीवरी चौकी नजीक होती, त्यांचे व आमचे

लोकांचे जुंझ जाहाले, ते सविस्तर वर्तमान राजश्री लक्ष्मणपंतानी लिहिले आहे त्यावरून श्रृत होईल. सर्व प्रकारे इरे आपली आहे. लोकांचा व हशमाचा पुस्तपना केला पाहिजे. राजश्री लक्ष्मणपंत व लोक आमच्या सांगितल्याप्रमाणें वर्तणूक करितात. आंगरे याकडील तमाम माणूस जमा होते. दोन तीन हजार होऊन आम्हावरी येणार. आपणास कलावे यास्तव लिहिले आहे. पुस्तपन्हा केला पाहिजे. बहुत काय लिहिणे ? कृपा निरंतर असो दीजे हे विनंती.

¶Kanhoji Raje Shirke informs the Peshwa of a skirmish between him and the Angria and requests him to send him reinforcements in the event of another possible attack from him (the Angria).

No. 27] *[5-5-1746 ?*

श्री

राजश्री बालाजी पंडित
प्रधान गोसावी यांस

सकलंगुणालकरणं अखंडितलक्ष्मीआलंकृत राजमान्य स्नेहांकित तुलाजी आंगरे सरखेल रामराम विनती येथील कुशल जाणून स्वकीय कुशललेखन केलें पाहिजे विशेष. आपला व आमचा निःसीमपणें श्नेहभाव कैलासवासी उभयपक्षीं वडिलांचा घरोबा कोणे प्रकारचा होता तो जनमुखीं प्रसिध आहे. मध्यें विपर्यासाचा इतिहास बहुतच जाहाला तो लिहितां न ये. आलीकडे आपण श्नेहभाव पूर्वान्वयें धरिजेत आहे यैसा चित्ताचा निशा जाहाला. राजश्री पांडुरंगजी प्रभु व राजश्री आबाजीपंत आम्हांकडून आपणांस भेटले, ते समई बहुत ममतापूर्वक निखालसपणें आपण बोलिले. त्याज उपर राजश्री विसाजीपंत सांप्रत सातारां गेले, तेव्हां आपली भेट होऊन बोलीचाली जाहाली. ते सविस्तर त्रिवर्ग मशारनिलेनी अवगत केल्यावरून चित्ताची सापेक्षता ऐसी आहे कीं कैलासवासी वडिलांचें वेलेस जसा निःकपट श्नेहाचा समारंभ चालत होता त्याच आन्वयें उभय पक्षीं चालोन लौकिकीं व अंतरीं दिन प्रतिदिन सुरसता दिसोन यावी हेच इच्छितों. त्या सारिखी आपणहि ममता धरितात. यैसे आसोन सांप्रत दरबारी बाईसाहेब उगीच अकारण इतराज होऊन सिर्के यांचे मायेस्तव व वरकड कितेक अल्प मनसबदार यांचा आगत्यवाद धरून या मामल्यावर निकर्ष मांडला आहे. अंजनवेल सारिखा जागा, दाभोल सुभा, देव ब्राम्हणाचे अग्राहारात हबसी सिरोन पनास वर्षे प्रजेस पीडा केली. त्या कार्याविशीं[1] गत वर्षी आम्हांस इरेस घालून

1 Anjanwel captured from the Sidi in January 1745 [पेशवे शकावली.]

स्वराज्यांतीलें शल्य दूर केलें. देवब्राम्हणाच्या कार्यासाठीं इरेस पडोन सर्व साहित्य सेना वेचून जो अंगेज केला तो लेहून दाखवावा यैसा नाहीं. परस्पर आपण यैकिलाच असेल. श्रम साहस करून टकापैका लोक खर्च करून कार्य केलें. राज्यामध्यें महत्कार्याचें बक्षीस हलीं बाईसाहेब याणी योजिलें. सिर्के भगवंतराव खाले उतरोन प्रांताचा नाश बहुत केला. बोलाऊन जमावाची तरतूद होऊन थोडाबहुत प्रतिकार होणें तो जाहाला, व पुढेंहि त्यांचें पुर्तें समाधान होई यैसाच विचार आहे. परंतु ऐसे असमंजस मजकूर दरबारीं होऊन आपण उगेच पाहातात हें अपूर्व आहे. कदाचित् राजश्री व राणी धणी त्यांचे मर्जीसारिखें वर्तणें लागलें, म्हणून आपण म्हणतील तर आम्ही राज्यामध्यें कोणता दरवडा घातला जे त्यामुलें इतका निकर्श. आसो. ते बोलीचें लिहिण्याचें प्रयोजन काय आहे? सुखमेव करणें तें करून हाली प्रसंग प्राप्त जाहाला आहे याचें निराकरण होणें ते वडिलांचें प्रतापेंकरून व श्नेहाचे बल-कटीनें होऊन येईल त्याचा लेश बहुतसा धरीत नाहीं. प्रस्तुत दरबारीं कितेक पेंच पडिले आहेत त्याचा उलगडा जाहाला पाहिजे. याकरितां सभ्य मनुश पाठऊन द्यावे म्हणोन ममतापूर्वक आपण लेहून पाठविलें, त्याजवरून राजश्री विसाजीपंत यांसच पाठवावयाची तयारी केली होती, परंतु हालीं आपणांस तेथें स्थलसंकोच व अवकाश नाहीं, कितेक बोलीचाली प्राशस्त्यें केली पाहिजे, याकरितां गोसावी याचे जाणें स्वस्थलीं जाहालियावरी मशारनिलेस पाठवावें यैसा सिधांत केला आहे. प्रस्तुत उपस्थित मजकुराची बोलीचाली जाहाली पाहिजे, म्हणून राजश्री बापूजी माहादेव पाठविले आहेत, याजवल कितेक मजकूर सांगोन रवाना केले आहेत, यामध्यें सारांश तूर्त जे आपले फौजेचा अवर व माहाड पंचमाहालीं इकडून गतवर्षीपासून पायंडा घातला आहे तो करार होऊन, व घाटगे यानें अमर्यादेनें वर्तणूक बहुत केली आहे त्यास नतिजा प्रविष्ट होय यैसा कल्प योजून, सिधांत होय तो अर्थ करून याची रवानगी केली पाहिजे. पांच माहालच्या मनसबेयांत आपण पडोन त्याचां आमचा कजिया चुके यैस विचार जाहालेयास उत्तम. तैसेच सिर्के याचे मजकूर तरी त्याचें आचरण स्थीत-रीत आपणांस आवगत आहे. प्रत्ययासहि आली आसेल. आपली देशमुखी म्हणतात. भोगवटा तिलप्राय नाहीं, व त्यांचा सूचीप्रवेस जाहालेयानें जेथें पाय लागेल त्या प्रांतास उपद्रव हें जाणून मान्य करवत नाहीं. वरकड येकदोन मजकूर सहज आसतील ते अवश्यमेव मान्य होतील यैसे आहे. सारांश गजाची हेरे[१]

---

१ हेरणें, पारख.

गजास. पूर्वस्नेहाचा जिवाला जाणून कार्य घडोन देऊन त्याचा रवानगी केली पाहिजे. रवाना छ २४ माहे रबिलाकर. बहुत काय लिहिणें ? लोभ असो दिल्हा पाहिजे हे विनंती.

¶Tulaji Angria assures the Peshwa of his loyalty and regrets the interference of the Shirkes at Anjanwel in the Subha of Dabhol, supported by Rani Sakwarbai, who belonged to the Shirke family. The writer sends his messengers to inform the Peshwa of all the details and urges on him to bring about a reconciliation.

No. 28] *[21-5-1746*

श्री

राजश्री पंतप्रधान गोसावी यांसी

ऽ सकलगुणालंकरण अखंडितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य श्री कान्होजी राजे शिर्के रामराम विनंती उपरी. येथील कुशल जाणून स्वकीये कुशल लेखन करीत असिले पाहिजे विशेष. आपण पत्र पाठविले पावलें. लिहिलें की तुम्हाकडील कांहीं वर्तमान कळले नाहीं, पुढें काय विचार करितां, हें सविस्तर वर्तमान लेहून पाठवणें म्हणून लिहिलें. ऐसियास आम्ही आपला निरोप घेऊन आलों. बाा सरदार लक्ष्मणपंत पाचसे रावतानिसी दिले, ते व आम्ही घाट उतरोन कुटरेयावरी गेलो. तेथें आंगरेयाची चौकी होती, त्याची झीटपीट जाहली. आंगरेयाकडील दाहापांच जाया जाहले, व आम्हाकडीलहि च्यार पांच जाया जाहले. येक दिवस कुटरेस मोकाम होता. दुसरे दिवसीं तेथून कूच करून पुढें जावयाचा मजकूर केला तो राहाऊन चिरंजीव राजश्री जयसिंग बावा याणी आंगरेयासी सुलाख करून, तह करावा येसा मजकूर करून, वरघाटे मोकाम करावयाबद्दल कुटरेहून चिरंजीव व लक्ष्मणपंत घाट चढोन, मल्या घाटमाथा येऊन मोकाम केला. दोघेजण येकरूप होऊन आम्ही जी जी गोष्टी सांगितली ती येकीकडेस ठेऊन, आंगरेयासी तह करीत येक माहिना बैसले, हे सविस्तर लक्ष्मणपंती आपणांस लिहिलेंच असेल. त्यासहि आज्ञा जे करणें ते आपण केली असेल. त्या प्रमाणें सरदारहि जो विचार करणें ते करीत आले. जयसिंग बावानें व लक्ष्मणपंतानी आंगरेयासी काय कैसा तह केला तो ते जाणत. आजी बारा रोज पाऊस लागावयास लागला. आंगरेयासी तह करणे तोहि केला. त्याकडील स्वारी या किल्याखाले बैसावयाच्या त्या बैसल्या आहेत. अंगारकाचा विचार तर पूर्ववतप्रमाणे आहे. जयसिंगबावानी तह करून

माघारे निघोन आजी गेले. ·लक्ष्मणपंतहि तयार जाहले, तो आम्ही किलातून द्वाही सांगोन पाठविली त्यावरून त्याणी मल्यावरी मोकाम केला आहे. पुढें त्यास काय आज्ञा करणे ते करावी, तेणेप्रमाणें वर्तणूक करितील. किलाचे भरतीस त्याजकडील संभर माणोस मागितले; परंतु त्याणी दिले नाहीं. आपणांस कळावे म्हणून लिहिले असे. रा छ ११ जमादिलावल, बहुत काय लिहिणे ? लोभ असो दीजे हे विनंती हे विनंती.

¶*Kanhoji Raje Shirke describes to the Peshwa a skirmish between himself and Laxmanpant and the Angria and reports that a truce with the Angria has been signed by Laxmanpant and Jaisingbawa, though he has been kept ignorant of the terms.*

No. 29] [*7-6-1745 ?*

पैा छ २३ जमादिलोवल

श्री

श्रीमंत माहाराजा मातुश्री
आईसाहेब साहेबाचे
सेवेसी

आज्ञाधारक कान्होजी सिर्के कृतानेक विज्ञापना ताा छ १७ जमादिलोवल पावेतो साहेबाचे कृपेकरून वर्तमान येथास्थित आसे विशेष. इकडील प्रांतीचे वर्तमान तरी राजश्री पंत प्रतिनिधि फौजसहवर्तमान किले विशालगडास जाऊन छ १३ जमादिलोवली तलकोकणांत चिरहोटच्या मुकामवरी गेले. राजश्री तुलाजी आंगरे सरखेल यांकडील जमाव दोन जागा मेढा घालून होते, ते येक मेढा जाळून, जमाव येके जागा आहेत. अद्यापि तहरहचा मजकुर काही नाहीं. पुढें होईल मजकूर तो सेवेसी लेहून पाठऊ. किले गुणवंतगडचे लोक यानी आजीपावेतो रूसवा करून होते, त्यास बहुत विचारे समाधान करून घेरियात आणून कामाकस्टास व किलाचे सेवेसी पूर्ववतप्रमाणे लाविले आहेत, येविसी किलाच्या हकीमास व गडकरी लोकास आभयेपत्र सादर केलिया बहुत उत्तम आहे. साहेबी आभयेपत्र आगत्यरूप देविले पाहिजे. वरकड वर्तमान मुखवचने सेवेसी राा नारो बलाल सांगता विदित होईल. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶*Kanhoji Shirke informs Tarabai that nothing has as yet been settled with regard to negotiations between Tulaji Angria and the Pratinidhi.*

No. 30] [May 1748

श्री

पुा सेवेसी विज्ञापना, राजश्री तुळाजी आंगरेयाचे माणुसे दोन तीन हजार पाहाणीचे निमित्य करून किले सुंदरगड व महिपतगड व व्याघ्रगड येथें भोवताला घेरास येऊन बसलेत. दाणादुणा बंद केला. मुलकात अटअट मांडिली. चितात कुविद्या आणून हा प्रसंग मांडिला, त्यावरून गडकरी याचा व हवालदाराचे बोभाट राजश्री स्वामीकडे आले; त्यावरून राजश्रीनी हातरोखा तुळाजी आंगरे यास करून मसाला दोनसे रुपये करून हुजरे पाठविलेत कीं या गोष्टी करावयास दरकार ये, तरी आपले लोक उठऊन घेऊन जाणे. गडगरीयांच्या बखरी आल्यात जे दारूगोली सामान नाही. जरी फौज येऊन पोहचती तरी किले राहतात. राजश्रीनी आज्ञा केली की रा प्रधानपंतास लेहून पाठऊन, फौज सत्वर पाठऊन आंगराचे लोक उठऊन लाऊन बंदोबस्त करणे. जरी स्वामीची फौज जात नाही तरी आम्हास जावे लागेल, म्हणोन राजश्री बोलले आणि राजश्रीनी हातरोखे रवाना स्वामीकडे केलेत, त्याजवरून सकल अर्थ कलेल. राजश्री तो वरचेवर पुसतात जे स्वामीची फौज गेली की नाही, जाबसाल काये आला तो सांगणे. गडकरी याचा तो बोभाट वरचेवर येतो. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶*The writer complains about the raiding activities of Tulaji Angria and requests the Peshwa to send forces to check him.*

No. 31] [5-6-1747

पा छ १३ जमादिलाखर

श्री

पुरवणी श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान
स्वामीचे शेवेसी

विज्ञापना. तागायत छ ७ जमादिलाकर माणिकगडचे संदर्भाचें शंभर माणूस आहे त्याणी बोली केली त्याप्रमाणें आगोधर सावकारी निशा करून घेऊन कार्यसिध्धी करून दिली. त्याची याद तपशीलवार हुजूर पाठविली आहे त्यावरून विदित होईल. दुसरी बोली अफ्तागिरें व घोडी गांव द्यावें तीनसें माणूस चाकर ठेवावें. मातबरास रोजगार सांगावा, त्यास ये गोष्टीची धणी सर्फराजी[१] करितील. हुजूर जाऊं ते समई तुम्हांस बरोबर घेऊन जाऊन रदबदल करून.

---

१ ऊर्जितावस्था.

खावंद कृपाळू होतील असे कितेक प्रकारें समाधानपूर्वक सांगोन कार्य करून घेतलें. पुढें हुजूर आल्यावरी स्वाम गौरसी करतील. परंतु शंभर माणूस कबिलदार आणि याच संदर्भातील यास्तव कबिलेसुधा आणून साष्टी अथवा दुसरे जागा ठेवावे. लोक ठेविल्यानी बोलीप्रमाणें निभाव केलासा होईल. आणि याचे भाऊबंद जंगजोडीचे माणूस तिकडे आहे तें येईल. यास्तव तूर्त कबिलदार शंभर माणूस जरूर ठेवावें लागतें. कबिले माणेकगडाखाले वगैरे जागां आहेत ते आणविले असेत. आले म्हणजे ठेवितों. हुजूरचे आज्ञेविना कसे ठेविले ऐसी आज्ञा होईल तरी या लोकानी इकडे तन देऊन कार्य करून दिल्हे, आणि आरंभींच निश्चयरूप बोलीचा करार करून घेतला. त्यास जाल्यास आज गैर-हंगामी. त्या लोकांस जागा कोठें होईल. सर्व प्रकारें स्वामीचे पदरीं पडिले आहेत. पुढें हुजूरहि घेऊन येऊं. परंतु आज मुलामाणसाचें संरक्षण जालें पाहिजे. यास्तव विनंतीपत्र सेवेसीं लिहिलें आहे. माणूस पाहून तैनाता करून ठेऊन कबिल्याची बेगमी करून देऊन ठेवितों. सेवेसीं श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶*The writer informs the Peshwa of the terms arranged with the garrison of Manikgad and of his obligation to fulfil his undertakings.*

No. 32] *[May 1748?*

श्री

सेवेसी विनंती विशेष. वरकड मावले लोक कितेक पळोन येथून गेले; त्याचे सरदार येथें आहेत. ते लोक जाऊन राजश्री कृष्णराऊ याचे पाठी निघाले. त्यास आम्ही जे लोक पळोन गेले व रजेस गेले ते आणावयास कारकून पाठविला. त्यास बयाजी कोकाटा व भिवाजी वाईल हे दोघेजण जाऊन मसारनिळेकडे चाकर राहिले. बयाजी कोकाटा याणें माहुलीची हवा करून माल खुंटली त्यास बक्षिस कडें सोन्याचें दिल्हें. तसाच भिवजी वाईल यासी माहुलीचें बक्षिस दिल्हें. ऐसें मर्द माणूस जिकडील तिकडे जागां जागां राहिल्यास आम्हीं येथें काये करावे? जें माणूस गेलें तें न ये. तेव्हां दुसऱ्या माणसास धास्त कशी पडेल? येथें गोला येतो. कोणास येथें राहावयाचें सुख आहे ऐसें नाहीं. ये गोष्टीस आम्हीं काये करावें? येथें गनिमाच्या उरावरी पाये देऊन बसावें लागतें. तेव्हां मर्द माणूस असिल्याविना कसा स्वामीचा नक्ष राहातो? आज तागायत स्वामीच्या पुण्यें गनिमाचा हिसाब धरिला नाहीं.

---

१ ?

पुढेंहि स्वामीचें पुण्य समर्थ आहे तों चिंता नाहीं. येथून कारकून लोक मावळे आणावयास पाठविला. त्या कारकुनास राजश्री कृष्णरावानी चासेस नेला आहे. तरी या मनसब्यास अश्या गोष्टी कशा कार्यास येतील? दुसरी गोष्ट राजश्री येसाजी लोहट गवरोजी लोहट याचा पुत्र सरकारांत चाकर आहेत, त्याचा गांव मौजे गंगापूर तालुके घोडें येथील त्याच्या वडिलापासून पाटेलकी चालत आली आहे. त्यास सांप्रत येवजी लोहट याचा गोत्री दुसरा लोहट आला. चासेस नेऊन त्याजवळून गंगापूरची पाटिलकी घेतली. येवजी लोहट येथें मोर्च्यांत चाकरीवर असतां त्याचें वतन घेतलें, तेव्हां त्याणें काये करावें? येसें वर्तमान आहे. मागाहून तहकीक मनास आणून सेवेसीं लिहून पाठवितों. संभर मावळे घरीं बसले. इनायेती[१] करून येत नाहीं. पूर्वींच मावळे गेले त्याची हजिरी पाठविली आहे. हे विज्ञापना.

¶Shankraji Keshao complains to the Peshwa against the Mavlas who deserted him to follow Krishnarao. In order to bring them back the writer sent a clerk who however went over to the service of Krishnarao. He advises the Peshwa to keep a good man there, otherwise the Peshwa's supremacy will be entirely lost.

No. 33] [29-5-1747

श्री

श्रीमंत राजश्री भाऊ साहेबाचे शेवेशी

विनंती सेवक कृष्णाजी महादेव चरणावर मस्तक ठेवून साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. तागायत छ २९ जमादिलौवलपर्यंत स्वामीचे कृपावलोकनेंकरून सेवकाचे वर्तमान येथास्थित असे विशेष. किल्ले माणिकगड येथील संदर्भ आला त्यावरून तरतूद होऊन किल्ला फत्ते जाहाला; याचे वर्तमान राजश्री रामाजीपंत याही लिहिले आहे त्यावरून अवगत होईल. वरकड सविस्तर मागाहून लेहून पाठवितो. सेवेसी श्रुत होय. कृपा वर्धमान केली पाहिजे हे विज्ञाप्ति.

¶Krishnaji Mahadeo reports to Bhausaheb the capture of the fort of Manikgad.

---

१ आज्ञापत्र.

No. 34] [29-5-1747

श्री

श्रीमंत राजश्री पंत

स्वामीचे शेवेसी

विनंती सेवक रामाजी माहादेव चरणावरी मस्तक ठेऊन साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. तागायत छ २९ जमादिलौवलपर्यंत स्वामीचे कृपावलोकनेंकरून सेवकाचें वर्तमान येथास्थित असे विशेष. किले माणिकगड येथील राजकारण आल्याचें वृत सेवकानी हुजूर निवेदन केलेंच होतें. त्यास प्रस्तुत कार्यसिद्धि होऊन येई आसा संदर्भ आला. त्याजवरून येथून तरतूद करून किला फते जाल्याचें वर्तमान श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान स्वामीस लिहिलें आहे त्याजवरून विदित होईल. किल्याचे बंदोबस्तास सेवक आजच निघोन जातो. तेथून साद्यंत लेहून पाठवितों. सेवेसीं शृत होये हे विज्ञापना.

¶*The writer communicates to the Peshwa the news of the capture of Manikgad and says that he is proceeding there to occupy it.*

No. 35] [12-6-1747

श्री

पुरवणी श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान

स्वामीचे शेवेसी

विज्ञापना. तागायत छ १४ जमादिलाकर माणिकगड फत्ते जाल्यापासोन राजश्री मानाजी आंगरे आपले जागां खबरदार होऊन स्थलोस्थलाचा बंदोबस्त करित असेत. सागरगडासंनिध्य रामदरणा म्हणोन डोंगर बसविला होता तों कामाचा नाहीं, यास्तव तेथें कांहीं बंदिस्त केली होती. कोसलून टाकून लोक कुलाबियास नेले. तैसाच रांजणखारीस मेढा आहे तो मोडोन टाकणार. पेंबेस सवासें माणूस रामाजी अनंत सबनीस याजबराबर गेले. त्यास किल्यावरील जुने लोक माचीस उतरोन हे लोक चढविले. आणि भवानजी ताकपीर व रामाजी अनंत ऐसे तीनसें माणूस किल्याखाले राहिले आहेत. मानाजी आंगरे कुलाबियास लोकांचा जमाव करित असेत म्हणोनहि वर्तमान आहे, त्यास इकडील आपला बंदोबस्त स्वामीचे प्रतापेंकरून आहेच. राजश्री आपाजी हरी कुलाबकर सारे लोक आबटे व मोहपतं मिलोन तिकडील चौकी बंदीस ठेविले आहेत. उरणचा

बंदोबस्त आहेच. वसईस लोकांविसीं लिहिलें होतें तिकडून दोनसें माणूस काल आलें. ते उरणांतच ठेविलें आहे. वरकड जेथें चौक्या बसवणें तेथें बसविल्या आहेत. आणिखीं लोकांचा भरणा पाहिजे. त्यास येविसीं हुजूर लिहिलेंच आहे. कृपाळू होऊन बेगमी करावी. आंगऱ्याकडील कबिलदार तीनसें माणूस कल्याण प्रांतें येऊन स्वामीचे पदरीं पाडिलें आहे. तें चौकी बंदीस पाहिजे येविसीं मुख्य पत्रीं विनंती लिहिली आहे. आज्ञापत्र सादर करणार धणी आहेत. मानाजी आंगरे जमाव करीत आसेत. वर्तमान वरचेवरी आणवित असों. स्वामीचे प्रतापें-करून त्याचा हिसेब आहेसारखा नाहीं. सेवक आज उरणाहून आबझ्यास गेलों. तेथील बंदोबस्त करून माणिकगडास जाऊन मजबुदी करणें असेल ते करून उरणास येऊन ठाण्यास जाऊन हिसेब आकारायाची त्वरा केली आहे. हिसेब कितेक मुस्तेद[1] करून आज्ञेप्रमाणें लौकरीच येतों. किले मजकूरचा बंदोबस्त करून सविस्तर तेथून लेहून पाठवितों. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶*The efforts of Manaji Angria to concentrate his forces in the Kolaba district, subsequent to the capture of Manikgad by the Peshwa's troops, are reported to the Peshwa by Ramaji Mahadeo.*

No. 36] *[8-8-1742*

पौ छ २६ रजब

श्री

श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान

स्वामीचे सेवेसी

विनंती सेवक रामाजी माहादेव साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. ताा छ १७ माहे जमादिलाकरपर्यंत स्वामीचे कृपादृष्टीकरून प्रांत मजकूरचें व सेवकाचें वर्तमान येथास्थित असे विशेष. स्वामी कृपाळू होऊन छ ७ जमादिलावलचें आज्ञापत्र सादर केले तें छ ६ जमादिलाकरीं पैवस्ता जाहालें. तेथें आज्ञा कीं बहुत दिवस तुम्हांकडून कागदपत्र येऊन वर्तमान कलत नाहीं तरी सविस्तर लिहिणें. त्यास येथील वर्तमान घडीघडीचें हुजूर श्रीमंत राजश्री पंत स्वामीस पुण्याचे मुकामीं लिहून पाठवीत आल्हों. ते स्वामीस इकडील सविस्तर लिहीत असतील. प्रस्तुत आज्ञा कीं "मुलुकगिरीचे दिवस बहुतेक देशींच क्रमले. तदोतर नर्मदा उत्तर तीरास आलियावरी मंडल्याचा कार्यभाग उपस्थित जाहाला,

---

१ सिद्ध, तयार.

2748

तो विल्हेस लागे तो कांहीं दिवस गेले. त्या उपरी रजवाडियांत येऊन मामला विल्हेस लावावा; कमावीसदाराचे रसदेचा निशा करून द्यावा, त्यास येक येक जागां आठआठ रोज लागले व आणखी राहिलें त्याचीहि विल्हे व्हावी लागली, त्याजमुळें गुंता पडिला. या प्रांतीचा बंदोबस्त जाहाला पाहिजे. यास्तव दिवस निघोन गेले. देशीं यावें तरी प्रज्यन्न लागो लागला. नर्मदेस पाणी आलें. नांवांनीं लस्कर उतरावें तरी लष्कर बहुत; नांवा थोडक्या. येक नर्मदा उतरावयासी मास सवामास लागेल. पुढें तापी उतरणें; त्यासहि याचप्रमाणें दिवस लागतील. परजेन्याकारितां लष्कर श्रमी होऊन नाश होईल. याजकरितां देशीं यावयाचा विचार राहावावा लागला. आणि छयावणी करावयाचा करार करून येंदा छयावणी केली. यैशास ते प्रांतीं गड किलेकोट आहेत. तेथील बेहबुदी असावयाची ते आहेच. तुम्ही साष्टीस आहां तेथीलहि बंदोबस्त आहेच. तुम्ही तेथें असतां कोण्हे गोष्टीची फिकीर आहे, यैसें नाहीं. तेथील बेगमी म्हणावी तरी तोहि यैवज जितक्यास तितका आहे. तरी तुम्ही ते जागां खबरदार चौकशीनें राहून स्थळें संरक्षण करून राहाणें व इमारतीचें काम चालवीत जाणें. बंदोबस्तास कोण्हेविशीं अंतर न करणें. जे गोष्टीनें शत्रूचा पराश्रम न होये ते गोष्ट करून वरचेवरी आपणांकडील वर्तमान लिहून पाठवीत जाणें. चिरंजीव आज्ञा करतील त्याप्रमाणें वर्तणूक करणें आणि गनीमाची खबरबखेर राखून, राखत आहां, किंबहुना अधिक राखीत जाणें" म्हणोन आज्ञा. यैशास स्वामीचें आगमन लौकरीच होईल हा हेत लहानापासून थोराचा होता. निमि(त्य) कीं बोलीचालीं देणेघेणें रदबदल्या शेवेसी करावयासी अपेक्षा सर्वांची होती. त्यास स्वामीची छयावणी ते प्रांतें जाहाली तें युक्तच जालें. इकडील स्थलांचे बंदोबस्तास श्रीमंत राजश्री पंत स्वामी पुण्याहून कैलासवासी श्रीमंत राजश्री आपास्वामीप्रमाणें बंदोबस्त आज्ञा कर्तव्य ते करीत आहेत. कोण्हे गोष्टीचें नुन्यें पडों देत नाहींत. जागां जागां कोंकण प्रांताचे गड कोट ठिकाणीं ज्या ज्यास ठेविलें आहेत तेहि स्वामीचे शेवेसी तत्पर आहेत. शत्रूचा पराश्रम तिलतुल्य कोठून होईल? स्वामीचें पुण्यें प्रतापेंकरून जागोजाग खबरदार आहेत. प्रस्तुत शत्रु फिरंगी; त्याचें वर्तमान अलाहिदा पुरवणींत लिहिलें आहे त्याजवरून निवेदन होईल. सुरतेस अजम तेगबेगखां व सिदी मसूद गडबड करून अरमारें सज्जुदी करून आमचें आरमाराशीं गांठ घालावी या विचारांत राहून राजपुरीस वगैरे जागा दर्यावर्दी खलाशी ठेवीत आहेत, हे सविस्तर वर्तमान राजश्री शंकराजीपंत यांहीं आम्हास लिहिलें व आम्हीहि मनास आणिलें. त्यास स्वामीचे प्रतापेंकरून त्याचे वलवलीस शिक्षा करून. दुसरें अपूर्व वर्तमान नाहीं. वरकड प्रांत मजकूरचें वर्तमान

अलाहिदा पुरवण्यांत लिहिलें असें, त्याजवरून विदित होईल. कोटकिल्याविशी स्वामीचे प्रतापेंकरून कोण गोष्टीचा धोका नाहीं. वरकड शत्रूची बातमी राखत आसों. त्यासी कांहीं चलचलाव जाहाला तरी स्वामीचें पुण्य समर्थ आहे. गनीमास नेतिजा[1] पोहचोन नामोहरम होईल यैसा स्वामीचा प्रताप आहे. यासी श्रीमंत राजश्री पंत पुन्याहून पहिला श्रीमंत कैलासवासी वरचेवरी जागियाचा बंदोबस्त करीत होते त्याहून अधिकोत्तर तरतुदीस अंतर होत नाहीं. उरुणास नेहमी दोन महिने राहोन तेथील चौबुर्जीचें काम मुस्तेद[2] करितों. ठाणेयांची इमारत जाहाली असें. कोठें राहिली आहे तीहि मुस्तद करितों. येसवंतगडीं दोन महिने नेहमी राहोन तेथील इमारत जलदीनें आधीं करितों. पहिलें उरुणाखालीं जागा होती तो आवसान धरावयासी नव्हते. आतां डोंगरी जागा, याजवरी टोपीकराचे कांहीं शत्रु आहे यैसें नाहीं. त्यासी मुंदाई[3] आंगारक व शामल. त्यासी त्या उभयेतांस आपले जागा राखतां पुरें जाहालें असें. त्याहीमधें जागियाची मजबुदी केली. पाणी नव्हतें तेंहि हऊद बांधोन पाणी पुरेसें केलें. येसवंतगड तरतें बंदर; तेथील बंदोबस्त तेथें राहून च्यार माहिनेइयांत आधीं करितों. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶*Ramaji Mahadev to the Peshwa informing him of the details of the situation at Bassein and the west coast and the steps the writer was taking for its defence.*

No. 37] [*7-7-1747*

पाा छ १९ रजब

श्री

पुरवणी श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान स्वामीचे सेवेशी

विज्ञापना. तागायत छ ९ रजब स्वामीचे आज्ञापत्र सादर. तेथें आज्ञा कीं “माणिकगड घेतला तेथील बेगमीचे रोखे मुलकात मनमानें तसे करून उपद्रव देतां. बकरी व कोंबडी नेतात. अंगरियाकडील लोकांचे कबिले दोन तीन गांवीं होते तें गांवीं स्वारी पाठवून लुटले. या खेरीज पेणेचा एक गांव कान्होजी गजे याणीं लुटला म्हणोन कळो आले. तरी गांव लुटावयाचे प्रयोजन काये होतें? त्याचे चाकर लोकास लुटून कजियानी काजिया वाढवावा यांत अधिकोत्तर काये? आपले कार्य होणे ते जाहाले, यैसे असतां कान्होजी गजे गांव लुटितात ते फजीत पावतील. व तुमचाहि उबार राहणार नाहीं. किल्यास सामान काये आहे

---

१ शिक्षा. २ तयार, भक्कम. ३ मुद्दई = दावेदार.

व असावेसे असेल ते लिहून पाठविणें. मनास आणून त्याप्रो॰ राजश्री त्रिंबक विनायक याजपासोन देविले जाईल. दरम्याने मुलकात तुम्हास रोखापत्र करावयास प्रयोजन नाही. किल्याचे भरतीस लोक असावे किती आणि तुम्ही ठेविले किती ते लिहिणे. सध्या गलबलीचा समय आहे. लोकांची भरती बरीच करणे. जे समई त्याचा अमलच बंद करणे अशी आज्ञा होईल ते समई करणे. प्रस्तुत गांवास रोखे अथवा अमलदारास उपसर्ग एकंदर न करणे." म्हणोन आज्ञा. ऐशास किल्ला घ्यावयासीं लोक पाठविले त्याणी किल्ला घेतल्या वरील किल्लेकरी लोक किल्ल्याचे घेऱ्यात होते त्याची खबरदारी केली. त्यास नागोजी गोला म्हणोन सिपाई माणिकगडकरी कुलाबियास होता त्याची गुरे तो तिकडे गेला म्हणोन आणली होती. त्यास नागोजी गोला इकडे येतांच त्याची गुरे त्याचे हवाली केली. तैसाच शंकराजी बोबला किल्ल्याचे संदर्भात इकडे होता, त्यास कुलाब्यास नेऊन अटकेंत ठेविला आहे तो सुटोन यावा यास्तव त्याची गुरे आणली होती. परंतु बोबल्यास अंगारकाने मारिला, किंबहुना खांदेरीवरी ठेविला; वर्तमान न कले. तेव्हां त्याची बायको व मूल किल्ले मजकुरीं होता त्यास आणून त्याची गुरे त्याचे हवाला केली. दुसरें कोण्हास काडीइतका उपसर्ग केला नाहीं. लोकास अगोधरच ताकीद केली होती. किल्ल्याचे माचीसहि कबिलदार लोक होते. लूटलबाड किमपि केली नाहीं. तसाच मुलकांत रोखापत्रहि केला नाहीं. त्याचे अमलदारास कोण्हे येकास उपसर्ग केला थैसेहि नाहीं. आबल्याचे ठाण्यामुलें किल्ल्याची अमदरफ्ती[१] बंद. खाडी मोकली असावी यास्तव लोक पाठविले. हे जाताच ठाण्यातील लोक उठोन गेले आणि आपले लोक ठाण्यांत राहिले. परंतु तेथील रयेतीस अथवा कोण्हास उपद्रव केला नाहीं. तैसेच पेणेचे अगर दुसरें गांवांस उपद्रव होऊन लूटलबाड केली थैसेहि जाले नाहींत. किल्ल्याचे देवस्थानास चार पांच बकरी पाहिजेंसी होती ते किल्ला घेतांच दुसरें दिवशीं कान्होजी गजे याणी आणून किल्ल्यावरील देवस्थानास दिली. वरकड कोण्हाची वस्तभाव आणून लूट केली नाहीं. किल्ल्याचे कारसाजीचे रोखेहि केले नाहीं. किल्ल्यास किरकोल सामान पाहिजेसे होते ते किल्ले मजकूरचे पत्र येतांच समार्जन्या आदिकरून उरणाहून रवाना केले. ऐसे असोन स्वारीचे लोकांनीं लूट केली म्हणोन हुजूर विदित जाले. तरी वर्तमान या प्रकारचे आहे. स्वराज्यातील रयेत. किल्ला घेतला म्हणोन लुटल्यास परिणाम लागेल कीं काये हाच विचार चित्तात येऊन लोकांस निरवण केली होती. तदनुसार लोकांनीं वर्तणूकहि केली. परंतु कोण्ही हुजूर लिहिले अथवा विदित केले असेल त्याज-

---

१ आमदरफ्ती =दळणवळण.

वरून आज्ञापत्र सादर जाले ते सिरसा. वर्तमान या प्रकारचे आहे. सर्व हुजूर आल्यावरी विदित होईल. किल्याचे भरतीस तीनसे माणूस चांगले निवडुक सरस ठेविली आहे. सुभानजी विश्वासराव आजवरी तेथें होते. हल्ली शंकराजी नाा बने नेहमीच पाठविले. भात दीडसें खंडीपर्यंत किल्ल्यावरी आहे. दारूची बेगमी बरीच आहे. किरकोल सामान पाहिजेसे होते त्यास सेवक किल्ले माा जाऊन मनास आणून बेगमी केली. बंदोबस्त करावयाचा तो केला. तैसेच आबटेयास राजश्री आपाजी हरी व कान्होजी म्हैसके वगैरे कुलाबकर सागरगडकरी लोक चारसे माणूस ठेविले आहे. सविस्तर स्वामीस निवेदन व्हावे यास्तव लिहिले असे. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶*Ramaji Mahadeo apprises the Peshwa of the state of affairs in the district of Manikgad after its capture, and denies the charge of harassment brought aganist his men.*

No. 38] [*10-7-1747*

छ १९ रजब

श्री

पुरवणी श्रीमंत राजश्री पंतपधान स्वामीचे सेवेशी

विज्ञापना. तागायत छ १२ रजेब. किल्ले माणिकगड सरकारांत आला त्यास किल्ल्याचे तनख्याच्या तर्फा च्यार. वनखल व चिवनखल व अंजुरवलींत व तुंगारतन ह्या चार तर्फा. एक तर्फा आंगरियाकडील आहे तेथील वसूलवासूल प्यादाजवादा अंगारकाचा उठवावा. त्यास स्वामीचे आज्ञापत्र सादर जाले कीं, मुलकांत चिठी मसाला अगर आंगरियाकडील अमलास येथील आज्ञेविना तोसीस न लावणे. त्यास प्रस्तुत आंगरेयाचे वरातदार चोरीनीं येऊन घरपट्टीचा वसूल घेतात. कांहीं कांहीं घेतला आहे. आम्ही परिछिनवादे वरातदार फिरोन द्यावे तरी स्वामीची आज्ञा नाहीं. ते तरी वसूल घेतात. पुढें घरपट्टीचा वसूल व पाहणी वराची व म्हैसीची पाहणी जाहाली पाहिजे. त्यास आमची दखलगिरी करावी. याजकरा[1] आंगरियासी वसूल घेऊ द्यावा कीं न द्यावा ते आज्ञा केली पाहिजे. आम्ही उगीच मनाई करवितो, परंतु आज्ञेविना निठूर[2] करवत नाहीं. आज्ञा ते सिरसा. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶*The writer asks for the Peshwa's orders whether the Vatandars of Angria should be allowed to continue to collect the house-tax from taluks in the jurisdiction of Manikgad which they have been doing in spite of the fact that the fort was in the Peshwa's territory.*

---

१ याजकरवी. २ निष्ठुर, कडकपणा.

No. 39] [*Recd. 13-7-1747*

छ १९ रजब

श्री

पुा तीर्थरूप राजश्री नाना व ताा
राजश्री भाऊ स्वामीचे सेवेसी

विनंती उपरी. राजश्री मानाजी आंगरे यांजकडील अंताजी बावाजी येथें आले. धाकटे बाईची भेटी घेऊन साद्यंत वर्तमान सांगितलें. त्याजवरून बाईनी राजश्री गोविंदराव यांस व आम्हांस बोलाऊन नेऊन बोलिलीं कीं मानाजी आंगरे याचा उछेद समुलींच करावा हेंच तुमचे चितीं आहे कीं काये ? दगाबाजी करून त्याचा गड घेतला. राजश्रीच्या व आमच्या गल्यावर हात ठेविला, शफत केली कीं, या मागे जालें ते जालें, अत:पर काहीं होणार नाहीं, यैशी शफत केली, ती कोठें राहिली ? अतैव धण्याचे पायांजवल शफतपूर्वक बोलिलें तेहि प्रमाण नाहीसें जालें. तेव्हां तुम्हांस धरावे कोठे ? केला कारभार सिधांतास न्या असा भरवंसा काये मानावा ? असो. याउपरी त्याचा गड[1] त्यास दिल्हा तरीच तुमची माझी ऐक्यता आहे. नाहींतर मीं राज्याजवल अतिषये करीन, गड देववीन. परंतु उत्तम प्रकार तर मी सांगतें हेंच अइकोन गड द्यावा, मजलाच येश यावें उतम आहे. न ऐका तेव्हां राजश्रीकडील उपाये होऊन येईल, परंतु तुमचा माझा बेबनाव होईल. यैसें बहुतच भाषण सक्रोधपणे केलें. आम्हीं उभयेतानी जाबसाल समर्पक कर्तव्ये ते बहुतच केलें; परंतु सतेपुढें शाहाणपण कोठे भांडतें ? आमचें जाबसाल येन्हवींच उगऊन देऊन आपलेंच वोडें पुढें ढकलितात. सेवटीं आम्हीं जाबसाल केला कीं, साहेब आज्ञा करीत आले, आम्हीहि वरचेवरी लिहीत आलों, परंतु जाबसाल मर्जीस न येत व येतांत तर साहेबीं आपलें पत्र द्यावें, आम्हीहि लिहितों, जाबसाल येईल तो गुजरानू, यैसें बोलिलों. त्याजवरी धनीन बोलिली, मी कांहीं लिहीत नाहीं. बोलतांत येक, करितात येक, कांही कोणे गोष्टीचा अंत लागत नाहीं. मी कशास कागद लेहूं ? निदानी राजश्रीजवलहि मजकूर त्यानी केलाच आहें, त्याजवरून राजश्री बहुतच रुक्ष आहेत. गड दिल्हाविना राजश्रीची व धननीची मर्जी राहात नाहीं. परिणामी गड द्यावा लागतो चुकत नाहीं हे विज्ञापना.

¶*Purandare reports to the Peshwa that the Queen Sagunabai is greatly incensed at the news of the occupation of Manikgad by Peshwa's men.*

---

१ माणिकगड.

No. 40] [1748?

३२

बादज राजपूर प्रांतीचें खंडणी हिशेबसाल गुदस्तांत पले लिहिला त्याची बाकी रुपये राहिले असेत त्याबद्दल नरसो बावाजी यांस रवाना केलें त्यावरून कितेक पर्याय लाऊन विश्वनाथभट याजबराबर लेहून पाठविलें व विश्वनाथभट करार करून गेले कीं राजश्री सचिव याची निशा करणें. त्यावरून इजानेबाही राजश्री सचिव याकडेस सांगोन पाठविलें कीं राजपूर प्रांतीचे खंडणीचे पैके खान अजम यांजकडून आम्हांस आदा होत नाहीं. तुम्ही बाकी देखील रुपयांचा हिशेब आपले आदमी पाठवून घेणें. यावर हें वर्तमान राजश्री सचिव याणी माहाराज राजश्री छत्रपतीस विदित केलें, कीं पूर्वींच पासोनं राजपूर प्रांतीचे किल्लेची खंडणी राजश्री प्रधानपंतांही आम्हास भरून द्यावी. हा तह पेशजींच चुकला असोन हल्लीं राजपुरीस पैका मागावयास सांगतात, त्यावरून राजपूर प्रांतीचे खंडणीबद्दल खान अजम यांची आमची कफावत लागल्यें, याविशी आज्ञा काय म्हणून माहाराज राजश्री यांजवळ विदित केलें. त्यावरून माहाराजश्री याहीं इजानेबांस पत्र लिहिलें आहे कीं पूर्वींपासोन तह आहे त्याप्रमाणें भोगलें. मुदतीचा हिशेब वारून देणें. पुढें पेस्तरपासोन तुम्हांकडून तहप्रमाणें पेका न येईल तरी तहनाम्याप्रमाणें आपणांकडून यांजकडे मुकाबिलेयास लाऊन देणें. पैका देतील न देतील तरी त्याचा विचार केला जाईल. अगर तहप्रमाणें त्याचें तुमचें गौरभ्य चालविणें असेल तरी जो पैका नेमिला आहे तो यांचा यांस पावतां करणें.. ऐशाच बाकीचा पैका तरी त्यांचा त्यांस भरून द्यावा लागतो. मोहीब[१] तरी बयोब[२] लेहून पाठवितात परंतु तहनामा जाला आहे तो काढून त्यामोजीब पैका पाठवीत नाहीं. तहप्रमाणें पैका वारून द्यावा, त्यास खळखळ करावीं हें तरी वाजीब नसें. इजानेबांस मोहीबनजीक सौरभ्य चालवणें आणि तहास पर्याय लाऊन खळखळीस घालावें हें वाजीब नाहीं. पैका तरी बेरीज फार राहिली आहे. तह तरी अजम सिदी अखरकाजी यांचें मारुफातीनें जाला आहे. या उपरी पैका हिसाबीं निघतों. रवाना केला पाहिजे. तह होऊन कज्या वारला आहे तो थोडें हातें बदल लांब करावें हें वाजीब नसे, दराज काय लिहिणें.

¶*This appears to be a rough draft of a letter addressed to the English Governor of Bombay by King Shahu or some one on his behalf, asking him to observe the terms of the treaty and make payment to the Sachiv for the territories held by the Sidi of Rajpuri, for whom the British Government appears to be responsible. The next is another letter drafted on the back of this one.*

---

१ श्रेही. २ तपशील.

दिगर मोहिबीं वतन दिल्हें. सरंजामहि करून दिल्हे. अमाखान जंजिरेस आणितां शिक्का मोहर चालती केली. त्याचा मजकूर मनास आणितां जमाबंदी मात्र होईल. त्याजवरी देशमुखांची मोहर असावी. जमाबंदी देशमुख देशपांडिये यांहीं करून मोहतर्फा जाविते व शिस्ती व तहशिर, सतकरीर जें होईल तें करून आपलें मोहर निशान करावी तें कांहींच करीत नाहीं. मोहीब तरी जे देतात त्यांत तफावत पडत नाहीं. अमा जमाबंदी देशमुख देशपांडीयांचे हातोंन करून घ्यावी, त्यास अमलदार परभारांच कारभार करितात यैसें दिसोन येतें. इंजानेबास हजार पांचशें रुपये कमजादा आले याचें जरूर आहे नाहीं हें तरी मालूमच आहे. अमा वतनी कारभार जो आहे तो चालावा. अमलदार रयतेस जडजल करतील तेथें इनसाब गैरइनसाब मनास आणून रदबदल करून वाजीब करावें. अमलदानीन कबूल करितां जडजाल केलें तरी मोहीबास मालूम करून रयतीचे सरंजाम करून द्यावें, तेणेंकरून वतनदार यैसी रयतेस समजतें. मुदतलग वतन भोगवटा राहिला होता तो मोहिबींच दिलावर धरून चालता केला. इजानेब वतनावर मोहिबानजीक चाकरी करितो हें थोरपण मोहिबांचेंच आहे; ऐसेंही असोन जें दिल्हें तें आपण आपलें म्हणोन चालवावें, अगर मोहीबनजीक इजानेब आहे असें दिलांत धरून मुतालिक आहें, त्याची गैराशी करून अर्ज मालुमांत खातरेस आणून सरंजाम करावा हें वाजीब आहे. मोहिबीं मेहरबानी करून हजार पांचशें इजानेबांस पावते कीं अगर इजानेबांकडून मोहीबाकडे पावते जाले तरी लोक देखावयास येत नाहीं. दुतर्फा गौरोशी असिल्यानें तुम्हादेखत आहे हें अर्जी जी मोहीब नजीक इजानेब चाकरीचें नात्यानें चालवितों. मोहीबाचे दिलीं चालवावें ऐसें दिलापासोन असिलें तरी जो अमल वतनी असेल त्याप्रमाणें चलावावा. न चालऊन अमलदार अगर वतनदार गैगुदर करितील तरी ताकिदी चिठ्या केल्या पाहिजे. नाहीं तरी वतनाचे दोन हजार रुपये पोंहचतात हे रयेतीस हैरान करून घ्यावें ऐसे नाहीं.

¶*This also appears to be a letter drafted for dispatch to the English either by the Sachiv or by King Shahu. The paper refers to some money dealings between Maratha chiefs and the English at Bombay.*

No. 41] [*1748?*

श्री

राजश्री बालाजीपंत प्रधान

गोसावी यासीं

सकलगुणालंकरण अखंडितलक्ष्मीआलंकृत राजमान्य श्री जयराम सावंत भोसले व रामचंद्र सावंत भोसले सरदेसाई प्रां कुडाल व माहालानिहाय दंडवत

विनंती. येथील कुशल जाणून स्वकीय कुशल लेखन केलें पाहिजे विशेष. पत्र पाठविलें प्रविष्ट होऊन लिहिला अभिप्राय कळों आला. राजश्री तुळाजी आंगरे याच्या मुलकांत धामधूम करावी या उदेसी जमाव करून सरदेस आला, म्हणऊन वर्तमान अवगत जाहालें. ऐसेयास रा। रामाजीपंत येथ होते, त्याणी आंगरे-याकडून मुलकांत धामधूम करितात म्हणऊन सांगितलेंवरून त्यास लिहून पाठविले. त्याही उपद्वाप सोडिला, ऐसे असोन तुम्हाकडून कलहास कारण होते हे गोष्ट उचित नाही म्हणऊन लिहिले. ऐसेयास आम्हाकडील व आंगरेकडील तह सुधामत चालत असतां आरमारची गलबतें स्वारीस गेली होती तेथून न्हेऊन लोकसमेत अटकेत ठेविले. तदोतर त्याकडील गलबतें याच्या पाठीसी गनीम लागला तेव्हां इकडेस निवतीचे खाडीत लोक उतरोन आश्रेस आले त्यास अटक न करितां बहुमान करून सोडून दिले; ऐसेंहि असोन फिरंगीयाचा कजिया किले यशवंत-गडास जाहाला, ते संधीमधें श्नेह चालत असतां भरथगडास येऊन अपाय केला. त्याउपर आम्हीं राजश्री सदाशिवपंत याचे दर्शनास गेलो, ते प्रसंगीं मागें सिधगड त्यांही घेतला, हा सविस्तर अर्थ राजश्री भाऊस निवेदन केलाच होता. कितेक ममता धरून बोलिले होते, त्यांस सर्व अवगत आहेच. त्याणीहि आपणांस निवेदन केलेच असेल. सालगुदस्तां आंगरे याकडून भला माणूस आपणाकडेस आला, ते प्रसंगी आपण लिहिले जे इकडील भला माणूस पाठऊन द्यावा. उभयतांचा विचार मनास आणून, बीद बसविला जाईल म्हणोन लिहिले, त्यावरून आम्ही रा। रामाजी चिमणाजी यास पाठविलां. पुढां तो मजकूर किं निमित्य राहिला, आपणास दाखल असेलच. त्याउपर आम्ही भरथगड घेतला तेहि वर्तमान आपणास लिहिलेच होते. सिधगड आंगरे यांकडेस राहिला आहे ते मुलकांत धामधूम करावयास चुकत नाहीं. तह चालत असतां येवढा उत्पात त्याणी केला तेव्हां प्रतिकारहि करावा लागतो; यास्तं सिबंदी ठेविली, भरथगड घेतला, त्यास अंगेजणीस बक्षिसा द्याव्या लागल्या, ऐसा कितेक खर्च जाहला. इतुकेहि असोन ते ध्यानावर येतनात. त्याकडेस आमची ठाणी व आरमारची गलबते आहेत ती देत नाहीत; आण ते सांगतात ते गोष्ट प्रमाण मानून आपण पत्र पाठवितात जें कलह केल्यानें कल्याण नाहीं. तेव्हां उगेच असोन आमचे पुरातन किले सोडावे, स्वारी सिकारी न करावी; अगर त्याचा येत्न न करावा, ते उपद्वाप करतील तो सोसावा, ऐसे केलेया कल्याण होतेसें आपल्या विचारास आलेवर उतमच जाहाले. आपणास सर्व गोष्टी समजोन असें लिहिलें, तेव्हां अपूर्व दिसोन आलें. आम्ही त(र) आपल्या वचनांवितरुक्त नाही. परत गेली स्थले व आरमारची गलबतें हातास येईपर्यंत उपाय करावा

लागतो. आपण तर जाणतच आहेत. तेथ विस्तार काय लिहिणें ? सूचनार्थ लिहिला असे. चित्तीं आणून उतर लेहून पाठविले पाहिजे. बहुत काय लिहिणें लोभ असो दीजे हे विनंती.

¶*Jayaram and Ramchandra Savant Bhonsle jointly request the Peshwa to urge Tulaji Angria to return to them their strongholds and battleships captured by the Angrias in defiance of the treaty.*

No. 42] [पौ *7-12-1748 ?*

पौ छ २६ जिल्हेज

श्री

सेवेसी विनंती. ठाणेकर दर्यावर्दी आहेत त्याचा जाब लेहोन पा। म्हणून आज्ञा. त्यास भिवंडीहून दफ्तरीहून लेहोन आणविला असें. आलियावरी लिहून पाठऊन; व राजश्री नारो केशव यांजकडील जकातीचा यैवज, जत्रेचा यैवज खेरीजकरून देविला, तें पत्र त्याजकडेंस पाठवितों. वरकड यैवज पाठंवावा. हैराणगत फारसी जाहली असें. सेवेसी विदित होय. जे क्षणीं पत्रें येऊन पावलीं तेंच क्षणीं उत्तरें लिहिलीं असेत हें विज्ञापना.

¶*The writer Shankraji Keshao promises to send the reply of the sailors from Thana when he gets it from the records at Bhivandi. He also asks for more money.*

No. 43] [*1748 ?*

यादी राजश्री खेम सावंत भोसुले सरदेसाई

प्रा। कुडाल व माहालानिहाय. सालगुदस्तां राऊत अडीचसे व हशमी लोक तीन हजार येणेप्रमाणे चाकरी केली. त्यास सरकारातून दाहा हजार रुो पावले. राऊत अडीसेचा करार रा। अमृतराव चिटनीस याचे गुजारतीने जाहला आहे. सिबंदी आंगावर पडली आहे ती मुक्तता करावी.

कलम १

भगवंतगड आज सोला महिने सिबंदी ठेऊन राखला आहे. त्याची सिबंदी द्यावी. कर्जाखाली आलो आहो. गड सरकारात घ्यावा, किंवा मोडून पाडावा. कलम १

सालसीची पंचादुंही पुरातन संभाजी आंगरे याचे मुदतीपासून तह होऊन चालते. हली तुलाजी आंगरे याचा आमचा बेबनाव जाहला, याजमुले

मर्दनगडास नेहमी लोक पाठविले आहेत. त्यास पोटास व घरबेजमीस द्यावे. कलम १

मर्दनगडास फिरंगी आला ते समई लोकांनी अंगेज करून, गलिमास पराभव केला, ते काजकाम हुजुरे यानी पाहिले आहे. लोकांस बक्षिसे द्यावी. कलम १

सिदगड आम्ही पुरातन कुडाल प्रांमधे बांधला. तुलाजी आंगरे याणी दगा करून घेतला. उभयता घर-कलह लागला, तेव्हां सहजच तुलाजी आंगरे याजपासी राहिला. हली सर-कारात घेतला आहे. आम्हाकडील लोकानी घेतला आहे. तो आम्हाकडेस द्यावा. म्हणून तेथील अमलदारास पत्र द्यावे. १

हली फिरंगी याचा करार जे, येक वेल मर्दनगडास जावे, व दुचाली पंचमाहाल येथील ठाणेची बंदोबस्त उत्तम प्रकारे केला; येणे करून आमची कुमक मर्दनगडास होऊ देऊ नये, येसा मनसबा निश्चयपूर्वक जाहला आहे. येशास काही नवी सिबंदी ठेवावयास पाहिजे.

२९०० हशमी लोक

२९० राऊत

यास आज्ञा.

मुलुख वोशाढ जाहला. इकडून स्वारी-सिकारी करून, वसूल घेत होतो, त्यास पेशजी प्रा सनद द्यावी, म्हणून रा अमृतराव याचे गुजारतीने करार आहे. कलम १

रा आत्माराम सावंत व रा सोम सावंत व आणखी याचे भाऊ तिघे, येकून पांचजण भाऊ, यास मक्ता ऐवज द्यावयाचा करार सरकारा-तून जाहला, येसे असतां ताकीदपत्रें मुलकात उपद्रव न करणे, म्हणून हुजूरची पत्रे असतां, हाली मुलुक तमाम नागवितात; आण गावचे पाटील धरून मारता मारता मारून टाकले. मुलुक तमाम वोशाढ जाहला; येसे जाहले असतां हली प्रा येवज कसा पावेल येविसी आज्ञा.

कलम १

खडावा व जिन्नस, जासूद व माणसे घेऊन आली. त्याची रवानगी गुदस्ताप्रमाणें करावयास आज्ञा.

¶*This is a list of terms settled with Khem Savant Bhonsle as regards the maintenance and remuneration of men entertained into service on several forts, e.g., Mardangad, Sidgad, Bhagvantgad etc.*

2758

No. 44] [*Received on 29-2-1756*

पौ छ २८ जमादिलावल

श्री

पुरवणी राजश्री बाबा स्वामीचे शेवेशी

विनंती. राजश्री खंडोजी माणकर याणी अंगरे याचे भेटीचा मजकूर करून अह्वलगडचे मुक्कामी येतांच राजश्री नारो त्रिंबक व माणकर या उभयेतानीं वर्तमान सांगितले. परंतु धण्याचे मर्जीप्रमाणें कार्य होणे यास्तव याच्या सर्व गोष्टी एकीकडे ठेवणे जाल्या. आंगरेयास राखावा, स्थल त्याचे त्याजकडे राखावे, याच भानगडींत होते. आसो. त्या गोष्टीं कोठवरी ल्याहाव्या? अद्यापहि माणकर चालला तसे अंतर करीत नाहीं. परंतु आज मशारनिल्हेस साफच सांगितले. धण्याचे पुण्येप्रतापें त्याचे केले एकीकडे राहून धण्याचा मनोदय तोच सिधीस जाईल. चिंता नाहीं. सविस्तर संभाजी होकराला खिजमतगार व राणोजी खासबारदार निवेदन करितां अवगत होईल. वरकड साद्यंत आज दोन प्रहरा जासुदासमागमे लिहिलेच आहे त्याजवरून अवगत होईल. इतकाहि मजकूर कोणाची नालीसी करावी हे आजपर्यंत वाटियासी आले नाहीं. हाली जरूर न लिा. आपणास काय वाटेल म्हणोन जरूर जाहले. जावजी गवली खंडोजी बोरगे वगैर यानीं आम्हास येऊ न देतां सरखेलीचा उलगडा करून टाकावा ही समते बहुताची होती. असो. नेहमी इंग्रज बारियावरी राहोन अंगारकास बंद करविला. आता स्थलचा वस्तभेट घ्यावी, याजमुले आपला बंदोबस्त करून पाहणी करीत असेत. तरी बोली आमची मरालाची त्यासी पत्र पाा जाबसाल तह जाल्याप्रमाणें येईल. तथापि सात्रकारी वस्त आहे. चिंता नाहीं. पेंडोसी[१] कारभार. हुजूर करारदारास अंतर केल्यानें निभाव होईल न होईल हे कलत आहे. अंगारकाची हाली भानगड करितां चुकत नाहीं. पहिले दिवशीचे वर्तमान संभाजी सांगता श्रवण होईल. बहुत काय लिहिणे हे विनंती.

¶*The writer reports that he turned down the proposal of a compromise with Tulaji Angria as it would contravene the Peshwa's instructions.*

---

१ शेजारचा, लगत्याचा.

No. 45] [1-6-1750

श्री

श्रीमंत राजेश्री नाना

स्वामीचे सेवेसी

आज्ञाधारक विसाजी नारायेण चेरणावरी मस्तक ठेऊन सास्टांग नमस्कार. विनवावया प्रार्थना उपरी. येथील वर्तमान जेस्ट सुद अस्टमी सुकरवारपरियेत आमचे व हे प्रांतीच वर्तमान येथास्थिती असे. गोव्याकडील वर्तमान तरी काही नाही. ते आपले स्वस्थीलच स्वस्थली आहे. राजेश्री सांवताचे वर्तमान तरी, राजेश्री जयेराम सांवत आंगरेचा मुलकात स्वारीस गेले आहेत, त्याचे वर्तमान आले नाहीं. तिकडील वर्तमान येईल, मग शेवेसी निवेदन केले जाईल. गोपाल शंकर फोंड्यास गेला आहे, तो आला नाहीं. विठोबा सबनीस यानी आंबे गोव्याहोऊन आणविले, ते स्वामीकडे रवाना केल, व मन्हाचे नारेल पाठविले आहेत, ते सेवेसी पावतील. हेराकडील वर्तमान तरी, भागीरथी-बाईकडील कारकून आपणाकड येणार आहे. आपणास सर्व वर्तमान निवेदन करावा यैसे आहे. वरकड हिकडील वर्तमान जे होईल, ते वरचेवरी लिहून पाठऊ. आम्हास आज्ञा होईल तरी स्वामीचे दर्शनास येऊ. बहुत काये लिहिण हे विज्ञापना.

¶*Visaji Narayan to Shrimant Nana, giving news of Jayram Savant.*

No. 46] [18-6-1746?

श्री

राजश्री बालाजी पंडित

प्रधान गोसावी यांसी

ॐ सकलगुणालंकरण अखंडितलक्ष्मीअलकृंत राजमान्य स्नो तुळाजी आंगरे सरखेल रामराम विनंती. येथील कुशल जाणून स्वकीय कुशल लेखन केलें पाहिजे विशेष. आपण पत्र पाठविले तें प्रविष्ट जाहलें, व राजश्री रामाजी बापूजी व राजश्री बापूजी माहादेव आले, याणी कितेक आपले ममतेचा व स्नेहाचा अभिप्राय दृढोत्तर आपण बोलिल्याप्रमाणें विस्तारें सांगितला त्याजवरून संपूर्ण चितारूढ जाहला. यैशास उभयपक्षी स्नेहभाव युक्त स्वच्छ चितें पूर्वीपासून चालत होतें, ततोप्यधिक आपला आमचा स्नेह चालावा, हेच इछा आमची आहे.

तेथें दुसरा विचार किमपि नाहीं. परस्पर येकरूपतेने निखाल(स)ता चालत आल्यास, जे जे मनसबे चितात असतील ते आवगत होऊन, सिधीस जावयास आगाध काय आहे? पूर्वीहि याच प्रकारें वडिलाचा निश्चय होता; तदनुरूप परस्पर उपयोगी विचार आचार घडणें ते घडोन, लौकिकी प्रसिधत जाहली, तो अर्थ आपणासहि अवगत आहे. त्याच आन्वयें आपला आमचा निर्विकल्प भाऊपणा चालोन यावा, यापरती आम्हांस जोड नाहीं. येविसीचा कितेक अभिप्राय सांगणें, तो उभयतापासीं सागोन पाठविला आहे. सांगतां कलों येईल. मुख्य जेणेंकरून, संपादिल्या श्नेहाची दिवसेंदिवस सुरसता होऊन अभिवृधि घडे, तो अर्थ केला पाहिजे. रवाना छ ९ माहे जमादिलाखर बहुत काय लिहिणें, लोभ असों दिल्हा पाहिजे, हे विनंती.

लेखन
सीमा.

¶*Tulaji Angria to Balajipant Peshwa, giving assurances of the writer's loyalty, provided the addressee faithfully maintains the friendly relations which had so long existed with the house of Angria.*

No. 47] [*31-5-1750*

श्री

श्रीमंत राजश्री पंत
प्रधान स्वामीचे सेवेसी

सेवक विठल विश्राम साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. येथील वर्तमान जेष्ट सुध ७ मी स्वामीचे कृपादिस्टीकरून वर्तमान येथास्तित असें. यानंतर इकडील वर्तमान लिहिणें ते पेशजी जोडा सेवेसी रवाना केला आहे, त्याजबराबर विनंती पत्रें पाठविली आहेंत. सेवेसी स्रुत जाहालीच असतील. हालीं इकडील वर्तमान तर राजश्री जयेराम सावंत भोसले फौजसुधा आंगरे याच्या मुलकांत जाऊन, आच च्यार रोज जाहालें. अद्यापि स्वामीचें वर्तमान आलें नाहीं. वर्तमान येईल ते सेवेसी लिहून पाठऊ. फिरंगियाकडील अधिकोतर लिहावे येसे नाही. पेशजी विनंतीपत्रें चिरंजीव गुणबाचें नावे पाठविली होती, त्याची आज्ञां सत्वर पावे, यैसे करावयां स्वामी आहेंत. आज्ञां येईल त्याप्रमाणे विचार करूं. हाली गोंवाई आंबे व मोठे नारल सेवेसी पाठविले आहेत. बहुत काये लिहूं हे विज्ञापना.

¶*Vithal Vishram Sabnis reports to the Peshwa that Jayaram Savant Bhonsle with his forces has entered the territory of the Angrias.*

No. 48] [3-8-1746

श्री

राजश्री माहादाजीपंत गोसांवी
यांसी

ऽ सकलगुणालंकरण अखंडितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य श्रीा तुलाजी आंगरे सरखेल रामराम विनंती उपरी. येथील कुशल जाणून स्वकीय कुशललेखन केले पाहिजे विशेष. पत्र पाठविलें तें प्रविष्ट होऊन बहुत संतोष जाहला. यैसेच निरंतर आपणाकडील कुशल वृत लेहून संतोषवित असावें. वरकड सविस्तर राजश्री बालाजी पंडित प्रधान यांचे पत्रीं लिहिले आहे, त्यावरून कलो येईल. परस्पर उभयपक्षीं श्नेह ममतापूर्वक चालत आहे, त्याची अभिवृधि विशेषात्कारे होये, ते करावया आपण सुज्ञ आहेत. बहुत काय लिहिणे? लोभ असों दिला पाहिजे; रा। छ २६ माहे शाबान हे विनंती.

शिक्का

लेखन सीमा.

¶*Tulaji Angria to Mahadajipant Purandare, expressing a desire for friendly relations between him and the Peshwa.*

No. 49] [3-8-1746

छ १० शाबान

श्री

राजश्री बालाजी पंडित
प्रधान गोसावी यांसी

ऽ सकलगुणालंकरण अखंडितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य श्रीा तुलाजी आंगरे सरखेल रामराम विनंती. येथील कुशल जाणून स्वकीय कुशल लेखन केलें पाहिजे विशेष. आपण पत्र पाठविलें ते प्रविष्ट होऊन लेखनाभिप्राय अवगत जाहला. कितेक ममतेचा अन्वय लिहिला. यैशास येविसीचा अर्थ, राजश्री रामाजी बापूजी याजसमागमें निश्चयरूप निखालसपणें सांगणें तो सांगोन पाठविलाच होता, त्याजवरून चितारूढ जाहला असेल; व तदनुरूप आम्ही

आपल्या चिताचा निशा मानिला असे. जे गोष्टीनें आमचें हीत ते आपण करितील, तेथं संदेह नाहीं. वरकड निखालसपणें ममता चालल्यानें जे जे मनसबे चितांत असतील, ते घडोन येतील म्हणोन, तरी पूर्वी वडीलवडिलापासून याचप्रकारें घरोबा चालोन परस्पर मनोदय सिधीस पावऊन घेत होते, त्याच अन्वयें आपल्या आमच्या ममतेचा योग घडोन आला आहे. तेथें दुसरा विचार नाहीं. येविसी सविस्तर राजश्री बापूजी माहादेव यांस लिहिलें आहे. आपणास निवेदन करितां अवगत होईल. रा छ २६ रजब, बहुत काये लिहिणें ? लोभ असो दिल्हा पाहिजे हे विनंती.

शिका.

¶*Tulaji Angria leaves everything to the goodwill of the Peshwa.*

No. 50] [*3-9-1746 ?*

श्री

राजश्री सदासिव पंडित
गोसावी यांसी

॥ सकलगुणालंकरण अखंडितलक्ष्मीआलंकृत राजमान्य श्नो तुलाजी आंगरे सरखेल रामराम विनंती उपरी. येथील कुशल जाणून स्वकीय कुशल लेखन करीत असिलें पाहिजे विशेष. राजश्री आपाजी माहादेव व चिंतो कृष्ण आपणाजवळून आले. पत्रावरून व मुखवचनें सविस्तर अर्थ अवगत जाहाला. उभयपक्षीं वडिलोपार्जित स्नेहभाव चालत आला, तदनुरूप चालोन स्नेहाचें रहस्य स्वरूपास यावें, येविसीचा विच्यार आपाजीपंत यांचे मुखवचनें सांगोन पाठविला; तरी आपल्या स्नेहापेक्षा दुसरे अधिकोतर आहे ऐसे नाही. त्याचप्रमाणें आपण माया ममता धरावी आणि बोलीचाली सित्धांतास यावी, याकरिता येथील आशय व बोलीचा अर्थ निखालस सांगणे तो सांगोन, आपाजीपंतास पाठविले आहेत. सविस्तर अर्थ चितारूढ करून, व राजश्री पंत प्रधान यांचेहि पत्री हाच अर्थ लिा आहे तो श्रवण करून, करारदाद जाबसाल सांगणे तो

सागोन, रवानगी केली पाहिजे. बहुत काये लिहिणे? लोभ असो दिल्हा पाहिजे; रा। छ २७ रमजान हे विनंती.

लेखन
सीमा.

¶*Tulaji Angria assures Sadashivrao Bhau of the same cordiality which was expressed by him formerly.*

No. 51] [*Oct. 1750 ?*

श्री

राजश्री भाऊसाहेब स्वामीचे सेवेसी

॥ सकलगुणालंकरण अखंडितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य श्री। राणा दुर्जनासिंग दंडवत विनंती. येथील कुशल स्वामीच्या कृपावलोकने येथास्थित असे विशेष. बहुत दिवस जाले माहराजाकडून पत्र येऊन परामृष होत नाही. याकारितां चितांस समाधान नाही. तरी ऐसे न कीजे. सर्वदां पत्रद्वारी सांभाळ केला पाहिजे. यानंतरी श्रीमंत राजश्री नानासाहेब गुजराथ प्रांती स्वारीस यावयास आलंदीवरी मुकाम केला म्हणऊन वर्तमान ऐकिले. आपण पंढरपूर प्रांते आहेत. त्या प्रांतीचा बंदोबस्त करून त्यां प्रांते स्वारीस जाणार हे वर्तमान ऐकिले. त्यावरून चितांत आले कीं आमच्या कार्याची विल्हे कैसी होईल? उभयेतां श्रीमंत येके जागा असते तरी उतम होते. येसे चितांत आले, त्यास आपण श्रीमंतासंनिध आले हें वर्तमान राजश्री बाबुराऊ याणी लिहिले त्यावरून चितास संतोश जाला. आम्हास पूर्वी श्रीमंतानी पत्र लि। होते कीं त्या प्रांती गायेकवाड ठाणीठुणी व नाजुक जागे आहेत. त्याची बंदोबस्ती कोण्हे रीतीची करितात, त्यांचा मजकुर काये आहे, तो सविस्तर लेहून पाठविणे. त्यास आज्ञे-प्रमाणे या प्रांतीची चौकसी करून जागा जागा माणसे पाठऊन वर्तमान आणून लेहून पाठविले; व जे कोण्ही देसाई मातबर माणूस आहेत त्यांचीहि राजकारणे आणून त्याची पत्रे स्वामीस प्रस्तुत पांठविली आहेत. स्वामीची स्वारी या प्रांती होते हे वर्तमान लोकानी यैकोन मातबरानी आम्हासी अनुसंधान केले. त्यांस आम्ही अस्वासन देऊन आपल्यापासीं पारडीस आणून ठेविले आहेत. कितेक सुरतेत आहेत त्याचीहि राजकारणे आली आहेत व सुरतच्या साऊकाराची राजकारणे

आली आहेत. परंतु स्वामी स्वारीस या प्रांते आलियावरी सर्व येऊन स्वामीयासी रूजू करून. या प्रकारचे वर्तमान आहे. आपणास विदित व्हावे याजकारितां लिा असे. सेवेसी श्रुत होये. बहुत काये लिहिणे? कृपावृद्धि केली पाहिजे हे विनंती.

¶*Rana Durjansingh of Mandvi near Surat offers his help to the Peshwa in case the latter should lead an expedition into Gujarat.*

No. 52] *[27-12-1746*

श्री

राजश्री बालाजी पंडित

प्रधान गोसावी यांसी

ॐ सकलगुणालंकरण अखं(डि)तलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य स्नो तुलाजी आंगरे सरखेल रामराम विनंती उपरी. येथील कुशल जाणून स्वकीय कुशल लेखन केलें पाहिजें विशेष. राजश्री बापूजी माहादेव यांजबाा पत्र पाठविलें प्रविष्ट होऊन संतोष जाहला. यैसेच निरंतर ममतेच्या जागां प्रतिदिनी पत्रप्रेषणें स्नेहाची अभिवृधी केली पाहिजे. राजश्री खंडोजी माणकर यांस लेहून, खाडीचा नवीन प्रसंग करीत होते, तो दूर केला म्हणोन कितेक स्नेहाचे जागा लिहिले, त्यावरून समाधान जाहलें. आमच्या चितांत दुसरा अर्थ किमपि नाहीं. आपला आमचा मामला येकच आहे, यैसेच समजतों. वडिलांपासून स्नेह व भाऊपणा चालत आला आहे, त्याहिपेक्षां किंबहुना विशेषात्कारें चालावा, हेंच उभयपक्षीं श्रेयस्कर आहे. तेथे उपरोधिक ल्याहावें यैसे नाहीं. यावर्षी गल्याचे पिकास प्रजन्याने घालविलें. याजकरितां आपणास लिहिले आहे; तरी पाचसे खंडी-पावेतों भात माहाड खाडीस अगर रेवदंडे याचे कोटास अगत्य देवावें. त्याचा पैका काय होईल तो जेथे आपण लेहून पाठवितील तेथें प्रविष्ट करून. येविसीचा अर्थ राजश्री बापूजी माहादेव यांजपासी सांगितला आहे, हे सांगतील त्यावरून कलो येईल. बहुत ल्याहावें तरी आपण सर्वज्ञ आहेत. कृपा लोभ असों दिल्हा पाहिजे. राा छ २९ जिल्हेज हे विनंती.

(लेखन सीमा.)

¶*Tulaji Angria to the Peshwa, affirming his goodwill and devotion and requesting that 500 khandis of rice should be sold to the writer.*

2765

No. 53] [4-1-1748?

छ २४ मोहरम

श्री

पुरवणी श्रीमंत राजश्री पंत प्रधान
स्वामीचे शेवेसी

विज्ञापना. ताा छ १४ मोहरम रेवदंड्याचे खाडीत आपले आरमार गेले; आणि फिरंगियाची व रा तुळाजी आंगरे याचे आरमाराची आवाई असल्यास आपलें आरमाराचा बच्याव कसा होईल, यैसें चितात येईल तरी, वसईचे खाडी-पेक्षा रेवदंड्याची खाडी आतोऱ्यास (१) रेवदंडें व कोरला दोन्ही किल्यांचें पोंटी आरमार राहून, किल्याचा व आरमाराचा मार गनिमावर देतील, येण्हेकरून जुर्मस[१] न खातां, गनिमावर सलाबत बसऊन राजकोट आदिकरून जेर करितील. आरमारास बच्याव दों किल्याचा चांगला आहें. आरमार आंत आल्यांनी राज-कोट जेर होईल, हा विचार पूर्वी सेवक रेवदंड्यास असताच, चितात आला होता यास्तवच आरमार खाडीत घातले. फिकीर आहे सारिखी नाहीं. दुसरा विचार आरमार इकडे गुंतोन राहिलें, तथाप फिरंगियाची आवई असल्यास, आपले आरमाराचा उपराळा नाहीसा जाला यैसें तरी, आधी तरी फिरंगी येत नाहींच. बातमी गोव्यापासोन राखली आहे. येद्यपि आल्यास त्याच्या तरांड्यापुढे या आरमाराची सलाबत त्याजवरी आहेसारिखी नाहीं. जेथें येईल तेथील किल्याची मारगिरी, व राऊत हशमी लोक याणी मारून काढावा; तरतूदहि याप्रमाणेंच आहे. स्वामीचे प्रतापे करून, तुळाजी आंगरे याचे आरमाराचा व टोपीकराचा हिशेब आहेसारिखा नाहीं. बंदोबस्त किले कोटाचा उतम आहे. राऊत आदिकरून हुजरून आलेच आहेत. प्रस्तुत उधाणाचेहि दिवस पंधरा रोज पर्यंत नाहींत. इतक्यात राजकोटचे कार्य स्वामीचे पुण्य करून घडोन येईल सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶*The writer tries to impress on the Peshwa the strength of the Revdanda creek and its powers of resistance against the attacks of the combined fleets of Tulaji Angria and the Portuguese.*

No. 54] [11-12-1750?

श्री

श्रीमंत नाना स्वामीचे सेवेसी

सेवक आज्ञाधारक विसाजी नारायण चरणावर मस्तक ठेऊन साष्टांग नमस्कार आमचे वर्तमान तर स्वामीचे कृपेआवलोकनेकरून, मार्गसीर्ष वद्य दशमीपर्यंत

१ जरब.

सुखरूप आसो विशेष. जासुदाबराबर आज्ञापत्र पाठविले. त्यास आज्ञा स्वस्तानाची पत्रे पाठविली आहेत, ती ज्यांची त्यास प्रविस्ट करणे. आज्ञेप्रमाणे जासूदजोडी रवाना केली. आधिकोतर वर्तमान तर, डुकरवाडी घेतली, हे पत्र स्वामीकडे पाठविले होते, त्याजवर ते गंधर्वगड टाकून पलाले. जयराम सावंत याणी आपले लोक किल्यावर चढऊन, बंदोबस्त करून, वाडीस आले. पाच सातसे राऊत व च्यार पाच हजार माणूस येसे याजपासी आहेत. आंगारकाच्या मुलखात जाणार, आथवा फोंडे प्रांती जाणार आहेत. त्रिंबक हरीचे दाहा वीस घोडी सापडली, आणि दाहा वीस लोक मारले गेले. त्रिंबकपंती येश उतम प्रकारे संपादिले. आंगरे याचे आरमार पाल तीन व गुराबा साहा व चालीस गलबत येसी घेऊन निघाला आहे. सुवर्णगडाकडे निघाला आहे. बैरवाडा जंजिरा करनाटक प्रांती आहे. याच्या जाऊन गला पडावे, यसा त्याचा मुदा आहे. फिरंगियाकडील वर्तमान तर, आपले जागा तरतुदेने आहे. आपले तर्फेची गलबते घेऊन, रायाजी बोरेकर गलबते सात घेऊन करनाटक प्रांती बिदनूरच्या नस्तावर होता. त्यास फिरंगियाकडील इस्मालखान याने जाऊ(न) गाठ घातली. त्यास च्यार गलबते नाहाट[1] जाहाली होती. तीन गलबते बिदनु(र)च्या खाडीत सिरली होती. त्यास हिरोजी नाईक मालवणकर याची गलबते दोन तेथे होती ती दोन, व आपले तर्फेची तीन येकून पाच मागे फिरोन येत होती; तो मार्गी फिरंगियाची भौवणी गोवियातून आरमाराकडे खबरीस जात होती, त्याची व आपल्या गलबताची गाठ वाटेस पडली. जुज जाहाले. फिरंगियाकडील भौवणी घेतली. हिरोजी नाईक याची दोन व आपली तीन व भौवणी घेतली, ती येसी सा गलबते मालवणावर आली. नाहाट गेली होती ती तीन आली. येकाचा शोध कोठे नाही. याजकरितां ही नऊ गलबते आणखी पाच सात मालवणची, येसी दाहा पंधरा गलबते करून, स्वारीस करनाटक प्रांते गेला आहे. स्वामीस कलावे म्हणून लिहिले आहे. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶*Visaji Narayan writes to the Peshwa news from the coast, especially about the Savants, the Angrias and the Portuguese. He also refers to petty skirmishes between these powers and makes mention of a local success achieved by one Trimbak Hari (Patwardhan).*

---

1 Out to sea; off from the land.

No. 55] [22-12-1750

श्री

राजश्री बाळाजी पंडित प्रधान

दाजी गोसांवी यासी

Ꝺ सकलगुणालंकरण अखंडितलक्ष्मी आलक्रुत राजमान्य श्नो मानाजी आंगरे वजारतमाहाब रामराम विनंती उपरी. येथील कुशल जाणून स्वकीये कुशल जाणून स्वकीये कुशल लिहीत गेले पाहिजे विशेष. सांप्रत पत्र पाठविले ते पावलेंच असेल. राजश्री स्वामी मातुश्रीसहवर्तमान सातारियावरी मुकाम केलियावरून कितेक राज्यप्रवृतींत विपर्यास दिसोन आला आहे. त्याविशी आमचेठाई किंचित् आपले चितांत सौंशय येऊन राजश्री अंताजी बाबाजीस आज्ञाकरून सवज्ञापूर्वक आचारविचार सांगितल्याप्रमाणें मारनिलेनी लिहिले प्रमाण आहे. तथाप जेथे आपला निशा पुरत नसेल तेथील सौंशय प्रसंगोपात आपले चितात यावा हे उचितच असे. आम्हाकडील विचार परस्परांचे वडिलोपार्जितांत येकरूपतेच्या अन्वयांत खावंदाविना दुसरे दैवत नाही व सौख्य संकटास उभय पक्षीं द्वैत नाहीं. हाच परिचार चालत असतां पहिल्यापेक्ष्यां आपला अवलंब आम्हास कैलासवासी राजश्री राऊ व आपा दाजीपासून घडोन आल्यादारभ्य आपण अंतरसाक्ष आहेत. मधें पदरीच्या लोकांपासून विपर्यास प्रसंग घडत आले व पूर्वी आपण सातारां असता आम्हीहि गेलों. लौकिकाचा विचार येकीकडेस राहून आपले घर आपला आश्रये कल्पोन समजोन कोण्हाचे अत्र न धरितां आपणासीं येऊन भेटलो. या साक्षीस बहुत काल गेले नाहीं. माणिकगडाविशी कैलासबासी राजश्री स्वामीची कृपा व आपल्यास अगत्य होतें तरीच आमचे मनोधारण केलें. त्यास विपर्यास न व्हावासा होता. परंतु समई जाला म्हणोन पुन्हा स्वाधीन न करीत ऐसी उपेक्षा आपण न केली व केली तऱ्ही घरातील बोलणे रुसणे घरातच आहे व होईल. या स्वहितापेक्षा [शिक्का] आणखी आधिकोतर कोणते आहे? प्रास प्रसंगाप्रमाणे परिहार करावा ल्याहावा, तरी आपले तों चित्तास विपर्यास येण्हार नाहीं. परंतु लोकोतरांत की, कार्यवादू आहेत. बोलोन निष्टा दाखवितात. यास्तव लिहितां उपरोध वाटतो. असो आपण सर्व प्रकारे आम्हास वडील आहेत व राज्यभाराविशी आपले श्रमसाहासास विभागी विचार याणे पाहातां सर्वहि आहेत व असतील, परंतु खावंदाचे स्थातव्य सातारां जाहाले. यामुळें पूर्वीपासून कैलासवासीचे पुण्यसामर्थ्याने राज्याभिवृधीच्या लौकिकास आधिकारी आपण आहेत.

त्याचे सौरक्षण करणे व प्राप्तप्रसंगाचे निराकरण होणे हे संकट आपणाविना इतरास असिल्या फलाधीश असेल व आहे तो उतमच म्हणावा. आपले आपल्याचकडेस आहे. ते येश सौरक्षण व्हावें हेच आम्ही श्री जवल इछोन आपले पदरी आहो. यास दुसरा विचार न समजता आमचा सांभाल करणार आपण वडील आहेत. रा छ ३ माहे सफर. बहुत काये लिहिणे? कृपा असों दीजे हे विनंती.

मोर्तब
सुद

¶*Manaji Angria to the Peshwa, affirming his loyalty to the addressee although he had many grievances to urge upon his attention.*

No. 56] [*5-1-1751 ?*

श्री

राजश्री महादाजीपंत
गोसांवी यांसी

ॐ सकलगुणालंकरण अखंडितलक्ष्मीअलंकृत श्री तुलाजी आंगरे सरखेल रामराम विनंती उपरी. येथील कुशल जाणून स्वकीय कुशल लेखन केलें पाहिजे विशेष. चिरंजीव मैनाबाई याचे लग्न माघमासी शुधपक्षी योजिलें आहे. वरविचारणा राजश्री रामसिंग अववडराऊ देशमुख यांचे पुत्र नेमस्त केले आहेत; लग्न समारंभास गोसांवीयांणी यावे, याकरिता हें लग्नपत्रिका कुकुमांकित लेखन करून पाठविली आहे; तरी प्रविष्ट काली सहपरिवार मंडपशोभाये-(मान) करावा. बहुत काये लिहिणे? (लोभ केला) पाहिजे. रा छ १७ माहे सफर हे विनंती.

¶*Tulaji Angria invites Mahadajipant to the marriage ceremony of Mainabai.*

No. 57] *[9-2-1751 ?*

श्री

राजश्री बाबा फडनिवीस मो पुणे
स्वामी गोसावी यासी

॥ सकलगुणालंकरण अखंडितलक्ष्मीआलंकृत राजमान्ये श्री मोराजी सिंदे नामजाद जंजिरे रेवदंडा रामराम विनंती. येथील कुशल जाणौन स्वकीये कुशल लेखन करावयासी आज्ञा केली पाहिजे विशेष. वसईहून दारू दोन खंडी व सिसे पाच मण पके सास्टीहून देविले, त्याच्या सनदा पाठविल्या त्या पावल्या. तेल दीड खंडी पके हुजूर कोठीपैकी देविले आहे. त्यास भाडेयाची बेगमी करून, तले अष्टमीस येऊन पोहचे, येविसीची आज्ञा केली पाहिजे. प्रस्तुत दुसरे गलबत राजश्री तुलाजी आंगरे सरखेल यांजकडून कुलाब्यास दारूगोला वगैरा सामान घेऊन आले आहे ; येविसीचे वर्तमान हुजूर लेहून पत्र आपणाकडे पाठविले आहे ; तर लस्करात रवाना करावे. येथून कागद लस्करपावेतो रवाना करावे, त्यास निभाव होत नाही. यास्तव आपण रवाना करावे. रवाना छ २३ माहे रबिलोवल. बहुत काये लिहिणे ? कृपा लोभ वर्धमान करावा हे विनंती.

[शिक्का]

मोर्तब
सुद

¶*Moraji Sindia to Baba Fadnis (Janardanpant) asking for more ammunition.*

No. 58] *[11-2-1751 ?*

श्री

श्रीमंत राजश्री राऊजी
स्वामीचे सेवेसी

आज्ञाधारक रामाजी सुर्वे हवालदार किले कोरला चरणावरी मस्तक ठेऊन दंडवत विज्ञापना ताा छ २९ रोावल पावेतो स्वामीचे कृपाकटाक्षेंकरून आज्ञाधारकाचे वर्तमान कुशल असे विशेष. किले मजकुरींच्या तोफा दोन, फिरंगीयाने काने फोडून जायां केल्या होत्या ; त्या धड करावयासी दादसेट कारीगर

सुभांहून आणून किले मजकुरीं पाठविला येविसीं पेसजीं सेवेसी लिहिलें होतें. त्यास आज्ञा कीं, तोफांस खर्च लागेल तो लाऊन धड करवणें. त्यावरून हालीं तोफांस धड करावयासी काम लाऊन, तोफा मुसेंत घातल्या आहेत. कारीगर चांगला आहे. तोफा धड होतील. सेवेसी कलावे. वरकड बातमी वर्तमान तरी राजश्री तुलाजी आंगरे यांचे अरमार समुद्रांत फिरतच आहे. स्वामीचे पुण्यप्रतापें आज्ञाधारक आपले जागां बहुत चौकसीनें स्वामी सेवेसी बहुत सावध आहे. किले मजकुरीं लोकांचा भरतिया कमी, त्याहिमध्ये अवघे लोक नामेजाद[१], महिना पंधरा दिवसीं फिरोन दुसरे येतांत; आणि त्यांचे मुबदले किले मजकुरींहून जातात. नामजाद लोक यामुळें किल्याची ममता कोण्ही येकास नाही. नेहमी लोक असिल्याखेरीज जागीयाची उस्तवारी होतें यैसें नाही. राजश्री बलकवडे व माणकर याकडील लोक नामजाद आहेत, त्यांखेरीज सेंभर माणूस सुभांहून किले मजकुरीं द्यावें, यैसी स्वामीची आज्ञा सुभा असतां, किल्यास नेहमी लोक करून, सुभांहून देत नाही. घोलंदाज व दर्यावर्दी हे चाकरी मात्र किल्यास नामजाद आहेत; यांचे रोजमरे व हिसेब परभारां सुभां करितांत. स्थलोंस्थली स्वामी कैद येक असावी. रेवदंडा किल्लयाचे लोक व हिसेब देणे फाजील; राजश्री बहिरोपंत सबनीस सुभां हिसेब लावितात; त्याचप्रमाणे किले मजकुरीं जाबता असावा, याजविसी राजश्री विसाजी कृष्ण सबनीस हे सुभा जाऊन हटकितात; परंतु हा कालपर्यंत किल्याचा कारभार किल्याचे विल्हेस लावावा हे सुभांहून होत नाही. सेवेसी निवेदन व्हावें म्हणोन लिहिले असे; तरी कृपालु होऊन येविसी सुभांस आज्ञापत्र सादर होऊन किले मजकुराचा कारभार लिहिणे किल्याचे निसबतीस लागे तो अर्थ करावयासी स्वाम समर्थ आहेत. येविसीचीं कलमे लेहून आलाहिदा सेवेसी पाठविली आहेत. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶*Ramaji Surve as ordered by the Peshwa gets the two guns repaired and communicates to the Peshwa the preparations made for defending the coast against the attacks of Tulaji Angria.*

No. 59] [*9-3-1751* ?

श्री

शेवेसीं मुकुंद गोपाल साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. येथील क्षेम तागायत छ २१ रबिलाखर मंदवासरपावेतों स्वामीचे कृपेकरून किले कोरलई येथें सुखरूप असों विशेष. राजश्री बलवंतराव सुभेदार याजसमागमें सडे लोक

---

१ नेमलेले.

पांचसे माणूस देऊन पुढें रवाना केले. बाकी लोक व निशाणे घेऊन मी बरोबर घेऊन नांदगावावर स्वारी केली. तेथें हापशाचा माहाल जाळून घरेहि जाळली. लढाई चांगली जाहाली. सात आसामी आपले रिसाल्यापैकीं जखमी गोल्याचे जाहाले. व सुभेदार याजकडीलहि पांच साहा आसामी असे जाहाले. आम्हांस आपले वचन होतें कीं रेवदंड्यास जाऊन सुभेदार याचें पत्र आम्हांस पाठवावें म्हणजे रोजमुरा पाठवीन. त्यास आम्हीं पत्रें पाठविली. आज बावीस दिवस जाहाले, पत्राचा जाबहि नाहीं व रोजमुराहि नाहीं. खायास एक पैसा नाहीं. लोक उपासी मरतात. सुभेदार कर्ज येक पैसा देत नाहीं. आमची कोणाची वोळख नाहीं. आम्हांस आपण राणांत पाठऊन फजित करऊं नये. येथें तरी रोज चाकरी पडती. रात्रंदिवस कंबर बांधून बसावें लागतें. लोकावरी हुकुम चालत नाहीं. त्यांत सुभेदार निघून उभा राहिला, तेव्हां आम्हांस निघून जाणें प्राप्त जाहालें. लोक तरी कोणी निघेनात. तेव्हां लाच्यार लोकांच्या हातापाया पडून घेऊन जाऊन लढाई जाहाली. जखमी जाहाले त्यांची जखम कोणी ल्याहावी आणि त्यास खर्चास कोणी द्यावी ? सुभेदार म्हणतात कीं आम्ही देणार नाहीं. तेव्हां याचा बंदोबस्त जाहाला पाहिजे. जाहाल्यासिवाये दुसरेयाणे कोणी लढाईंत जाणार नाही व छाती चालविणार नाहीं, हें आपल्यास माहीतच आहे. याचा व पोटाचा बंदोबस्त लवकर जाहाला पाहिजे. आतां आमच्यानें धीर निघत नाहीं पत्राचें उत्तर आपण तपसीलवार ल्याहावें. बहुत काय लिहिणें ? सेवेसीं श्रुत होये, हे विज्ञापना. हापशाकडील पांच आसामी धरून आणिले आहेत हे विज्ञापना.

¶*Mukund Gopal to the Peshwa: reports a sharp encounter with the Sidi at Nandgaon near Revdanda and asks money for expenses.*

No. 60] *[28-3-1751*

श्री

श्रीमंत राजश्री भाऊसाहेब
स्वामीचे सेवेसीं

विज्ञापना. आज्ञाधारक धोंडजी सिंदे मुकाम मोर्चा किले करनाला चरणावरी मस्तक ठेऊन सिरसाष्टांग दंडवत प्रणम्य विज्ञापना. ता। छ ११ माहे जमादिलावलपर्यंतु मोर्चे मजकुरचें वर्तमान येथास्थित असे विशेष. साहेबाची आज्ञा घेऊन चिखलीचें तलावरून कोकणांत आलों. किले कर्नालेयाचे अनुसंधान लागभाग मनास आणितां उत्तम होतें. इतक्यात अजम नवाब

नासरजंग वारले हें वर्तमान आलें. किलेदारास कललें, त्यावरून चौकी पाहारे ज्यांकडे होते ते बदलून दुसरे लोक ठेविले त्यामुळें कामाचा बिघड जाला. दुसरें लागे आनंदराव सुरवे यांचे मारूफातीचे किलेयावरील चाकरमाने होते ते बोलिले कीं, पाणियाची तीन टांकीं वरतीं भरलीं आहेत. दीढ महिन्याची बेगमी आहे. त्यांत आम्ही वीष घालितों व किल्याचा * * वरती आहे तो जालितों. त्यावरून च्याळीस रुपयांचे विष सोमल विकत घेऊन दिल्हा. किल्यावरील मुसलमान होता त्याणी विश नेऊन मातबर पाणियांचे टांकें होतें त्यांत घातलें व उंदेरकर शामलाकडील लोक होते त्याचे मुदपाकांत घातलें. विश उंदेरकरास लागोन तीन असामी दोन्हा दिवसांत मेले. दुसरेयासी लागले. वोकाबोक जाली. पाणीयांत घातलें हें चौकसीनें खरें जालें. तेव्हां लागे म्हणो लागले कीं तुम्हीं जमावसुधां किलेयासी वेढा घालणें. दोव्हा दिवसांत वेढा न बसला तर खालील पाणी वर चढवील मग उपाय चालणार नाहीं. तुम्हीं वेढा न घातला तर विषाचा लौकिक जालाच आहे. मुलकास उपसर्ग करील व आमचे जिवाचा घरादारानसीं नाष करील. पाहाते अर्थी उंदेरकरास विश लागलें, पाणीहि नासलें, तेव्हां वेढा बसल्यानी आठा पंधरा दिवसीं कार्येसिधि होईल थैसे समजोन बेलापुरास व राजश्री रामाजी माहादेव यासी पत्रें लिहिलीं व आनंदराव यांचे निसबतीनें पनास माणूस व कुलाबकर वरीं रजेस होते त्यापैकीं असाम्या १७ व माणिकगडपैकीं संकराजी बने पाऊणसें माणूस थैसे माणिकगडाखालीं जमाव जाला. दुसरे दिवशीं बेलापूरकर सवासें माणूस राजश्री विष्णुपंत घेऊन गुलसुव्यास आले. तिसरे दिवशीं साष्टीपैकीं माणूस गंगाजीराव खानविलकर व सुभानजी विश्वासराव व अंबर सांवत वगैरे च्यारसें माणूस आले. जमाव होतांच वेढा जाऊन घातला. त्यावर आमचे हंवे[१] भेदले. माणूस वरती होते त्याणी अग्न लाविली. वरचेवरी अवघे लोक मिलोन विझविली. ठाणेयाहून दोन तोफा व फटकडी व गरनाला आणून लागू केल्या. रोज गोले जाऊन किल्यात पडतात. मारगिरीमुलें किला जेर जाला आहे, परंतु हुजूरचा हुकूम वेढा घालावयाचा नव्हता, यास्तव सिपाई लोकांस उमेद नाहीं. दुसरा अर्थ दमाजी गायेकवाड यांची फौज सातारेयासी आली. नाना प्रकारच्या बातम्या इकडे आल्या. याचें वर्तमान मोंगलास पनवेलकर मातबर गृहस्तानीं पावतें केलें. त्यामुलें त्याणी धीर धरिला आहे. परंतु स्वामीचें पत्र येथें सरदार आहेत यासी व रामाजी महादेव यासी महिना पंधरा दिवस अधिक उणे वेढा बसऊन मारगिरी करून किला फत्ते होय तें करणें थैसें पत्र आलें मणजे उमेद धरून कार्यसिधि करितील. श्रीमंत मामा

---

१ वाटाडे.

स्वामींनी पुणेयाहून रामाजीपंतास दोन पत्रें पाठविलीं त्यांत वेढा घातला म्हणोन शब्द लाऊन लिहिलें, यामुळें श्रमी आहेत. ,सामान सरंजाम तो पाठवितात परंतु स्वामीची आज्ञा नव्हती आणि मामासाहेबाची पत्रें या प्रकारचीं येतात. यास्तव साहेबीं मामासहि पत्र पाठवावें. पुण्याहून से दोनसें माणूस व राऊत दोन च्यारसें वेढेयासी पाठवणें. याचप्रमाणें वसईस व कल्याणास पत्रें पाठवावी. यैसीं पत्रें आल्यानंतर रामाजीपंत खुद येऊन बसोन कार्यसिधि करितील: बसला वेढा उठल्यास तो मुलकास उपसर्ग करील आणि वेढा बसोन कांहीं जालें नाहीं यैसा बदनक्ष होईल व तोहि सेर होईल. साहेबाचे पुण्येकरून काम फत्ते होतें. याद लिहिली आहे त्याप्रमाणें सनदा सत्वर पाठवाव्या. कर्नालकरास कोणाची मदत पोहचते यैसें नाहीं. जंजिरा व उंदेरीहून से दोनसे माणूस आले तर वर चढावयाचा निभाव वेढ्यामुळें होणार नाहीं. दुसरा अर्थ किल्यावर पाणियाचा तोटा, दुसरे माणूस घेतल्यास खर्च वाढेल, याकरितां घेतां न ये. आपले मोर्चे दरवाज्यामधें वानरटोकावर देवीचे देवलापावतों आहेत. किला मारगिरीखालीं जेर आहे. वरचील वर्तमान सविस्तर द्वारकोजी खासबारदार सांगतां श्रुत होईल. देवधर्म श्रीकर्णाई देखील साहेबांस प्रसन्न आहे. वैशाख पौर्णिमे अलिकडे निशाण चढेल यैसे कौल दिल्हे आहेत. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञप्ति.

¶*Dhondji Sindia besieging fort Karnala informs Bhausaheb of the measures being taken to capture that fort and also the fort of Manikgad.*

No. 61] [*March 1751 ?*

श्री

पुरवणी राजश्री पंतप्रधान
गोसावी यासी

विनंती उपरी. कोरल्याच्या नस्तावर[1] इंगरज आला आहे. गोल्या तीन व कमोदरी[2] पाल येक, व गलबतें पांच, येकून नव येऊन, नस्तावर नांगरवडा केला आहे. गोसावीयास कलावें म्हणून लिहिलें असे. विदित जाहलें पाहिजे. कृपा लोभ असों दीजे हे विनंती.

मोर्तब
सुद.

¶*An intimation of the arrival of the English at Korla is given to the Peshwa.*

---

१ बारीवर. २ Commodore.

No. 62] *[22-4-1751*

श्री

राजश्री भाऊसाहेब स्वामीचे सेवेसी सकळगुणालंकर्ण अखंडितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य श्नो राणा दुर्जनसिंग दंडवत विनंती उपरी. येथील कुशल जाणून स्वकीयें कुशललेखन करावयासी आज्ञा केली पाहीजे विशेष. श्रीमंत राजश्री नानासाहेब व आपण करनाटक प्रांतीचा बंदोबस्त करुन बारामतीवरी वैशाख शुध ८ लस्करसुधा मुकाम जाला. पुढे सातारियास जाऊन गायेकवाडास सज्या पोंह्चाऊन पुणियास येणार म्हणऊन वर्तमान राजश्री परथमजी कुसाडे व राजश्री बाबुराऊ सामराज याणी पत्रे लेहून पाठविली ती चौथे रोजी सांडणींस्वाराबा। आम्हास पावली. उभयेता स्वामी येशस्वी होऊन आले हें वर्तमान ऐकून बहुत संतोश जाला. दर्शनाचा हेत बहुत आहे. आपण पुणियास आलियावर भेटीस येऊन. यानंतर आपण सातारियास गेलियावर मनोदयानरूप गायेकवाडास नशीयेत करून या प्रांतीं सुरत आटाव्रीशीचे बंदोबस्तीस फौज व मातबर सरदार रवाना करीतीलच. त्यांजसमागमे आमची पागा राजश्री परथमजी कुसाडे व राजेश्री बाबूराऊजीस बा। देऊन जो कोण्ही सरदार येईल, त्यास सांगोन यांची त्यांची गाठी घाल्हन रवाना करणार स्वामी समर्थ आहेत. ल्याहावयास कारण ते या प्रसंगात स्वामीनी आम्हास पुढे करून कामकाज सरकार सेवा घेतालियास या प्रांतात लौकिक उतम प्रकारें होईल, म्हणऊन स्मरणार्थ लि॥ असे. पूर्वी खानदेशात आमची पागा रवाना केली होती. मागती पुणियास जावयाची आज्ञा केली त्यास आज्ञेप्रमाणे पुणियास गेले. या प्रांती यावयास निरोप राजश्री त्र्यंबकराऊ मामा यांजपांसी मागावयाचा विचार परथमजी कुसाडे यांणी केला तों गायकवाडानें त्या प्रांती धामधूम केलीया संकोच्याने निरोप न मागितला. सांप्रत माहाराजाचीं स्वारी आली. तेव्हां निश्चये जाणितला कीं याउपरी खामखा आटाविशीचा बंदोबस्त करावयास मातबर सरदार फौज रवाना होईल, त्या विचारावरी विनंती लि॥ आसे. यांत आपण श्रीमंत कैलासवासीच्या जागां आम्हास वडील आहेत. आमचा उत्तम प्रकारे लौकिक व्हावा हें आपल्या चितात बहुत दिवस आहे. सांप्रत प्रसंग योजून आला आहे यास्तव स्मरणार्थ विनंती लि॥ आसे. विदित जाले पाहिजे. वरकड कितेक वर्तमान सेवेसी जबानी परथमजी व बाबूराऊजी निवेदन करीतील, त्यावरून श्रुत होईल. बहुत काये लिहिणे लोभ आसों दिजे हे विनंती.

¶*Rana Durjansingh of Mandvi, a small port on the Tapti, about 40 miles east of Surat, was an ally of Bajirao and continued to be friendly with the Peshwa as against the Gaikwar. When Damaji became hostile, the Peshwa enlisted Durjansingh's help and the Rana writes this letter to assure the Peshwa of his full sympathies.*

2775

No. 63] [22-4-1751

श्री

राजश्री नानासाहेब स्वामीचे सेवेसी

ॐ सकलगुणालंकर्ण अखंडितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य श्रो राणा दुर्जेनसिंग दंडवत विनती उपरी. येथील कुशल जाणून स्वकीयें कुशललेखनं करावयासी आज्ञा केली पाहिजे विशेष. श्रीमंताची स्वारी करनाटक प्रांती गेली होती, त्या प्रातीचा बंदोबस्त करून वैशाख शुध ८ बारामतीवरी येऊन मुकाम जाला. पुढें सातारियास जाऊन गायेकवाडास तंबी पोहचाऊन या प्रांतीचा बंदोबस्त करावा यैसा विचार आहे, म्हणऊन राजश्री परथमजी कुसाडे व राजश्री बाबूराऊजी याणी लिहिले ते पत्र सांडणीस्वाराबा पुणियाहून चौथे रोजीं आम्हास पावलें. खुश खबर श्रीमंत आलियाची ऐकोन चितास बहुतच संतोश जाला. स्वामीच्या चरणाच्या दर्शनाचा हेत फार आहे. स्वारी पुणियास श्रीमंताची आलियावरी सेवेसी येऊन. वरकड कितेक वर्तमान श्रीमंत राजश्री भाऊसाहेबास लिा आहे, त्याजवरून विदित होईल. बहुत काये लिहिणे ? लोभ आसों दिजे हे विनंती.

¶*Rana Durjansingh of Mandvi writes to the Peshwa, congratulating him on his victory over the Gaikwad and offering his friendship.*

No. 64] [Before December 1749

श्री

पुरवणी श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान
स्वामीचे सेवेसी

विज्ञापना. तागायत छ २६ रजब उंदेरकराचा सारा मजकूर मुख्ये पत्रीं लिहिला आहे त्यावरून विदित होईल; दुसरा मजकूर रेवास व माहाराजगड हे दोन जागे नामर्द आहेत, ते जागा कांहीं आपले लोक व मातबर स्वारी तुमची असिल्यास जाऊन जागे जागे काईम करावे अगर ढासलणें तरी ढासलावें. इकडे हे केल्यास मानाजी धावोन येईल. आम्ही सिताबी करून थळचे कोटातून बाहेर पडोन मोर्चे मारितों हेहि तजवीज आहे. यैशास हा विचार आमचे कामाचा दिसतो कीं, रेवास जागा उरणासमीप आहे. थळचा कोट शामलानी घेतला. रेवासहि घेतली. तेव्हां हबसी बलावला. कार्याचा नाहीं या करितां त्यापासून रेवास बळजोरीनें घेतली हाहि लौकीक पदार्थ करून हुजूर राजश्री स्वामीकडे स्वामीस जाबसाल करावयासी कार्यास येईल. येथाज्ञाने सुचला विचार लिहिला

असे व त्याचें मानस याप्रकारचें आहे. स्वामीस विदित व्हावें. यांत जे गोष्टीनें शामलाची मदत केलीसी होऊन दोन्ही भांडतां हलाख होऊन कांहीं कार्यें आपलें साधे तो अर्थ चित्तांत आणोन आज्ञा करणार स्वामी समर्थ आहेत. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶*The writer advises the Peshwa to seize Rewas and Maharajgad, so as to humble the Sidi and oblige Manaji Angria.*

No. 65] *[19-7-1751 ?*

श्री

श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान

स्वामीचे सेवेसी

विनंती सेवक शंकराजी केशव कृतानेक साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. तागाईत छ ६ रमजानपावेतों स्वामींचे कृपावलोकनेकरून सेवकांचे व ये प्रांतीचे वर्तमान येथास्थित असे विशष. स्वामीचे आज्ञापत्र सादर जाहालें तेथें आज्ञा कीं, राजश्री तुळाजी आंगरे याणी आपले साह्यानिमित्य सिदी मसुदखान व वलंदेज यास सुरतेस भला माणोस पाठऊन तिकडे संदर्भ लाविला आहे. त्यास येविसी सिदी मसुदखान यांस व वलंदेजास लेहून त्याचे साह्य न करित ते करणे म्हणून आज्ञा. यैसियासी आज्ञेप्रमाणे सुरतेस शामलास व वलंदेजास येथोन पत्रें लिहिली आहेत; व वलंदेजांचा वकील वखारीनिमित्यें सा महिने येथे येऊन बसला आहे, त्याचे मनोधारणा करून, त्यास सुरतेस कपितानाकडे पाठऊन आंगरे मारनिले याची कुमक न करित तें करणे, म्हणोन आज्ञा. यैसियासी वलंदेजांचा वकील येथे होता, तो स्वामीचे पत्रापूर्वीच दर्शनानिमित्य सेवेसी पुणियांस गेला आहे. त्याचेहि चितांमधे उमेद कीं, कांही सेवा घडावी. हाच भाव धरून सेवेसी आला आहे, स्वामीनेहि त्याचा बहुमान रक्षून मनोधारण करावें. सारांष टोपीकर लोकांचा बहुमान घडोन आल्यास, चाकरीस चुकणार नाहीं. मारनिले समागमे त्यांचे मनोदयाचा अर्थ सेवेसी लिहिलाच आहे, त्यावरून विदित होईल. आपाजी माहादेव सुरतेस गेले होते त्याजवळ शामलाने व वलंदेजाने काये भाशण केले, त्याची बातमी आणवणे म्हणोन आज्ञा. त्यास आपले आप्तविसी येथे कितेक आहेत त्यांस लेहून तेहि बातमी आणवितो. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶*Shankraji Keshao informs the Peshwa that attempts are being made by him to persuade the Dutch and the Sidi at Surat not to render any help to Tulaji Angria against the Peshwa.*

No. 66] [19-9-1751

श्री

राजश्री सदासिव पंडित दाजी
गोसावी यासी

ऽ सकलगुणालंकरण अखंडितलक्ष्मीआलंकृत राजमान्य श्री मानाजी आंगरे वजारतमाब रामराम विनंती उपरी. येथील कुशल जाणोन स्वकीये कुशललेखन केले पाहिजे विशेष. श्रीमंत मा(तु)श्री साहेबांकडून आज्ञापत्रे हुजरे येऊन दारूगोले रवाना करावयाविशी फर्मा केली आहे. हेविशी सविस्तर राजश्री नाना दाजीस लिहिले असे त्यावरून आपणास कलेल. खावंदाची आज्ञा सर्वप्रकारे मान्य हे प्रमाणच असे. तथाप समयोचित खावंद लोकी काये कैसा विचार चितात आणिला असे तो समर्थ खावंद आहेत, सुखे आणोत. आम्हास राजश्री नाना दाजीच्या व आपल्या विचाराखेरीज दुसरा विचार नाहीच. यासमई खावंदाचे सर्व प्रकारे स्वहित आपण करीत असता चितात येत नसल तैसे आजी समई दारू गोले आम्ही न पाठविलेयाने असंतोष होऊन इतराजीस कारण केलियास सांभालोन आपणासच घ्यावे लागेल. हेविशी विस्तारे कोठपर्यंत ल्याहावे ? उतर पाठविले पाहिजे. सदरहू जिनसाची रवानगी तो करीत नाहीच. रा छ ९ माहे जिलकाद, बहुत काये लिहिणे ? कृपा आसो दीजे हे विनंती.

मोर्तब
सुद

¶*Manaji Angria to Sadashivrao, mentioning that he was not prepared to send any ammunition to Satara as ordered by Tarabai, but if the latter felt offended, the writer was not responsible.*

No. 67] [4-1-1748

छ २४ मोहरम

श्री

पुरवणी श्रीमंत राजश्री पंत
प्रधान स्वामीचे सेवेसीं

विज्ञापना. ताा छ १४ मोहरम रा मानाजी आंगरे याचें कजियामुले स्वारी-सिकारीस लोक पाहिजेत. सागरगडकरी कुलाबकर लोक रा आपाजी हरि

देखील हुजूर गेले आहेत, व त्याचे लोकहि जागाजागा हुजरून ठेविले आहेत. तैसेच खासबारदाराचे सरदार व कांहीं खासबारदार हुजूर हिसेबास गेले, ते त्यास निकाल होऊन, निरोप न जाला. येथें फिरंगियाचे आवाईचे वर्तमान सत्यमिथ्य न कलें. मानाजी आंगरे याचा तरी कलह वाढलाच आहे; यास्तव विनंतीपत्र लिा आहे; तरी आपाजी हरि यांस लोकसहित व खासबारदारास निरोप होऊन सत्वर येत तें करणार स्वामं धणी समर्थ आहेत. हशमी लोकाचा भरणा चौकीबंदीस पोख्ता पाहिजे, यास्तव विनंती लिहिली आहे. खासबारदाराचे हिसेबाचा निकाल होऊन, लौकरी येत ते करणार धणी आहेत. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶*The Peshwa is informed of differences having arisen with Manaji Angria and is requested to send help in the event of a possible attack from him.*

No. 68] *[4-1-1748*

छ २४ मोहरम

श्री

पुरवणी श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान

स्वामीचे शेवेसी

विज्ञापना ताा छ १४ मोहरम राा मानाजी आंगरे याजकडील सविस्तर अर्थ मुख्य पत्रीं व दोन पुरवण्यापत्री लिहिला आहे, त्याजवरून अवगत होईल. त्यास इतका विचार घडत आला; परंतु अगोधर हुजूर लिहिले नाहीं यैसी आज्ञा होईल; तरी इकेडून दुराग्रह करावा यैसा विचार नव्हताच. अविरभाव मात्र लौकिक पदार्थें दर्शऊन गलबतें सोंडवावीं यैसेच होते; परंतु घडत घडत येऊ लागलें. इतके जाल्यावर तऱ्ही विचारावर येतील, मग साद्यंत लेहून पाठऊ यैसा विचार करून, जाले हकीकतीची पत्रे लिहून ठेविली होतीं, तो दिवसेंदिवस कलह वाढत चालिला, त्यास आजपावेतों जाली हकीकत पहिली लिहिली पत्रें तीच सेवेसी पाठविली आहेंत. रेवासच्या[१] माहागिऱ्याहिं सोला सतरापर्यंत आणिल्या असेंत. रेवदंडेयास येथील लोक आरमार आदिकरून भरणा बराच जाला आहें. आणखी लोक पाठवावयासी राजश्री शंकराजीपंतास लिा आहे. येथून राजश्री गंगाजीराव खानविलकर व बाबाजीराव राणे यांस पाठवितों. इतकाहि विचार घडत आला; परंतु केवल दुराग्रह केला यैसे जाले नाहीच. पुन्हाहि इंग्रेज मध्येस्त होऊन, मानाजी आंगरे सुरलीतावरी येऊन, गलबते

१ पश्चिम किनाऱ्यावरील एक बंदर. मुंबईपासोन सुमारें १५ मैलावर दक्षिणेस.

सोडली तरी उतमच. इंग्रेजास विचारे करून, सांगोनहि पाठविले आहे. घडोन आल्यास दुराग्रह करीत नाही. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶*The state of affairs in the Konkan, and especially with regard to the relations between the English and Manaji Angria, is reported to the Peshwa.*

No. 69] [*5-12-1751 ?*

श्री

श्रीमंत राजश्री भाऊसाहेब

स्वामीचे सेवेसी

आज्ञाधारक रामजी भगवंत मुा खादार भादवे ताा निजामपूर दोनी कर जोडून चरणावर मस्तक ठेऊन साष्टांग नमस्कार विनंती. येथील क्षेम तागायेत छ २७ मोहरमपावेतों स्वामीच्या कृपावलोकनेकरून सेवकाचे लस्करचे वर्तमान येथास्तित असे. स्वामीची आज्ञा घेऊन निघालो. मौजे मजकुरी मुकाम करून आहों. दिवाण चाकरी येऊन पडावी, आम्ही सेवक लोकानी चाकरी करून पायांजवळ ऊर्जित करून घ्यावे, प्रस्तुत राजश्री नारोपंत मजमदार हे सांगतील त्याजप्रमाणे वर्तणूक करावी यैसी आज्ञा होती. रायेगड माहाड या प्रांती मारनिले लस्कर व जमाव घेऊन जाऊन प्राा मजकूरची रयेत गेली आहे, त्याचा वसूल घ्यावा, तो श्रीमंत राजश्री नाना साहेबाचे पत्र सादर जाले. माहाड प्रांतें उपसर्ग न करावा. त्याची मदत करीत जावे. तो माहाडकरी व येसवंतगडकरी व गोरेगावचे हवालदाराचे कागद रातोरात आले. राजश्री तुळाजी आंगरे जमावसुधा बाणकोटी आले. त्याचा मनसबा येसवंतगडी लगट करून घ्यावा. गलबते खाडीत आली. उपरालियासी प्रहरामधे जाऊन बदला घेतला. पैलतिरास तुळाजी आंगरे याचा जमाव होता; त्यासी वर्तमान कलता निघोन गेले. माहाडकरी आमची कुमक करावी म्हणऊन लेहून पाठवितात. सुभेकरी लेहून पाठवितात त्याजकडील कुमक न करावी. तिकडे दगा जाहाला मणजे याना बरे. हुजूरची आज्ञा त्याची मदत करावी. दोंनीकरून याज प्रकारे जाहाले. कोणे प्रकारे वर्तणूक करावी याची आज्ञा करणार खावंद आहेत. राजश्री मानाजी आंगरे यानी थळचा कोट, रेवसाचा कोट मोडून तेथील भांडी देखील कुलाबियासी आणिली. शामल स्वस्थली आहे. सेवेसी कळावे या कारणास्तव लेहून पाठविले असे. पारके सिपाई दस्त करून आसामी ८ हरिचंद्राकडील प्रथम सांगत होते, माहाडाकडील सांगतात, सांवताकडील सांगतात. याजकरिता हातरे

घेऊन ठेविली असत. आज्ञा होऊन येईल त्याजप्रा वर्तणूक करून. राजश्री खंडोजी मानकर याजकडे आज्ञा केली होती. दास्ताने कोणे ठिकाणी, कोणी काये आहेत, व गला किती आहे, भात विकले किती, ते त्यानी लेहून पाठविले असेल. से पनास राऊत पाठवणार खावंद आहेत. स्वामीच्या पायाजवल बालाजी अनंत कारकून बाा देऊन पाठविले. सालमजकुरी आसामी करार केली. बारा रुपये दीडमाही रोजमरा पावतो. याच्या पदरी वीस माणूस कुटुंबी आहे. लोकाचे कर्जदार आहेत. याचा योगक्षेम चाले तो अर्थ करणार खावंद आहेत. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶*Ramaji Bhagvant communicates to Sadashivrao Bhau news from the Konkan, especially about Manaji and Tulaji Angria and the Sidi. "Tulaji Angria," he further writes, "came with a view to storm Bankot, but when he found it reinforced by the writer, he quietly retired."*

No. 70] *[5-12-1751*

श्री

श्रीमंत राजश्री नानासाहेब

स्वामीचे सेवेसी

आज्ञाधारक रामाजी भगवंत मुाा खादार भादवे ताा निजामपुर दोनी कर जोडून चरणावर मस्तक ठेऊन सिरसाष्टांग नमस्कार विनंती. येथील क्षेम तागायेत छ २७ मोहरमपावेतो स्वामीच्या कृपाआवलोकनेकरून सेवकाचे व लस्करचे वर्तमान येथास्थित असे. श्रीमंत भाऊसाहेबी तल कोकणांत रवानगी केली. खादर भादवे ये जागा आहो. दिवाण चाकरी येऊन पडावी * * लबी सेवक लोकानी चाकरी करून पाया * * उर्जित करून घ्यावे. प्रस्तुत राजश्री नारोपंत मजमदार यानी रायेगड महाडाकडे प्राा मजकूरची रयेत गेली आहे, त्याचा वसूल घ्यावा, तों स्वामीचे पत्र सादर जाहाले, माहाड प्रांतें उपसर्ग न करावा. आज्ञा मस्तकी वंदून मौजे मजकुरी मुकाम करून राहिलो; तो माहाडकरी व येसवंतगडकरी याचे कागद आले की राजश्री तुलाजी आंगरे जमावसुधा बाणकोटी आले; त्याजकडील मनसबा येसवंतगडी लगट करून घ्यावा यैसी पत्रे रातोरात आली. उपरालियासी प्रहरामधें जाऊन बदला घेतला. पैलतीरास तुलाजी आंगरे याचा जमाव होता, त्यास हे वर्तमान कलतां निघोन गेले. माहाडकरी आमची कुमक करावी म्हणऊन लेहून पाठवितात. त्याची कुमक करावी की न करावी याची आज्ञा करणार खावंद आहेत. दुसर से पनास

राऊत पाठवणार धनी आहेत. राजश्री मानाजी आंगरे यानी थला जवलील कोट खुबलेंडा[१] नजीक उंदेरी व रेवसाचा कोट कोसळून भांडी देखील काढून कुलाबियासी नेली. शामल आपले स्वस्थलास आहे. सेवेसी कलावे या कारणास्तव लेहून पाठविले असे. पारके सिपाई आसामी सुमारे ८ आट आडलेले, दस्त करून आणिले; काही हरिचंद्राकडील नाव सांगत होते, काही माहाराजाकडील सांगत, सावताच्या वाडीकडील नांव सांगत, त्याजवरून त्याची हातेरें घेऊन ठेविली. आज्ञा होऊन येईल त्याजप्रा वर्तणूक करून. राजश्री खंडोजी मानकर याजकडे आज्ञा केली होती. गला दास्तानी कोणे ठिकाणी काये आहे, भात विकिले किती लेहून पाठवणे; त्याजवरून त्यानी लेहून पाठविले असेल. सुभेकरी म्हणतात माहाडाकडील कुमक न करावी, लेहून पाठवितात याची काये आज्ञा करणार खावंद आहेत. बालाजी अनंत कारकून स्वामीच्या पायांजवल च्यार पांच वर्षे आहेत. साल मजकुरी आसामी करार करून दीडमाही बारा रुपये रोजमरा केला आहे. याच्या कुटंबी माणूस वीस आहे. कर्जदार जाहाले आहेत, याचा योगक्षेम चाले तो अर्थ करणार खावंद आहेत. सेवेसी श्रृत होये हे विज्ञापना.

¶*Ramaji Bhagwant in a letter to the Peshwa reports the activities of Manaji Angria and of the Sidi and desires to know from the Peshwa whether he should render help to the residents of Mahad against Tulaji Angria.*

No. 71] *[8-12-1751 ?*

श्री

श्रीमंत राजश्री पंत प्रधान
स्वामींचे सेवेसी

आज्ञाधारक मोरारजी शिंदे नामजाद जंजिरे रेवदंडा चेरणावरी मस्तक ठेऊन दंडवत विज्ञापना. तागाईत छ ३० माहे मोहरम पावेतों स्वामींचे कृपाअवलोकनेंकरून जंजिरे मजकूरचे व सेवकाचे वर्तमान येथास्थित असें विशेष. आज्ञापत्र छ ७ मोहरमचे रवाना जाहलें ते छ २९ माहे मिनहूस सादर जाहाले; तेथें आज्ञा यैसीजे मोगलाचा व आपला बिघाड जाहाला आहे. त्यास तुम्हास कोकणांत जावयासी आज्ञा केली आहे. तर लौकर जाणे, शत्रू लबाडी करावयासी चुकणार नाही, याकरितां ठिकाणीं जाऊन चौकीपाहारा याची रात्रंदिवस अति सावध राहून जागांची व किले कोरला येथील खबरदारी करणे म्हणोन आज्ञा. आज्ञा ते सिरसा स्वामीची आज्ञा घेऊन रिघालों ते छ २० मोहरमी जंजिरे

---

१ किल्ल्यावरील एक बुरूज.

मजकुरी दाखल जाहालों. जंजिरे मजकुरचा व किले कोरला येथील बंदोबस्त आज्ञेप्रमाणे केला, तेच वर्त्ती सेवेसी विनंतीपत्र पाठविले आहे. त्यावरून सेवेसी श्रुत जाहालें असेल. प्रस्तुत येथील बातमी तर तुळाजी आंगरे सरखेल हे प्रस्तुत अरमारसुधां आपले स्वस्थलास आहेत. तैसेच राजश्री मानाजी आंगरे वजारतमाब हेहि आपले स्थली आहेत. शामलहि आपलें जागा आहे. पाव हशाम ठेवितों. बाहेतकारी तों दिसत नाहीं; परंतु अंतरयामी वहिलें[१] पडिला तर लवाडी करावी यैसे शत्रूचे चितांत आहे ; त्याचेहि बातमीस व

(पत्र अपुरें.)

¶*An incomplete letter, only the first sheet being available, from Moraji Sindia to the Peshwa, dilating upon the calm prevailing at Revdanda and other places.*

No. 72] [*13-10-1755*

छ १० मोहरम

श्री

पुा श्रीमंत राजश्री पंत प्रधान
स्वामीचे सेवेसी

विज्ञापना ताा छ ६ मोहरम आंगरे याणी वलंदेजास देवगड द्यावयाचा करार करून कुमकेस आणावा. आल्यावरी इकडील शह निर्वेध जाल्यानंतर किल्ला देऊं नये. प्रस्तुत कार्य होणे यास्तव ममतायुक्त लेहून आपाजी माहादेव याजकरवी ठराव करविला आ(हे). तैसाच सिदी मुसूदखान याणे कुमक करावयाचे मान्य केलें. सुरतेहून जंजिरा लिहिलें येतें. तेथून विजयेदुर्गी पत्रे जातात. प्रस्तुत येक जोडी कागद घेऊन राजपुरीस पाईमार्गें गेली. शोधास माणसे पाठविली असेत. सांपडले तरी पुरा दस्तऐवज सापडेल. आपाजी माहादेव आजपावेतो सुरतेत राहून वलंदेज शामलाचा घरोबा जोडून कुमकेस घेऊन येणार. फिरंगियाकडेहि आंगरे याचे सूत्र आहे. च्यार लक्ष रुा फिरंगी मागतो; पैकी तूर्त लक्ष रुा देणार, हाली दाहा हजार रुा दिल्हे. आपले नावाचा लौकिक न होतां, इस्मल नाइकाबराबर सर्व साहित्य देऊन पाठवणार. फिरंगियाणी भरवसापूर्वक सांगोन पाठविले. कागदपत्र परस्पर खेळतात. वलंदेज फिरंगी शामल मदतीस येतात, तेंव्हा चिंता काये ? यैसा भरवसा मानून

---

१ वेळ, संधि सापडली तर.

धमक धरून आहेत. तिथे मदतीस येतील तेव्हा तह करणें, स्थले देणें, गरज कार्य ऐसे असोन मदतीस न येत, आपली कुमक कोण्हीहि न करी ऐसे जाल्यास स्थलें रक्षून राहावें. देवगडीं बाबूराव साटम यास पाठविले. खारे-पाटणास रुद्राजी धुलप पांचसातसें माणसानी आहे. रत्नागिरीस धुलपाचा भाऊ येणार. जयेगडीं शंकराजी विस्वासराव पाठविले. त्याणी गोवलकोट अंजनवेलीचा उपराला राखावा. अंजनवेलीस मोत्याजीराव विचारे आहेत. गोवलकोटास राघो बस्वंत याप्रमाणें बंदोबस्ताची नेमणूक खुद आपण विजये-दुर्गात राहून अरमार बंदरांत राखून ठेविले आहे. जुज पडिले तरी अरमारानी खाडीचें तोंडास घ्यावें, याप्रमाणें विचारणा करून, कागदपत्री लिहिण्यांत आव मारावें मरावे म्हणोन धमक धरून, पत्रें जागा जागा पाठऊन, जागे हुशार खबरदार केले म्हणोन भरवसा धरून आहेत ; परंतु लोकांचा भरणा जेथील तेथें किले कोटास गुतला आहेत. लोक त्यात फूटच आहे. इकडून नेट झाल्यास टिकाव धरीत ऐसा भरणा नाही. दाहा पांच सरदार धुलप आदिकरून आहेत. तें मात्र आव धरून, जीव भरून, गोष्टी सागतात; परंतु समई लोकांचा भरवसा नाही. ऐसे त्यांचे त्यास उमजलेंच आहे. आज या हंगामी नेट जाल्यास, स्वामीचे पुण्यप्रतापें दिरंग न लागतां, कार्यसिद्धि होईल. अरमार बंदरात खाडीचे तोंडास ठेविले आहे; परतु त्यांत कसबी अरमारी माणूस नाही. निवड अरमाराचे माणूस जंजीरकर ते लोक स्वामीचे पदरी पडले. आतां नाव मात्र अरमार आहे ऐसे या ग्रहस्तानी सांगितले. आम्हास बातमी आहे, याच प्रमाणे यांचे बोलण्यावरून निशा जाहाला. याणी इकडील ममता धरून त्याजकडील अंतस्ताचें वर्तमान सागितले त्याजवरून सेवेसी निवेदन व्हावे यास्तव लिहिले आहे. चोहीकडे[1] तान बसल्यास हवचूक (?) होईल. त्यासी प्रस्तुत वलवल करिता रुद्राजी धुलप करितात. त्यासी राऊत गेल्यानंतर खारेपाटण साध्य जाहल्यास मुलखी बादेज जाहल्यानें, साहित्य सरंजाम होणार नाही. येथील तेथे भरणा गुंतोन उपराला होणार नाही. हाली मुलुखात भावनगड मध्यावरी होता, तीहि जागा लुटली. गोवलकोटाजवलहि लोक पाा; यावरून हतास हात मिलत जाईल, यास्तव खारेपाटणचा बंदोबस्त होऊन, दुराख शह बसला पाहिजे. त्यासी राउताविणा मजबुती होत नाही; आणि आंगेजोचा[2] माणूस कालजी धरून, साहेब-काम करावे यैसा रवाना केल्यास, उतम आहे. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

Ramaji Mahadev reports to the Peshwa Tulaji Angria's preparations to defend his position to the last. The postings of the several officers at various centres on the coast are also reported to him.

---

१ येथून अक्षर रामाजी महादेवाचें. २ अंगेज = कामाचा स्वीकार, हिमत.

No. 73] [December 1748 ?

श्री

सेवेशी विनंती. अरमार गुराब व गलबतें राजश्री मानाजी आंगरे यांणी उरणची सात गलबतें व साष्टीचे कोल्याची सिबाडी तीन येकून दाह धरून नेऊन, खलासी खांदेरीवर बंदखानी घातले, याजकारितां राजश्री रामाजी माहादेव व आम्ही घोड-बंदरी येकत्र होऊन विचार केला कीं, येक मिसल अरमारी दाहा गलबतें, व दाहा माहागिरायावर लोक घालून उरण खाडीत पा। आहेत. कुलाबकरांची गलबतें सापडतील तीं धरून आणावीं, व दुसरी मिसल यांचे उपरालियास अंगारकास वोढून इरेस घालून बाहेर खांदेरीबराबर वोढून घ्यावें; आणि गलबतांत बसोन आलाच तर लढाई द्यावी या विचारें करून, पांच गुराब व सोला गलबतें कुलाबियाचे बारियावर पाठविलीं आहेत, त्याचा मोबदला करावा लागतो. सारांश फिरंगियाची खबर राजश्री बाजीराव बेलोसे यांस कलावी म्हणोन आज माहगिरी पाठविली. आरमार वसईचे बारियावर माघ शुध पंचमीपावत येथेच आरमार हाताखालीं ठेवितों. आरमारावर पैदास्त होईल न होईल हा भरवसा नाही. पैका लागेल तो स्वाम बेगमी करितील हे जाणोन फिरंगी येतो याजकरितां आरमार हाताजवल ठेविलें. फिरंगी आलाच तरी आरमार आपले कबजांत ठेऊन, फिरंगियाचे बातमीस बाहेर वसई अर्नाला वेसावें याचे बारियावरी फिरतें आरमार तूर्त ठेवितो व वसईचे किल्यांत आपण खुद व खानविलकर व हर सावंत व मोकासी नवे हुजूरून आले आहेत ते देखील राहतो. फट सावंत आपले जवल ठेऊन हर सावत अर्नालियास पाठवितो. वसई अर्नालियाची मजबुदी करितों. जासूद च्यार जोड्या नेहमी दोन तीन महिने पाठवाव्या. बातमीचे कागदपत्र सेवेसी लवकर पोहचले पाहिजेत, याजकरिता पाठविल्या पाहिजेत; व भास्करगडी पाऊणसें माणूस हुजरून आले आहेत ते व तुरंगेस पंचवीस माणूस हुजरून आले आहेत. पत्र पाठऊन आणविले आहेत; व किले माहुली पो। पनास माणूस आणविले आहे. सेवेशी विदित होये हे विज्ञापना.

¶*The writer along with Ramaji Mahadeo arranges to send men-of-war against Manaji Angria who had captured some ten vessels and imprisoned the crews. The naval dispositions on the coast to check the movements of the Portuguese are further detailed.*

No. 74] [December 1751

श्री

सेवेसी विनंती राजश्री बापूजी बाजीराव छ १२ सफरीं दों प्रहरा पुण्यास आले. तेच दिवसी म्हालोजी मुठे व कृष्णाजी रघुनाथ हवालदार पेण पंचमाहाल यांची

पत्रे आली. त्यात वर्तमान त्याणी मानाजी आंगरे पेणेस आले. रयतेस मनमानेसारखा उपद्रव आरंभिला. गाव काही काही धास्तीने व उपद्रवाने पळाले. पुढे कल करावी हाहि रोख लोकांच्या भाषणांत दिसतो. राजश्री राम * *

माहादेव व आपण गाठ घालितो म्हणून म्हालोजी मुठे याच्या पत्रांत तपसिले मजकूर आहे, तें व हवालदाराचे पत्र तपसिलें वर्तमान कळावे याकरितां सेवेसी पाठविली आहेत; त्याजवरून सविस्तर विदित होईल. राजश्री बापू येथे आल्यावर हे वर्तमान कळले. यासाठी कूच करून छ १३ रोजी गेले. घाटमाथ्यापावेतो जातील, तेथे मुकाम करून राहातील. स्वामीची आज्ञा घाट उतरावयाची आली तर घाट उतरतील. हे विज्ञापना.

¶*The writer reports to the Peshwa the atrocities perpetrated by Manaji Angria in Pen and Panchmahal and further states that Bapuji Bajirao is awaiting an order from the Peshwa to march against the Angrias.*

No. 75] [*1751 ?*

आज्ञा. त्यास वसईची इमारत सुरंगानीं उडाली. त्याचे इमारतीस काम लावावे व लोक नेमून ठेऊन मजबुदी करावी तो सेवकाचे शरीरी अनारोग्य प्राप्त जाहाले. वेथा बहुतच जाहाली होती परंतु महाराजाचे कृपाकटाक्षेकडून वेथेस उतार पडला. प्रस्तुत कांहीं आरोग्य आहे. अत:पर या जागियाची मजबुदी बेहबुदी करणे ते करून महाराजाचे आज्ञेप्रमाणें अविलंबेच वरघांटे येतों.

¶*The writer of this fragmentary letter promises to ascend the ghats after having arranged for the repairs of a building at Bassein, blown up by mines.*

No. 76] [*1751 ?*

श्री

सेवेसी विज्ञापना. वसईहून सरकारचें अरमार समुद्रामध्यें चांच्यावर गेलें होतें. यास अरमारासी व त्यासी युद्ध होऊन सरकारचे लोक जखमी जाले म्हणून आजींच वर्तमान वसईहून केळवियास आलें तें सेवेसी लिहिलें आहे. याजउपर सविस्तर वर्तमान आलियावर मागाहून लेहून पाठवितों हें विज्ञापना.

¶*A news-letter reporting a naval encounter between the Peshwa's fleet and the pirates.*

No. 77] [1751 ?

श्री

राजश्री त्रिंबक हरी यास पत्र

विशेष राजश्री जयेराम सांवंत व रा॥ रामचंद्र सांवत भोसुलें यांचा आमचा स्नेह विशेषात्कारें चालतो. त्यांचें साहित्य सर्व प्रकारें करावें हे आमास परम आवशक, यैसे असतां तुम्हीं त्यासीं उगाच कलह आरंभिला. गंधर्वगड व डुकरवाडी हें दोनीं ठाणीं घेतली आणि हेरे चांदगडेसी सतत लाविली आहे म्हणून विदित जाहालें; तरी हे गोष्ट कार्याची नाहीं. सावताचें साहित्य करून, त्यांच्या शत्रूचे पारपत्य करावे हेच गोष्टींचें अगत्य आहे; तरी तुम्हीहि आमचे पदरींचेंच आहां. त्यांची स्थले घेतली आहेत तीं सोडून देणे. त्यासी कज्या येकंदर न करणें; व अंगारकाकडीलहि कांही साहित्य फौजेचें तुम्ही करितां म्हणून परस्पर विदित जाहालें, हे गोष्ट उतम नाहीं. अंगारकास बल पडे आणि सावतासी उपसर्ग होये तो अर्थ येकंदर न करणें; आणिखी कोणी ते प्रांतीचे लोक तिकडे जावयाचा मनसबा योजितील त्यास ताकीद करून आंगरेकडे न जात ते करणे. मुख्य गोष्ट सांवतांचे अगत्य आमास आहे. त्यांची स्थलें त्यास देउन जे गोष्ट त्यास बरी ते करणें. त्यासी कजिया सहसा न करणें. बहुत काये लिहिणें ?

¶The Peshwa orders Trimbak Hari to desist from raids on the territory of Jayaram and Ramchandra Savant Bhonsle and from rendering any help to Tulaji Angria against them.

No. 78] [9-1-1752 ?

श्री

सेवेसी विज्ञापना. विठल विश्राम तागाईत छ २ रबिलावल पावेतों स्वामीचे कृपेकरून वर्तमान येथास्थित असें. काल जासूदजोडीबरोबर पत्रें पाठविलीं तीं सेवेसी श्रुत जाहालींच असतील. आज वाडीहून पत्रें आलीं तीं बजिनस सेवेसीं पाठविलीं आहेत. फिरंगी व अंगरा व हबसी येकत्र होऊन भगवंतगडास[1] येलगार केला, त्यास मारून काडिलें. स्वामीचें पुण्येंकरून येश आलें. मागुतीं तयार होऊन येलगार[2] करणार. त्यास स्वामींनीं फौजा रवाना केल्या त्या आजवेर न पावल्या. दुसरें राजश्री कृष्णाजी माहादेव हे वरचेंवर स्वामीस सांवतांकडील फिर्याद लिहितात; परंतु त्याची कुमक करून सरकारकामास

---

१ तालुके मालवण. २ हल्ला.

हाजीर न होईत. आण· तूर्त तोडीं पडतां सावंत पडले आहेत, याची तरतूद करणें ती स्वामींनीं सत्वर करावी. नाहीतर त्रिवर्ग येक होऊन खामखां भगवंतगड घेतात. फुढां गनीम सेर होतो, याजकारिता सेवेसी विनंती लिहिली आहे. सेवेसी विदित होय हे विज्ञापना.

¶*Vithal Vishram writes from Savantwadi about an attack on Bhagavantgad by the combined forces of the Sidi, the Angrias and the Portuguese and requests the Peshwa for help against these foes in order to save the fort from capture.*

No. 79] [*28-2-1752?*

छ २७ रबिलाखर

श्री

श्रीमंत राजश्री रावसाहेब

स्वामीचे शेवेसी

विनंती सेवक रामाजी माहादेव चरणावरी मस्तक ठेऊन साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. तागायत छ २३ रबिलाकरपावेतों स्वामीचे कृपावलोकनेकरून येथील वर्तमान येथास्थित असे विशेष. राजश्री मानाजी आंगरे वजारतमाब याणी पौषी पूर्णिमेस बंदर दीनचा उरूस भरतो त्यापासून हा कालवरी खासा अरमारावर चढोन उरण रेवास येथील खाडींत सावकारी गलबतें रहदारीचीं येतात त्याचा हासील सुदामदप्रमाणें उरणास व रेवसास त्याकडील चुकोन सावकार रहदारीनी जातात त्यांची गलबतें धरून नेऊन छेडाछेड करून सोडिलीं. उरणाच्या चौक्यांवर बरखंदाजी व तोफा सोडिल्या. या प्रकारें पूर्वछंद निर्माण जाहालें. भाशणाचा अर्थ काय ल्याहावा ? त्याचे वर्तणुकेप्रमाणें पहिल्यापासून येथून प्रतिकार होतो. तेव्हां स्वछेंदास अंतर पडतें. सांप्रत त्यांची वर्तणूक फार फार विपरित जाहाली आहे, त्याचें पारपत्य स्वामीचे पुण्येकरून घडावयाचे अशक्य आहे सारखें नाहीं. वर्तमान सेवेसी निवेदन व्हावें यास्तव लिहिलें असे. सेवेसी श्रृत होये हे विज्ञापना.

¶*Ramaji Mahadeo complains to Vishvasrao Ballal about the aggressive attitude of Manaji Angria shown by capturing ships and exacting ransom from them.*

No. 80] [25-5-1750

छ ६ रजब

श्री

श्रीमंत राजश्री पंत प्रधान
स्वामीचे सेवेसी

विनंती सेवक रामाजी महादेव चरणावरी मस्तक ठेवून साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. तागायत छ २९ जमादिलाखरपर्यंत स्वामीचे कृपावलोकनेकरून येथील वर्तमान यथास्थित असे विशेष. स्वामीचे आज्ञापत्र छ २४ मिनहूचे सादर ते छ २८ मिनहूस सेवकास पावले. तेथें आज्ञा कीं, थलचा कोट उंदेरकरानीं घेतला तेथील कित्तेक युक्तीचा अन्वये स्वामींनी आज्ञा केली. त्यास धणी कोट घेतल्यावरी बहुमानाचे पत्र आम्हास पाठविले होते त्याचे उत्तरहि समाधानयुक्तच लेहून पाठविले, व तुमचे ठाई द्वैत नाहीं, खातरजमा राखून हरएक वर्तमान लेहून पाठवीत जा, उपरालाहि होईल असे कितेक प्रकारे समाधानाच्या गोष्टी सांगोन पाठविल्या आहेत. त्याचे उत्तर आले नाहीं. येईल व येचविषीं कांहीं इंग्रजासहि सवज्ञार्थ सांगोन पाठविले आहे. पुन्हा स्वामीचे आज्ञेप्रमाणे उंदेरकरास सांगोन पाठवितो. येईल वर्तमान ते वरचेवरी लेहून पाठवून. बातमीचे वर्तमान तरी उंदेरकर तडके देतच आहे. राजश्री मानाजी आंगरे यास गोळीची जखम स्वल्प आहे, म्हणोन खबर आली आहे. लोक बेदिल. पैसा पावत नाहीं. वर्तमान या प्रकारचे आहे. मागाहून सविस्तर लेहून पाठवितो. सेवेसी श्रुत होये. त्याजकडील सूत्र उत्तम प्रकारे राखिले असे हे विज्ञापना.

¶*Ramaji Mahadeo communicates to the Peshwa the news of the capture of the fort of Thal by troops from Underi and of Manaji Angria's wound.*

No. 81] [Sept.-October 1752

श्री

राजश्री बालाजीपंत प्रधान
गोसावी यांसी

ॐ सकलगुणालंकरण अखंडितलक्ष्मीआलंकृत राजमान्य श्री जयराम सावंत भोसले सरदेसाई प्रा कुडाळ व माहालानिहाय दंडवत विनंती. येथील कुशल जाणून स्वकीये कुशललेखन करीत असिलें पाहिजे विशेष. आपणाकडून रा मलार राम आले; याणी आज्ञेप्रमाणें सविस्तर सांगितलें व पत्री लिहीलेवरून सकलार्थ कलों आला. ज्या दौलतीमधे दुई जाहाली ते दौलत

येथास्थित राहाणे मुसकील. घरकलहाने बहुत थोरथोर बुडाले. तुमच्या वडिलांचा व आमचा स्नेह चालत आला. तुमची दौलत येथास्थित राहावी हे आम्हास अत्यावषक. यैसेयास तुम्ही उभयेता आमचे सांगितलेप्रमाणें यैकत असला तर दुढोतर निछय करून आपले मातबर माणूस पाठऊन देणे. येथोन निवाडा होई तंव मुलुकामधें उभयपक्षीं उपद्रव आगर आपआपणामधें छेडाछेड करूं नये. याविसीं त्यांसहि लिहिले आहे. कालहरणाच्या गोस्टी चितांत आणून आम्ही समीप आलों म्हणोन धातुपोषणार्थ आमचा कलह तोडावा म्हणून लिहिले असेल तर मातबरहि माणूस पाठवावयाचें काम नाहीं, म्हणोन याजविसीचे कितेक बुधीपुरस्कर लिहिले. यैसेयास आम्ही लिहितों हें काही नूतनच धातुपोषणार्थ लिहू हे गोस्ट होणेच नाहीं. परस्परहि विदित होतच असेल. आजपासोन आपण सांगितली वचने म्हणोन आम्हास सांगतच आले त्या त्या प्रमाणें वर्ततच आलों. दुसरे घरकलहामुळें कल्याण नाहीं, हे आम्हासहि कलतच आहे. यास्तव आजपावेतों घर राखोन जेणेकडून उभयपक्षींचा कलह तुटे आण मुलकाची नांदणूक होई याच मतलबावर असोन रयेतीस कौल दिले. पुढां आपले येणे बेलगांवी अनुमानें होताच दर्शनास यावें. पुढां जैसी आज्ञा आपण करतील त्याप्रमाणे वर्तणूक करावी, या विचारांत होतों. त्यास सांप्रत राजेश्री पांडुरंग विश्राम व राजश्री जिवाजी विश्राम याणे नानाप्रकारें लोकामधें फितवा करून राजश्री रघुनाथ दलवी व सिद सांवत भोसले यास आपल्या मतांत घेऊन येकाकीच त्यांसी सामील जाहाले; आण वाडीची मेटे[१] ज्यारहि धरून दाणा वैरण अगदीं बंद केली. वाडीसभवते घेरेचे गांवची रयेत व चाकरमानी यांसहि आपणाकडीस मिलऊन जेणेकडून आमचा नास होई त्या विचारावर प्रवर्तले. तंव आपलींहि पत्रे येवोन पोहचलीं. तदनंतर आम्ही राजश्री रामचंद्र बावाजी यास सांगोन पाठविले जे, आम्हास श्रीमंताचीं पत्रें आलीं, दर्शनास जाणार, तुम्हीं समागमे यावें. त्यास त्यांहीं उतर सांगितले जे, तुम्हास आज्ञा आली त्याप्रमाणे तुम्ही वर्तणूक करावी, आम्हास तुम्हाबरोबर यावयास पूर्वते[२] नाहीं. तैसेच चिरंजीव राजश्री रामचंद्र सांवत यांकडस राजश्री सिवरामराऊ निंबालकर पाठऊन सांगितले जे, या अतिषयांत कारण नाहीं. आमचे चितीं अतीशई न करावा; आण तुम्ही सांगणाराचे बोलें दौलतीस अपाय करून घ्यावा यांत कांहीं नाहीं. श्रीमंतांचीं पत्रे तुम्हास आम्हास आलीं त्याप्रमाणे वतर्णूक करावी. राजश्री सदाशिव नारायण यांस रवाना करून द्यावयाचा निस्छये केला होता. त्यास त्यांचे बंधू तेच दिवसीं देवाज्ञा जाहालें; यास्तव आम्हीच स्वार होऊन श्रीमंता-

१ मेट—किल्ल्याभोंवतालची चौकी. २ पुरवत.

कडस जात आहों. मागा किले कोट कबिले सर्व दस्तान आहे त्यास तुम्हाकडून उपसर्ग काडीमात्र जाहालेया श्रीमंताचा शब्द तुम्हाकडेस येईल यैसे कितेक विचारें सांगोन पाठविले. त्याजउपर त्यांही जबाब सांगोन पाठविला जे, आम्ही तुम्हास येकंदर जाऊ देत नाहीं. खामखा झुंझो. यैसी पस्ट जाब सांगितला. राजश्री तुळाजी आंगरे सरखेल याजकडून रा आपाजी माहादेऊ हेहि उभयपक्षींचा श्नेह व्हावायाच विचारांत आले होते. त्यासी त्याणीं बोली सांगितली व लिहून दिली, त्याप्रमाणे आम्ही कबूल न करावयाची होती तेहि कबूल केली. येवढे करावयासी कारण उभयेपक्षींचा कलह तुटोन प्रजा नांदावी, आण आपल्या दर्शनास यावें आपण आज्ञा करतील त्या(प्र)माणे वर्तावे ; त्यास त्यांणी इकडस बोली लाऊन दिवसेदिवस विशेषच फंद केला. पाहातां मतलबी वेव्हार जे दिवसी भेटीचा निछय केला तो दिवस चुकविला. तेव्हां आपणावरच आहेत, यैसें दिसोन आलें. मग होतों त्या वाडिमधे कबिले व वरकड सर्व ठेवोन राऊत व कांही पाईचा जमाऊ घेऊन दर्शनास यावे या उदेशी निघालो. त्यास त्यांणी मार्गास चौकिया ठेविल्या होत्या, त्याही मारामार केली. त्यास मारोन काडोन होडावड मुकाम केलें. मागां त्यांही सर्व पेठ लुटली. लोकाचे कबिले कोणकोणाचे होते तेहि लुटून फस्त केले, आण वाडेस मोर्चेबदी करून चौगीर्दा चौक्या बसविल्या. वाडेचे पाणी बंद करून तोफाहि लाविल्या. वाडा जेर केला आहे. घेतील. यैसे अतिशयावर प्रवर्तले, यास्तव येथच राहून हें वर्तमान आपणास कलावे यास्तव लिहिले असे. याचा अभिमान धरून पारपत्य येथास्थित करणार आपण आहेत. आम्ही बाहीर निघालेवर पहिली ज्याणी त्यांसी मिलोन आम्हाकडस लबाडी केली होती, त्याचें पारपत्य करावयास लाविले आहेत. यांचे पारपत्य करून दर्शनास येतो. आम्हास आपल्या वचनाखेरीज दुसरा अर्थ नाही. आपणाकडस मातबर मनुष्य सत्वरच रवाना करितों. हा भावार्थ मागां येकदोन वेळ आपणास पत्रे लिहिली होती. त्यास मार्गास छेडाछेड वाट चालों देत नाहीत, यामुळें फिरोन आलीं. या प्रकारचा विचार आरंभिला. आपणा(स) कलावें म्हणोन लिहिलें असें. तिसरे दिवसीं त्यांणी वाडा घेऊन कबिले बाहीर काडून लाऊन दिले. यैसा त्याणीं आतीशय केला तो आपणास पत्री काय लिहावा? सर्व भावार्थ वार्तिक सांगता कलो येईल. बहुत काय लिहावे? कृपा आसो द्यावे हे विनंती.

¶*Jayram Savant writes to the Peshwa : While repairing to the latter's presence to get his differences with his nephew settled through the addressee's mediation, he is delayed, by an attack on the part of his nephew.*

2791

No. 82] [26-1-1748[+]

श्री

श्रीमंत राजश्री भाऊ
स्वामीचे सेवेसी

विनंती. सेवक जनार्दन गणेश कृतानेक साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. तागायत छ १९ सफरपर्यंत मुकाम मसुरें स्वामीच्या कृपावलोकनेंकरून सेवकाचें वर्तमान येथास्थित असे विशेष. इकडील वर्तमान तरी स्वामीनी फौज रवाना केली त्यास छ ९ सफरीं घाटाखालीं पावली. दुसरे दिवसीं तेथून निघोन कुडा(ला)स आले. तेथें मुकाम करून दुसरे रोजीं मसुरेयावर सडी स्वारी करून यावें याप्रमाणें करार केला होता. परंतु मसुरेयाच्या किल्याचे जेर जाहालियाचें वर्तमान आलें त्यावरून राजश्री उभयतां सावंत कुडालचे मुकामी येऊन भेटी होऊन तेच समई दोन प्रहरीं उपोषितच श्रीमंत राजश्री तात्या व राजश्री मानाजी पायेगुडे यास सडे स्वारीनसी घेऊन मसुरेयास येऊन आंगरेयासी गाठ घालून मोर्चे उठवावे या उद्देशें निघाले. परंतु मार्गीच मसुरेपासून दोन कोसावर गोलवणची खेड आहे तेथें रात्र जाहली. उपरांत तेथेंच मुकाम करून राहिले. घोड्यास व माणसास येकादसीच प्राप्त जाहाली. दुसरे दिवशी प्रातःकाली छ ६ सफरीं बुधवारीं निघोन गोलवणची खेडीवर आंगरेयाची चौकी होती. तो मार्ग सोडून मालवणाकडून येऊन दोन प्रहरच्या समई मसुरेसनिध पावले. उपरांत सारे लोक जमा करून विचार करून गाठ घालावी, त्यास ती गोष्ट होऊं न देतां मानाजी पायेगुडे याणें होरेंट[१] करून शेपनास स्वारानसी खालीं बारी उतरोन गाठ घातली. तेच बारीस आंगरे याचे लोक हशमी होते. त्याणी मारामार केली व राऊतहि तयार होऊन यांचा मोड जाहला. नगारा निशाण व पनास पाऊणशें घोडीं जिवंत धरून नेलीं व लोकहि धरून नेले. उपरांत माघारे फिरोन कुडालास येऊन राहिले. तेथें दोन दिवस राहून तिसरे रोजीं कूच करून येऊन पेडुरावर मुकाम केला. दुसरे रोजीं मसुऱ्यावर यावें याप्रमाणें विचार केला. परंतु तेच रात्रौ आंगरेयाकडील बोलीचा संदर्भाचे कागद आले त्यावरून तेथेंच येक रोज मुकाम करून त्याजकडे कागद पाठविलें कीं मसुरेयाचे मोर्चे उठऊन पलीकडे जाणे. उपरांत बोलीचालीचा मजकूर मनास आणूं. याप्रमाणें पत्रें पाठऊन तेथून कूच करून मालवणानजीक कोलंबावर येऊन मुकाम केला.

+Ratnagiri Gazetteer. १ ओरड.

त्याऊपरी दोन च्यार वेल त्याजकडील पत्रें व कारकून येऊन बोलीचालीचाच विचार करून त्याणी मसुरेयाचे मोर्चे उठऊन पलीकडे भगवंतगडास छ १७ सफरीं गेले. छ मजकुरींच संध्याकाळीं कोलंबाहून कूच करून मसुरेयास येऊन मुकाम करून राहिले आहेत. त्याजकडील आरमार मसुरेयाचे खाडींत होतें ते झाडून माघारे गेले. त्याजकडील फौज राऊत व हशम देखील खासा पलीकडे भगवंतगडास आहेत. याउपरी बोलीचालीचा मजकूर कसकसा होईल तो मागून सविस्तर सेवेसी लिहितों. स्वामीकडील फौज घाटमाथां आली हें वर्तमान येकोन त्याणें कुडालचें स्थल सोडून माघारे गेले. कुडालच्या कोटांत सामान तोफा दाहा व गला थोडाबहुत वगैरे जिनस किरकोल सांडून गेला. दुसरे दिवसीं गलबतें पाठऊन करलीहून झाडून सामानसुमान होतें तें घेऊन गेले याचा मनसबा धीरेकरून होता तरी मसुरेयाहून जावें याप्रमाणेंच विचार होता. परंतु मानाजी पायगुडे याणी उतावळी करून यश गमाविलें. फौज मसुरेयाचे बारीवर आली ते समई आंगरेयाकडील लोक तयार होऊन माघारेच जावे आसा विचार होता. परंतु याणी सारी फौज जमा होऊं न देतां पुढें आले, त्यामुलें नाश जाहाला. राजश्री तात्या व सावंत मागेंच होते व मान्याकडील लोकहि मागूनच येत होते. त्रिवर्ग येकत्र होऊन विचारें करून झुंजते तरी उत्तम होतें. परंतु ती गोष्ट न जाहाली. मानाजी पायगुडे याचा मोड होऊन माघारे बारी चडोन येत होते ते समई आंगरेयाचे लोक बारीवर येऊन मारामार केली. ते समई राजश्री तात्या याणीं तेथेंच उभे राहून मारामार बरीच केली. आंगरेयाकडील घोडीं पाच पाडाव करून आणिलीं. त्याजकडील घोडीं च्यार ठार जाहलीं व जखमी घोडीं आठ व माणूस ठार येक व जखमी सा येणेप्रमाणें जाहालें. नगारा निशाण संभाळून आले. जाहालें वर्तमान सेवेसी विदित व्हावें. सावंताकडील वर्तमान तरी त्याच्या लोकानी धास्त घेतली व पैसा खर्चास नाहीं, याप्रमाणे आवस्था आहे. मसुरेकरानी शर्त करून किला रक्षिला. आंगरेयाकडील माणूस तीनसें च्यारसें पावेतों नाश जाहालें. स्वामीकडील फौजेस च्यार रोज विलंब लागता तरी किला गेलाच होता. परंतु स्वामीच्या पुण्यप्रतापेंकरून संस्थान रक्षिलें. याउपरी याचा त्याचा स्नेह उत्तम रीतीनेंच जाहल्यास बरें आहे. श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶*Janardan Ganesh describes to Bhausaheb a battle between Angria and Manaji Paygude at Masura wherein the latter acted rashly and was in consequence repulsed. Angria then left Masure and encamped at Bhagvantgad.*

No. 83] [8-1-1753

छ २ माहे रबिलावल

श्री

श्रीमंत माहराज मातुश्री
आईसाहेबाचे शेवेसी

विनंती सेवक तुळाजी आंगरे सरखेल कृतानेक विज्ञापना. ताा छ २७ सफर-पर्यंत साहेबांचे कृपावलोकनेंकरून, सेवकाचे व या प्रांताचे वर्तमान येथास्थित असे विशेष. साहेबांचे आज्ञापत्र सादर जालें, तेथें आज्ञा कीं जावली प्रांत किले व्याघ्रगड येथे बाजी रुद्र व महिपतगडकरी दंगल करणार. त्यास राज्यांतील स्थलें त्यांचे हरयेकविसी साहित्य उपराळा करून, अपकाराचा अर्थ प्रांतात न होय याविसीं आज्ञापिलें. त्यास साहेबांचे आज्ञेपेक्षा दुसरें आधिक काय आहे ! आज्ञा ते सिरसा आहे. सेवेसी विदित जाहलें पाहिजे. शेवेसी श्रुत होते हे विनंती.

¶*Tulaji Angria writes to Tarabai that every precaution has been taken to protect the King's territory from attacks by Baji Rudra, the Commandar of Mahipatgad.*

No. 84] [9-1-1753

श्री

श्रीमंत माहराज मातुश्री आई
साहेब साहेबांचे सेवेसी

विनती सेवक तुळाजी आंगरे सरखेल कृतानेक विज्ञापना. ताा पौश शुध पंचमी भौमवासरपावेतों साहेबांचे कृपावलोकनें सेवकाचें व या प्रांतीचें वर्तमान कुशल असे विशेष. साहेबांचे आज्ञापत्र सुलतानजी जाधव व दर्याजी पायगुडे यांबरोबर सादर जाहलें; तेथें आज्ञा की, किले महिमंडणगड येथील तनख्याचे गांव व घेरे याचे गांवीची पाहणीं रूजुवाती खेरीजकरून जबरदस्तीनें वसूल नेला म्हणोन विस्तारें आज्ञापत्रीं सेवकास आज्ञा कदीमप्रमाणें चालावें म्हणून. यैशास तनख्याचे गांवची पाहणी रास्ता जाली, तेणें प्राा चालत आहे. मौजे खोंपी व सिरगांव येथे गडकरी यांची सेती वाहोती त्याचे पाहणीस गोपालदुर्ग तर्फेने पाहणीदार गेले; तेव्हां गडकरी याणी रुजुवात न होतां, धारेयाचा यैवज आटोपून गेलें, तथापि पाहणीदार यांणी पुन्हा गर्गशा नसावा याकरितां रास्ताच जमेची ठराव केला; परंतु बाकीचा वसूल सुदामत न देऊन साहेबांस आपल्या

साहित्याचा मजकूर विदित करितात. राज्यांतील किले वास्तव पेशजी पाहाणीच्या जमाबंदीपैकीं जमेस तरफाच देऊन, मल्ता करार किले महिमंडणगडाहून लेहून आले होतें, तेव्हांच सदरहु दोनी गांवचे विले करून, किले गोपालदुर्गास ताकीदपत्र पाठविलें असें; त्याप्रा सालेंसाल वसुलाचा निकाल गडकरी यांकडून जाल्यानें, गुता कांही नाहीं. गडकरी चाकर लोक. आपली वर्तणूक सेवेसी प्रगट होऊ न देतां साहित्याची विनंती सेवेसी करितात; तरी सेवकाकडून किमपि वावगा उपसर्ग घडला नाहीं. जे आज्ञा कर्तव्य ते महिमंडणगडकर यास करून, मल्तेयाप्रो सुरलीत वसूल गोपालदुर्गास आला म्हणजे सेवकाकडून कोणेविसीं अंतराय आहे यैसें नाहीं. सेवेसी विदित जाहले पाहिजे हे विनंती.

¶*Tulaji Angria in an answer to the letter of Tarabai explains that he did not disobey the royal orders regarding the collection of revenue in the villages round about Mahimandangad.*

No. 85] *[17-1-1753*

श्री

श्रीमंत माहाराज मातुश्री आईसाहेब यानी राजमान्य राजश्री तुलाजी आंगरे सरखेल, यासी आज्ञा केली यैसीजे, तुम्ही किले विशालगडाच्या वेरियास येऊन, उपसर्ग करून, घेरा उद्वस केला म्हणुन हुजूर विदित जाहले; तरी यैसी अमर्यादा तुम्हास करावया प्रयोजन काय? किले माहाराजाचे, त्यांसी तुम्ही कटकट सहसा न करणे. तुमचे स्वाधीन जी स्थले आहेत ती जतन करून, आपले मर्यादेने राहावें हेंच उतम आहे. ते गोष्ट येकीकडे ठेऊन बेज्या वर्तणूक करणें असेल, तरी तैसेंच लिहून पाठवणें. याउपरी देखत आज्ञापत्र, आपला जमाव किले मजकूरच्या वेरीयाहून काढून आपल्या स्थलास जाणें. जेणे करून तुम्हांवर साहेबाची कृपा होय त्या रितीने वर्तावे. तुमचे वडील ज्या रीतीने वर्तत आले, त्या रीतीनें तुम्ही वर्तोन, साहेबांस संतोष होय तो अर्थ करणे. तुमचे वडिलीं येकनिष्टेने सेवा केली, हे साहेब जाणत आहेत तेणेप्रा वर्तणे, जाणिजे. या कामास

यास रुपये खर्चास देणे. छ ११ रालौवल सन सलास खमसेन सुज्ञ असा.

¶*Tarabai orders Tulaji Angria to withdraw his forces from the fort of Vishalgad which, she claims, belongs to the Maharaja of Kolhapur and further warns him to desist from doing any unfriendly act towards Kolhapur.*

No. 86] [1748?

श्री

श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान
साहेबाचे सेवेसी

आज्ञाधारक मानाजी पायगुडे दंडवत विज्ञापना. येथील वर्तमान तागायत छ ११ रबिलावल मुकाम सेणगांव साहेबाचे कृपावलोकनेंकरून सेवकाचें वृत्त येथास्थित असे विशेष. राजश्री सावंत याच्या मुलकांतून आंगऱ्याचे लोक गेलियानंतर त्याच्या बंदोबस्तीस आठ पंधरा दिवस लागले. पारगड व भिवगड येथें स्वामीची लोक व निशाणें गेलीं. किले हस्तगत जाहाले. यामुलें फिरंगियास जरब पोहचली आहे. मर्दनगडच्या अनुसंधानामध्यें आहों. छ २० सफरपर्यंत स्वामींनी लोकांची पोटाची बेगमी केली होती ते जाहाली. त्या अलीकडे कर्जवाम करून कांहीं दिवस गुदरले. सावंत याजवळ कांहीं नाहीं व सावकारी लोकांजवळ पैसा न मिळे. याजकरितां च्यार दिवस बेळगाव कितुर प्रांतें पोट भरितों. आंगऱ्याच्या मुलकांत न जाणें म्हणून स्वामीची आज्ञा. त्यास येक वेल विजयदुर्ग प्रांतें जाऊन त्यासी जुज करावें यैसे सेवकाच्या चित्तीं आहे. जुंजास आंगऱ्याने गांठ घातली तर उत्तम. नाहीं तर माघारे येऊं. परंतु गेलियाखेरीज मागील जाहाली गोष्ट उजरत नाहीं. आठ पंधरा दिवसाची पोटाची बेगमी करून त्याच्या मुलकांत उतरतों. साहेबीं आज्ञापत्र पाठवावें. करवीरवासी याणी राजश्री विसाजीपंतास बोलाऊन नेऊन स्वामीकडे जावयाची त्यांची रवानगी केली आहे. तेथील वर्तमान परस्परें इचलकरंजीहून त्याणी लिहिलें आहे त्यावरून निवेदन होईल. त्यांच्याहि बातमीत आहों. राजश्री दौलतराव घोरपडे व सिंदे नरगुंदे कितुर प्रांतें दोन हजार जमा जाहाले होते. सध्या सिंदे नरगुंदे आपल्या स्थलास गेले. थोडे बहुत जमा आहेत. पुढें होईल वर्तमान तें सेवेसीं लिहून पाठऊं. कृपा करावी हे विज्ञापना.

¶*Manaji Paygude informs the Peshwa that the Angria's forces have evacuated the Sawant's territory and that the occupation of Pargad and Bhivgad has checked the Portuguese advance.*

No. 87] [31-1-1753

पौ छ २९ रबिलौवल

श्रीगणराज

श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान स्वामीचे शेवेसी

विनंती. सेवक जनार्दन गणेश कृतानेक सां नमस्कार विज्ञापना. ता छ ९ रौवलपर्यंत किलेमजकूरचे व सेवकाचे वर्तमान येथास्थित असे विशेष.

गोमांतकास विजेरे[1] नवा आला. पुर्तकालची तारवे तीन व मोसबाची दोन येकून पाच तारवे मातबर सामानसुधा आली. फिरंगी सोलासतरासे आला हे वर्तमान पेशजी सेवेसी लिाच आहे. आलीकडील वर्तमान तरी पूर्वी विजेरे येथे पडला त्यामुले याचीहि उमेद इकडील फारसी आहे. त्यास, प्रस्तुत सावंताचा त्याचा कटाक्ष वाढला आहे, तिकडे गेल्याचे वर्तमान सविस्तर राजश्री बापूजीपंत याणी सेवेसी लिा आहे. येथील मामलतीचा मजकूर तरी, सुभेदार तिगजण गोविंदराव निराजी येक, त्याचा भाऊ कृष्णराव येक, गोविंदराव याचा पुत्र आपाजीराव येक, असे तिघेजण येका घरचे आहेत. त्यांचा त्यांचमध्ये नित्य उठोन कज्या, नानाप्रकारे भांडतात, हाणामारी होत्ये, तिहीकडे तिगजण वोढतात, येकाचे येकाचे चितास येत नाहीं. याखेरीज कारभारी आसामी त्याचेच निा तिमाजीपंत म्हणौन गुमस्ता व जोहली गमावली होती तो येक वगैरे आसामी आठ, येणेप्रमाणे आकरा आसामी कारभारी. कोणी ग्रहस्त भेटीस आला तर आकरा दुणे बावीस वस्त्रे आणावी तेव्हा येणारान यावे. याखेरीज आणखी दोघे गणेशपंत व माहादाजीपंत सरकारभारी व सरदिवाण म्हणौन तात्यानी रवाना केले आहेत तेहि चौरोजात येऊन पोहचणार. असा बखेडा सुभ्याचा जाहाला आहे. मामलतीचा आब गमावला, यामुले फिरंगाणात हासे होते. पाचसातसे माणूस येकदाच दूर केले. विचारेकरून केल्यास लौकिक न व्हेता[2]. सारांश, येकच प्रकार राहिलासा नाही. बखेड्यामुले स्थलास आपाये होईल. याचा बंदोबस्त लौकर हुजुरून केला तरी स्थल जतन होईल. लोकास रोजमरा पावत नाहीं. कार्तिक मासचा हप्ता घेणे तो भाद्रपद मासी रयतेकडून घेऊन चुकले. रयेतीस नाथ नाहीसारखा जाहाला आहे. मनस्वी गावगना रोखे करून मसाले करून आणून मारून रुपये घेतात. फडनिसी व मजमूचे प्रयोजन लागत नाहीं. परभारेच कारभार उरकितात. निमित्याखेरीज लोकास मारतात, यामुले रयेतीचा टिकाव होता दिसत नाही. राजश्री पांडबा दुभासी याजकडील कारकून येथे आहे. त्यास आणून मनस्वी मारून रुपये मागतात. मुलकातील रुपये वसूल निम होऊन चुकला. पुढील निम वसूल माघ मासात वईगण+ सेते पेरली म्हणजे वसूल यावा; त्यास, सध्याच उपद्रव मांडिला आहे. रयेतीचा विचार या प्रकारचा. लोकांचाहि तसाच, उठोन जातात. तात्याकडे वर्तमान लिहिले तरी जाबसाल होत नाही. हे मनस्वी कारभारी आकरा जण जाहाले

---

१ विजरई = व्हॉइसराय. २ होता.

+ उन्हाळ्यांत होणारें पीक.

आहेत, यामुळे काडीइतका भ्रम मामलतीचा राहिला नाही. याउपरीहि तिकडेच बंदोबस्ताचा विचार जाहाला तरी स्थल जतन होत नाही. येथे क्षणाचमध्ये भलत्या विचारास विलंब लागणार नाही. तशामध्यें वरील कुमक येऊन पोहचावयाचा प्रसंग कलतच आहे. येथे ठासून राहून स्थल रक्षिले पाहिजे. याची आज्ञा काये ती करणार खावंद समर्थ आहेत. जाहाले वर्तमान सेवेसी दखल करावे. वरकडहि सविस्तर राजश्री बापूजीपंत व रघसावंत व दुलबाजी नाईक याणी सेवेसी लिा आहे त्यावरून निवेदन होईल. वतनदार लोक यांचीहि वतने आमानत करतात, त्यास पैसा पावत नाहीं. तेहि सारे दिलगीर आहेत. सारांश, लौकर बंदोबस्त व्हावा. येथून स्वामीकडे वर्तमान लिहीन म्हटल्यास फुरसत पडणार नाही असा येथील विचार आहे. लोकास नागवावे, मारावे, हाच प्रकार काटेकी[1] त्याणी आरंभिला आहे. स्थलाचे आगत्य त्यास नाहीं. कोणत्याहि प्रसंगास ते चुकणार नाही, असा विचार आहे. यात आज्ञा होईल त्याप्रा वर्तणूक करूं. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶*Janardan Ganesh reports to the Peshwa of the hostilities between the Savants of Wadi and the Portuguese and the arrival of a new Governor at Goa.*

No. 88] *[9-3-1753*

पो छ ६ जमादिलौवल

श्री

श्रीमंत माहाराज मातुश्री आईसाहेब
साहेबांचे शेवेसी

विनंती सेवक बापूजी कानो कृतानेक विज्ञापना. ताा छ ३ जमादिलौवल-पर्यंत सेवकाचे व किले मजकूरचे वर्तमान येथास्थित असे विशेष. या प्रांतीचे वर्तमान तर साहेबाचे सेवेसी विदित होतच असेल. आंगरियाने मर्यादा सोडून मुलकाचा उछेद केला. विशालगडकरी यांसी कजिया लाऊन कसबा प्रभावली व मौजे साखरपे येथे दोही तोंडी मेढे * * टून शह देऊन बैसला आहे. हा जिल्हा श्रीमंत राजश्री पंत प्रतिनिधी स्वामींचा रसदी मुळूख, चौथाई तक्षिमेचा खावंद आंगरिया असता, सर्व सत्याधारी आपण होऊन, प्रजेचा उछेद मांडिला आहे. प्रतिनिधीच्या जिल्यांची खराबी केली. त्यांस विचारितां कोणी खावंद

---

१ खाटकाप्रमाणें?

नाही यैसे त्यांस भासलें आहे. हे स्थळ साहेबाचे व जिल्हाहि साहेबाचा; तरी साहेबीं ये गोस्टीचा अभिमान धरून, आंगरियास सिक्षा करून, मर्यादेने ठेवावे यैसें साहिबी आगत्ये धरून, या समयीं पैरवी केली, तरीच स्थल रक्षण होते. आंगरिया तो स्थलाचे पिछास लागला आहे. नाजूक जागा आणि खर्चावेचांच्या ओढीचा प्रसंग केला. सरदारी रक्षिली पाहिजें. याची उस्तवारी करणार साहेब धनी समर्थ आहेंत. साहेबी सत्वर ये गोस्टीची पैरवी केली, तरी पुढे मुलकाची वसाहात होईल; नाहीं तर प्रजेचा उछेद जाहला. वसाहत होत नाही; तेव्हा स्थलास अपायें होऊन रक्षण होतां संकट आहे. सेवेसी विदित असावे म्हणोन लिा असे. साहिबाचे शेवेसी वांगी[1] सुमार ४० चालीस पाठविली आहेत. मुलकामधे धुंदाई आंगरियाने मांडिली आहे. कोठे वसाहत नाही. सेवेसी विदित जाहले पाहिजें, हे विज्ञापना.

¶*Bapuji Kano requests Tarabai to intervene and save the fort of Vishalgad and the territory of the Pratinidhi from being captured by Tulaji Angria.*

No. 89] [*14-3-1753*

श्रीभवानी प्रसन्न

श्रीमंत राजश्री * * * * *
स्वामीचे सेवेसी

विनंती सेवक येमाजी सिवदेव कृतानेक नमस्कार विज्ञापना. ताा छ ८ जमादिलोवल सौम्यवासर मुकाम मसुर स्वामीचे कृ(पे)करून, वर्तमान येथास्थित आसे विशेष. येथील दिनचर्येचें वर्तमान वरचेवरी लेहून पाठवितच आहो. प्रस्तुत वर्तमान आहे. विशालगडचा वेढा राजश्री तुलाजी आंगरे यानी घातला हे वर्तमान पूर्वी लिहिलेच आहे. दोन महिने जाले. पारपत्य झाल्याखेरीज वेढा उठत नाही यैसे जाणून राजश्री पंत प्रतिनिधीयानी छ ७ जमादिलोवली कूच करून फौजसुधा विशालगडास गेले. मागीलहि शह रक्षणे, याजबद्दल राच(ज)श्री दादोपंत वाग यासी फौजसुधा या प्रांती ठेऊन शह रक्षवा तरी ते येथील * * * यास माहीत नाहींत; आणि वेव्हारास आंतर पडेल. स्वामी

---

१ साह्य, मदत.

शब्द ठेवितील, याजकरितां राजश्री दादोपंत यासी श्री * * * समागमे लाऊन देऊन, हजार * * * * सेवकाचे राहाणे कसबे मसुरी जाले आहे. प्यादेहि जवली आहेत. सातारियाच्या बातमति आहो; परतु नित्य-कृत्याविणे परम संकट जाले आहे. स्वामीस ल्याहावे. स्वामी उदारता करून आज्ञा करितात, त्याजमुले लज्याहि ल्याहावयासी वाटती. संकट तरी बहुत जाले आहे. निदान जाणून काही तरी आज्ञा करणे. या(स)मई विहित आहे. वरकड विनती दर्शणोती करणें ते करूं. सेवेसी श्रृत होये हे विज्ञापना.

¶*Yemaji Shivdeo writes that the Pratinidhi has marched towards Vishalgad to dislodge the Angria from his position.*

No. 90] *[22-4-1753*

पो छ २९ जमादिलाखर

श्री

श्रीमंत राजश्री राऊसाहेब स्वामींचे शेवेशी

विनंती शेवक रामाजी माहादेव मुक्काम ठाणे चरणावरी मस्तक ठेऊन साष्टांग नमस्कार विनंती विज्ञापना. तागायत छ १७ जमादिलाखरपावेतो स्वामींचे कृपावलोकनेंकरून शेवकाचे वर्तमान यथास्थित असे विज्ञापना. श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान स्वामीचे आज्ञापत्र छ ९ जमादिलौवलचे लष्करांतून आले ते स्वामींनीं रवाना केले ते छ १३ जमादिलाखरी सादर जाहाले, तेणेकरून शेव-कास बहुत संतोष जाहाला. हिकडील वर्तमान श्रीमंत राजश्री दादासाहेबाही अमदाबादेस मोर्चेबंदी करून फत्ते केली म्हणोन छ १९ जमादिलोवलीची आज्ञा-पत्रे आली ते राजश्री शंकराजीपंत व तीर्थस्वरूप राजश्री बालाजीपंत घणदिवीं-वरून आमदाबादेस जातां मार्गी पोहचली. त्यांत आज्ञा कीं, तुम्ही लोकसुद्धा परतोन माघारे जाणे. आज्ञेप्रमाणें उभयेतां सामान व लोकसुद्धां माघारे फिरले तो मागाहून दुसरी पत्रे आली की शहरांतील बाबी फिरोन बोलीस बदल खाऊनं लढणार. तरी सामान लढाईचा रवाना करणें, लोक न पाठविणें. त्यावरून आज्ञेप्रमाणे वसईचे सामान साष्टीचे ऐसी दोनतीन गलबते रवाना जाहाली. ते आर्नालियाखाली जाऊन दाखल जाहाली तो फिरोन बातमी आली, अमदाबाद फत्ते जाली. त्यावरून सामानाची गलबते राजश्री शंकराजीपंत याही माघारी पाठविली. तीर्थस्वरूप राजश्री बालाजीपंत गंभीरगडप्रांते येऊन तेथील मुलखी

बंदोबस्त करून लौकरच येतील. हे वृत्त सविस्तर विदित व्हावे यास्तव शेवेशी लिहिले असे. राजश्री मानाजी आंगरे वजारतमाब याकडील वर्तमान पूर्ववत प्रमाणें. मशारनिल्हेहि मनस्वी वर्तणूक करावी, देहांतरी नाहींत, थळचा कोट बांधावा म्हणोन विचारांत आहेत. हल्ली बातमी आणविली आहे. मागाहून सविस्तर लेहून पाठऊन. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञप्ति.

¶Ramaji Mahadeo to Vishvasrao, saying that he was asked by the Peshwa to keep himself ready to proceed to Ahmedabad, but in the meanwhile he received the joyful news of the capture of that city by Raghunathrao.

No. 91] *[8-3-1755*

पो छ २ जाखर साईकाळ
प्रहर दिवस

श्री

राजश्री खंडोजी माणकर गोसांवी यासी

अखंडितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य श्नो रामाजी माहादेव मुक्काम साष्टी आशीर्वाद विनंती उपरी. येथील कुशल जाणोन स्वकीये लिहित असले पाहिजे विशेष. राजश्री दिनकरपंत यास पत्र पाठविले असे. तरी गोसावीयाकडे पावतांच त्याजकडे त्वरेनी पाठवून उत्तर फिरोन लौकर येईल ते करावे. डाक सुत्रारगडाकडून ठेऊन येथील पत्र जलदीनें जाऊन पावेत व तिकडून सत्वर जाबसाल येत यैसे करावे म्हणोन लिहिले होते. तरी डांक येऊन पत्रांचे जाब लौकर येत ते केले पाहिजे. हुजरोन राजश्री समशेरबहादूर यास फौजसुद्धा कऱ्हाडास पाठविले. राजश्री दिनकरपंत+ महिपतगडी गेले म्हणोन हुजरोन लिहिले; त्यास हुजूर दिनकरपंताचा आमचा करार होता कीं इंग्रजाकडील मजकूर ठीक करून लिहून त्याप्रमाणें व तुम्हाकडील कामकाजाची योजणूक जसजसी होईल ते ल्याहावी. त्याप्रमाणें पुढें कर्तव्य पदार्थ चितात आणोन करावे. त्यास राजश्री कृष्णाजीपंत व येशवंतराऊ हुजूर संनिध होते, त्याणी कोणता भर देऊन त्वरा करविली हा मजकूर कळला नाहीं. तुम्हास आम्हीं लिहिले व राजश्री भवानजी कदम पाठविले व सावंताकड बाळाजी विठोजी पाठविले हे गोष्टीचा जाब येईल येणे तो जलदी जाली. इंग्रेजानीं तयारी न केली तरी आरमारसुद्धा जाऊन पोहोचावे. त्यास खुसकीने लोकसुद्धा यावे. आरमार

\+ येथें शिक्का.

रवाना करावे. त्यांस आम्हीं कोठे यावे ? आरमार कसे रवाना करावे ? उद्यां सनवारी इंग्रेचाची भेट होईल. भेटी नंतर त्याची तयारी जाली तर उत्तम; नाहीं तरी तुमचे व दिनकरपंताचे पत्र येईल त्याप्रो आम्ही येऊन पोहोंचतो. रवाना छ २३ जमादिलौवल. बहुत काय लिहिणे हे विनंति.

¶*Ramaji Mahadeo informs Khandoji Manker that Samsher Bahadur has been deputed to Karad by the Peshwa and Dinkerpant to Mahimatgad though it was settled as regards the latter that he should go after communicating with the English. The writer then asks him where he should go and what steps he is to take as regards the movements of the fleet.*

No. 92] [*9-5-1753*

श्रीभवानी प्रसन्न

श्रीमंत राजश्री पंत प्रधान स्वामीचे

सेवेसी

विनंती सेवक येमाजी सिवदेव कृतानेक नमस्कार विज्ञापना. ताा छ ९ रजब बुधवासर मुकाम मसुर स्वामीचे कृ(पे)करून वर्तमान येथास्थित आसे विशेष. हिकडील दिनचर्येचे वर्तमान जे, श्रीमंत राजश्री पंतप्रतिनिधी याचे मुकाम श्रीकृष्णातीरी नजीक आष्टे येथे आहे. स्वामीची पत्री आली होती जे सावताचे साहित्य करणें. त्यास ती पत्रें घाट चढून सिरले प्रांती आलियानंतर प्र(वि)ष्ट जाली. त्यास श्रीमंतांनी भेटीचे समई आंगारकासी करार केला जे, उभयता भाऊ भांडत आहेत; तुम्ही जयराम सावत यांसी मदती न द्यावी. लोक पाटविले असतील ते फिराऊन आणावे, ऐसा करार जाला. त्याजवरूनी आंगारकाने लोक आपले माघारे आणिलेच आहेत. प्रस्तुत स्वामींची पत्रें आली, त्याजवरूनी मागती आंगारकास पत्रें पाठविली आहेत; त्याचें उतर आलियानंतर आज्ञेप्रमाणें विचार केला जाईल. प्रस्तुत गैरहंगाम आहे. या मुलकांत प्रजन्याची अमदानी जाली आहे; परंतु त्यास उपस्वर्ग च्यार महिने न हो ऐसा विचार केला जाईल, अंतर पडणार नाहीं. श्रीमंत राजश्री पंतप्रतिनिधी याचे मुकाम कराडी होणार होते. त्यास स्वामीचे आगमन श्री कृष्णातीरी श्वरूपच कालें करून होणार पुढें दर्शणाचा विचार परस्परे घडावा येविसीची सूचना चिरंजीव राजश्री

त्रिंबकराव यानी पत्री लिहिली होती, याजकरिता श्रीमंतानी कृष्णातीरीच मुकाम करून आम्हासनिध यावयाची आज्ञा केली आहे. हिकडील बंदोबस्त करून फौज मसुरी ठेऊन आम्हीहि येकादोन दिवसा श्रीमंतासनिध येत आहो. वरकड कितेक वृत विदित स्वामीस व्हावे, इदंनिमित्य श्रीमंतानी राजश्री कृष्णाजी जिवाजी रवाना केले आहेत. चिकोडीपरयेंत गेले आहेत. सेवेसी येऊन पावतील. सकल अर्थ निवेदन करितील. अंगारकाची व श्रीमंताची भेटी जाली; परंतु लाभलोभ काही तिलमात्र घडोन आला नाही. निमित्य जे, त्याचे मुद्दे बहुत (होते) ते मान्य करावे, तेव्हां त्याजपासून लाभ घडावा तरी त्याचे मुद्दे मान्य करणें, तेव्हा आपल्या इतलियाखेरीज (करणें श्रे)यस्कर नाही. याजकरिता लोभाचाच त्याग करून, भेट मात्र घेऊन, सर्व गोष्टी आपल्यावरी महकूब ठेविल्या. सातारियाकडील वर्तमान तरी राजश्री दिनकरपंत सेवेसी लिहितच असतील. त्यास राजश्री बाबूजी नाईक याच्या चितात विचार आला आहे जे, श्रीमंत राजश्री प्रतिनिधि याची भेटी घेऊन त्याचे विचारे स्वामीची दया संपादावी. हे बुधि निश्चियात्मक होऊन, श्रीमंत मातुश्रीची आज्ञा घेऊन, राजश्री जाधवराव याची आज्ञा घेतली. जाधवरायाच्या मनास तों येत नाही. नाइकाचा मात्र आग्रह पाहून, त्यानीहि आज्ञा दिली. पत्रे वरचेबरी पाठवीत आहेत. त्यास स्वामीस वर्तमान कललियाखेरीज कसें करावे, याजकरिता अनुसंधान मात्र रक्षून श्रीमंतास विदित करून पुढें विचार घडेल तो सेवेसी लेहून पाठऊन देऊं. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶*Yemaji Shivdeo informs the Peshwa that neither the Pratinidhi himself nor the Angria, who has been prevailed upon by the former, will participate in the quarrels of the Savant brothers. He further refers to Babuji Naik's efforts to regain the King's favour through the Pratinidhi's mediation.*

No. 93] [*11-5-1753*

श्री

श्रीमंत राजश्री पंत प्रधान

स्वामीचे सेवेसी

विनंती सेवक रामाजी महादेव चरणावरी मस्तक ठेवून साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. तागायत छ ७ रजबपर्यंत स्वामीचे कृपावलोकनेंकरून सेवकाचे वर्तमान यथास्थित असे विशेष. स्वामीचे आज्ञापत्र छ २७ जमादिलाखरचे सादर तेथें आज्ञा कीं, तुम्हाकडील लोकांची भरती पोख्ती होऊन पांचसातशें माणूस

हुजूरचे नामजादी देखील ज्याजती होते. किल्ले रतनगडास तुम्हाकडील कुलाबकर दिडसे माणूस देविले होते ते तुमचे तुम्हाकडे देविले. किले माणिकगडच्या बेगमीपुर्ते ज्याजती लोक असतां सांप्रत तुम्ही नवे माणूस ठेवून चाकरी घेता म्हणून हुजूर विदित जाहाले. तरी हे गोष्ट अपूर्व आहे. तुम्हास वारंवार सांगितले व लिहिले. लोकांचा भरणा पोख्ता करून दिल्हा. आणि नवे माणूस ठेवून चाकरी घेता हे गोष्ट कार्याची नाहीं. याउपरी नवे माणूस ठेविले असेल ते दूर करणे. नवे माणूस येकंदर न ठेवणे म्हणोन आज्ञा. येशास स्वामींनी नेमणूक करार करून दिली त्याप्रमाणेच लोक ठेविले. त्यांत रदबदलीमुळे एखादे पथकांतील पांचसात बरे माणूस ठेवावे लागले ते ठेविले. परंतु सरासरी नेमणुकीसिवाये ज्याजती नाहीं. सांप्रत माणिकगडपैकीं शंभर माणूस ज्याची तन इकडे होती त्याणी अगोधरच कान गुंतवून घेतले होते, तितके मात्र ठेविले आहेत. वचनास अंतर करिता न ये. यास्तव संकटास ठेविले. हे सविस्तर हुजूर लेहून पाठविलेच आहे. वरकड दुसरे माणूस ठेविले नाहीं. हुजूर कोण्ही निवेदन केले असले तरी असो. परंतु वर्तमान या प्रकारचे आहे. साध्यंत हुजूर येऊन निवेदन करून लोकाचा आगदी जाबताच आज्ञेप्रमाणे दो दिवसा हुजूर पाठवितो. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶*Ramaji Mahadeo explains to the Peshwa why he was required to engage more men in spite of the Peshwa's order to the contrary. He had to engage them because—he says—he had already given them promises of employment.*

No. 94] [*26-5-1753*

श्री

श्रीमंत राजश्री नाना व भाऊसाहेब
स्वामीचे सेवेशी

विनंती सेवक रामचंद्र बावाजी कृतानेक दंडवत प्रणाम विज्ञापना. स्वामींचे कृपादृष्टीकडून सेवकाचें वर्तमान ताा छ २२ रजबपर्यंत यथास्थित असे. उभयतांकडील मातबर आणविले असेत, ते रवाना जाल्यावरी तुम्हीं येणें म्हणून आज्ञा; तदनुरूप सेवक तयार होऊन, उभयतांकडील निघणार निघावे, ये गोष्टीचा मार्ग पाहात असें. राजश्री जिवबाची निघावयाची तयारी जाली आहे. जयरामबावाकडील विचार खुद निघावें असें बोलतात. सरखेलांकडील राजश्री आपाजी माहादेव आले आहेत. इकडेतिकडे जात असतात. त्यांचे विचारें येथील येथें समजतील किंवा खुद निघोन येतील, अगर मातबर रवाना करितील तें

पाहून सेवक स्वार होऊन येतों. चरण दृष्टीस पडतील तो सुदीन. सरकारचें कार्य नसतां सेवकें याचें मातबर निवण्याची वाट पाहात बसावें यैसें काय? याकरितां यांस पाठवणे म्हणून रामचंद्र सावंत यांसीं पत्र व सेवकास आज्ञा सत्वर येई तें करणार स्वामीं समर्थ आहेत. स्वामींचे कृपेचे योगें रामचंद्र सावंत यांचे मनोरथ सिधीस पावत आले आहेत. स्वामींनी अभिमान धरिला आहे, त्याप्रमाणें मारनिलेवरी पूर्ण कृपा असावी. क्षेपनिक्षेप स्वामी जे आज्ञा करितील व केली त्याहे त्याप्रमाणें वर्तावे, हा निश्चय रामचंद्र सावंत याचा सदृढ आहे. कृपा करणार स्वामी समर्थ आहेत. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶*Ramchandra Bawaji informs the Peshwa and Sadashivrao Bhau that he will presently repair to the addressee's presence and remarks that all the hopes and plans of Ramchandra Savant have been fulfilled as desired by the Peshwa.*

No. 95] *[2-6-1753 ?*

छ ६ साबान .

श्री

तीर्थस्वरूप राजश्री गोपाळपंत दादा वडिलांचे सेवेसी

अपत्यें दिनकरानें साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. येथील कुशल तागाईत ज्येष्ठ शुद्ध प्रतिपदा रविवासर मुकाम मौजें खेडें नजिक जंजिरे रत्नागिरी सुखरूप असो विशेष. आपण पत्र पाठविलें तें पावोन समाधान जाहालें. ऐसेंच निरंतर पत्री सांभाळ करावा. इकडील वर्तमान तर राजश्री रामाजीपंत इंग्रजसुद्धां छ २४ रजबीं जंजिरे मजकुरीं (दाखल) जाहालें. खुष्कीनें मोर्चेबंदी करून दर्यांतून इंग्रज मारगिरीस[1] काल प्रारंभ जाहाला. खुष्कीनेंहि मारगिरी तोफा गरनाळांची करून परीघ घातला आहे. जागा अफाट मारगिरीनें जेर होतां दिसत नाहीं; परंतु श्रीमंतांचें पुण्य समर्थ, क्षेपनिक्षेप स्थल यावेंसें आहे. नारो वासदेव व सावजी मोहिते अंगारकाकडून येथें येऊन च्यार दिवस मारामार दोहीकडून तकूब करावी, रत्नागिरी, अंजनवेल, गोवलकोट तीन किल्ले द्यावयाचा करार करून गेले आहेत; आज उद्यां येतील. आल्यावर जो ठराव होणें तो होईल. आम्हाकडील काळजी न करावी. राजश्री रामाजीपंत व मोराजी शिंदे, खंडोजी माणकर तमाम सरदार येथें आहेत. वरकड मजकूर होईल तो मागाहून लेहून पाठऊं. बहुत काय लिहिणें ? कृपा केली पाहिजे हे बिनंती.

¶*Dinkar to Gopalpant Dada reporting an attack upon the Angrias at Ratnagiri by Ramaji Pant supported by an English squadron,*

---

१ तोफांच्या माऱ्यास.

No. 96] [29-6-1753

श्री

पुरवणी श्रीमंत राजश्री दादासाहेब
स्वामीचे शेवेसी

विज्ञापना ता। छ २७ शाबान. किले कर्णाला घेतल्यानंतर किले मजकुरचा तनखा गांव व जाहागीर पेण व पनवेल दो जागां फौजदारी होती. अंबरापूर, तर्फ किल्याचे तनख्याची अंगारक जबरदस्तोनी नेतो. येकतर्फा वसूल व्हावा तो दुतर्फा होतो. किला सरकारांत आला. अतःपर अंगारकास तक्षीम न द्यावी. दुसरी गोष्ट अंगारकाचें कल्याण प्रांती येकजागा देहा किला राहिला, त्याकरितां कल्याण प्रांतची निमे घेतो. आज्ञा धण्याची जाल्यावर धण्याचे पुण्येकरून सर होईल. किले कर्णाला सरंजाम याजमुलें अंगारकाचे लोकांस फिरणे अडचण जाहाली आहे. हा सविस्तर मजकूर योजना करून हुजूर लिहिला आहे. आज्ञा होईल त्याप्रा। वर्तणूक करून. दुसरे अंगारकाकडील लोकांचा व स्थलांचा संदर्भ गुदस्तापासून लागला. बोलीचालीचा भावगर्भ ठीक केला. त्यास उभयेतां स्वामी मुल्खगिरीस गेले, याजमुले च्यार दिवस काम राहिले. तूर्त न करावें म्हणोन पुण्याहून आज्ञा जाहाली, त्याची तरतूद मात्र करून ठेविली आहे. सूर्यक्षेत्रीचे मजकुराविशीं पूर्वी स्वामीनी आज्ञा केली होती, तेव्हांच इंग्रेजास लेहून त्याचें पत्र स्वामीस पाठविलें. इंग्रेज सर्व साहित्यानिसीं सिध्ध आहे. स्वामींनी अमदाबाज घेतली[१] याजमुले शामलास भय प्राप्त जाहलें आहे. जंजिरियासी विचार पडिला आहे. जनाचे प्रारब्धे करून हाहि जागा सर होईल. कोकण प्रांती इतके स्थलांचे भय सर्वांस आहे. अंगारकाचे पारपत्य करावयासी स्वामीची आज्ञा जालयास इंग्रेज आपले आरमारानी दारू गोल्यानी सिध्ध आहे. स्वामीस कलावें, सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶*A letter, addressed to Raghunathrao Dada, complaining about the Angria's interference with the revenue collection, and referring to Raghunathrao's capture of Ahmedabad.*

No. 97] [August 1753 ?

श्री

पुरवणी श्रीमंत राजश्री भाऊ स्वामीचे शेवेसी

विज्ञापना. राजश्री संभाजी राजे याची पत्रे यास आली होती, धीर धरणे; आपणहि साहित्य करितो. राजश्री रांगणेयास येणार आहेत. प्रस्तुत कोंडाजी

(१) २५-४-१७५३ रोजीं अहमदाबाद हस्तगत झाली.

भोसला करवीराहून मालवणास जावयास आला. बा पंचवीस स्वार आहेत ते येऊन रांगणेयास राहिले. पुढें मालवणास जावयास मार्ग नाहीं. मालवणकरानी राजश्रीस सांगोन पाठविले की, तुम्ही साहित्य करून आंगरेयाचा शह निवारण होय असे सामर्थ्य आसिले तरी तुम्ही मालवणास येणे. साहित्य न होता आला तरी गडावर घेणार नाहीं. याप्रकारे सांगोन पाठविले. आपल्या साहित्याची वाट महिना दोन महिनेपावेतो पाहातो. उपरांत किला पेश्वेयाकडे देतो. याप्रमाणें स्पष्ट सांगितले आहे. सेवेसी श्रुत व्हावे. रा कुसाजी सिंदे पूर्वी सरकारांत चाकर होते. पुन्हा: स्वामीकडे यावे असा हेत आहे. येविसी सविस्तर आम्हापासी सांगितलें आहे. पेशजी सुपेयाचे तलावरी स्वामीची भेटी जाहाली होती ते समई स्वामीनी तरवारेविसी त्यास आज्ञा केली होती. त्यावरून त्याणी तरवार बहुत सेर[1] मिळऊन ठेविली आहे. आम्हास दाखविली. आम्ही येतेसमई सेवेसी घेऊन येतो. त्याचा हेत फारसा स्वामीच्या पायापासी आहे. त्यास येक पत्र द्यावे की, तुम्हाविसी जनार्दन गणेश याणी सांगितलें त्यावरून पत्र लिा असे. तरी तुम्ही पुढे भाद्रपद मासी येणे. याप्रा पत्र द्यावयाची आज्ञा करणार स्वाम समर्थ आहेत. नाग सावंत यार्ची स्त्री भागीरथीबाई यास वर्षास वस्त्रे पातल १ सेला १ चोलखण १ फडका १ येणेप्रमाणे गुदस्ता पावली आहेत. याप्रमाणे यंदाहि आसावी. आज्ञा करणार खावंद समर्थ आहेत. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶*The Peshwa's agent at Malvan writes to Bhausaheb informing him of the intended arrival of King Sambhaji at that place .: but the Savants, he adds, are prepared to hand over the fort of Malvan to the Peshwa rather than hold it for Sambhaji. The writer advises keeping the Savants in good humour.*

No. 98] *[29-1-1748*

श्री

श्रीमंत राजश्री भाऊ स्वामीचे शेवेसी

विनंती. सेवक जनार्दन गणेश कृतानेक सां नमस्कार विज्ञापना. ता छ २९ मोहरमपर्यंत मुा वाडी स्वामीच्या कृपावलोकनेकरून सेवकाचे वर्तमान येथास्थित असे विशेष. स्वामीनी आज्ञापत्र पाठविले ते छ २४ मोहरमी प्रविष्ट जाहाले. तेथे आज्ञा जे, इकडील सविस्तर वर्तमान लिहोन पाठवणे. यैशास, इकडील वर्तमान तरी, याचा मोड होऊन माघारे आलियाचे वर्तमान सेवेसी

---

[1] चांगली, सरस.

पेशजी लि॥ आहे व नारो गंगाधर याजकडून आले आहेत त्याणी सेवेसी निवेदन केलेच असेल. त्या आलीकडील वर्तमान तरी आंगरे याणी कुडालच्या कोटाचा बंदोबस्त करून * * च्या कोटाची दोनी स्थले रक्षून मुल्या * * मसुरेयास जाहाली आहे. तेथे जाऊन * * करून बैसले आहेत. याणी मसुरे * * * मोर्चा येक मारिला. वीस पंचवीस * * कडील मारिले. परंतु पुन्हा: त्याणी * * ची खबरदारी करून राहिले आहेत.

काली मसुरेयाची खबरदारी बरीच आहे. आंगरे याणी फिरंगीयाजकडे राजकरण करून, उभयेता मिलोन याजवर वाडीस यावे याप्रा मनसबा केला होता. परंतु आंगरेयाचे या प्रांती स्थातव्य जाहल्यास फिरंगियास भारी मनसबा पडेल, त्याच्या उपयोगाचे नाही, यास्तव फिरंगी आंगरेयाकडे सामील होत नाही. फिरंगियाच्या चितात सावंताकडील श्नेहच करावा याप्रमाणे आहे. याचाहि पुन्हा: जमाव होऊन पुढे त्याजवर जावे या विचारात आहेत. परंतु स्वामीकडील फौजेची वाट च्यातकन्याये पाहातात. फौज येऊन आंगरेयाचा जमाव माघारे गेल्यास उतम आहे. नाही तरी मालवणदेखील त्याच्या भक्षस्थानी पडते. याप्रमाणे वर्तमान आहे. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶*Janardan Ganesh to Bhausaheb reporting an engagement between the Savants of Wadi and the Angria.*

No. 99] [*15-2-1748*

श्री

पुरवणी श्रीमत राजश्री पंतप्रधान
स्वामीचे सेवेसी

विनंती उपरी. छ १० सफरी कुडालाहून सडे जहालो. तमाम लोकांची दिलभरी केली, आणि निघालो. तो तीन कोसावर पेडुरावर मुक्काम केला. दुसरें दिवशीं जाऊन उधलून काढावे यैसाच निश्चय. तो राजश्री तुलाजी आंगरेयांची पत्रे आली कीं, श्रीमंताचा आपला स्नेह असोन कलह करावा उचित नाहीं. भला माणूस पाठवून घ्यावा म्हणजे उभयपक्षीं विचार होणे तो होईल, म्हणून पत्रे आली. त्यावरून त्यास लिहिले कीं तुम्हास स्नेह रक्षणे असेल तर भरतगडचे मोर्चे उठवणे, मग भला माणूस पाठवून बोलणे ते बोलो. यैसे लिहिलेवरून त्याही कारकून व पत्रे पाठविली कीं, वेढा काढून आपल्या सेरदेत[१] जातो. कांहीं

---

१ सरहद्दीत, सीमेंत, प्रांतांत.

बोलणें आहे तर कारकून पाठवून द्यावा. त्यावरून कारकून पाठविले. त्यासी बोलिले कीं, कांहीं दुसरा विचार नाहीं. यैसे कितेक बोलिले. परंतु वरच्यावरच गोष्टी दिसल्या. तेव्हां आम्हीहि पेडुराहून भरतगडानजीक तीन कोसांवर मोकाम केला. तेव्हां मोर्चे उठवून नदीपलीकडे भगवंतगडास जाऊन राहिला. आम्ही येऊन किल्याजवळ राहिलो. याउपरी त्याच्या आमच्या विचार पुढें होईल तो मागाहून लेहून पाठवितो. आंगऱ्याचे सामान म्हणावे तर दहा हजार प्यादे, दीढ हजारपर्यंत राऊत, खेरीज अरमारसामान जबरदस्त. रान अडचणीचे. सांवताचे प्यादे म्हणावे तर त्याणी धास्त घेतली. वरघाटी प्यादे जवादे मेलवावे तर दिवसगत लागणार, आणि गडचे जीवन थोडके राहिले. यास्तव स्वामीचे पुण्यप्रतापे वेढा मात्र उठविला. याउपरी घोडी-पीडी गेली आहेत. त्याचाहि विचार स्वामीच्या पुण्येंकरून होऊन येईल. छ १७ सफरी किल्याचे मोर्चे उठविले. सेवेसी श्रुत होय हे विनंती.

¶*This is addressed to the Peshwa probably by Vithal Vishram on behalf of the Savants of Wadi reporting the negotiations started with Tulaji Angria who had attacked Bharatgad but evacuated the place on the approach of the writer with forces.*

No. 100] *[15-12-1753*

पौ छ १३ सफर
सुा सलास खमसेन

श्री

श्रीमंत माहाराज मातुश्री आईसाहेब
साहेबाचे सेवेसी

विनंती सेवक बापुजी कान्हो कृतानेक विज्ञापना. तागायत छ ८ सफर-परियंत साहेबांचे कृपादृष्टीकडून सेवकाचे वर्तमान येथास्थित असे विशेष. साहेबांचे आज्ञापत्र सादर जालें, तेथें आज्ञा जे, चिकणी सुपारी व जनीची पाने व मासे पाठऊन देणे; त्यास आमच्या प्रांतामधें आगरगाव नाहीं. आगरगांव होते जितके आंगरियाखाले पडिले आहेत. तेथें सता सेवकाची नाहीं; परंतु आडिवरे गांवखडीपर्यंत माणसे पाठऊन, यत्न करून साहेबांचे सेवेशी जिनस येणेप्रमाणे :

सुपारी चिकणी	पाने जनीची	मासे तोवर दागिने	तोडे वजन
८१	५०००	२	८॥·

येणेप्रमाणे जिनस साहेबांचे सेवेसी रवाना केला आहे. वरकड वर्तमान तो आंगरियानें दंगा मांडिला आहे. रुद्राजी धुलप आठ हजार फौजेनिशी घेरा

मारावयासी येणार, त्यासी साहेबी आंगरियासी पत्रे पाठऊन परिमार्जन होय ते करावें. साहेबांचे हातीचा पोषाग उंच घ्यावा, हा हेत तो आपला पूर्ण आहे. त्यास पाठऊन पोशाख बादली देणार साहेब धनी आहेत. तळकोकणचे सरखोत जमाबंदीस येथे जाहले आहेत. इतकियामध्यें पोषाख आलियानें आमचा नाव-लौकिक बरासा होईल. साहेब तो बादली पोषाख दिवसात दाहा देत असतील. त्यास सेवकास दिलियानें तलकोकणामध्यें लौकिक उतम होईल. पोशाखाविसी साहेबी अनमान सर्वथा न करावा. चिरंजीव बाबाजी आम्हावरी रुसोन, साहेबांच्या पायांचा हेत धरून गेले कीं, मातबर धंदा करावा. येथें साहेबांचे कृपेकरून निवंता नव्हता, परंतु साहेबांच्या पायांची हेत कीं, आपला उर्जितकाळ साहेबा-पासून करून घ्यावा हा आमचाहि हेत होता. त्यास साहेबी चिरंजीवास पायांजवळ ठेविले आहेत; येणेकडून आम्हांस बहुत संतोष जाला. साहेबी मातबर धंदा सांगोन चिरंजीव परागंदा न होते, हा पूर्ण भरवसा आहे. त्यामध्यें साहेब चौ पोरगियाचे च्यार रुपये देतात, आणि चिरंजीवास दाहा रुपये प्रमाणे देतात. त्यास साहेब तो क डे सेवटीच्यास महिना दोनसें च्यारसें रुपये देतात. आम्ही साहेबांचे पुरातन चाकर, येकनिष्टपणें सेवा करीत आलो; पुढेहि उमेद धरितों कीं, साहेबाची सेवा करावी, हा पूर्ण हेत आहे. मूल तो अज्ञान आहे; तेथें मुलाचे पोटगीचा कोण्ही नाहीं. त्याच्या पोटाचे धडुताचे पाहोन कोण्ही अर्ज करी येसा नाहीं. साहेब मेहरबान होऊन देतील तेव्हां घ्यावे. महिना रुपये दाहा देतात, तेहि महिनामाहाल नाहीं. सर्वांबराबर देतात; तरी सर्वशाही-बराबर चिरंजीवास धरावा येसे नाहीं. शाहीबराबरचे आम्ही चाकर नव्हो. चिरंजीवास दोनसे तीनसे रुपये कर्ज जाहले आहेत. आम्हास रुपयांची आस्ता नाहीं. साहेबांच्या पायांची जोड आहे. पोट आणि वस्त्र इजतल्यास जाहले म्हणजे सर्व पावले. साहेबीं चिरंजीवास कर्जानिराळा होये ते करावें; आणि सेवा येकनिष्टपणीं घ्यावी. आजि तीन वर्षे येकनिष्टपणी सेवा साहेबाची केली. पेशवियांकडील मातबर धंदे सांडून स्वामीची सेवा करीत आहों. गोताचेहि दुष्ट जाहालों. तिघे भाऊ येका किलियाचे मागें लागलों. कर्जदार होऊन आंगावरी सरदारी सोसून, साहेबांचा जागा संरक्षण केला. त्याचे सार्थक यकारपूर्वक करूं लागले; म्हणतात की परभु माजले, किला खणून काडून महिपतगडावरी प्रभु नाहीसा करीन येसे म्हणतात. तरी साहेबी आम्हापासून कोणती बेमानी जाली ती पदरी घालावी. इतका मात्र अन्याये की, किल्याचे पाठी तिघे भाऊ लागोन, सर्व रोजगर टाकोन, श्रीमंत रा दादांचे नांव व साहेबांचे नाव साहेबांच्या पायांचा नेत धरून बैसलों, अंतर पडिलें. पेशवे गोपालराव किला आम्हापासी मागत

होते, तेहि गोष्टी आम्हाजवळून जाली नाहीं; याजकरितां रा तुलाजी आंगरे यांसी सांगोन, उपद्रव केला आहे. त्यामुळेहि कर्जदार जाहालों येसे असोन, यकारपूर्वक आमचे पाठीस लागले आहेत. प्रस्तुत साहेबांचे पाय जवळ केले आहेत. साहेबी किल्याची उस्तवारी करून, सेवकास कर्जानिराळे होय ते करणार स्वामी समर्थ आहेत. चिरंजीवास तीनसें रुपये कर्ज जाहले, कंठी व जोडी घाण पडिली आहे. चिरंजीवाचा सर्व अभिमान साहेबास आहे. येक शालजोडी व बादली पोशाख साहेबी पाठऊन द्यावा. चिरंजीवाचा प्रतिपाल करणार स्वामी समर्थ आहेत. सेवेसी श्रुत होय विज्ञापना.

¶*Bapuji Kanho laments his pitiful condition and requests Jijabai to help him to extricate himself from the debts in which he is involved on account of his leaving the side of the Peshwa and joining that of Jijabai. He further requests her to send him robes of honour and thus to raise his status. He sends her certain articles as desired by her. The writer is a Prabhu Sardar.*

No. 101] [*1748*

श्री

पुरवणी श्रीमंत राजश्री भाऊ स्वामीचे सेवेसी

विज्ञापना. याचे संस्थान बरेच होते, परंतु याचे याणीच बुडविले. कोणाचीं गोष्ट येकंदर न आइकत. आंगरेयाची फौज तयार होऊन आली ते समई सर्वेहि लोक सांगत होते की, तयार व्हावे. परंतु येकंदर घोड्यावर जीन न ठेवणे म्हणौन सांगोन आपण स्नान करीत बैसले. आस्कमात्र त्याची फौज येऊन गाठले. याणी येकहि बार न मारिता माघारेच पलोन आले, यास्तव मोड जाहाला. याउपरी पश्चातापी पडले आहेत. राजश्री तुलाजी आंगरे फिरंगी-याजकडे त्याचे बाइकोस व त्यास वस्त्रे व पुतल्या नानाप्रकारे साहित्य देऊन उभयेता मिलोन याचे संस्थान मोडावे, याप्रमाणें फिरंगीदेखील जमाव करून सिध जाहाले होते. परंतु त्याचमध्ये विचार करून * * * स्नेह कार्याचा नाही म्हणौन करार * * * * विला. राजश्री सांवत याचा * * * प्रसंग आहे. आशाम * * डिचोली पंचमाल मागावे आणि * * किला देतो त्याप्रमाणें त्याच्या चिता करावे आणि यास आपला जमाव साहित्यास द्यावा, यैसा विचार त्याच्या चितांत आहे. परंतु याणी आद्याप कबूल केले नाही. डिचोली पंचमाल द्यावे तेव्हा साराच प्रांत जातो याकरिता स्वामीकडील फौजेची वाट पाहातात. आशा समयांत जरी फौजेचे साहित्य जाहल्यास सर्व प्रकारे संस्थान स्वामीच्या पदरी पडते. स्वामीकडील फौजेचा

2811

आनमान असिला तरी निदानी फिरंगियाचा श्नेह करावा, तो सांगेल ते न आइ-कता गत्यंतर नाही, याप्रमाणे वर्तमान आहे. फिरंगियाकडील वर्तमान तरी त्याची वर्षाची रवानगी पुर्तकालास[१] होत असत्ये ते दिवस हेच. रवानगीचे गडबडेत आहेत. दिवाकडे त्याची गलबते गेली होती त्याचा व सिदियाचा श्नेह जाहाला म्हणौन वर्तमान आले आहे. याची गलबते माघारे येणार आहेत. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶*The Peshwa's agent with the Savants reports a sudden attack on them by Tulaji Angria assisted by the Portuguese. The writer urges the Peshwa to send forces to prevent the partition of the Sawant's territory between Angria and the Portuguese.*

No. 102] [*1754?*

श्री

पुरवणी श्रीमंत राजश्री भाऊ स्वामीचे शेवेसी

विज्ञापना. फिरंगियाजकडील वर्तमान तरी फौज या प्रांती आलियामुळे व करवीरवासी याजकडील स्थले स्वामीकडे जाहाली यास्तव त्यास भारी विचार पडला आहे. आपले जागा जमावसुधा खबरदार आहेत. जुना विजेरे पुर्तकालास जाणार होता तोहि प्रस्तुत या गडबडीमुळे राहिला. राजश्री सावंत याचा स्नेह करावा हेच त्याच्या चितात आहे. कुडाळचे मुकामी फौज राहून आंगरे याजवर जावयाचा विचार करीत होते. परंतु फौजेस खर्चास नाही हे खरेच व राजश्री सावंत याजकडील जमावाचे साहित्य घडोन न आले. माारनिलेचे जमावास खर्चास येक पैसा नाही. याप्राा यांचा विचार जाहाला आहे. वसईचे आरमार करलीच्या खाडीत पंधरा सिबाडे व दोन गुराबा येणेप्राो आले आहे. सेवेसी विदित व्हावे. स्वामीची आज्ञा घेऊन आलो तेव्हा दोन महिने-याची बेगमी होती. उपरांत येथून निरोप घेऊन यावे, त्यास हे निरोप देत नाही व खर्चासहि द्यावयाचा विचार आहे तो स्वामीस विदितच आहे. यास्तव स्वामीनी रोजमरे पाठवावयाची आज्ञा करावी व आज्ञापत्र सादर जाहालियाने येथून निरोप होईल. आज्ञा करणार स्वाम समर्थ आहेत. श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶*Letter to Bhausaheb, announcing the intention of the Portuguese to come to an agreement with the Savants.*

---

१ पोर्तुगाल.

No. 103] [1748?

श्री

पुरवणी श्रीमंत राजश्री पंत-
प्रधान स्वामींचे शेवेसी

विनंती उपरी. स्वामीची आज्ञा घेऊन स्वार जाहालो ते मजल दरमजल इचलकर्जीस आलो. तेथून राजश्री हरिपंत व राजश्री विसाजीपंत करविरास पाठविले. त्यास तेथील संदर्भ मनन करून परभारे आपणाकडे पत्रे त्याणी पाठविली. त्यावर कांहीं सावकाशे यावे तो सांवताकडील वरच्यावर पत्रे यावयास लागली. आंगऱ्यानें सांवताच्या मुलकांत धुंध केली, कुडालांत ठाणे घातले, लकडकोट भोवताला घालून इमारत तयार करीत चालिला, तसेंच करलींची खाडी मालवण नजीक तेथेहि किल्ला बांधावयास लागला, चोबुर्जी तयार केली, खासा जाऊन भरतगडास राहोन किला सिकिंदो केला. तोफाचे माराखाली किल्ला जेर जाला. गरनालाचे गोले तशाच फटकऱ्याचे गोले किल्ल्यावर पडोन मनुष्यास अवसान न धरवे, त्यामध्यें पहाडी किल्ला, पाणी व दारू कम, अवसान सोडिले ऐसा विचार जाहाला. हे वर्तमान दिनप्रतीनें येत चालिले त्यावरून पाटगांवावर येऊन मुक्काम केला. दुसरे दिवशीं हणमंतघाट उतरावयाचा विचार केला तो आंगऱ्यास बातमी पोहचली. त्यावरून कुडालचे ठाणे सोडिले, करलीची चौबुर्जी टाकिली, सारा जमाव भरतगडास एक जागा करून येलगार करावयास प्रवर्तला. तदोतर आम्ही कुडालास बुनगे ठेविले, सडे होऊन किल्ल्याचा उपराला करावा यास्तव सावताचा जमाव व आम्ही निघालो. रान अडचणीचे एका पाठीमागें एक जावे लागते. त्यास राजश्री मानापाकडील लोक पुढें गेले. त्यासी व आंगऱ्याच्या लोकासी झटपट जाहाली. त्यामध्यें कांहीं लोकांची घोडी गेली. त्यावर सावर धरून मोडून माघारे घातले आणि माघारे कुडालास आलो. त्याबर फिरोन जाऊन मोर्चे उठविले, त्याचा अर्थ मुख्यपत्रीं लिहिला असे. त्याजकडील नोबतीचा उंट राहिला. हे विनंती.

¶*The writer (probably Vithal Vishram) writes to the Peshwa an account of the attack made by Angria against Savantwadi and his capture of the various strongholds. The writer reports the measures taken by him to repulse Angria's advance.*

---

१ हैराण.

No. 104] [22-1-1754 ?

हुर

श्रीमंत राजश्री नाना साहेबाचे शेवेसी

अजी कमतरीन महमद साले सतारी मुकाम जंजिरे मुंबई सलाम बाजद सलाम. महव्रल मारुज आंकी. येथील खैरसला तागाईत छ २७ माहे रबिलौवल पावेतों साहेबाचे नेक नजरेकडून खैर असो. दिगर वृंदावनदास यांसी रुपये १०००८ हजार देविलें. त्यांपैकी ५८७।।४० रुपये पांचशें साडेसत्याशी चाळीस रेस दिले, त्याचे कबजे महमद आली मुखरी यांजबराबर रवाना केलें, तें खिजमतेस हाजीर करतील. वरकड हजार रुपयाची भरती आज्ञेप्रमाणें करून. फिरंगियाचें वर्तमान तों आज दिवस च्यार जाले. गोव्याहोन फत्तेमारी येक आली. पत्रे होतीं तीं देऊन जाब घेऊन तेंच दिवशीं गेलीं. दुसरीं गलबतें दोन राजपुरीस आलीं. पत्रें दिलीं ऐसीजें, फिरंगियाचें अरमार स्वारी वसईस करणार. त्यास राजपूरचें बंदर करणार. पाणी लाकूड घ्यावयासी राजपूरकरांनीं लौकिकार्थ तों कबूल केलें नाहीं. यैसें वर्तमान आहे. व दुसरिया माहागेऱ्या सुमार ३ तीन येक डोली अरमारी मसुंबिकचें तारू पोहोंचवावयासी गेल्या होत्या. त्याहि येथें मुंबईचें बंदरीं येऊन राहिल्या आहेत. गोव्याहोन आपलें गुराबीचें माणूस आलें. त्यांणीं वर्तमान सांगितलें कीं, गोव्याचें बंदरीं तारवें दोन फरसेजी १ व फिरंगी १ इकडून गेलीं. त्यास फिरंगी तारवाचे कपितानास अटकाविलें, व हलीं गोव्याचें बंदरीं तारवें तीन आहेत. दोन फरसेजीं व फिरंगीं येक. येथें मुंबईस वर्तमान तर फिरंगी लोक भरून येणार. ज्यादा काये लिहिणें ? प्यार मोहबत राखोन कारखिजमत फर्माविली पाहिजे. हें किताबत.

¶*Mohmad Sale Satari writes to the Peshwa about the disbursement of 1,000 rupees and warns him about the movements of the Portuguese on the west coast.*

No. 105] [18-3-1756

श्री

श्रीमंत माहाराज राजश्री पंत
प्रधान स्वामीचे सेवेसी

विनंती सेवक कानो कासी कृतानेक साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. ताा चैत्र बहुल द्वितीया पावेतों स्वामीच्या कृपावलोकनेकरून सेवकाचें वर्तमान यथास्थित असे. स्वामीनी सेवकास गोमांतकास राा केलें. आज्ञेप्रमाणें गोमांतकास आलो.

अजम गोवरनदोर तिघे जाहाले आहेत. त्याची भेट घेतली. पत्रे वस्त्रे दिल्ही. मुखवचने आज्ञेप्रमाणे सांगणे ते सांगितले. त्याजवर त्याणीं उतर केले कीं, प्रस्तुत येक मास आमच्या देवकार्याचे दिवस आहेत. हे जाल्यावर सारे येकत्र होऊन जाबसाल सांगणे तो सांगो म्हणऊन गोडच भाषण करून, येक मास राहाविले. उपरांत सारे येके ठाई होऊन, उतर केले कीं, राजश्री तुलाजी आंगरे याणी आम्हास दोन लक्ष रुपये पाठविले; त्यापैकी पंचवीस हजार रुपये विजयदुर्गास जमाव पाठविला होता, त्यास वाटणी इस्मालखान यांचे गुजारतीने पावली. बाकी पावणे दोन लक्ष पोतां लागले आहेत; ते अंगरकाने आम्हास काही ठेवणूक दिल्ही नाही. पेसजी आमची तरांडी धरून नेली होती, त्याचा थैवज आम्हास दिल्हा, तो मागावासारिखा काय आहे? इतक्यात खासा आगमन पुण्यास जाले म्हणजे आम्ही आपणाकडून भला माणूस पाठवितो आणि जाबसाल करून आणऊ. चालीस हजार अंतस्थ इस्मालखान यांचे गुजारतीने पावले आहेत. त्यास इस्मालखान अरमारावरून स्वारीस कर्नाटकास गेले आहेत. आठापनरा रोजा आले म्हणजे त्याची वाजपूस मनास आणून, उतर सांगो म्हणऊन, उतर करून राहाऊन घेतले आहे; आणि स्वामीस वस्त्रे व पत्रे देऊन जासूद जोडी आम्हाबराबर होती त्याची रवानगी करून सेवेसी पाठविले आहेत. सर्व अर्थांतर जासुदाजवल सांगितला आहे. निवेदन करितां विदित होईल. मनास आणून आज्ञा करणार स्वाम धणी आहेत. सेवकाबाा पनास रुपये खर्चास दिल्हे होते. त्याचा खर्च होऊन आणखी पनास रुपये उचापत येथे जाहाली आहे. गोवरनदोर यांजकडे जावें तेव्हा दररोज बलावास दीड दोन याप्रा रुपये द्यावे लागतात. खर्चास पाठवावयाची आज्ञा करणार स्वाम समर्थ आहेत. सेवकासमागमे जासूद दोघे होते, यास च्यार रुपये पावले आहेत. सर्व अर्थांतर दर्शनांती सेवेसी निवेदन होईल. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶*The Peshwa's agent to the Portuguese at Goa reports his arrival at that place and his conversations regarding the money paid by Tulaji Angria to the Portuguese.*

No. 106] [*23-3-1753*

श्री

श्रीमंत राजश्री पंत प्रधान
स्वामीचे शेवेसी

विनंती. शेवक रामाजी माहादेव मुकाम ठाणे साष्टी चरणावरी मस्तक ठेऊन साष्टांग नमस्कार विनंती विज्ञापना. ताा छ १७ जमादिलावल पावेतों स्वामीचे

2815

कृपावलोकनेंकरून शेवकाचें व प्रांत मजकूरचें वर्तमान यथास्थित असे विज्ञापना. छ ९ जमादिलावलचें आज्ञापत्र पाठविलें तें छ १३ जमादिलाकरीं सादर होऊन बहुत हर्ष जाहाला. दक्षण प्रांती स्वारी होऊन तमाम मेवास पादाक्रांत जाले, सरकारचा अमल बैसला, प्रजेस सौख्य जाहालें, हें येश पृथ्वींत उत्तम. लौकिक जाहाला, स्वामीच्या पुण्यास पार नाहीं. हिकडील वर्तमान स्वामीचे पुण्येंकरून उत्तम आहे. श्रीमंत राजश्री दादासाहेबीं गुजरात प्रांतें स्वारी करून अमदाबाद फत्ते केली, तमाम द्वारकापर्यंत मवास पुंड पालेंगरावर सलाबत बैसली. सोरट प्रांतें गुदस्तां राजश्री सुभानजी विस्वासराव यासी रवाना केले; त्याणी गुदस्तां दोन च्यार स्थलें हस्तगत केलीं. त्याचे कुमकेस आरमारावरून हिकडून हशमी लोक व गुजराथ प्रांतांतून फौज राजश्री पांडोबाकडून रवाना व्हावी म्हणोन आज्ञा. आज्ञेप्रमाणें येथून लोक व मातबर सरदार राजश्री हरसावंत भोसले रवाना केले. फौज आज्ञेप्रमाणें तिकडून कुमकेस आलीच असेल. येथून लोक पोंचवावयास अरमारी गलबतें गेलीं तेहि पांच सात रोजां येतील. आलीयावरी त्या प्रांतीचें साद्यंत वर्तमान शेवेसी लिहून पाठऊन. राजश्री तुलाजी आंगरे याकडील वर्तमान, विशालगडकरी यांजवल कलह लाऊन दोन च्यार हजार माणूस किल्याचे घेरेयास नेऊन ठेविले. त्याचें व मशारनिलेचे किरकोळ गोष्टीकरितां भांडण होऊन रयेतेस उपसर्ग लाविला. श्रीमंत राजश्री प्रतिनिधियाच्या व विशालगडच्या मुलखास राजश्री सरखेल याणी उपसर्ग करून पांच सात गांव लुटिले व गांव पाहोन दुबारा वसूल घेतला. यास्तव श्रीमंत राजश्री प्रतिनिधी फौजसुद्धां कोकणांत उतरले. अद्यापि तह जाहाला नाहीं. प्रजेस बहुत दुःख प्राप्त जाहालें

* * ती ब्राम्हण रयत वर्षास दुःख आधिकोत्तरच प्राप्त होतें. स्वामी धर्मपारायण. तेहि यश स्वामीस येईल तेव्हां ब्राम्हण सुख पावतील. राजश्री मानाजी आंगरे वजारतमाब याकडील वर्तमान, आलीकडे मशारनिले पूर्ववत विचारावर आहेत. रात्रदिवस देहावरी नाहींत. मनस्वी वर्तावें, परंतु कोठें स्थळ सोडून नाहीं. थलकोट मार्गें पाडिला तो बांधावा या विच्यारावर आहेत. आधिकोत्तर गोष्ट वर्तणुकेस आलियावरी सेवेसी लिहोन पाठऊं. सेवेसीं श्रुत होये हे विज्ञाप्ति.

¶*Ramaji Mahadeo congratulates the Peshwa upon his victory in the South and upon Raghunathrao's success in Gujarat and gives details about the hostilities between Tulaji Angria and the Pratinidhi of Vishalgad.*

---

१ बंडखोर.

No. 107] [13-5-1750

श्री

श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान स्वामीचे सेवेसी

सेवक जिवाजी विश्राम सा। नमस्कार विनंती. येथील कुशल आज वैशाख वद्य त्रितीया मु॥ गोरदवंड जाणून स्वकीय स्वानंदवैभवलेखन करावया आज्ञा केली पाहिजे. विशेष राजश्री जयापा सिंदे यांची कन्या श्रीमंत राजश्री खेमसावंत भोसले सरदेसाई यास नेमस्त केली. लग्नाकरिता येजमानसहवर्तमान श्रीगोंदेस येऊन वैशाख शुध ४ चतुर्थी शुक्रवारी लग्न संपादिले. स्वामीची भेट घ्यावी हें सरदेसाई स्वामीचे चितीं बहुत होते. परंतु स्वामी मसलतीवर आहेत. पावसकाल समीप आला, यास्तव समुदाईसह वर्तमान कोकणांत यावयास आले, हे वृत स्वामीस विदित व्हावें यास्तव लिहिले आहे. यानतर श्रीमंत सरदेसाई पाचजण कागलास आहेत, त्यास वीस हजार रुपये सावतास द्यावयाचा करार स्वामीनी करून दिला. प्रांतात रयतीस तोषीस बाधू नये यास्तव स्वामीनी करार केले प्रमाणे चालावे. त्यास प्रांतातून रयेतीस तोषीस करून वसूल नेला व मुलुक पाडला. याचा याददास्त स्वामी सनिध पाठविला आहे. स्वामीनी त्यांच्या रुपयेकरितां वसुलास राजश्री वासुदेव सिवाजी यास रवाना केले. [पुढील मजकुरांत (खासगी) तपशील आहे.]

¶*The marriage of Jayapa Sindia's daughter with Khem Savant is reported to the Peshwa by Jivaji Vishram.*

No. 108] [20-6-1750

श्री

श्रीमंत राजी पंतप्रधान स्वामीचे शेवेशी

विनंति सेवक रामाजी महादेव चेरणावर मस्तक ठेवून सिरसाष्टांग नमस्कार विज्ञापना. ता। छ २६ रजब पावेतो स्वामीचे कृपावलोकनेंकरून येथील वर्तमान येथास्थित असे विशेष. स्वामीचे आज्ञापत्रें दोन सादर जाहाली. तेथें आज्ञा कीं, थळचा कोट उंदेरकरानीं घेतला. या करितां राजश्री मानाजी आंगरे यानीं थळच्या गडीस मोर्चे लाविले आहेत. त्यास तुम्ही शहाणा माणोस उंदेरकराकडे पाठवणे. त्यास सांगणे कीं, तुमच्या किलेकोटाच्या बऱ्यावास्तव कोसीस करितो. आमचे खावंद साहित्य करीत आले. प्रस्तुतहि सर्व प्रकारे आम्ही तुम्हास अनकूल असो. तुम्ही कोणेविषीं वसवास न धरणें. आंगरियासी

तडके देणे. तह न करणे. तुम्हास सामान पाहिजे ते दिल्हे जाईल. आपला खातरजमा राखून तडके देणे. सालजाब्र करितील तो हुजूर लिहिणे. कागदापत्रांत न गुंतणे. पहिल्या पत्रीं आज्ञा. दुसरे छ २८ जमादिलाखरचे सादर जाहाले. तेथें आज्ञा कीं, सिदी महमंद खानजादे याजकडे भला माणूस पाठविणें. त्यास कितेक सांगावयाचा तुम्हास लिहिलाच आहे. परंतु उंदेरकरास पत्र पाठविले नाहीं तो हल्ली पाठविले असे. थलचे कोटाविषीं त्यास बरीसी हिंमत देऊन त्यास कोट न देत, येद्यपि चाळीस पन्नास खंडी भात त्यास कर्ज म्हणोन पाहिजे तरी आम्ही देऊन तुमचा कारभार आमचे पदरचा सर्व प्रकारें तुमची आम्ही कोसीस करितो. हाहि भाव सुचऊन द्यावा. कोणेविशीं चिंता न करणे म्हणोन सांगावे. त्याचा विचार भले माणसानीं देखावा तैसे कांहीं रयातहि करणे पडिले तर आमचे धणी करितील. लोकहि देऊन अंतस्थे थोडी बहुत कुमकहि करून. परंतु सलूख अंगारकासी न करणे. येणेंप्रमाणें चार गोष्टी साधकबाधक सांगून पाठवून त्याचे बळ कसे आहे, सलुख करितात किंवा करीत नाहीं, हे मनास आणावे. सारांष आंगरियासी तह न करावा येविसी सरकार तर्फेनीं त्यांची निशा करणे. तिकडील वर्तमान वरच्यावरी हुजूर लिहिणे म्हणोन आज्ञा. यैशास उंदेरकराकडील पहिली पत्रें आली त्याचा खुलासा मजकूर कीं, पांचसे माणूस चाकर ठेवून पाठवावे. मानाजी आंगरियाजवळ तह करीत नाहीं. तडके देतो. तुमची कुमक असावी इतके लिहिले. ते पत्र बजिन्नस हुजूर हरी विश्वनाथ बरोबर सेवेसी पाठविलेच आहे, त्यावरून निवेदन जाहालेच असेल. प्रस्तुत स्वामीचे आज्ञेप्रमाणें दोहि पत्राचा खुलासा सांगोन शहाणा माणोस उंदेरीस पाठविला. त्या बरोबर स्वामीनीं लखोटा सिदी महमद खानजादे यासी पाठविला. तो बरोबर देऊन रवाना केले. सारासार स्वामीच्या आज्ञेप्रमाणें बोलावयाचा मजकूर सांगितला आणि रवाना केला. त्यास उंदेरकरानीं स्वामीचे पत्रावरून आमचे बोलण्याचे खुलासा सांगितल्यावरून बहुतसा आपले जागा एहसानमंद जाहाला. म्हणो लागला कीं, पंडित प्रधान यांचा व आपले वडिलाचा पूर्वापार घरोबा. सर्वप्रकारे आमचे रक्षण त्याही केले, व पुढेहि करितील. आम्ही लिखापढा न करितां पंडित साहेबी मेहेरबानीं करून आम्हास खत पाठवून गौर बारदास्त करावयाचा मनसबा आमलांत आणिला, तरी ते मुरबीच आमचे आहेत. आम्ही सर्वप्रकारे पदरचे त्यांचे असो. आंगरियाजवळ तह सहसा करणार नाहीं. निशा अलाहुताला यैसा अश्रयें समर्थ असतां त्याचा मुजाला काय आहे? तडके देतो. यैशा निखालेसपणे बोलोन आमचे ग्रहस्तासमागमे सरदार शहाणा माणूस पाठविला आहे. स्वामीचे पत्राचे

उत्तरहि पाठविले ते स्वामीकडे रवाना केले असे, त्यावरून विदित होईल. आम्हास लिहिले व जबानीं सांगोन पाठविले कीं, पांचशे माणोन(स) पंधरा वीस दिवस निवडक द्यावे. आम्ही मोर्चे मारितो. आम्ही सर्व प्रकारे तुमचे अहो. सुरतेहून मदत यावी. त्यास श्रावणी पूर्णिमा जालयाविनां येत नाहीं. मानाजीस कुलाबासमीप, मुलुक त्याचा, सामान सरंजाम पाहिजे, ते वरच्यावर पावते. आम्ही उचलोन किती पाठवावे ? ते आत जावयासी प्रयास होतात. दुसरे मानाजीस कदाचित तुलाजी आंगरे मदतीस आले तरी मग पुढें भारी सांगेल. जागा घेतली काये आण टाकावी काये. तह तरी करीत नाहीं. तुम्हासारखे दोस्त आहेत तो फिकीर नाहीं. इंग्रजाचा विचार तरी सामानसुमान जे पाहिजे ते देईल. वरकड मदत करणे कललेच आहे. याप्रमाणें सिदी महंमद बोलले. व त्याणी सरदार पाठविला त्याणी हाच मजकूर सांगितला. व आम्हाकडील ग्रहस्तानीं सांगितले. त्यास स्वामीनी क्षेपनिक्षेप लिहिले कीं, लोक व सामान लागल ते देऊन. या प्रमाणें आम्ही सांगोन पाठविले. त्यावरून बोलल्या गोष्टीस लोकाविषयीं व कांहीं भाताविषयीं मशारनिल्हेनी सांगोन पाठविले त्यास लोक पाठवावयाची आज्ञा असावी. भात घेतले तरी निरख खंडून देऊन आजच्या पाडाप्रमाणें देऊं. चालीस पन्नास खंडीचा मजकूर फारसा नाहीं. आण स्वामीनी कर्ज दाखल मागितले तरी देणे म्हणोन लिहिलेच आहे. लोक पाठवणे यैसे निक्षूण लिहिले नाहीं. त्यास ल्याहावयाचा विचार मात्र लिहिला. ऐशास आम्ही त्याजकडील सरदार आला आहे त्यास म्हणतो कीं, मानाजीस धुडाऊन लावावयाचे संकट आम्हास नाही, परंतु ते आम्ही एका धण्याचे म्हणवितो. या करितां परस्फुट लोक पाठवितां न ये. नामांकित सरदार आगर मराठेच माणूस पाठविल्यानें लौकिक होईल. अंतस्थे थोडेबहुत माणूस देऊ. तो जकातदार आम्हाजवल आहे. तो स्वामीनीं कृपा करून उत्तर सत्वर पाठवावे. लोक सत्वर पाठवावें लागतात. तुलाजी आंगरे याचे येण्याची सलाबत बहुतसी वागवितात. बरकड तह तरी करीत नाहीं. आपण खानजादा उंदेरीस येऊन थलचा कोट घेतला आणि सलुख करून घ्यावा किंवा नामर्दिनीं गमाविला तरी मग आपली शेरम काय राहिली ? यैसे पुन्हां पुन्हां स्मरतो. तूर्त उभयेतांचे बल सारखे आहे. या प्रमाणें त्याचा मुद्दा व खुलासा आहे. तूर्त मदत करावी या साठीं भला माणोस येऊन बैसला आहे. दुसरा सिदी महमंद खानजादे यांचा मुद्दा कीं, चेऊलचे कोटास मोर्चे लाविले म्हणजे मानाजीस ताण बसेल आण येथून उठेल, इतक्यात फुरसद आपणास होईल. जागा थलची मजबूद करून. हाहि अर्थ त्याचा आहे. स्वामीस कलावे. दुसरे साधकबाधक विचार स्वामीनी

लिहिला त्यास याचा विचार आमचे लोक मदतीस मागणार ते कोठे ठेवणार? अंत:कर्णयुग्त नेऊन कोटात ठेवितील किंवा बाहेर ठेवितील. लोक बाहेर ठेविल्यानें लोकांचा बच्याव कैसा होतो? हा विचार कसकसा करतील तेहि भाव चितात आणोन लोक पाठवणे तसतसे पाठवून द्यावें. बाधक न बनले तरी कांहीं लोक पाठवावे लागतात. यार्ची आज्ञा करणार स्वाम समर्थ आहेत. तूर्त सेदोनसे माणूस पाठवावयाचे तरतुदीत आहो. तयारी करितो. सारांष उंदेर-कराचा खुलासा कीं एक ईश्वर कीं त्या खालीं एक साहेबाची दस्तगिरी असतां नामोहरम जाहालीयाची शेरम साहेबास आहे. यैसा भाव दिसतो. स्वामीस कलावे सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶*Ramaji Mahadev to the Peshwa, communicating, in reply to the Peshwa's orders, the negotiations carried on by the writer with the Sidi commander of Underi and with Sidi Mohammad Khanjada for humbling the Angria. The letter explains the complications in the Konkan situation, which ultimately resulted in a war by the Peshwa against the Angrias.*

No. 109] [पो *27-9-1754*?

छ ९ जिल्हेज जाबसूद

श्री

राजश्रियाविराजित राजमान्य राजश्री शंकराजीपंत

स्वामी गोसावी यांसी

पोष्य रामाजी माहादेव साष्टांग नमस्कार विनंती उपरी. येथील कुशल जाणोन स्वकीयें लेखन करीत असिलें पाहिजे विशेष. काइतान सोज व उरणकर थोटा फिरंगी दोघे गोव्याहून कुलाब्यास आले. थोटा पुन्हा गोव्यास जाऊन आला. राजश्री मानाजी आंगरे व हे दोगजण येकत्र जाले आहेत. कोण्हेकें स्थळीं तोंड टाकावें असा त्याचा मनोदये आहे. प्रथम वर्तमान आलें तें आपणांस लेहून पाठविलें. सांप्रत याप्रमाणेंच दोन बातम्या आल्या. टोपकर अंगारकाचें येकमत जालें आहे. खरेंच आपणांस वर्तमान कळावें यास्तव लिहिलें असें. तरी जागा जागाचा बंदोबस्त करऊन बातमी आणवीत जावी. अरमार स्वारीस पाठवावयाची तयारी जाली असेल, परंतु आमचे विच्यारें तूर्त न पाठवावें. आम्हाकडील गलबतें अथवा आपणांकडील उरण वगैरे बंदरच्या उपरालयास ठेवावयासी पाठवावी. सारांष ते येकादें जागा तोंड टाकतात खरेंच. ऐकिल्या

वर्तमानावरून खरी बातमीसी दिसोन येते. पुन्हाहि बारकाईनें वर्तमान आणविलें आहे. येईल तें पाठऊं; परंतु आलें वर्तमान तें आपणास लिहिलें आहे. अरमाराचें रवानगीची उतावळी न करावी. इकडील गलबतें येथें पाठवावीं; आणखी बातमी माणसें पाठविलीं असेत. बातमी आलियावरी पाठऊन देऊं. बहुत काये लिहिणें ? लोभ आसों दीजे हें विनंती.

¶Ramaji Mahadeo informs Shankraji Keshao of the common cause made by the Portuguese and the Angrias and asks him to watch very carefully their movements.

No. 110] *[9-2-1748*

श्री

पुरवणी श्रीमंत राजश्री

पंत प्रधान स्वामीचे सेवेसी

विनंती उपरी. या प्रांतीं फौजेनसी आलों. त्यास या प्रांतीचा विचार म्हणावा तरी सावताचें व आंगरियाचे काजियामुळें मुलुक अगदीं वैरान दाणा येकंदर नाहीं. छ २० सफरपर्यंत लोकाची बेगमी केली होती, त्यास अद्यापवरी त्याचा शह निवारिला नाहीं. तो आपले मजबुदीनेंच जवळ राहिला आहे. सावताकडून कांही रोजमरियास येईल म्हणावें तरी ते अगदी भुभुक्षित यास्तव लोकांची बेगमी वरचेवरी केली पाहिजे. लोक म्हणावे तरी मालजी सिंदे येऊन सामील जाहाले. सिवाजी थोरात याचे पत्र आले. त्याच्या मातुश्रीस समाधान नाहीं यास्तव राहिले. चिकोडीकर याचा जमाव प्यादे दोनसे व संभर सवासें स्वार घेऊन राजश्री अंबाजीपंत आले आहेत. सेवेसीं कळावें. दुसरे लोकाचीं घोडी का(हीं) अडचणीमुळे गेलीं, कांहीं गोल्या लागून ठार जाली, कांहीं जखमी जालीं तसेंच लोकहि ठार पडिले व जखमी जाले. कांही त्याकडे सांपडले आहेत. त्याची तहकिकात करून मागाहून लेहून पाठवितों. राजश्री मानाजी पायगुडे याचे लोकानी बरीच केली. परंतु अडचणिमुलें उपाय नाहीं. त्यांमध्यें गनीम जबरदस्त, तथापि स्वामीचे पुण्येंकरून येश आलें, हे विनंती.

¶Letter addressed to the Peshwa describing the miserable condition of the country owing to the warfare between the Angria and the Savants, for whose help the Peshwa had deputed Manaji Paygude.

No. 111] [13-12-1755

श्री

श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान
साहेबांचे शेवेसी

विनंती आज्ञाधारक खंडेराव बरगे कृतानेक दंडवत विज्ञापना. छ ९ रबिलावल पावतों येथील वर्तमान आपले कृपाकटाक्षेंकरून मुकाम खारेपाटण येथास्थित असें विशेष. येथील वर्तमान राजश्री रुद्राजी धोलप जमावसुद्धां आले. आरमारे, दारूगोळा, बाण सरंजामसुद्धां आले. मोर्चे उठवावें, लस्कर धुंडाऊन द्यावें. हशम तों त्याच्या इभ्रतीने निघतें, परंतु धन्याचे पुण्यप्रतापेंकरून राजश्री रुद्राजी धोलप हस्तगत होऊन राजश्री तुळाजी आंगरे यांजवर इभ्रत बसली; परंतु याचें सार्थक तेव्हांच कीं फौज भारी आल्यानें खावंदाची कार्यसिद्ध होईल. येथें राजश्री जावजी बावा गौळी माकुल धन्याच्या कार्यास येकनिष्ट परंतु यांचा उपाये काये? यानें कायें करावें? रात्रंदिवस धन्याच्या कार्यास मेहनतीस चुकत नाहींत; परंतु जमावाखेरीज काये करावे? लहानथोर येकाचे बुद्धीनें चालल्यास साहेबकाम होऊन येईल. खारेपाटणचा मजकूर फारसा नाहीं. रात्रीं लस्कर जतन करावें, दिवसां बातमी राखावी असें आहें. फौजेचा शह मातबर पाहिजे. करणार धन्याचें पुण्य समर्थ, परंतु तरतुदेस राजश्री जावजीबावाखेरीज इतरास होणें नाहीं. येथें महर्गता धान्याची फार आहे. लोकांस पोटास पुरत नाहीं, अर्जबाबेची आज्ञा करणार स्वामी धनी जाहेत. येथील सविस्तर वर्तमान राजश्री जावजीबावांनी लिहिलें आहे, त्यावरून सेवेसी विदित होईल. गनीमाचा धर सुटला आहे. गोवेकर सामल जाला; त्याचें पारपत्य करावें. फौज सत्वर रवाना करावी. सर्वांनीं राजश्री जावजीबावाचे बुद्धीनें चालल्यानें साहेबकाम निसंशयें होईल, यांत अंतर नाहीं. घोडी बसावयास नाहीं, पूर्वी विनंती केली होती. आज्ञा करणार खावंद आहेत. सेवेसी श्रुत होये हें विज्ञापना.

¶*Khanderao Barge to the Peshwa, reporting from Kharepatan the defeat and capture of Rudraji Dhulap, a prominent Sardar of Angria.*

No. 112] [1755

श्री

विनंती विशेष. फिरंगी व तुळाजी आंगरे येकत्र होऊन येणार म्हणून मुंबईहून लिहिले आहे. त्यावरून आपणास लिहिले आहे; व पारनेरा द्यावा, याजकरितां

रामचंद्र माहादेव व सिवराम भास्कर पारडीस आले. त्यास सिवराम भास्कर हे सोनगडी केदारजीकडे गेले आहेत, त्याचे पत्र अद्याप आले नाहीं. सारांश मोगलाचा सलुख जाल्याविना पारनेरा देत नाहीं हेच खरें. सिवरामपंत आल्यावर काये ते कलेल; त्याप्रो आपणास लिहून. लोहगडाखाली लोंक जाजती असिले तरी पाठवावे. कसरा मागाहून प्रेत्न करून मिळेल ते पाठऊन देऊन. बहुत काये लिहिणे, कृपा लोभ असो दीजे. त्रिंबकास लोक व सामान बरेचसे पाठविले. तांदूळ मीठ देखील पाठविले. काथा वलीव व बूच सूत आद्यकरून जिनस पाठवतील. रात्रंदिवस करून त्रिंबकचा सरंजाम पाठविला; व बंदरकिनाराचे जागियाची मजबुदी करीत असों. फिरंगी आलाच तरी आमची कुमक करावी, येथील लोक हजार बारासे त्रिंबक वगैरे जागा पाा आहेत, यास्तव विसापुरी व लोहगडी फार लोक असिले तरी येथे पाठविले पाहिजेत. गोव्यास महमद साले याची गुराब धरून नेली. त्याजवरील माणसे गोव्याहून नवारोजात आली. त्याणीहि फिरंगियाचे वर्तमान सागितलें कीं, फिरंगी तयारी करी(त) आहे; व मुंबईहूनहि फिरंगियाचे वर्तमानाचे पत्र आले ते लिहिलें आहे, हे विनंती.

¶*The writer communicates the news that Tulaji Angria had received help from the Portuguese. He further refers to Parner which will not be handed over unless peace is negotiated with the Moghals.*

No. 113] [*1748*

श्री

यादी महादाजी यास पत्र येणेप्रां

गुाा सावताचा व फिरंगियाचा तह जाहला तो तुमचेच विद्यमाने जाहला. कराराप्रमाणें उभयपक्षी वर्तावे त्यास फिरंगियाणी सावताकडील मुदे बोली केल्याप्रमाणें अद्यापवर निभाऊन दिल्हे नाहींत व सांप्रत सावताकडील तालुक्यास त्याजकडील दांडगे वगैरे जाऊन उपसर्ग देतात म्हणोन हुजूर विदित जाले, तर हे गोष्ट त्यास उचित नव्हे. फिरंगियाजकडून करारास तफावत आली; तेव्हा सावत उगेच राहतात ऐसे नाहीं. सावत सर्व प्रकारे पदरीचे, त्याचे साहित्य हुजुरून करणे अवश्यक. परंतु पेशजी फिरंगियांनीं आपले तर्फेने वकिलास हुजुर तुम्हा समागमे पाठऊन कितेक मनसब्याचा अर्थ बोलोन सरकारचे मातबर कामकाजाचा अंगेज[1] करून निरोप घेऊन गेले, ते समई सावतास

---

१ अंगेजणी करून, जबाबदारी घेऊन.

हुजूरची पत्रें गेलीं, तन्मुळें आजिपर्यंत त्याणी फिरंग्याच्या तालुक्यास आवडाव न केली. असें असतां सांप्रत सावताचे मुलकास याप्रकारे त्यानी उपसर्ग दिल्हा; त्याचा प्रत्येय दाखवावा तर हुजुरचा नुक्ष आपणावर न यावा याविचारें तहमूल[1] करून सावताची पत्रे हुजूर आली, याकरितां हली हुजुरून बहिरो बाबाजी यास रवाना केले आहेत; तर तुम्ही त्यास माकूल[2] करून सांगोन उभयपक्षी तह जाहला असेल त्यांत तफावत न येतां सावताकडील मुदे करारास राहिले असतील त्याची निभावणी फिरंगियाजकडून करून देवणे व फिरंगियाचे मुदे करारासंमधे राहिले असतील, तेविसी सावतास सांगोन त्याजकडून निभाव होय ते करून सावताचे तालुक्यास उपसर्ग न देत ते करणे.

¶*Letter from the Peshwa to Mahadaji (?) asking him to settle the dispute between the Portuguese and the Savants of Wadi against whom the former have started aggressive measures in violation of the treaty already enacted between the two, through the mediation of the addressee.*

No. 114] [*1750 ?*

श्री

सेवेसी विज्ञापना. वाडीकर सावंतांस व त्यांचे मुतसदियांत व सरदारांत अंतर्यामी बहुत फांट आला आहे. सारे यकसरोन सर्व दोलत यखाद्याचे घरीं घालावी या यत्नास लागले आहेत. स्वामींचा पेगाम इकडे जडला असें जाणोन सेवकाकडे यऊन संदर्भ लागला. शोध पाहातां प्रसंग खराखुरा आहे. रेडी दिल्हिया बदलामींनी बदलाम होऊन दहशात खादली आहे आणि धणी शोधतात. इकडील अवस्था पत्रीं काय ल्याहावी? जरी यखादे स्थलीं या प्रांते स्वामीचा आंखर[3] पडेल, तरी बहुत कार्याची गोष्ट आहे! सेवक लोकीं आज्ञेप्रमाणें वर्तणुक करावी हा सेवाधर्म समग्र अर्थ चितारूढ करून कार्योपयोगी आज्ञा करणार स्वामी समर्थ आहेत. सेवशी श्रृत होये हे विज्ञापना. कतब्याचे मजकुरास पावले रुपयाची निशा करून कतबा सोडून आणावयाची गोष्टी राहिली. खर्चवेचास यक तकसीम वजा करून दोन तकसीमा बेरजेपैकीं आम्हास द्या म्हणतात. निश्चंक करार काय बोलतात तें मागाहून लिहून पाठवितों. सेवके तों रुपयांची निशा करून आपला कतबा घ्यावा यच गोष्टीचें लावलें आहे. वेदमुर्ती दादंभटजीस पत्र अगत्यरूप येई ते आज्ञा करणार स्वामी समर्थ आहेत. सेवेसी श्रृत होये हे विज्ञापना.

¶*The letter reports the intrigues to dethrone the chief of Savantwadi and the loss of the fort of Redi or Yashavantgad.*

---

१ कानाडोळा, गई. २ कान उघाडणी, सावध. ३ दबाव, शह.

No. 115]. [9-3-1748

श्रीव्यंकटेश

सकलगुणालंकरण अखंडितलक्ष्मी-
आलंकृत राजमान्य राजश्री
नाना स्वामी गोशावी यांस

पोष्य नारायेण व्यंकटराव साष्टांग नमस्कार विनंती उपरी येथील कुशाल जाणून छ २० रबिलोवलपावेतों वर्तमान येथास्थित असे. यानंतर या प्रांतींचें वर्तमान पेशजी लेहून पाठविलें आहे त्यावरून श्रवण जाहलेंच असेल. प्रस्तुत छ २८ सफरचें पत्र राजश्री हरिराम यास पाठविलें तें पावोन लेखनार्थ कलला. सांवताचे साहित्यास फौज रवाना केली तदनरूप उपराला होऊन राजश्री तुलाजी आंगरे उठोन गेलेच असतील. त्यावर त्याच्या मुलुकांत न जावें, वरतें यावें. करवीरवासी यांकडील अनुसंधान राजश्री विसाजी नारायण याणी राखोन असावें. स्थलें हवालीं केलीं आहेत त्याचे बंदोबस्तास अगत्याअगत्य लोक ठेवणें ते ठेवावें. तसेच सें दोनसें राऊतहि ठेऊन बंदोबस्ती करावी. कर्नाटकांत या प्रांतांतून जाणें होत नाहीं, बालेघाटावरून येणें होईल, मर्दनगडाचे राजकारणांत आठ च्यार दिवस आधिक उणे लागले तरी लाऊन उलगडा करून. राजश्री मानाजी पायगुडे व तुम्ही येऊन सामील होणें म्हणऊन कितेक विस्तारें लिहिलें. अशास सावताचे साहित्याचें वर्तमान व आंगरिया उठोन गेलियाचें वृत्त पूर्वपत्रीं लेहून पाठविलें आहे. त्यास त्याचे प्रांतांत न सिरावें हाच विचार, परंतु त्याणी बोलीचालीस लाविलें आणि उठोन गेला, तेव्हां त्या प्रांतांत जावयाचा निश्चय करून वरघांटीं आलों तों स्वामीचें पत्रहि पावलें. त्यावर करवीरवासी यांकडील संदर्भाचा प्रसंग व किले हस्तगत जालेयाचा अर्थ राजश्री विसाजी नारायण आपणांकडे आले आहेत ते स्वामीस भेटोन जाहालें वर्तमान निवेदितील, तदनरूप स्थलाची बंदोबस्ती अगर फौज बालेघांट प्रांतीं यावयाचा विचार करणें तो केला जाईल. तोंपर्यंत आम्हीं बेलगांव कितूर प्रांतीं आहो. विसाजीपंत स्वामीसी बोलोन आलियावरी आम्हांपासी येऊन पोहोंचतील त्यासारिखा विचार होऊन येईल. मर्दनगडचा मजकूर राजश्री जिवाजी विश्राम बोलत होते त्या विचारांत ते आहेत. सध्या प्रसंगीं निदर्शनास येता दिसत नाहीं. आजिरे तर्फेचे खेडे माहागांव राजश्री प्रतिनिधीकडे होतें, त्यास तेथील कमाविसदारानें बहुतच उपद्रव केला. येक दोन वेला सांगोनहि पाहिलें, परंतु लबाडीकरितां राहिला नाहीं.

देखोन वरघांटी आलेवर घांटे चढीनें गाव घेतला. स्वामीस शृत असावें. बहुत काय लिहिणें ? लोभ असों दीजे हे विनंति.

¶*Narayan Vyankatrao to Peshwa, informing him of the activities of Tulaji Angria and the measures taken by the writer against him.*

No. 116] [*14-1-1756*

छ १६ रबिलाखर सायंकाली

श्री

राजश्री खंडोजी माणकर सुभेदार गोसावी यांस

अखंडितलक्ष्मीआलंकृत राजमान्य स्नेहांकित रामाजी माहादेव मुक्काम जंजिरे सुवर्णदुर्ग आशीर्वाद विनंती उपरी येथील कुशल जाणोन स्वकीय लिहिले पाहिजे विशेष. आपणास उरणेचे मुकामीहून दोन पत्रे पाठविली व येथें आल्यावरी एक पत्र पाठविले. पत्रे जाऊन बहुत दिवस जाले, उत्तर न आले. प्रतीक्षा करीत असो. इंग्रेज बोलीप्रमाणें आला. तीन फारगते आली. राहिली ती आजउद्यां येतील. बाणकोट त्याचे हवाला केला. अतःपर कोण्हे गोष्टीचा गुंता नाहीं. आपण वाडेपेडलावरी जाऊन वोढा पाडल्याचे वर्तमान आले होते. आलीकडे कळत नाहीं. इंग्रेज आलियाउपर मुख्य स्थलास गाठावे हाच संकेत. अंजनवेलीस मोर्चेबंदी केली आहे, त्याचा वोढा इकडे आहे, तो एकाकीं जाऊन गला पडावे. अरमाराकडून लगट मेळ्याचा एकच असावा येविसी साद्यंत स्वताक्षरे पुरवणीपत्रें लिहिले आहे तो अर्थ चित्तात आणून त्वरा करावी. अतःपर दिवसगतीवर नेता न ये. आपले पत्राची प्रतीक्षा करीत असो. जाऊन वोढा पाडावा. वाडेपेडलास गेल्यानीं शह पडेल. आम्ही अरमारांतून येताच केल्या नेमास तुम्हास पुढील मकाण समीप पडेल. अरमारास प्रस्तुत वारासा आहे. आपण ठराव केला असेल तो लिहून पाठवावा. आपले पत्र येतांच येतो. परंतु वाड्यास जाऊन पायेबंद द्यावा म्हणजे शह मातबर पडेल. पुरवणीपत्री याचा खुलासा लिहिला आहे. चितात आणावा. उत्तर रात्रीचा दिवस करून येई यैसे करावे, रवाना छ ११ रबिलाखर. बहुत काय लिहिणे हे विनंती.

¶*Ramaji Mahadev to Khandoji Mankar, asking him to be ready to take part in an attack on the Angria and informing him that English help has arrived.*

No. 117] [15-1-1756

पौ छ १६ रबिलाखर सायंकाली

श्री

पुरवणी राजश्री खंडोजी माणकर सुभेदार
गोसावी यांसी

आशीर्वाद विनंती उपरी. आपण मुंबईचे वर्तमान उरुणचे मोकामीहून सविस्तर लिहिले, त्यासी फिरोन जाबसाल न आला. हल्ली जंजिरा दाखल जाहाल्यानंतरहि पत्र पाठविले त्याचाहि जाबसाल आला नाहीं. त्यासी आपण कोणे ठिकाणीं आहेत, काये मनसबा योजिला आहे, त्याप्रमाणें ल्याहावा म्हणोन वारंवार पत्र पाठवितो; परंतु निखालस आम्ही आमके ठिकानी आहो, तुम्ही येमक्या जागा यावे हे कांहीं लिहिले नाहीं. तथापि एक जागा दुतर्फे * एक दिवस गाठी पडिली पाहिजे. त्यासी आपली व राजश्री कृष्णाजीपंत व राजश्री मोराररात्र विश्वासराव याची राजकारणे आहेत. यासी इतक्याचे विचार ज्या स्थली प्रथमता यावयाचे आसले तैसे ल्याहावे. त्या ठिकानीं आरमार इग्रज सुद्धा येऊन पोचो, आगर हुजुरून लिहिले आसेल कीं रामाजीपंत बोलावितील तेथें जावे, याजवरी बसोन राहिला आसाल तरी याउपरी मनसब्यास विलंब नाहीं. मुख्य स्थलास पायेबंद द्यावा म्हणजे सहजात नाडी आवलतील. तरी तुम्ही नांदवड्यास पुढें कोटानजीक जावे. इतक्यात आम्ही नस्तावरी यावे. गोला वाजतां कोटात सिरावे. त्यासी अरमारचा मार होऊं लागल्यासी त्या लोकांच्यानें धर धरवत नाहीं. त्यामध्यां हरयेक ठिकाणीं पायेउतारा होऊन खुसकीस उतरोन दुतरफा कोट उधाल्लन काढून प्रस्तुत अंजनवेलीच्या मोर्चेबंदीमुले बहुतयेक निवड नामजोदीस[१] आहे. हा एकाएकी नेहट देऊ घेत नाहीं. निमित्य माणूस तिकडे जाईल, हा अर्थ. दुसरा कोट्याखेरीज काईल होणार नाहीं. फिरंग्याचा भरंवसा तुटला आहे. याचे अवसान जाईल. चिंता नाहीं. लिहिलेप्रमाणें आपण तरतूद करून ल्याहावे. रवाना छ १२ रबिलाखर हे आशीर्वाद.

¶Ramaji Mahadev gives instructions to Khandoji Mankar about the attack on Anjanvel.

१ कामगिरीस.

No. 118] [15-1-1756

पैवस्ता छ १६ राखर साईकाली

श्री

पुरवणी राजश्री खंडोजी माणकर सुभेदार
गोसावी यासी

आशीर्वाद विनंती उपरी. सारा मनसबा जवळ आंगासी आंग लागल्यासी तेथील मनसबा पाह्या सुचतो. तरी मसलतीची आंगेजणी आपणावरी आहे. तरी याउपरी दुसरीयावरी निमित्यास जागा नाहीं. साहेबकाम होऊन नक्ष राहिला पाहिजे. त्यासी दिवसेदिवस आखेरी येत आहे. माणूस फौज मुबलगा, खर्च भारी, इतका मनसबा खावंदास मुल्या पाडिला. निमित्य कीं केले क्रम (कर्म) सेवटास न्यावे. यास्तव मातबर सरदार उभारणी करून खाली रवाना केले. त्यासारिखे मातबर काम जाहल्यास उत्तम असे. इंग्रजाचाहि लढा होता. तोहि जागा त्याचे हवोला करून तयार होऊन राहिला आहे. आतां आंजिवलीस मोर्चेबंदी आहे. ही घेऊन मग पुढी यावे तरी तुमच्या लिा मुल्य स्थली यावे म्हणजे सारेच काम ठिकाणी लागेल. यास्तव तीच उभारणी करून इंग्रजदेखील तयार करून आपला मार्ग लक्षत असो. ज्या घटकेस आपले पत्र येईल ते दिवशी निघून यावे, यास्तव हुजूर गंगाजी गाजऱ्या, संभाजी खोकरे यासी पाठविले आहेत. तरी आपण कूच करून लोकसुधा साथे राहोन मोकाम करावा. आणि हुजरे याजबराबर पत्र पाठवावे. त्या स्थली येऊन एका दिवशी पावतो. आम्हास वारा साय आहे. आम्ही या मनसब्याबदल अंजिवेलीस अद्यापि जाऊन गुंतलो नाहीं. तुमच्या पत्राची मार्गप्रतीक्षां करीत असो. या उपरी काडीमात्र मनांत दुसरा विचार न आणितां मसलतीचा मनसबा लेहून पाठवणें. त्याप्रमाणें तरतूद होईल. रवाना छ १२ रबिलाखर बहुत काय लिहिणे हे विनंती.

¶*Ramaji Mahadev asks Khandoji Mankar to come and join the writer in attacking the fort of Anjanvel.*

No. 119] [15-1-1756

श्री

राजश्रियाविराजित राजमान्य राजश्री
कृष्णाजीपंत स्वामी गोसांवी यासी

पोष्य रामाजी माहादेव साष्टांग नमस्कार विनंती उपरी. येथील कुशल जाणोन स्वकीयें लेखन करीत असिलें पाहिजे विशेष. आपणांस दोन तीन पत्रें

पाठविलीं. त्याचें प्रत्योंतर व राजश्री खंडोजी माणकर यांस लिहिलें त्याचेंहि उत्तर न आलें. सुवर्णदुर्गी येऊन तुमचें पत्राची प्रतीक्षा करीत असों. अंजनवेलीस मोर्चेबंदीमुळें वोढा पाडिला आहे तो येकाकी जाऊन मुख्य स्थलास गांठावें, खुषकीकडून तुम्ही सर्वांनीं यावें, त्यास तुमचा सर्वांचा मुकाम वाडे-पेडलास असावा. तेथून मेढ्यांत आम्हाकडील अरमाराच्या तोफा होतांच जावें, दोंहीकडील नेम येक असावा, त्याच नेमास जाऊन पोहचावें. अत:पर दिवसगतीवर नेऊं नये. इतके दिवस इंग्रेजामुळें लागलें. आतां सर्व सिद्धता होऊन तुमचे पत्राची प्रतीक्षा करीत असों. अंजनवेलीस मोर्चेबंदी आहे. त्याचा वोढा फार करून इकडे आहे. अशांत जाऊन गांठावें म्हणजे आंगरे यास ताण बसोन घाबरा होईल. श्रीकृपेनें मुख्यस्थल आल्यानीं वरकड स्थलें सहजांत येतील. राजश्री खंडोजी माणकर यांस सांकल्य स्वताक्षर लिहिलें आहे. सारांश तुमचे त्यांचे निश्चयेरूप पत्र येईल. तुमचा त्यांचा मुकाम कोठे आहे? काये मनसबा? किंबहुना तुम्हास धण्याची आज्ञा आम्हाकडे यावयाची आहे, नाहीं, कर्तव्यविचार काय? योजना कशी केली? असा वाड्यास जाऊन पायेबंद दिल्हा आहे की काय? आमचे येण्याची त्वरा आहे. तुमचें व माणकर यांचें पत्र येतांक्षणी स्वार होऊन येऊं. सारांश तुम्ही बहुत मेहनत केली त्याचे सार्थक होऊन साहेबकाम हवे हेंच याने मानसी विचार करून इंग्रज सामानसुद्धां तयार करून दोन तीन वेळां लिहिलें. त्यासी फुकाचा कागदीं जये तेव्हां मन-सब्यास कोणास आगत्य? आतां राजश्री रुद्राजी धुलप सांपडला हें महदकार्य जाहलें. या अवसानावरी मुख्य स्थलास यावें तोच ठराव आम्ही केला. त्यासी येक टीप करून कितेक कबिले वगैरे प्रथमतां बंदोबस्त जाहला पाहिजे. यात अगोधर समुचाये होऊन काम करावें, म्हणोन हुजूर (हुजरे?) पाठविलें असेत. सांगता कळों येईल. रवाना छ १२ रबिलाखर. बहुत काय लिहिणें हे विनंती.

¶*Ramaji Mahadev to Krishnajipant, reprimanding Khandoji Mankar for neglecting to reply or to act up to the instructions already sent for conducting the war against the Angria.*

No. 120] [*17-1-1756*

श्री

राजश्री जावजी गवली गोसावी यासी

अखंडितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य श्नो महिपतराव कवडे रामराम विनंती उपरी येथील क्षेम जाणून स्वकीय कुशललेखन कीजे विशेष. गोसावियासी

येक दोन पत्रे लिहिली व नाईकाजी हुजरे यासह वर्तमान निवेदन केले. परंतु अपल्यास उतर देखील ल्याहवयास फावले नाहीं. खंडोजी मानकर आम्हास बोलाबितात की येणे तुल्यकार्य सिधीस न्यावे लागते, याजप्रा गुदस्ता सर्वास येकच फल यानी दिल्हे. त्याजप्राच येक खारेपाटण गुा घेऊन टाकिले त्याजप्राच अजी पंधरा दिवस तुम्हासहवर्तमान गुंतोन तेथेच राहिला. राजापुरावर सातसे माणूस अले. तुमचे चालीस पनास स्वार होते, काम न होये, रातचे धोके याजकरिता रा मोरो रुद्र व विस्वासराव यानी तीन पत्रे पा. धणियाची चाकरी फौजेच्या शहाने ते स्थल सुटले. त्यास तुमच्या लिहिण्यावरून दोन दिवस मुकाम सवदालेवर केला. आम्ही गेरवाकीफ. येक माणूस मानकराचे पत्र घेऊन आले, त्यास लौकर येणे, मुख्य स्थलचे काम करावे लागते, त्यास मुख्य स्थल तुमच्या ध्यानात येणार की काये? येवढे कललेच असेल. रा रामाजी माहादेव यानी लिा की रातचा दिवस करून येणे, त्यास जात होतो तो राजपुरची निकड येकोण आलो. दोन मुकाम जाले, आपले पत्र न आले. बरे जे तुमच्या मनसबियास येईल ते करावे. आम्ही खावंदाच्या आज्ञेप्रा व रामाजीपंताच्या पत्राप्रमाणे जात असो. तुम्हासहि त्यानी लिहिले आहे. तुमचा काये मनसबा तो ल्याहावयास फावलियात ल्याहावा. आम्ही लांझियावर+ मार्ग पाहतो. बहुत काये लिहिणे रा छ १४ रबिलाकर हे विनंती.

¶*Mahipatrao Kavde to Javji Gaoli, remonstrating with him on his dilatoriness and informing him of the writer's proceeding to Lanze.*

No. 121] *[20-1-1756*

श्री

राजश्री जावजी गौली गोसावी यांस

अखंडितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य श्नेहांकित रामाजी माहादेव अशीर्वाद विनंति उपरी. येथील कुशल जाणून स्वकीये लिहित गेले पाहिजे विशेष. पत्र पाठविले ते पावोन सविस्तर कलले. आम्ही लौकर यावे; अंगरकाचा धर सुटला आहे म्हणून लिहिले. यैशास दोन महिने उरणास जाऊन बैसलो. इंग्रेजास घेऊन यावे आणि मुख्य स्थली जावे हा विचार होता. त्यास आम्हास उशीर लागला याजमुलें आम्हाकडील सरदार राजश्री मोरोजी सिंदे व राणोजी बलकवडे व नारो त्रिंबक याणी अंजनवेलीस मोर्चे दिल्हे. इतक्यांत राजश्री

+ लांझे, ता राजापूर, जि. रत्नागिरी.

महिपतराव कवडे व हरी दामोदर आले. याणी त्याणी चौबुर्जी घेतली. अंजनवेलीचा किल्ला जेर केला. पुढें हला करून घ्यावी या विचारे आम्ही येथें आलो. मोत्याजीराव विचारे अंगारकाकडील सरदार यानीं जुंझाची शर्त केली. निरोप जाहाला तेव्हा कौल घेतला. छ १४ रबिलाखरी निशाण घेऊन किल्ला हस्तगत केला. आण गोवलकोठास लोक सरदार पाठविले. आम्ही लौकर येतो. रवाना छ १७ रबिलाखर, बहुत काय लिहिणे हे विनंती. गोवलकोट फत्ते जालियाची पत्रे आताच आली. जयविजयगडास शह द्यावयास लोक पाठविले. कळले पाहिजे हे विनंती.

¶*Ramaji Mahadev reports the capture of Anjanvel to Javji Gaoli.*

No. 122] [*16-2-1756*

श्री

सेवेसी विठल विश्राम विज्ञापना. ताा छ १४ जमादिलावल मुाा हेपसूर केरूर स्वामीचे कृपेकडून सेवकाचे वर्तमान येथास्तित असे. स्वामीनी आज्ञापत्रे छ १२ जमादिलावलचीं पाठविलीं तीं रात्री केरूर हेपसुरचे मुकामी छ १३ जमादिलावलीं संध्याकाळीं पावलीं. आम्ही व राा शामराव भिवराव तोफखानेसुधा बाा मुकामीं आलो. आज सोमवारीं कांही तोफांचें कामकाज करावयाचे होतें, याकरिता मुाा केला. धारवाडची रस्त आली नाहीं. उद्या येथून कूच करून हुबलीच्या रोखे येत आहो. तोफखाना फार चालत नाहीं. तीन कोस चालतां संकट. सरंजाम ठीक नाहीं. हाली कांही बैल खेडियातुनी आणून भरीस घालीत आहो. परवां बुधवारी होबलीस येऊ इतकेत धारवाडचा कापलाहि आज उद्या येऊन मिळेल. सरलस्केर परभारे गेले. आम्ही राऊत पिटिले. परत गांठ पडली नाहीं. ते धारवाडावरून गेले. आम्ही होबलीस आलो म्हणजे विचारे काम विल्हे लागेल ते करून सेवेसी हाजीर होतो. बलेकीं[1] वाटेचे दुर्घट आसलेया तैसेच पुंढा फौजा कुंदगोलावर आहेत त्यांस लिहून पाठऊं; आंण हजार पांचसे उपरालेस पाहिजे जाहालेया आणऊ. तुळाजी आंगरे याजकडील वृत वाडीहून तीर्थस्वरूपांही लिहून पाठविले आहे जे तुळाजी आंगरे याची ठाणीं गड किले कुली घेतले; मात्र मातबर पैकीं दोन स्थळे विजयेदुर्ग व रत्नागिरी राहिली. लहानसान दोन तीन येणेप्रमाणे आहेत. वरकड सर्व घेतलीं. सावतांकडीलहि फौज कुली गेली आहे. रामगड घेऊन सिदगडास वेढा दिला

---

१ किंबहुना.

होता. त्यांचीहि बोली लागली होती. इतकी दिवसांत घेतला असेल. सेवेसी श्रुत होये. इंग्रज कुली आरमाराने विजयदुर्गास आला. वसईचेहि आरमार आले म्हणून फार आले आहे हे विज्ञापना. द्राक्ष काही पाठविले आहेत हे विज्ञापना.

¶*Vithal Vishram describes the difficulties of transport in his march to Hubli. He also writes of the capture of the forts of Tulaji Angria except Ratnagiri and Vijaydurg, and of the despatch of the English fleet against Vijaydurg.*

No. 123] [*27-2-1755*

श्री

श्रीमन्माहाराज मातुश्री आई साहेब साहेबाचे सेवसी

अपत्ये कृष्णराऊ भगवंत कृतानेक विज्ञापना. ता। छ १९ जमादिलवलपर्यंत साहेबांचे कृपादृष्टीकरून सेवकाचे वर्तमान येथास्थित असे विशेष. सेवकाकडील पेशजी जाहले वृत्त सविस्तर तपसिले लिहिले आहे त्यावरून विदित जालेच असेल. अलीकडील वृत्त तरी, धणियासी इरे प्राप्त होऊन, भारी जमावाचा जथ पाडून, मौजे सावर्डे नजीक ठाणे सालवण येथें खासा माहाराजांही मुकाम केला आहे. भांडी व पाटकर्डी समागमे आणिली. मोर्चेबंदीचे सामान मुस्तेद करवीत आहेत. येकवेळ येलगार करावा, या अर्थें सामानाची व जमावाची भरपुरी करीत आहेत. सौभाग्यवती मातुश्री बाईसाहेब करवीरी सिंदे नरगुंदे याच्या जमावाची वाट पाहत आहेत. राजश्री येमाजीपंत चिकोडकर याजकडे कारकून पाठऊन त्यास जमावसुधां आणविलें. भेटी उदईक शुक्रवारीं होणार आहेत. वरकड किल्याचा व खेड्याचा तमाम जमाव आणऊन भारी जथ पाडिला आहे. येसमई सर्वस्व भरीस घालावें; परंतु आमचे पारपत्य करावे हा निश्चय धणियाणी करून, माहाराजांस व सरदारास इरे घातली आहे. मागाहून येक दो रोजांत आपण खासा चिकोडकरास व वरकड जमाव घेऊन सावर्डेस येणार; उपरांत सक्तीने बलेजोरीनें येऊन ठाणेस मोर्चे देणार. हटतटास पडली आहेत. मनसब्याचा जथ तो भारीच आहे. यात साहेबाचे आशीर्वादें परिणाम लागेल तो पाहावा. आम्हास साहेबाविना दुसरा आधार काडीमात्र नाहीं. पाठबळ कोणीच नाहींसे जाले. चौकडे धणियाणी प्याद करून आम्हास निराळे काढिले आहे. समय तो कठीण प्राप्त जाला आहे. येसियासी येसमई साहेबी मनावर घेऊन, खर्चाचे व जमावाचे साहित्य करून, फौजेस नामोहरम केले तरीच,

साहेबाचा जागा जतन होऊन, सेवकास येश येते; नाहीतर आमचा तो यत्न नाहीं. जोपर्यंत आम्हांस अवसान धरवेल तोपर्यंत ठेचगा देतच आहो. यांत यश देणार वडिलांचे पुण्य समर्थ आहे. साहेबाविना दुसरेकडे कोणेविसी लिहावयास जागा नाहीं. आजी दोन वर्षे स्वार होऊन, जागा जतन करून, धणियांचे येश रक्षिले होते, त्याचे निदर्शन आज आले आहे; तरी जेणेकरून आजिपावतों लौकीक रक्षिला, तेच रीतीने पुढें संस्थान रक्षून साहेबास यश येऊन लौकीक उतम होय तो विचार करावा. सर्वाविसी धाव करणार साहेब समर्थ आहेत. साहित्याचा व बेगमीचा मार्ग लक्षीत आहे. सविस्तर वडिलांचे पत्रीं लिहिले आहे. निवेदन करितां विदित होईल, हे विज्ञापना.

¶*Krishnarao Bhagvant informs Tarabai that the King threatens him with condign punishment and implores her protection.*

No. 124] [*July 1755*

श्रीरामचंद्र

सकलगुणालंकरण अखंडितलक्ष्मीअलंकृत
राजमान्य राजश्री सदासिव पंडित
स्वामी गोसांवी यांसी

पोष्य कृष्णराऊ भगवंते[1] कृतानेक नमस्कार विनंती उपरी. येथील कुशल जाणोन स्वकीय लेखन केले पाहिजे विशेष. अंगारकाच्या मसलतेस राजश्री समशेरबहादर व राजश्री दिनकरपंत आपण रवाना केले. आम्हांस साहित्याविसी येक दोन पत्रें आली, त्यावरून जमावनसी सामील होऊन, उभयतांच्या मसलते-प्रमाणें अंगेज मनसबा करणें तो केला. उभयतांहि पाहिलाच आहे. अखेरी आली याकरितां उभयता फौजेनसी आपल्या दर्शनास गेले. मागील मनसबा बाकीस राहिला, त्याचा परिणाम आपण मातबर मनसबा करून पारपत्याचा विचार होईल; परंतु सध्या त्यासी आम्हांसी नित्य घसघस वाढली. करवीरवासी धणी-यांचा त्यांचा येक हात होऊन, सध्या आमच्या सरंजामास व ठाण्यास उपद्रव योजिला आहे. खाली फौज उतरली ते समयीं आम्हाकडील जमाव करविला, तो सध्या आंगरे यांच्या शहाकरितां छावणीच्या दिवसांत नेहमी ठेवणें लागला. सिबंदीखर्च उभयतांस सर्व दखल आहे. या संधीत अंगारकास वर्षाकालाच्या ठायी वि(शे)शोत्कर्ष प्राप्त होऊन, समीपवर्तीयांसी घसघस आरंभिली आहे. खालील

---

१ अमात्य.

सरंजाम गावखेडियाचा. वसूल जबरदस्तीनें घेतला. वरघाटे सौभाग्यादिसंपन्न मातुश्रीबाईसाहेब याणी नानाप्रकारें पेंच आरंभून आमच्या खेडी सरंजामास ईस्कील[1] केली. बरे; आपला भरोसा साभिमानपूर्वक असतां कोणे गोष्टीची चिंता वाहात नाहीं. परंतु आम्ही सर्व प्रकारे आपल्या पदरीं पडिलों, तेव्हा जसी आज्ञा करतील तदनरूप वर्तणूक करावी. याकरितां हे पत्र आपणास लिहिलें आहे. आपण साभिमानपूर्वक आज्ञा केलिया दोन शह परिहार होतील. बहुत काय लिहिणें लोभ असो दीजे हे विनंती.

¶*Krishnarao Bhagwant (Amatya) implores Sadashivrao Bhau to save him from the aggressions of Queen Jijabai of Kolhapur and Tulaji Angria. He further states that with his forces he had joined Samsher Bahadur and Dinkarpant who had been despatched with troops against Tulaji Angria.*

No. 125] [*4-4-1755*

श्री

श्रियांविराजित राजमान्य राजश्री
बाबा स्वामींचे शेवेसी

पोष्य रामाजी माहादेव मो कोट गोवां साष्टांग नमस्कार विनंती. येथील कुशल चैत्र वद्य आष्टमी भृगुवार अस्तमानपर्यंत जाणोन स्वकीयें लिहावें विशेष. आपण कृपा करून दोन च्यार पत्रें पाठविली ते हरणईचे गोडीबावीचे मुकामी पावली. त्यास हें कार्य होतें ऐशी बातमी आल्यावरून छ १२ जमादिलाखरीं रेवदंड्याहून निघोन कुंभारू व श्रीवर्धनचें बंदर करून छ १५ मिनहूस मंदवारीं प्रहर दिवसां अंजल्यांचे बंदरीं उतरोन गोडीबावीवर येऊन बावीपुढें जागां जागां मोर्चेबंदीस लोक बसविलें, तों गोव्यांतील दोन आडीचशें माणूस बाहेर पडलें. हारणईचे पेठेस अग्न लाऊन युध्यास आले. त्यांस मारून पिटोन माघारें लाविलें. नित्य बाहेर पडत परंतु आपले लोक हटले नाहीं. मोर्चे काईम राखोन मोर्च्यांतून मार देत. तीन तोफा दोन गरनाला येक फटकडी लागूं करून खुष्कीचा मार व पाण्यांतील इंग्रजाचें मनवरांवरील मार व गुरांबाचा ऐसा चहूंकडून लगट केला दोन दिवस इंग्रेजांनीं माराची सीमा केली. ते लिहितां न ये. काल होकें[2] व गरनालाचा मार इंग्रेजांनीं बहुतच केला. तें सहेकरून सुवर्णदुर्गातील कोठी व दारूखान्यास अग्न लागोन निमे किला जळाला. मारगिरी न सोसे तेव्हां काल रात्रौ त्याणी आपलेकडील भले मनुष्य दोघें पाठविलें. श्रीमंताचे पदरीं पडून

---

१ हरकत. २ ज्वालाग्राही पदार्थानें भरलेलें पात्र, (बॉम्ब).

जागें देतों. मारगिरी राहूं द्या ऐसें राजश्री रामजी पाठोले याणी सांगोन पाठविलें, त्याजवरून मान्य केलें. आज प्रात:काळीं राजश्री संभाजी मंगेश व बाजी आवजी आले. ते बोलोन गेले; केल्या निश्चयाप्रमाणें आजच दोन प्रहरां गोंवा कनकदुर्ग फत्तेगड तिन्ही किले धण्याचे पुण्यप्रतापेंकरून फत्ते जालें. सुवर्णदुर्गीतहि आजच निशाण चढावें. त्यास आज प्रात:काळीं रामजी पाटोळे गोव्यातूंन सुवर्णदुर्गीत गेले. आंतील नाइकवडी घालमेल करीत असते. आज रात्रौ उद्यां प्रात:काल मर्याद पाहातों; नाहींतरी इंग्रेजी मार देऊन लेश करून कौलांस येई तें करितों. त्याणी सा दिवस मारगिरी फारच केली, आणि आपलेहि लोकांनीं शर्त केली. गोलागोलीचे मारानें लोक जखमी व ठार जाले असेंत. त्यांची याद मागाहून पाठवितों. साष्टी वसई रेवदंडे अवचितगड येथील लोकांनीं मर्दुमी केली. पुढेंहि उमेदवार त्याचें ऊर्जित जालें पाहिजे. धण्याचे प्रतापें तीन किले फत्ते जाले. सुवर्णदुर्गहि घेऊन पुढें आज्ञेप्रमाणें जातों. राऊत सत्वर तुम्हाजवळ असतील ते आधीं पाठवणें. कितेक कामाच्या गोष्टी बंद आहे. बहुत काये लिहिणें हे विनंती.

¶Ramaji Mahadeo describes the severe fighting between the forces of the Angria and those of the Peshwa at Harnai (Suvarnadurg) and then writes about the negotiations opened through Ramoji Patole. The three smaller forts of Goa, Kanakdurg and Fategarh have been captured and the main stronghold of Suvarnadurga is likely to yield soon.

No. 126] [*6-4-1755*

पौ छ २८ जमादिलाखर
शुक्रवार अस्तमान

श्री.

श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान स्वामीचे शेवेसी

विनंती शेवक त्र्यंबक विनायक साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. ताा छ २३ माहे जमादिलाखरपावेतो, श्वामीचे कृपावलोकनेकरून राजपूर प्रांतीचे वर्तमान येथास्थित असे विशेष. जंजिरे सुवर्णदुर्ग येथे सरकारची मोर्चेबंदी जाली होती. त्यासी छ २१ रोजी गोंवा व कनकदुर्ग व फत्येगड यां तिहीं स्थळास निशाणे चढोन, सुवर्णदुर्गात निशाण चढवावयासी नेले होते म्हणोन श्रीवर्धनची माहांगिरी सरकारचे आरमाराबरोबर नेली होती, ते फिरोन माघारी ठिकाणी आली तिण्हे

प्रां मजकूरचे अमलदारांजवळ सांगितले. तेथोन त्यांचे पत्र आले ते बाजिनस शेवेसी पाठविले आहे. त्यावरोन शेवेसी विदित होईल. येथोन तहकीक बातमी आणावयासी मुजरद सिपाई पाठविले आहेत. तथ्य वर्तमान आणवोन शेवेसी लेहून पाठवितों. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञाप्ति.

¶*Tryambak Vinayak to the Peshwa, reports that the Maratha flag had leen hoisted over the forts of Goa, Kanakdurg, Fategarh and Suvarnadurg.*

No. 127] [*May 1755?*

श्री

पुरवणी श्रीमंत राजश्री पंत
प्रधान स्वामीचे सेवेसी

विज्ञापना. अखेर साल होत आले. लोकाही रोजमरेयाजकरिता गवगवा बहुत केला आहे. त्याची समजाविसीस यैवज असावा. येथे माहाल मुलूक सिलक आहे ते सेवेसी विदितच आहे. हुजुरून यैवज येणे, माहालचा यैवज बेहेडियांत नेमून दिल्हा आहे. त्यास राा।खरपावेतो हप्तेबंदीप्रमाणे यैवज वसूल जाहाला. पुढे यैवज देत नाही. निमित्य की, राजश्री तुळाजी आंगरे याचे अरमार हमेशा खांदेरीच्या बाऱ्यापासून फिरते, त्यामुळें मिठाच्या सिबांडी यावयासी दहशत खाऊन, वर्षाप्रमाणें अमदरफ्ती चालली नाही; व दुसरी सावकारी वहिवाट सालाबाज मोजीब[१] न जाहाली, यामुळे जकातीस नुकसान आले; व घाटावरीलहि दंगा जाहाला यामुळें नुकसान आले. त्यास सेवकाने जितकी निकड करावयाची ते केली; परंतु रुपया देत नाहीत याजकरिता सेवेसी लिहिले आहे; व राा आबाजी मोरेश्वर कारकून यैवजाकरिता पूर्वी पाठविला आहे. स्वामी कृपाळू होऊन, यैवज येऊन पावे ते आज्ञा करणार स्वामी समर्थ आहेत. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶*The Peshwa is requested to send money for paying off the arrears to the troops as there is great difficulty, says the writer, in collecting taxes owing to the threatening movements of the fleet of Tulaji Angria.*

---

१ हिशेब.

No. 128] [1-8-1755 ?

जाबसूद

श्रीरामचंद्र

सकलगुणालंकरण अखंडितलक्ष्मीअलंकृत
राजमान्य राजश्री बालाजी पंडित स्वामी गोसावी
यांसी

पोष्य कृष्णराव भगवंत कृतानेक नमस्कार विनंती उपरी. येथील कुशल जाणोन स्वकीय कुशललेखन करीत असिलें पाहिजे विशेष. आपण राजश्री कृष्णाजी माहादेव यांबराबर पत्र पाठविलें ते प्रविष्ट होऊन, सविस्तर कोकणच्या मनसुबियाविसी लिहिला अर्थ कळों आला. मारनिले यासमागमे हशमाचा जमाव व गाडदी देऊन रवानगी केली ते देवरुखास जाऊन, राजश्री खंडोजी माणकर यांची भेट घेऊन छ २२ सवाली येथें आले. दर्शनानंतर आपले आज्ञे-प्रमाणें साकल्यार्थ सांगितला. आशास आपल्यास अवश्यक ते आम्हासहि आगत्य; आमच्या व मारनिलेच्या विचारें होईल मनसबा तो करावयासी अंतर होणार नाहीं. येतीद्वषीचे साकल्यवृत राजश्री कृष्णाजीपंत यांहीं आपणास लिा आहे त्यावरून कळों येईल. मौजे सागरूलाविसीं राजश्री स्वामीस व सौभाग्यादिसंपन मातुश्री बाईसाहेब यांसी आपण पत्रें पाठविली होती ते आपणाकडील जासूदाबरोबर देऊन, पनालियासी धणियाकडे पाठविले. त्यास जासू-दास गडावर न घेतां दरवाजियासी ठेऊन, पत्रोतर न देतां निरोप दिल्हा. आशास येथील विचार सर्वहि आपणांस अवगत आहे. सुप्रवृतीनें गांव देतात असे नाहीं. उभयतां धणियानी परस्पर आपणास पत्रे लेहून, मुदाम जोडेकरी पाा आहेत. त्यास परिछिन्न खेडियाविसी उतर लेहून पाठवावें; किंवा राजश्री कृष्णाजीपंत व राजश्री महिपतराव यांसी आज्ञा करावी. आमचा साभिमान सर्व प्रकारें आप-णास आहे. तेथें विशेष काय लिहावें. बहुत काय लिहिणें, कृपा असो दीजे, हे विनंती.

¶*Krishnarao Bhagvant to the Peshwa, assuring him of his co-operation with Krishnaji Mahadeo in the Konkan. He further requests the Peshwa to intercede in his behalf with the Raja of Kolhapur for his village.*

---

१ अमात्य.

No. 129] [2-8-1755

श्री

आसीर्वाद उपरी येथील कुशल जाणून स्वकीये कुशल लेखन करणें विशेष. तुम्हांकडून पत्र येऊन वर्तमान कलत नाहीं, तरी सदईव पत्रीं कुशल वृत्त लेहून संतोशवीत गेलें पाहिजे. यानंतर चिरंजीव राजश्री दादा हस्तनापुराकडे स्वारीस गेले होते ते गंगातीरास येऊन दाखल जाले. श्रावणमासी पुणीयास येतील.[१] पुढें कितेक विचार करणें आहे याजकरितां तुम्हांस पत्र लिहिलें असे; तरी सत्वर स्वार होऊन भेटीस येणें. भेटी अंतीं जो विचार करणें तो केला जाईल. सुरत प्रांतीं सरकारचें परगणें आहेत तेथें गिरासाचा उपसर्ग तुम्हांकडून फार होतो, म्हणऊन कमाविसदारानी लिहिलें होतें त्याजवरून राजश्री खंडो गिरासाची चौकसी करावयास तुम्हांकडे पाठविले आहेत; त्यांस पांच साहा महिने झाले. अद्यापि आले नाहींत. तरी तुम्हांकडील गिरासांचा हिसेब लेहून पाठवणें. सरकारांत खासा श्वारीस घोडे आरबी पाहिजेत, तरी येक भला माणूस सुरतेस पाठऊन उत्तम घोडे खासा श्वारी योग्य तीन च्यार यावे तो खरीदी करून पाठवणें. किमतीप्रमाणें पैका देविला जाईल. तरी घोडे जरूर पाठऊन देणें. गिरासाचा हिसेब पाठवाल त्याबरोबर आपला कारभारी ब्राम्हणजी सेट यास हुजूर पाठऊन देणें.

पाहून हुजूर रवाना अमृतराव व छ २३ सवाल सनसीत खमसेन सदरहू-प्रमाणें दुर्जनसिंगास पत्र द्यावें.

¶*Peshwa to Durjansingh of Mandvi, asking him to forward the accounts of the girasias, about which the addressee has received complaints.*

No. 130] [Date of receipt 25-9-1755

छ १८ जिल्हेज

श्रीरामचंद्र

सकलगुणालंकरण अखंडितलक्ष्मीअलंकृत
राजमान्य राजश्री बाळाजी पंडित स्वामी गोसावी
यांसी

पोष्य कृष्णराव[१] भगवंत कृतानेक नमस्कार विनंती उपरी. येथील कुशल जाणोन स्वकीय कुशल लेखन करीत असिलें पाहिजे विशेष. राजश्री कृष्णाजी

१ अमात्य.

महादेव व राजश्री महिपतराव गाडदीसमवेत रवाना केले. त्यास प्रस्तुत पर्जन्य भारी; आणि येकतोंडी शह या मुळे तूर्त स्थलाचा कार्यभाग होणे नाहीं; परंतु आपले आज्ञेप्रमाणे आम्हाकडील जमाव घेऊन जाऊन, उभयता खारेपाटणानजीक दोन कोशावर मेढा घालून राहिले आहेत. आंगरे यानेंहि येक रोखी शहामुळें अवघा जमाव खारेपाटणी करून, बल धरिले आहे. त्यास भारी फौज आल्याविना स्थले हस्तगत होत नाहीं. येविसीचे साहित्याची पत्रे देऊन, रायाजी वणजरे व रायाजी संकपाल पाठविले आहेत इकडील साद्यंत वृत्त निवेदन करितील तो अर्थ ध्यानांत आणून, भारी फौज व आरमाराचें साहित्य आलियानंतर शत्रुचा उपमर्द येथास्थित होईल. येकरोखे शह दिल्यानें आयास येत नाहीं. दोन च्यार स्थलास शह दिल्यावर दिवसगत लागणार नाहीं. फौज रवाना करणें ते आंबाघाटानें रवाना केल्यास मानमार्ग पाहोन जिकडे पाहिजे तिकडे आणावयास येईल. बहुत काय लिहिणे? लोभ असो दीजे हे विनंती.

¶*Krishnarao Bhagvant to the Peshwa, asking for more men to dislodge Angria from Kharepatan.*

No. 131] [*October 1755?*

श्री

राजश्री जावजी गवली गोसावी यासी

ऽ अखंडितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य स्नो महिपतराव कवडे रामराम विनंती उपरी. येथील क्षेम जाणऊन स्वकीय कुशल लेखन केले पाहिजे विशेष. तुम्हाकडे एक दोन पत्रे पाा त्याचे उतर न आले. त्यास श्रीमंताची पत्रे एकदोन आली, त्याजमधे तात्पर्य कीं, राा रामाजी माहादेव आरमारसुधा ज्या स्थळीं तुम्हास बोलावितील तेथे बातमी राखोन जाऊन पोहचणे. महत कार्यास विलंब न करणे ऐसी आज्ञा. त्यास तुम्ही खारेपटणी आहा; त्यास तेथें मनसबा इतकाच; हजार पाचसे लोक जैसी गढी तैसा भरणा; हशम राजश्री खंडोजी मानकर यांस सांगोन ठेवावे; आणि त्या लोकास रोजमरियाचा बंदोबस्त करून निघावे, इतका मनसबा आणखी काही नाहीं; आणि रकारनामकाची बातमी राखोन त्याचे पत्र येतांच सिध असावे. त्यास तुम्ही बातमी कोणे स्थलीं आले ते आणविली असेल. पुढें ते कोणे स्थळी येतात, तुम्हास कोठे बोलाविले आहे हे सविस्तर आम्हास लिाा पाहिजे; आणि तुम्ही आम्ही एकत्र होऊन, साहेबचाकरी

करावी. केवळ या प्रांतीच्या लोकांचा मनसबियास न गुंतावे. खावंद चाकरी हुकुमाप्रेमा करावी. येविशई राजश्री आनंदराव बरगे व नाईकजी राजवडे यासी बोलिले असो. सविस्तर आपल्यास सांगतील. सिधांत करून, तुमची आमची भेटी होऊन, मनसबा स्वामीकार्याचा होय ते करणे. बहुत काय लिहिणे? लोभ असो दीजे हे विनंती.

मोर्तब
सुद

¶*Mahipatrao Kavade orders Javji Gaoli to be prepared to start at a moment's notice. The two in concert are to support Ramaji Mahadeo.*

No. 132] [*4-10-1755*

छ ४ मोहरम

श्री

पुरवणी श्रीमंत राजश्री पंत प्रधान
स्वामीचे सेवेसी

विज्ञापना तागाईत छ २७ जिल्हेज स्वामीचें आज्ञापत्र सादर तेथें आज्ञा कीं इंग्रजाचें वलंदेजाचें सौरभ्य नाहीं; परंतु वलंदेजाचा वकील तीन महिने आला. आजवरी धातुपोषण सांगणें तैसें सांगितलें. तो कुमकेस येणार, वसईस वखारीस जागा मागतो, त्यास त्याचें मागील आचरणावरून वसईप्रांतें वखारीस जागा द्यावयाचा नाहीत. आंगरेयाचा मुलुक सुटल्यास (गो)व्यासमीप वखारीस जागा द्यावा, तेथें त्याणें किलाकोट बांधूं नये. पुणियासहि वखारीस जागा द्यावी. सध्या कुमकेस येणार दोन महिन्याची मसलत आहे. चाकरी करून दाखवील मग देखावें तसें करावें. परंतु हें जनरालाचे विचारें जाहालें पाहिजे. येद्यपि जनरालाचें मनांत न यें तरी वलंदेजांनीं निराळेंच ठिकाणास लागावें. कुमकेस येतों म्हणोन बोलतों, अव्हेर केल्यानी आंगरेयास सामील होईल; मग भारी पडेल यास्तव जनरालास व शिवाजी नानाजी यांस मुंबईस लिहिलें आहे. सिवाजी रणसोड(आला) आहे. त्याचे वस्तु ये गोष्टीचा जाबसाल होत नाहीं. त्यास लौकरीच पाठऊं. परंतु जनरालास लेहून पाठवणें म्हणोन आज्ञा. यैशास वलंदेजास कुमकेस आणू नयें, वखारीस जागा देऊं नयें ऐसें जनरालाचें मानस.

परंतु विचारें पाहातां वलंदेज कुमकेस येऊन चाकरी करून दाखऊन वखारीस जागा मागणार. त्यास सध्यां मसलतीस ज्याहाजें आलीं पाहिजेत. सुरतेस याचीं जाहाजें नाहीं म्हणतात. विलायतेहून यावयासी आवकाश पाहिजे. येत तों श्रीकृपेनं मसलत सर होईलच; तथाप त्याचें मनोधारण रक्षावयाचें स्वामीनी योजिलें आहे. मुंबईस जनरालास व जिवाजी नानाजीस हुजुरून लिहिलें आहे. त्याचें उत्तर येऊन सविस्तर कळेल. येद्यपि अशांतच निखालस वृत्तीनें वलंदेज आपलीं तरांडीं आणित असिला तरी येकास येक उपर होईल; इरेनें काम करतील, ऐसे असतां जनरालाचें चित्तास न येच तरी वलंदेजाणें निराळें ठिकाणास लागोन कार्य करून दाखवावें. काजकाम होईल त्याप्रमाणें पुढें वखारीस जागा देणें, तेथें गोव्यासमीप द्यावी; परंतु आज हातचा सोडितां नये. आधीं तरी त्यास निरोप द्यावयाचा नाहीं म्हणतात. त्याचें सूत्र आंगरेयाकडे आहे. केवल निखालसतेनें हुजूर आला नाहीं म्हणतात. याकरितां पुरता शोध मनास आणून इंग्रेजासहि लेहून. तथाप त्याचे भेटीस जाणें जालें तरी भेटीसमयीं खुलासा काढून सेवेसी लिहितो. सारांश त्याचा खुलासा होऊन येईल तितका विचार सांगोन करितों. परंतु वलंदेजास तुटकी आज्ञा न करावी. सेवेसी श्रुत होये हें विज्ञापना.

¶*Ramaji Mahadev, in reply to the Peshwa's query whether Dutch help should be accepted in humbling the Angrias, advocates that the Dutch ambassador who has come to Poona should not be dimissed but that a trading port may be thrown open to them near Harnai.*

No. 133] [*1-1-1748*

पौ छ २४ मोहरम

श्री

श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान स्वामींचे सेवेसी

विनंती. सेवक रामाजी माहादेव मुा उरण चरणावरी मस्तक ठेऊन सष्टांग नमस्कार विज्ञापना. ताा छ ११ मोहरमपर्यंत स्वामीचे कृपावलोकनेंकरून येथील वर्तमान यथास्थित असे विशेष. राजश्री मानाजी आंगरे याणी इकडील सावकारी व सरकारी गलबते धरून नेली ते सविस्तर पूर्वी सेवेसी लेहून पाठविले. परंतु उत्तर सादर न जाले. त्यास वसई व रेवदंडे येथील दोन तीन सरकारी गलबते नेली होती, त्याजवरील एकेक तोफ व किरकोल सामान घेऊन सदरहू सरकारी गलबते सोडिली. राहाता सावकारी गलबते उरण साष्टी वसई रेवदंडे मिळोन दहाबारा राहिली. त्याजवरी वसईपैकीं सरकारी एक भातसमेत धरून

नेले. खाडीत उपद्रव बहुत होऊ लागला. सावकारी बंद जाली. उरण व ठाणेकर सावकारानीं त्यांचा अंतस्थे कौल घेतला होता. दोन दोन कौल उरणकरास असतां गलबते नेली. कौलास प्रमाण नाहीं. सावकार भये वागऊ लागले. तसेच कोलवडीचे कोली मासली मारावयासी न जातसे जाले. कोल्याचा उदीम बुडों लागला. सावकारी राहिली. तेव्हां सावकारानीं गवगवा केला. गलबते नेली आहेत ती सोडवून घ्यावी, नाहीं तरी बुडाले जातो. पुढेंहि सुरलीत चाले यैसे करावे म्हणोन. त्याजवरून राजश्री शंकराजीपंत व राजश्री मोराजी शिंदे यास लेहून पाठविलें. त्यास शंकराजीपंत घोडबंदरास येऊन तेथें त्याचे विचारे थल पावेतो अरमार रवाना करावे म्हणजे खुद्द मानाजी आंगरे आरमारसहित आपले आरमाराच्या मुकाबल्यास येतील, येताच अंगावर घोढून घेऊन सारे अरमाराचा एकदाच लगट करून पारपत्य करावे. अरमारचा लगट इकडून होईल. तिकडे राजश्री येसाजी आंगरेयाणी राजकोटचे राजकारण केले आहे तेहि कार्य याच संधीत उरकावे. उरणाकडून लोक पाठवून रेवस रांजणखारीचे दगड पाडून टाकावे, चहूंकडून येलगार जाला म्हणजे सावकारी गलबते सुटोन येऊन पुढें हालखुद राहातील, सावकारी सुरलीत चालेल यैसा सिधांत करून येशवंतगडी गेलो. तेथें वसई व ठाण्याचे अरमार एकत्र करून सामान सरंजाम पोख्ती बेगमी करून देऊन वसई व ठाणें मिलोन अरमार गुराब ६ व गलबते तीस, यासिवाये कोली महागिऱ्या पंचवीस तीस बराबर राजेश्री कृष्णाजी महादेव व राजश्री बाजीराव+ बेलोसे छ ३ मोहरमी येशवंतगडाहून रवाना केले. उरणाकडून उपराल्यास पांच सात गलबते व महागिऱ्या राजश्री नारो बल्लाळ हशमनीस व राजश्री गंगाजीराव खानविलकर रवाना केले. सेवक येशवंतगडचा बंदोबस्त करून ठाण्यास येऊन तेथील बेहबुदी करून उरणास आलो. कृष्णाजीपंत व बाजीराव आरमारसहित कुलाबियाचे बाऱ्यावर जाऊन नांगरवाडा करून अंगारकाचे आरमार येईल म्हणोन प्रतीक्षा करीत राहिले. इकडून नारोपंत व गंगाजीराव जातां आंगऱ्याचे दहा गलबताची गांठ पडली होती. परंतु त्या गलबतानीं पल काढून निघोन गेली. त्याजवरी दुसरे दिवशीं कृष्णाजीपंत रेवदंडेयास राजश्री मोराजी सिंदे व येसाजी आंगरे याच्या भेटीस राजकोटचे राजकारण कसकसे केले आहे ते मनास आणावयासी चहूं गलबतानसी जात होते, तो मानाजी आंगरेयांचे सा गलबताची गांठ पडली. हे त्याच्या पिछास लागले. इतक्यांत खुद्द मानाजी आंगरे नवा गलबतानीं आले. याची व बाजीराव बेलोसे याची गांठ पडली. परस्परे मारगिरी बहुत

+ Died in August 1749.

जाली. मानाजी आंगरे याजकडील तिघे जखमी जाले, एक ठार जाला. खुद्द त्याचे गलबतास तोफेचे गोले लागून भोके पडली. मोड जाला. कृष्णाजीपंतानीं सा गलबते पिटोन लाविलीच. इतक्यांत दिनांत जाला. मग पल काढून निघोन गेले. दिवस असता तरी त्याची दोनचार गलबते पाडाव होतीच. सारे अरमार एकत्र होऊन येलगार केला होता. परंतु रात्र जाली, याजमुले पलोन निघोन गेले. उपरांत कृष्णाजीपंत रेवदंड्यास गेले. तेथें मोराजी सिंदे व येसाजी आंगरे याची भेट होऊन येसाजी आंगरे याणी राजकोटचा संदर्भ केला होता ; त्या नेंमास येसाजी आंगरे व रेवदंडेकरी आपले लोक गेले तो सुचे जाले याजमुले कार्य न होता माघारे आल्यावर दुसरे दिवशीं मानाजी आंगरे राजकोटास येऊन मोराजी सिंदे यास मन:पूत सांगोन पाठवून अत:पर तुमचा आमचा बिघाड परस्पर चित्तास येईल ते करावे म्हणोन सांगोन पाठवून राजकोटावरून रेवदंड्यावर गोल्याची मारगिरी करूं लागले आहेत, इकडूनहि मार होतच आहे. परंतु तिकडून गोले येतात ते शैल्य रेवदंडियास यास्तव मारोजी सिंदे कृष्णाजीपंत व बाजीराव बेलोसे हरसावंत भोसले सुभानजी विश्वासराव यांचे सर्वांचे विचारे कीं, अरमाराचा जडाव होऊन शह पावला असतां तोफाची मारगिरी होते, या गोष्टीची टालाटाल केल्यानें पुढें सेर होऊन आधिकच मारगिरी करूं लागले, याकरितां अरमार रेवदंड्याचे खाडींत आणावे, राऊत खुसकीस ठेवून आंगऱ्याची कुमक राजकोटास न पावे यैसा बंदबस्त करून हशमी लोकानीं जाऊन राजकोटच्या गला पडावें, बनल्यास मोर्चेबंदी करून जेर करून घ्यावा, येद्यपि मसिदीवरून गोले टाकील तरी खुसकीचे राऊत असतील त्याणे त्याचे सामान मसिदीत येऊं देऊं नये, चहूंकडून राखावा म्हणजे कोट हस्तगत होईल; किंबहुना तहास येऊन इकडील गलबते नेली आहेत ती सोडोन सुरलीतावरी येतील, यैसा विचार करून मोराजी सिंदे कृष्णाजीपंत यांचे पत्र आम्हास व शंकराजीपंतास आले. त्यास आम्ही त्यांचे लिहिल्याप्रमाणें इकडून सामान पाठावयाचे तरतुदीत अहो. कृष्णाजीपंत रेवदंड्यास आहेत. बांजीराव बेलोसे आरमारसहित कुलाब्याचे बाऱ्यावर आसेत. राऊत येणेस आहेत, त्यास येणे म्हणोन मोराजी सिंदे याणी पत्र पाठविले आहे. राऊत तेथें जाऊन दाखल जाले म्हणजे अरमार खाडीत नेऊन शह बसवितील. मग होता होईल त्याप्रमाणें करतील. स्वामीचे प्रतापेकरून अंगऱ्याचा हिसेब आहेसारीखा नाहीं. त्याणी यंदा उपद्रव बहुत केला. सेवटी रेवदंड्यावर गोले टाको लागला. यास्तव इतके करणे जरूर जाले. सेवक उरणांत उपराल्यास आहे. प्रसंगी बनल्यास तेथें जावयासहि समीप. राजश्री रामचंद्रपंतास पत्र लिहिले असे. त्याजकडील कांहीं राऊत रेवदंड्यास

जातील. तेथें बनेल त्याप्रमाणें होईल. रांजणबारीविसी स्वामीची आज्ञा होतीच. त्यास रेवसचे दगड देखील पाहून रांजणबारीस मांडव चौकी होती ते दग्ध करविली. जाले वर्तमान सेवेसी लिहिले आहे. पुढें होईल त्याप्रमाणें लेहून पाठवितो. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶*Ramaji Mahadev to the Peshwa : reports the measures adopted by him to bring to book Manaji Angria for seizing merchant vessels carrying the Peshwa's permit.* c

---

No. 134] [*5-1-1748*

श्री

श्रीमंत राजश्री भाऊसाहेब स्वामीचे शेवेसी

विनंती. सेवक रामाजी माहादेव मुकाम उरण चरणावरी मस्तक ठेऊन साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. ता। छ १९ मोहरमपर्यंत स्वामीचे कृपावलोकनें-करून येथील वर्तमान येथास्थित असें विशेष. राजश्री मानाजी आंगरे याणी इकडील सावकारीं गलबतें धरून खाडी बंद केली. सावकार उदमास कोण्ही न जातसें जालें. यास्तव वसईचें व येथील अरमार येकत्र करून त्याचें गलबताचा मुकाबला करावा, आपलें अरमाराची त्याजवरी सलाबत बसवावी, साधल्यास राजकोटचें राजकारण राजश्री येसाजी आंगरे याणी केलें होतें तेहि साधावें, यैसा निश्चय करून अरमार कुलाबियाचें बाऱ्यावर रवाना केलें. त्यास येक वेळ खुद मानाजी आंगरे येऊन मुकाबला करून नामोहरम होऊन सरकारचें अरमाराची सलाबत खाऊन पळोन गेले. राजकोटचें राजकारण केल्या अनुसंधाप्रमाणें साधावें; परंतु सुचें[१] जालें याजमुळें साधलें नाहीं. त्यास राज-कोटास येसाजी आंगरे येऊन माघारें गेलें. इतक्याचा दोष राजश्री मोराजी शिंदे याजवरी ठेऊन, तुम्ही येसाजी आंगरे याजवळून कोट घेत होतेस याउपरी तुमचा आमचा बिघाड, यैसें सांगोन पाठऊन राजकोटावरील मारगिरी रेवदंड्यावर करूं लागले. त्यास आठपांच दिवस टाळाटाळ केली. परंतु त्याचा निकर्षसा दिसोन आला. तेव्हां निदानास अरमार खाडींत नेऊन अरमाराचा मार कोटावर द्यावा लागला. खुष्कीसहि मोर्चे लाविलें आहेत. स्वामीचे प्रतापेंकरून थोडकेंच दिवसांत कोट फत्तें होईल. हें सविस्तर पहिल्यापासून वृत्त हुजूर लिहिलें आहे, त्याजवरून विदित होईल. दुसरेंहि

---

१ बातमी फुटल्यामुळें.

अनुसंधान आलें आहे, त्याची पुरवणी लिहिली आहे, त्याजवरून अवगत होईल. तरी राजकोटचे मोर्चे उठवावें ऐसी रदबदल हुजूर पडेल त्यास आजउद्यांवर नेल्यानी हें कार्य साधेंसें आहे; यास्तव विनंती लिहिली असें. सेवेसी श्रुत हेयि हें विज्ञापना.

¶*Ramaji Mahadev reports to Bhausaheb the measures he was taking to capture the fort of Rajkot (Cheul) from Manaji Angria and asks the Peshwa not to intercede on behalf of the Angrias.*

No. 135] [*18-1-1748*

छ ४ सफर

श्री

श्रीमंत राजश्री भाऊसाहेब
स्वामीचे शेवेसी

विनंती सेवक रामाजी माहादेव मुकाम ठाणें साष्टी. चरणावरी मस्तक ठेऊन साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. ता। छ २८ मोहरमपर्यंत स्वामीचे कृपावलोकनें-करून येथील वर्तमान येथास्थित असें विशेष. चेउलचे राजकोटास मोर्चेबंदी जाल्याचें वृत्त सविस्तर सेवेसी लिहिलेंच होतें. त्यास छ २५ मिनहूस मंदवारीं अस्तमानीं कोट व मशीद स्वामीचे प्रतापेंकरून फत्ते केली. राजश्री मानाजी आंगरे हाटालियावर हजार माणसांनीं युध्यास आले. त्यास आपले लोकांनीं मोर्चेबंदी काईम राखोन त्याजवरी चालोन जाऊन युध्य बरेसें केलें. मानाजी आंगरे यांची तरवार बरीशी झडली. आपले लोकांनींहि शर्त केली. सा घोडीं व पंचवीसेक माणूस आंगरेयांकडील ठार जालें. हें सविस्तर (हुजूरचें) पत्रावरून विदित होईल. त्यास कोट व मशीद पाडून टाकावी, परंतु गलबतांमुळें कलह वाढला. तीं सुटोन आलीं पाहिजेत. दुसरी गोष्ट देशमुखीचा अमल बसला पाहिजे. तहरह होय तावत्काल असल्यास कानुकैद जबरदस्तीनें बसेल. आणि येविशीचे विचाराची आज्ञा हुजूरूनहि जाली पाहिजे. यास्तव राजश्री कृष्णाजी माहादेव यास लेहून कोट व मशीद मिळोन तेथें अवघाच जमाव ठेविला. तेथें सारा भरणा असल्यानी मानाजी आंगरे वलवल न करितां स्वस्थ राहून पुढें सुरतावरी येतील. याकरितां सविस्तर हुजूर लेहून कृष्णाजीपंतास तेथेंच राहाणें असें लिहून पाठविलें आहे. सुचला विचार सेवेसी लिहिला आहे. येविशी आज्ञा ते शिरसा. पुढें येखादें कार्य होणें तें आज्ञेविरहित तूर्त करीत नाहीं. सेवेसी श्रुत होय हें विज्ञापना.

¶*Ramaji Mahadev reports the capture of Rajkot, the fort of Cheul, on 15 January 1748.*

No. 136] [15-11-1755

श्री

श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान
स्वामीचे सेवसी

आज्ञाधारक कर्णाजी सिंदे नामजाद व कारकून किले माहुली दंडवत व साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. ताा छ १० माहे सफरपावेतो आज्ञाधारकाचे व किले मजकूरचे वर्तमान येथास्तित असे विशेष. किले मजकुरी लोक आजाराने बहुत पडिली आहे. .कार्तिक मासा ताा हा कालपर्येंत मई (?) आली आहे. ते उतारास पडत नाहीं. मागे च्यार पाच वर्षां पलीकडे यैसीच किल्यावरी दुखणी लोकास लागली होती, ते श्री देवीची आराधना करून शांत केली. आरोग्य जाहाले. हाली तैसेच जाहाले आहे. शांत केल्यावरी आरोग्य होईल; तरी स्वामीनी कृपा करून ब्राह्मणद्वारा आद्भुत शांत करावयाची आज्ञा करणार स्वामी समर्थ आहेत. यानंतर किल्याचे सालाबाद प्राा भात व शाकार व चूड वोडा हंगामसीर चढला पाहिजे. गुदस्ताप्राा सामानाच्या सनदा द्यावयासी स्वामी खावंद समर्थ आहेत. यानंतर किले मजकुरी पाथरवट आज दोन वर्षे होते ते साल मजकुरी आले नाही. पाथरवटखेरीज काम खोलंबले आहे. किले हरिचंद्रास गढीचा तट ढासलला आहे. त्यास दगड जवल मिलत नाही; याजकरिता पाण्याचे टाके आहे तेच फोडून, दगड काढून, तटास लावावे म्हणजे तट मुस्तेद होईल; आणि टाकेहि मुस्तेद होईल. जाहालियावरी पाणी तगेल. तरी पंचवीस पाथरवट हुजूरचे पाठविले पाहिजेत, म्हणजे माहुलीची व हरिचंद्र दोहीं जागा काम चालेल. बेगमी करणार स्वामी समर्थ आहेत. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञाप्ति.

¶*Karnaji Sindia reports to the Peshwa the prevalence of an epidemic at fort Mahuli and suggests measures for checking it.*

No. 137] [11-11-1755

पौ छ ८ सफर

श्री

राजश्री जावजी बावा गौली गोसावी यांसीं

अखंडितलक्ष्मीआलंकृत राजमान्ये श्री कृष्णाजी माहादेव आसीर्वाद विनंती उपरी. येथील कुषल जाणून स्वकीये लेखन करीत गेले पाहिजे विशेष. आपण पत्र पाठविले पावोन लेखनार्थ विदित जाहाला. तुमच्या पत्रावरून येथून कूच करून मजल दरमजल येतों. अद्याप फौज जमा जाहली. दोहोचह रोजा आलीकडे जमा होतील. राजश्री खंडोजी माणकर सुभेदार व तुम्ही येक जागे

जमा जाहालियाबर सत्वर पत्र पाठवणे स्वार होऊन येतों. यैसियास रा सुभेदार येथं दाखल जालेच असेते; परंतु प्रजन्यामुळें राहिले. येका दोहो दिवसी येतील. आपण तेथून निघोन घाटमाथा येऊन मुकाम करावें. रा सुभेदार आलियानंतर तेच क्षणी तुम्हास पत्र पाठवितों. मग घाटाखाली यावें. घाटमाथां फौजेचा मुकाम जाहाल्याने या प्रांती फौजेचा दबाव पडोन येईल. कितीक काजमाची सुरतहि द्रिष्टीस पडेल; आणि आमचे वर्तमान आपणांस वरचेवर कलेल. आपलेंहि आम्हास कलेल. अंगारकाचे अरमार तयार जाले आहे. फिरंगी व अंगारक येकत्र होऊन सुवर्णदुर्ग प्रांते जाणार हे वर्तमान आहे. यैसियासी या प्रांती फौजेचा दबाव असलियाने तिकडील वेध राहील. राजश्री रामाजी माहादेव सुवर्णदुर्गास आहेत इंग्रजाचे अरमार तयार जाले आहे. सत्वरच येईल म्हणून मानिलेची पत्रें आजच आली. आपणांस कलावें म्हणून लिहिलें असें. फौज उतरावयासी बावडे याचा घाट बहुत सुगम आहे. बहुत काय लिहिणे ? छ ६ सफर लेभ असो दीजे हे विनंती.

¶*Krishnaji Mahadeo instructs Javji Gaoli regarding the movements of his contingent and refers to Angria's preparations.*

No. 138] [*17-11-1755*

श्री

राजश्री जावजीबावा गौळी गोसांवी यांसी

अखंडितलक्ष्मीआलंकृत राजमान्य स्नेहांकित माहिपतराव लक्ष्मण आशीर्वाद विनंती उपरी. येथील कुशल तागाईत छ १२ सफर मुकाम नांदवडे ता खारेपाटण जाणून स्वकीय कुशललेखन केलें पाहिजे विशेष. आपण पेशजी पत्र पाठविलें तेथें लेखन केलें कीं दुसरे पत्र आलें म्हणजे स्वार होऊन येतों म्हणून लेहिलें. ऐशास आपलें येणें न जाले. इकडील वर्तमान तर अंगारक भगवंतगडावर अरमारसुद्धां जाऊन किला घेणार ऐशी वदंता बातमी तथ्य आहे. याजकरितां आपण घांटाखाले उतरून ह्या स्थलास यावें म्हणजे आपलें नांवाची व फौजेची सलाबत ह्या प्रांती बहुत बसेल. येणेंकरून अंगारकाचा जमाव स्थल सोडणार नाहीं, आपल्या स्थलास अपाय होणार नाहीं. आपण येथें आल्यानें साऱ्याच जमावाची बलावल येक जागां होईल. येणेंकरून आहे जमाव इतक्यानशींच येखादें कार्य होऊन शत्रूस रग भारी बसेल ऐसें वर्तमान आहे. हा सर्व अर्थ ध्यानांत आणून जो विचार करणें तो पोख्त करावा. जैसेंच आपण जे ठिकाणीं मुकाम करून राहिलेत त्याप्रमाणेंच

हें ठिकाण आहे. येथें कोणे गोष्टीची चिंता नाहीं; परंतु येथें आल्यानें शत्रुस सलाबत भारी बसेल, स्वामी नक्ष राहेल, येश तुमचें पदरीं पडेल यांत संशय नाहीं. आपण जोपर्यंत खाले उतरत नाहींत तोपर्यंत सारे जमावाची भर येक जागां होत नाहीं. आपणांस कळावें. स्नेह असों दीजे हें विनंती.

¶*Mahipatrao Laxman communicates to Javji Gaoli the news of the impending attack by the Angria's navy on Bhagvantgad. He suggests that the addressee should descend the ghat and proceed to the place.*

No. 139] [*17-11-1755?*

श्री

राजश्री जावजीबावा गौळी गोसांवी यांसी

ऽ अखंडितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य स्नो कृष्णाजी माहादेऊ आशीरवाद विनंती उपर. येथील कुशल ताा छ १२ माहे सफर मुाा नांदवडे ताा खारेपाटण जाणून स्वकीय कुशल लेखन करीत असिले पाहिजे विशेष. आपण पेशजी पत्र पाठविले. तेथे लिहिले की, तुम्ही व राजश्री खंडोजी माणकर येकत्र जाल्याचे पत्र आले म्हणजे आम्ही घाटाखाले उतरतो म्हणून लेखन केले. यैशास राजश्री खंडोजी माणकर दो चौ रोजात ह्या प्रांतास येणार. प्रस्तुत भगवंतगड प्रांते अंगारकाचे आरमारें, व लोक जाऊन दगा करनार म्हणून बातनी आहे. याजकरितां प्रस्तुत ह्या प्रांतीचा शह सोडोन तिकडे जातां येत नाहीं. इकडे शह भारी आ (?) पडल्या अंगारकाचा जमाव स्थल साडोन बाहेर निघणार नाहीं, याजकरितां आपणांस पत्र लेखन केले आहे. त्यास आपली सलाबत भारी आहे. आपण ह्या स्थलास अल्या, फौजेची व जमावाची सलाबत अंगारकास भारी बसेल. कार्यहि यखादे दुसरे होईल. यश आपल्या पदरी पडेल. स्वामी नक्ष राहवे हा सर्व अर्थ ध्यानास आणून, जो विचार करणें तो करावा. घाटावर राहिल्या ह्या स्थली मुकाम केल्या उतम आहे. सलाबत भारी पडल; नक्ष राहेल. स्वामी कार्य होईल. कलले पाा. बहुत काय लिहिणे? लोभ असो दीजे हे विनंती.

¶*Krishnaji Mahadeo impresses on Javjibawa Gaoli the necessity of joining him with his forces so as to keep the Angria in check. He further informs him that Khandoji Mankar will shortly be arriving with his forces.*

No. 140] [*12-12-1757* ?

पौ छ ८ रबिलाखर

श्री

राजश्री पंत स्वामी गोसावी यासी

नकल

सकलगुणालंकरण अखंडितलक्ष्मीआलंकृत राजमान्य स्नेहांकित मानाजी अंगरे रामराम विनंती उपरी. येथील कुशल जाणून स्वानंद लेखनाज्ञा केली पाहिजे विशेष. सांप्रत आपणाकडून कागदपत्र येऊन कुशलार्थ कळोन परामर्ष न जाहाला यास्तव चित्तास समाधान नाहीं. तरी सर्वदां पत्रद्वारा कुशलोत्तरलेखन करून सांभाळ करावयास आपण सर्वज्ञ आहेत. यानंतर सिदी मसूद मुंबईस राहिला आहे, तो पेण खाडीस गांव मारावयाची उमेद धरून इंग्रेजाजवळ बहुत बजीद जाहाला असतां इंग्रेजानें अनुमोदन दिल्हें नव्हतें. व इंग्रेजाचा व आमचा बिवाड यामुळें पेण खाडीची अमदरफ्ती[१] साहुकारीं चालों न द्यावी यैसा अर्थ असतां साहुकार दरम्यान पडोन खाडीची अमदरफ्ती चालवावयाचा करार दुतर्फा होऊन अमदनी[२] साहुकारी चालत होती. इंग्रेजाने प्रजेचे वाटेस न जावें, यैसा त्यांचा कृतसंकल्पच. याविचारें खाडीकिनारा रखवालीस जमावाचें प्रयोजन न लागलें. उंदेरकरावरी शह पडल्यावरी खाडीत रखवालीस लोक ठेवावें तरी इंग्रेजाच्या बंदेजास्त[३] व शामलाचा पैस खाडींत व्हावयाचा लाइलाज. येक वेळ खाडींत येक दोन गलबतें जाऊन कुळबी व कोळी धरून पांच सात उंदेरीस नेल्याचें वृत इंग्रेजास कळतांच त्याणें उंदेरकरास फजीत करून कुलाबियास सोडून देविले. फिरून खाडींत आपालिया विचाराविगळा गेल्यास आपण मदत उपराला जागाजुगा देणार नाहीं यैसें माकूल करून सांगोन आजीवरी खाडीचा अटोप इंग्रेजाकडून जाहाला होता. यानिमित्य खाडीकिनारांचे गांवास शामलाचा उपसर्ग न लागतां प्रजा निर्भय होती. रखवालीस स्वारी ठेवावयाचेंहि कारण नव्हतें. बेशकपणें कष्टकाम रयेत करीत असतां प्रस्तुत अकस्मात उंदेरकरानें दाहा अकरा गलबतांचा सज करून खाडींत शिरोन चेऊल प्रांताकडील खाडीकिनारांचे दोनतीन गांऊ जाळपोळ करून पांच सात रांडापोरें धरून नेऊन पेणतर्फेस मौज वढु ता। वांसी येथें उतरोन मौजे मजकूर जाळिलें. तों पेणेहून आमची स्वारी जाऊन पावली. तदुत्तर गलबतावरी गनीम चढोन तूर्त उंदेरीस आला आहे. इंग्रेजाचा हात त्यास सांपडला तरी शामल खाडींत शिरोन उपद्रव आरंभिला. याबदल बंदर-

---

१ दळणवळण; रहदारीचा पर्वाना. २ आवक. ३ बंदोबस्त.

किनारा जागाजागा जमाव ठेऊन जेथें उतरेल तेथेंच तोंडावरी हाणोन वाटेस लावावा. इकडील बंदरकिनारा जमाव ठेवणें तों ठेऊन बंदेज केलाच आहे. पेणेकडील होणें तेथेंहि जमाव थोडा बहुत आहे. परंतु भारी गनीम आला. त्याचा निशा भारीपणेच जाहाला पाहिजे. आपणांकडील जमावाचा गाहा पेणेस होऊन येक हात करून रखवाली करावी या अर्थे हें पत्र आपणास लेहून नारायेण पाठविला आहे. तरी ये गोष्टीचा विचार चित्तांत आणून जमावाची रवानगी जलदीनें पेणेस होऊन रयेतीची रखवाली होऊन गनीमास दहशत पडे तो अर्थ केला पाहिजे. या दिवसांत प्रजेवरी कहर गनीमानें केला आहे, त्याचें निवारण केलें पाहिजे. येविशी बहुत ल्याहावें तरी आपण सर्वज्ञ आहेत. कृपा वर्धमान केली पाहिजे. रवाना छ २९ माहे रबिलौवल हें विनंती.

¶Manaji Angria to the Peshwa, refers to the ravages of the Sidi of Underi in the villages on the Pen creek and suggests the Peshwa measures to stop these depredations.

No. 141] *[13-12-1755*

श्री

राजश्री बळवंतराव दाजी गोसावी यांसी

सकलगुणालंकरण अखंडितलक्ष्मीआलंकृत राजमान्य स्नेहांकित जावजी गौळी दंडवत विनंती. उपरी, येथील क्षेम तागाईत छ ९ रबिलौवल मुकाम खारापाटण आपले मेहेरबानगीकरून येथास्थित असें विशेष. आपला निरोप घेऊन आलों तें खारापाटणास पोहोंचलों. ठाणेंयास हशमी लोकांकरून व रा महिपतराव लक्ष्मण याजकडून गाडदीसुधा मोर्चेबंदी कराविली. रात्रीचे शेंपंनास खासे सामानसुधा तयार करून त्याच्या पाठीवरी उभे करितो. आम्ही रात्रीचें लस्कर व लोकांभोवती गोटगस्ती करितों. आम्हांस गनीम रात्रीचा फौजेंतच दृष्टीस पडतो तें पत्रीं लिहितां न ये. आम्हाजवळ जमात थोडी; विनाफौज मातबर असलियाशिवाय साहेबकाम होत नाहीं. याजकरितां श्रीमंताजवळ अर्ज करून दोन च्यारशें करोल पाठवावें. व आणखीहि हुजरातीचे लोक हजार पांचशें ऐसे आम्हाजवळ पोहोंचल्यास येकादें जागां गळी पडोन ठिकाण हस्तगत करितों. राजश्री रामाजी माहादेव अरमारसुद्धां आलियावरी विजेयदुर्गाचा लेखा आहे ऐसे नाहीं. परंतु फौजेविना अरमारानें काम होणार नाहीं. फौजेची इभ्रत भारी आहे. राजश्री रुद्राजी धुलप धरिले ते समयीं फौज असती तरी विजेदुर्ग हस्तगत जाहला असता. विजेदुर्गांत कांहीं बाकी आहे ऐसें नाहीं. त्याजकडील

लोकांस पळ सुटला आहे. कळलें पाहिजे. दरबारीं आपणांशिवाय आम्हास दुसरा कोणी नाहीं. महर्गता बहुत आहे. धारण तीन सवातीन हरभरे, जोरी-बाजरी च्यार पाइली याप्रमाणें आहे. रोजमरा पुरत नाहीं.

¶Javji Gaoli reports he has placed his batteries in position but complains of the inadequacy of the forces and therefore asks for more men.

No. 142] [*13-12-1755*

श्री

श्रीमंतर राजश्री पंत प्रधान स्वामीचे सेवेसी

आज्ञाधारक जावजी गौळी साष्टांग दंडवत विज्ञापना. येथील वर्तमान तागाईत छ ९ रबिलौवल मुकाम खारापाटण साहेबांचे कृपावलोकनेंकरून सेवकाचें व पागा मजकूरचें वर्तमान यथास्थित असें विशेष. साहेबांची आज्ञा घेऊन स्वार जाहालों. लोकांची समजावीस करून मजल दरमजल मलकापुरास आलों. प्रजन्यामुळें मार्गीं गुंता जाहाला. तेथून आंब्याच्या घांटावर येऊन दोन मुकाम करून घांट नीट करून उतरोन लांज्यास राजश्री खंडेराव बरगे, व आम्ही राजश्री खंडोजी माणकर याजवळ सामील जाहालों. तों राजश्री कृष्णाजी माहादेव यांचीं पत्रें आलीं कीं, आधीं स्वार होणें मग पत्र वाचणें. त्याजवरून मजल दरमजल मौजें केळवली येथें आलों. राजश्री कृष्णाजी माहादेव व महिपतराव दिंमत तोफखाना यांची भेटी जाली. खारापाटणास जावयाचा निश्चये करून दुसरें दिवशीं मार्गशीर्ष शुद्ध द्वितीयेस खारापाटणास आलों. मोर्चेबंदी हशम लोक व महिपतराव लक्ष्मण गाडदी सुधा केली. आम्ही मोर्चे-यासी जावें तरी गनिमाचा शह मातबर, मोर्चेयाची कुमक करून लष्कर जतन करावें ऐसा प्रसंग पडला. ठाणेंयात दोन तीनशें आरमारी माणूस व तुळाजी कदम आहेत. तोफा दारुगोळी सरंजाम उत्तमच आहे. मोर्चे लाविल्यावरी चवथे दिवशीं राजश्री रुद्राजी धुळप जमावसुद्धां फिरंगी व पनालाचे लोक व तेथील निवड करून दीड हजार माणूस व अरमार माहागिऱ्यां व गलबतें बावीस भरून खारापाटणच्या बंदरच्या नाक्यास प्रात:काळीं दोन घडी रात्रौ आले. तडीस उतरोन लस्करावरी चल दिल्हा. तों हशमीं लोकांच्या चौक्या व राजश्री कृष्णाजी माहादेव टेंकडीच्या माथ्यावर होते; त्यांच्यानें दम न धरवे. इतक्यांत आम्ही व राजश्री खंडेराव बरगे तयार होऊन कुमकेस पोहोंचलों. गनिमानें तों फारच शर्त केली. परंतु स्वामीच्या पुण्यप्रतापेंकरून लोकांनीं घोडीं घालून

उभयतांच्या करोलांनीं मार बराच दिल्हा. धुकट फार आलें होतें, तेथें रुद्राजी धुळप यास व दुलबाजी माने मातबर माणूस यांस व खासबारदाराचा नाईक मर्द माणूस यांस व फिरंगियाचा सरदार इतक्यांस गोळीच्या जखमा लागल्या. पांच सात फिरंगी ठार जाहाले. लोकहि जखमी फार जाहाले. आणिकहि सरदार फारच जायां जाहाले. सारांश फौजेची इभ्रत पाईच्यावरी भारी. याजमुळे मोर्चे जसे होते त्याप्रमाणें काईमच होते. राजश्री रुद्राजी धुळप याचा मोड जाहाला. सरोन गलबतात गेले. कांहीं खुसकीनें निघोन झाडींतून पळाले. ईश्वरइच्छा. साहेबाच्या चरणाच्या पुण्यप्रभावेंकरून असे जाले कीं, जेथें पुरुष दोन पुरुष पाणी होते तेथें वोहोटानें वाळू दिसो लागली. गलबतावर मिठी पडली. तेव्हां लोक पळाले. राजश्री रुद्राजी धुळप व त्याचा मेहुणा दुलबाजी मान्या व साटवलीच्या ठाणेदाराचा लेक तिघे हस्तगत जाहाले. वरकड लोक झाडीत पळोन गेले. दोन गलबते व सात माहागिऱ्या मागेच होती ती मागच्या मागेच पळोन गेली. बारा गलबते व लाहान वंघी[१] एक, एकून तेरा पाडाव जाली. लहान थोर चालीस पन्नास तोफा सांपडल्या. सारांष चरणाच्या पुण्यप्रतापेंकरून यश आले. पुढें सर्वांनीं एकत्र होऊन साहेबकाम करावे हे घडोन येत नाहीं. आम्ही काये करावें? घोडे एकाचे हाती, लगाम एका जवळ असा प्रसंग आहे. राजश्री महिपतराव व येसाजी विश्वासराव व विशालगडकरी व बावडेकर व सिवराम सावंत यैसे आपले शक्तीनरुप सेवा करीतच आहेत. गनिमास जरब फारच बसली. प्रस्तुत अवसान खता जाहाले आहे. फौज मातबर असलिया स्वामीच्या चरणाच्या प्रतापेंकरून अंगारकास तंबी पोहचोन ठिकाणें हस्तगत होतील. त्याजकडील लोकास पल सुटला आहे. विनाफोजा कुमकेस मातबर आलिया हशमी लोकांच्यानें कामकाज होत नाहीं. फौज येत नाही तेव्हां जो आब धन्यानी दिल्हा आहे ते आबरू आमची राहणार नाहीं. आम्हास रात्रंदिवस गनीम लष्करांत उत्पन्न होतो. नांव कोणाचे घ्यावें? धनी पुढें पारपत्य करणार समर्थ आहेत. परंतु आम्ही काये करावे? फौज मातबर आलियासिवाय साहेबकाम होत नाहीं. फौजेचे धास्तीनें लोक फिरूं पावणार नाहीं. पळोन जातील. फितुर होऊ पावणार नाहीं. समय असा आहे कीं धन्याची फत्ते व्हावी. हा दिवस उदईक येणार नाहीं. गोवेंकर सामील जाहाला आहे. तीन लक्ष रुपये राजश्री तुळाजी आंगरे यानीं दिल्हे. अंतस्तेकरून कितेकांची साह्यता आहे. परस्परे खावंदास कळेल. येथील अर्थ नाईकजी राजिवडे रुबरु होतां तो अवघा सेवेसी निवेदन करील. दाण्याची महर्गता फार. तीन सवातीन हरबरे, चार

१ एकप्रकारचें जलद चालणारें गलबत.

पायली जोरी बाजरी, तूप सव्वाशेर, मीठ दोन पाइली याप्रमाणें आहे. रोजमरा लोकास पुरत नाहीं. कोकणचे गवत; दाणा भरचंदी दिलीयाविना घोड्याचा आब राहात नाहीं. कांहीं अर्जबाब द्यावयासी धनी समर्थ आहेत. कितेक अर्थ पत्री लिहिता येत नाहीं. चरण दृष्टीस पडतील तेव्हां अनभवास आणून देऊं. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶*Javji Gaoli writes to the Peshwa from Kharepatan an account of an action fought by the writer against Rudraji Dhulap who with his brother-in-law Dulbaji Mane was taken prisoner. The writer goes on to say that Tulaji Angria has received succour from the Portuguese and requests reinforcements.*

No. 143] [*19-December 1755*

श्री

चिरंजीव विजईभव राजश्री बाबूरांव याप्रती शंकराजी हरि देसाई अनेक आसीर्वाद उपरी. येथील कुशल जाणोन ता। मार्गशीर वद्य प्रतिपदापर्येत समस्त सुखरूप आसो विशेष. तुम्ही पत्र खारापाटणचे मुकामीचे पाठविले ते पावले. लिहिलें वर्तमान कळों आलें. रुद्राजी धुळप वगैरे सरदार धरिले म्हणून लिहिले त्याजवरून परम समाधान जाहाले, तो ईश्वर जाणें. यानंतर राजश्री जावबानीही शर्त फार केली म्हणोन लिहिलें; तर ते तैसेच आहेत. तुम्ही सरदाराच्या आज्ञेंत निरंतर राहणें. आपणाकडून अंतर किमपि पडो न देणें. युधाप्रसंगाचा विचार आहे. त्यास्तव तुम्ही आपले बहुतविचारें राहत जाणें. वरकड घरची खर्चाची बेगमी आहे ती तुम्हांस ठाउकच आहे. तर कांहीं खर्चास पाठवून देणे. येथें कोणी कर्जपैसा सावकार देत नाही, आणि संसार आहे तो तुम्हास ठाऊकच आहे. राजश्री शेषभटहि पैसा देत नाहीं. (येथून पुढें सर्व मजकूर खासगी कर्जाचा आहे. पत्राचा पहिलाच बंद उपलब्ध आहे).

¶*A private letter expressing joy at the capture of Rudraji Dhulap and other sardars. Can the addressee be Baburao Keshav Thakur ?*

No. 144] [*December 1755*

श्री

राजश्री कृष्णराव पंडित आमात्य गोसावी यांसी

सकलगुणालंकरण अखंडितलक्ष्मीआलंकृत राजमान्य स्नेहांकित जावजी गौली दंडवत विनंती उपरी. येथील कुशल जाणून स्वकीयें कुशललेखन करीत

2853

असिलें पाहिजे, विशेष. आपण पत्र पाठविलें तें पावलें. लिहिले वर्तमान कळों आलें. ऐसेंच सदैव पत्रीं परामर्ष करीत असावें. यानंतर राजश्री रुद्राजी धुळप छापा घालावयाकरितां आरमारसुधा आलें होतें. त्यास श्रीमंताच्या चरणाच्या पुण्यप्रतापेंकरून हस्तगत जाहलें. त्याजकडील तमाम लोक पळोन हत्यारें टाकून गेले; कळलें पाहिजे. राजश्री आनंदराव बरगे रुद्राजी धुळप यास घेऊन तेथें आले आहेत; तरी ते सर्व वर्तमान सांगतील त्यावरून कळों येईल. तुम्हाकडील लोक येथें चाकरीस आहेत त्यांचे आम्हास जरूर अगत्यच आहे. पूर्वीपासून आपल्या घराची ममताच आहे. आम्ही पदरचे आहों. ज्याप्रमाणें चालत आलें त्यासप्रमाणें मायेस अंतराये न करावें. सूज्ञांप्रति विशेष काय लिहिणें? कृपालोभ असों दीजे हे विनंती. राजश्री रुद्राजी धुळप आपणांजवळ पाठविले आहेत. तरी आपणांकडील शेंपनास लोक देऊन बहुत विचारें बंदोबस्ती करावी आणि आनंदराव बरगे यांसी लौकर माघारें पाठवावें हें विनंती. तुम्हाकडील लोक घेऊन बच्याबा व बाळोबा [अपूर्ण]

¶*Javji Gaoli sends Krishnarao Pandit an account of the defeat and the capture of Rudraji Dhulap. The captive was taken to the addressee by Anandrao Barge.*

No. 145] [*1755?*

श्री

पत्र पाहिजेत

रा तुळाजी आंगरे यास पत्र की रायेगड माहाड प्रांत रखवालीस पेसजीपासून राजश्री स्वामीनी आमचे तालुका लविला आहे. हालीहि सदरहू प्रांताविसी आम्हास निक्षूणवादे आज्ञा केली आहे त्यावरून हे पत्र लिा आहे. तर सदरहू प्रांते रायेगड, माहाड, यशवंतगड वगैरे या प्रांते आपणाकडून उपसर्ग लागो न देणे. उपद्रव केलियास आम्हास पारपत्य करणे लागेल म्हणून १

सुभा प्रांत राजपूर मामले तले येथे रा माणकर व रा मजमदार यास पत्रे

१ नागसेट खातू वस्ती काा माहाड याची कर्जाची कुले तले, घोसाले, निजामपूर प्रांते गेली आहेत. त्याचे वसुलास नागसेट येईल. त्यास कुलास ताकीद करून याचा कर्जाचा वसूल देववणे म्हणून.

+वाजबी कर्ज देवणे

+ यापुढील मजकूर नानासाहेब पेशव्यांच्या हातचा.

+यां दिवसात उपसर्ग करणे सहसा योग्य नव्हे ऐसे लिहिणे.

१ सुभानजी सोडकर नोकर सरकार तो हुजरात याची कुणबीण पळोन तळ्याचे पेठेत गेली आहे. तिचा थाक लाविला आसे. तर येवसी पत्र द्यावे की ज्याची कुणबीण त्याचे स्वाधीन करणे म्हणोन पत्र.

+त्याची असली तर देणे.

१ तुडल व माहाडचे दाहा गाव सांल मजकुरी भरणार, त्याचा आडथला तुम्हास करावयास प्रयोजन काये? तर याउपर तुम्हास त्या मुलकासी कजिया करावयास प्रयोजन नसे म्हणौन पत्र.

+तालुका नसता नवीन गैर वाजबी कजिया न करणे.

३

¶*This is a list of items on which orders are given by the Peshwa. There is one item in them in which Tulaji Angria is ordered not to molest the territory round about Raigad, Mahad, consigned to the care of the Peshwa by the King.*

No. 146] [*15-11-1755*

श्री

राजश्री जावजी गोळी गोसावी यांसी

ॐ अखंडितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य स्नो अमृतराऊ कृष्ण प्रतिनिधि आशीर्वाद उपर येथील कुशल जाणून स्वकीये लेखन करणे विशेष. तुम्ही पत्र पाठविले तें प्रविष्ट जाहाले. राजश्री पंत प्रधान यांजकडून आपली फौजसहवर्तमान खाले कोकणात जावयाची रवानगी केली आहे. त्यास आंबेघाट नीट

+यापुढील मजकूर नानासाहेब पेशव्यांच्या हातचा.

करावयास पाहिजे याकरितां खोरी व कुदल्या व गावगनाचे बेगारी ताकीद करून देवावी म्हणोन लिहिले, येशास गतवर्सी राजश्री समशेरबाहादर फौजेसहवर्तमान आंब्याचे मार्गे खाले गेले ते समई बेलदाराकडून घाट नीट करविला तो चांगलाच आहे. त्याणी जातेसमई गावगना खोरी व कुदळी व बेगारी यांचे रोखे करून उपद्रव काडीमात्र केला नाही. येसे असतां तुम्हीच यंदा गावगना रोखापत्र करून उपद्रव करावा हे गोष्ट उत्तम नव्हे ? गतवर्सीपासून लस्करचे रहदारीमुळे गावगनाची बाकी काही राहिली नाही. नाचणेवरीयांची खेडी येकदा ढका लागतांच वोस व्हावयाची; तुमच्या प्रांतासारखी खेडी नव्हेत, यास्तव लिहिले असे; तरी लिहिला अर्थ चितात आणून गावगना कोणेविसी उपद्रव न देतां न खाले लस्कर जाई ते करणें. येविसी कितेक मुलुकामध्ये कोणे गोष्टेविसी उपद्रव न देणे म्हणोन त्यांची आज्ञा आहेच तेणेप्रमाणे ताकीद लस्करास करून काडीमात्र गावगना उपद्रव न लागे ते करणे छ १० सफर.

¶*Abaji Krishna Pratinidhi to Javji Gaoli, requiring him to desist from molesting the villages on his march into the Konkan. There is a reference in the letter to Samsher Bahadar's expedition into the Konkan by the Amba Pass. This is quite a new piece of historical information.*

No. 147] [*1755 ?*

श्री

राजश्री तुळाजी आंगरे यास कागद महमद सोफी पलवकर वस्ती वसई यांजकडून सरकारतर्फेस जिन्नस वसई व ठाणें यांसी लागतो तो व हुजूर खर्चास जिन्नस त्या प्रांतींचा पाहिजे तो त्याचे गुजारतीनें येतों, त्यास जें बंदरचा जिन्नस जो माफिक पडतो तेथील घेऊन येतात. सरकार तर्फेनें दस्तक देऊन रवानगी होत असते व मुंबईपैकी जिन्नस व कामकाज होणें तें याचें मार्फतीनें होतें. याजकरितां मुंबईसहि याची वस्ती आहे. त्यास सालमजकुरीं घोड्यांचे खरीदीस मसकतेस त्याचें गलबत

अबदु शेख वस्ति मुंबई याणी तुम्हांकडे जाऊन इंग्रेजाचें जाहाज व इंग्रज सोडऊन करार केला, त्यास आपण जामीन राहोन गलबतांस व इंग्रेजांस निरोप देविला. त्यास मार्गी येतां जाहाज वादळामुळें जोखीव जाहालें. त्याजवर इंग्रेज बेमानीस आले; जामिनकी त्याचे गळा पडली. यास ते वसईस व ठाणेंयासी राजश्री शंकराजी केशव व राजश्री रामाजी माहादेव यांजकडेस आले; त्यावरून सरकारतर्फेनें दाहा हजार रुपये त्यास दिले, निमित्य कीं हे पुरातन पदरचे

रवाना केलें; तेथें घोडींयांची खरीदी बनोन आली नाहीं. याजकरितां जिन्नस माफक पाहोन खरीदी करून शिबांड येत होती, त्यास मार्गी आपणांकडील अरमाराची गांठ पडली. त्यास तें गलबत धरून नेलें. हें वर्तमान त्याणीं सरकारांत लिहिलें, परंतु सरकारतर्फेचा जिन्नस म्हणऊन त्यास जाहीर केलें आहे. शिबांड सुटोन लौकरच येईल व आम्ही त्याजकडील कौलहि घेतला असे. तोहि गलबत रवाना केलें, त्यास कौल त्यांजकडील आहे व आमचे माणूस तेथून आलें त्याणें वर्तमान सांगितलें कीं शिबांड जिन्नस सुद्धां लौकरच येईल. त्यास आपणांकडून शिबांड जिन्नससुद्धां आला नाहीं, याजकरितां लिहिलें असें. तरी जिन्नससुद्धां शिबांड पाठविली पाहिजे. सावकार मजकूर वसई सरकारांत फत्ते झालियापासून सरकारचे खर्चाचा जिन्नस व आरमारचा जिन्नस याजकडून आणऊन सरकारांत सरंजाम होतो, त्यास हें पूर्वील स्नेही तुम्हाकडील, याजकरितां तुम्हांकडूनहि कौल घेतच असतात. सावकारीस सुरळीत आहेत. आपण जाणतच आहेत; व हे सरकारांत जिन्नस देतात हें आपणांस ठावकेंच असें. ऐसें असोन सरकारचा जिन्नस ठेवावा ऐसें नाहीं. तरी शिबांडसुद्धा जिन्नस पाठविला पाहिजे.

सावकार केळशीकर यांजवरी तंवाई पडली, सबब हे सरकारांत आले, याजकरितां सरकार तर्फेनें सरंजाम करणें लागला. तुम्ही त्यांस लिहिले होतें कीं जिन्नस सरकारांत पाहिजे तरी पाठऊन देणें. मुंबईस जिन्नस खरीदी करावा तरी तेथील जिन्नस तुम्हाकडे पाठवावयासी रजा नाहीं. याकरितां वसईस येऊन सरकारांत जिन्नस होता तो खरीदी करून खरीदी प्रमाणें घेऊन तुम्हांकडे रवाना केला. त्यास तुम्ही पाड कमी धरिला याजमुळें नुकसानी आली, आणि याचें आंगावर जामिनकी पडली. ऐसें असतां त्यास नुकसानी द्यावी ऐसें नाहीं; तरी पाडाप्रमाणें जिनसांचे रुपये मजुरा घेऊन आपलें तर्फेनें काय येहेसानी[1] ती करून हिशेब पाठविला पाहिजे. बाकी राहिली असेल त्याचीहि विल्हे होऊन येईल.

---

१ कृपा.

अबु सैद पलवकर यांजकडे तुमचे कराराप्रमाणें च्याळी(स) हजार रुपये येणें, त्यांपैकीं पूर्वी नख्त रुपये व जिन्नस ऐसा भरणा करून पाठविला. त्याची तोडमोड करून वीस हजारांची पोहोंच तुम्ही पाठविलीत. बाकी वीस हजार रुपये राहिले; त्यांपैकी सदर्हू शिबंदीचें कामाचा ऐवज मुलाचे सुटकेकरितां सरकारांत अर्ज करून त्या भरणेयासी दाहा हजाराचा देविला आहे; तो वजा करून व पेशजीचे तोब्याचा ऐवज मजुरा देऊं(न) बाकी रुपये राहातील ते राजश्री शंकराजी केशव यांसी लेहून पाठवणें, तुमची निशा करून देतील. हुजुरून राजश्री पाठविला आहे याचे हवालें मुलास करावा; सावकार पुरातन पदरचें आहेत, याचें गौर करावें, उचित आहे.

¶*Mahommad Sofi Palavkar, a merchant, is recommended to Tulaji Angria for the settlement of his complaints and claims. The claims have arisen on account of the seizure by Angria of his vessels coming from Maskat. The letter appears to be a draft from the Peshwa, addressed to Tulaji Angria.*

No. 148] [*26-1-1756*

श्री

राजश्री जावजी गौली
सुबेदार गोसावी यांसी

॥ अखंडितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य श्री तुलाजी आंगरे सरखेल रामराम. येथील कुशल जाणून स्वकीय कुशललेखन केले पाहिजे विशेष. आपण राजश्री बाबूराव व राजश्री चिमाजी आपा कडू याजबाा बोलीचाली निश्चय शपथपूर्वक सांगोन पाठविल्याप्रमाणें राजश्री पेशवे यांचे भेटीस निघोन जावयाचा सिधांत करून, आजी इंदुवारी प्रस्थान केले. घोडी व सर्व साहित्य तरी पलीकडे उतरिलें. अंग प्रस्थानें निघावें तो येक दोन दिवसांचा कांही गुंता पडला आहे; व आम्हास न्यावयाकरिता आपण पलीकडे दाडें अणसुरे येथें आलें पाहिजे; याकरितां हे पत्र लिहिले असे; तरी आपण गुरुवारी अणसुरेयास यावे. वरकड येथील काही संशय नाही. तुम्ही शपथपूर्वक बोली सांगोन पाठविल्याप्रमाणें दृढ अभिमान असों द्यावे. तुमची आमची भेटी ब्रहस्पतवारी दांडेयाचे मुकामी जाहलियाण सर्व संशय दूर होऊन, पुढे स्वार होऊन जाऊ. योजिला मनसबा सिधीस जाऊन, राजश्री पेशवे यांची आमची भेटी होऊन, सुरसता व्हावी, याचे

शिक्का

यश अभिमानपूर्वक संपादिले पाहिजे. रा। छ २३ माहे रबिलाखर, बहुत काये लिहिणे? लोभ असो दिल्हा पाहिजे; आपणास अणसुरेयास यावयाकरितां मागाहून राजश्री चिमाजी आपास आपणाकडे पाठवितों.

लेखन
सीमा.

¶*Tulaji Angria requests Javji Gaoli to mediate with the Peshwa on his behalf. He expects—continues the letter—to meet Javji Gaoli at Dande Anasure, on his journey to the Peshwa.*

No. 149] [*26-1-1756?*

श्री

तीर्थस्वरूप राजश्री बाबूराव[१]
वडिलाचे शेवेसी

आपत्ये जनार्दनाने[२] सां नमस्कार विनंती. येथील क्षेम ता। छ २३ राखर पावेतो यथास्थित असे विशेष. वडिलानी छ २२ राखरचे आशीर्वादपत्र पाठविले ते पावले. जनार्दन देव व मानाजी आंगरे याजकडील मजकुराची पत्रे पावली नाहीं म्हणोन लि।, त्यास आम्ही तों डाकेबराबर रवाना केली; ते वाटेस राऊतानी गमावली यांत आमचा उपाय काय? व आपलाहि उपाय नाहीं. हली हे पत्र लिहून पाठविले आहे, तर कानोजी आंगरे याचा व थोरले नानाचा तहनामा जाला आहे, तो दप्तरी उमगेल तर त्याचा शोध करून पाठऊन द्यावा; व त्या आलाकडे राव सन खमस सलासीनामध्ये कुलाबियास गेले होते, तेसमई मानाजी आंगरे याचा तह केला आहे; व त्याजकडील हिसेबहि केला आहे, तो गणेशपंत पेंडसे यास ठाऊक असेल, अथवा दप्तरी असेल, त्याचा शोध करऊन पाठऊन द्यावा. त्या उपर आपा सन आर्बा+ आर्बैनामध्ये कुलाबीयास गेले होते, ते समई मानाजी आंगरे याचा तह जाला आसिला तर त्याचाहि दप्तरीं शोध करून, अथवा गणेशपंत पेंडसे यास पुसोन, आसिला तर पाठऊन द्यावा; व मा।रनिलेकडे सालदरसाल मक्ता किती करार केला आहे, त्याचा वसूल सालेसाल काय आला आहे, तो हिसेब आजतागाईत निवडऊन, तवताला करून पाठवावा. मा।रनिलेकडील कोठीस जिनस आला असेल तर कोठीस शोध करून, निवडून

---

१ फडणीस. २ बाबा फडणीस.

+ लेखकाचा कांहींतरी हस्तदोष दिसतो, आर्बा शब्द फाजील पडला आहे.

लिहोन पाठवावा. याखेरीज मारनिलेकडील कामाकाजाच्या यादी तहनामे याचे पाठीमागे, व हिसेबाचे पाठीमागे असतील, त्याचाहि शोध करऊन, कुल पाठऊन द्याव्या; व सन इसने सलासीनामध्यें राव व आपा कुलाबीयास गेले होते, ते समई सेखोजी आंगरे याचा तहनामा जाला असिला तर त्याचाहि शोध करऊन पाठऊन द्यावा.' व ते समई हिसेब जाला असिला तर पाठऊन द्यावा. येणें-प्रमाणे लिहिणारास ताकीद करून, सत्वर पत्र पावतांच रवानगी करावी. बहुत. काये लिहिणे, कृपा केली पाहिजे हे विनंती.

¶*Janardanpant to Baburao Fadnis, enquiring about the past treaties between the Peshwa and the Angrias since the time of Balaji Vishvanath.*

No. 150] [*28-1-1756*

श्री

राजश्री जावजी गौळी सुबेदार
गोसांवी यासी

ॐ अखंडितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य श्नो तुळाजी आंगरे सरखेल रामराम. येथील कुशल जाणून स्वकीय कुशललेखन केले पाहिजे विशेष. तुम्ही पत्र पाठविलें प्रविष्ट जाले. केल्या कराराप्रो आपणास यावयाकरिता राजश्री चिमाजीआपा कडू यांस पाठविले आहेत; तरी तुम्ही निघोन आले पाहिजे. वरकड सविस्तर मारनिले सांगतां कळों येईल. रा छ २९ मोहे रबिलाखर. बहुत काये लिहिणें? लोभ असो दीजे. भृगुवारी साकरगोटीवरेयाचे मुकामी आलें पाहिजे.

शिक्का

सिक्का.

¶*Tulaji Angria requests Javji Gaoli to come to Sakargoti with Chimaji Appa Kadu, as previously agreed upon.*

No. 151] [*29-1-1756*

श्री

राजश्री जावजीबावा गौळी
गोसावी यांसी

ॐ अखंडितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य श्नो आनंदराव बर्गे रामराम विनंती उपरी. येथील वर्तमान ता छ २६ रबिलाखर पावेतो मुा येसवंतगड नजीक

2860

सुखरुप असो विशेष. राजश्री तुळाजी आंगरे शुक्रवारी भेटीस येणार आहेत; तरी चिमाजी कडू येथे आले, त्याणी सांगितले कीं, आपण आल्याखेरीज भेटी होत नाहीं; तरी तुम्ही व खंडेरावबाबा येैसे उभयेता निघोन सत्वर येणे. श्रीमंताची पत्रे लस्करांतून आली आहेत की, रुद्राजी धुलप यासी किले पुरंधर येथे नेऊन घालणे येैसी आज्ञा आली आहे. याजकरितां आपणास सूचनार्थ लिहिला आहे. तिकडे लस्करांतील वर्तमान तरी मानाजीबावा व आणिखी पतके पुढे मुरारजी घोरपडे याचे लस्करावरी जाऊन जूज देऊन काही तोफ व बुनगे व गुरे पांच सात हजार घेऊन आले. मनोलकरांचा मेवणा कुमकेस घो(र)पडे याकडे जात होता तोहि लुटिला येैसे वर्तमान कागदी आले. त्याणी करार सांगितले. आपण येथे आल्याखेरीज कारभार चालत नाही; तरी तुम्ही निघोन सत्वर येणे. विलंब न करणे हे विनंती.

¶*Anandrao Barge to Javji Gaoli, asking him to proceed with Khanderao Baba to be present at the impending visit of Tulaji Angria next Friday, and giving news of the defeat of Murarji Ghorpade's forces.*

No. 152] [*February 1756*

श्री

अपत्यें म्हालोजी गौळी साष्टांग दंडवत विज्ञापना. अंगऱ्याचा भेटीचा मजकूर तरी, खासा अणसुऱ्यावर येऊन बैसला आहे. त्यास शनवारीं दो प्रहरां येथें चिमाजी कडु आला होता त्यानी सांगितलें कीं, रविवारचा भेटीचा करार केला, त्याचा विचार काय आहे? त्यास राजश्री हरि दामोधर आलियावाचोन आम्ही भेट घेत नाहीं. अंगऱ्यांच्या मतं आम्हांस मोर्च्यांत भेटावयास न्यावें आणि आमचा अपमाण करावा ऐसा अर्थ नाहीं. तरी आम्हांस व राजश्री आनंदराऊ बरगे यांस भेटावयास तल्यावर बोलावितो. त्यास खंडोजी माणकरहि म्हणत आहे कीं तुम्ही जाणे म्हणजे साहेबचाकरी होईल; त्याजवरून तुम्हांस पत्र लिहिलें आहे. तुमची आज्ञा जाली तरी भेटीस जाऊं. राजश्री तुळाजी अंगरे फार खटे आहेत. मी गुरें च्यार पांचशें वळून नेलीं व अबलगड घेतला व रामगडास मोर्चे लाविले आहेत. भेटावयाचा मजकूर; तुम्ही गड किल्ले द्यावें ऐसें नाहीं. आम्ही व आनंदराऊ बरगे हे तेथें भेटीस गेलियावाचोन तो कांहीं येत नाहीं. तुमचा व राजश्री खंडोजीबावाचा व अंग्र्याचा विमानप्रमाणें जालें कीं आम्हीं तुम्हास न्यावयास येतों त्यास तुम्हास तो यावयास अनुकूल पडत नाहीं. तरी आम्ही जाऊन त्यास तुम्हांकडे राजापुरास भेटीस घेऊन येतों. तो कांहीं येशवंत-

गडच्या मुकामीं भेटत नाहीं. तुम्हाकडे यावें, तुमच्या हातें ऊर्जित करून घ्यावें. कळलें पाहिजे. आम्हांकडे करोले याचे व राऊत सासे पाचे येकूण दाहाजणे पाठऊन द्यावे. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶*Mhaloji Gaoli writes that he along with Anandrao Barge will go to Tulaji Angria and will try to bring him to Rajapur.*

No. 153] [*29-1-1756*

श्री

अपत्ये म्हालोजी गौली सां दंडवत विज्ञापना. येथील कुशल जाणून स्वकीये लेखनज्ञा केली पाहिजे विशेष. आंगरियाकडील मजकुर तरी बुधवारी दो प्रहरा चिमाजी कडू आला. त्याच्या आमच्या भेटी जाल्या. त्यानी करार केला की शुक्रवारी प्रहर दिवसास भेटीस येतो म्हणून बोलोन गेला आहे. आंगऱ्याकडीलहि पत्र आली आहेत, ते तुम्हाकडे पाठविले आहेत, त्याजवरून सर्व वर्तमान विदित होईल. रा खंडोजी मानकर हे तुम्हास पत्र लिहितेत की, तुम्ही येथे येणे. त्यास आम्ही तो मजकूर राहविला आहे. त्यास तुमचा यावयाचा मनसुभा जाला तरी आम्ही लिहून पाठऊ तेव्हां यावे. फार मजकुर ल्याहावा तरी तुम्हास कंटाळा येतो; आणि पत्राचे उतरहि येत नाहीं याजवरून अपूर्व दिसोन येते. रा तुलाजी आंगरा खासा येथे येसवंतगडच्या मुकामास येणार व तट व उंट व कारखाना राजापुरास ते वाटेण येणार. तुम्हास कलावे म्हणून लिहिले आहे. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना. सेवेसी रावो धोंडदेव रामराम.

¶*Mhaloji Gaoli writes to Javji Gaoli about the preparations in connection with the intended visit of Tulaji Angria to the Peshwa.*

No. 154] [*6-2-1756*

पो छ ६ जोवल

श्री

राजश्री जावजी गौली सुभेदार
गोसावी यांसी

ॐ अखंडितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य श्री तुलाजी आंगरे सरखेल रामराम उपरी. येथील कुशल जाणून स्वकीय कुशललेखन केलें पाहिजे विशेष.

आलीकडे तुम्हाकडील साकल्यार्थ कलत नाहीं, यैसे न करितां सविस्तर लिहावें. यानंतर भेटीच्या प्रसंगाची बोली राजश्री बाबूराव साटम व चिमणाजी कडू देशमुख याही तुम्ही केली, त्याप्रमाणें येथून प्रमाण जाहले; परंतु तुम्हाचकडून विलंबावर गोष्ट पडली. यास्तव जंजिरा आमचें येणें जाहलें. स्वारीचा सर्व इलाखा पलीकडे आणसुरेंयास ठेऊन सडी स्वारीनिसी जंजिरा येणें जाहलें. वरकड जाहाले करारास विपर्यास तुम्ही चितांत आणाल, यास्तव सूचनार्थ हे पत्र लेहून उमाजी ठाकूर व नाईकजी सिर्के पाठविले आहेत. आज्ञेप्रमाणें मुखता सांगतील, तो अर्थ करार जाणून उतर पाठवावे. तदनुसार कर्तव्यता पूर्वसंकेताप्रमाणे होईल. निशा असों देणे. जाणिजे. रा छ ५ जोवल. बहुत काय लिहिणें?

शिक्का

शिक्का

¶*Tulaji Angria in a letter to Javji Gaoli expresses his willingness to visit the Peshwa to establish friendly relations with him.*

No. 155] [*8-2-1756*

श्री

राजश्री जावजी गौली

सुभेदार गोसावी यांसी

ॐ अखंडितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य श्नो तुलाजी आंगरे सरखेल रामराम. येथील कुशल जाणोन स्वकीये लेखन करीत गेले पाहिजे विशेष. आम्ही अणसुरेयाहून जंजिरा आलो म्हणून तुम्हास येक प्रकार दिसोन पत्री लिा तो कलो आले. तुम्हापासी करारमदार होऊन भेटीचा विचार केला आहे, त्यास दुसरा विचार किमपि नाही. निशा असो द्यावा. च्यार दिवस जंजिरा स्वारी जाहली, याजकरिता मुहुर्त पाहिला आहे. लौकरीच स्वार होतो. इतकियांत राजश्री

रामाजीपंतहि तुम्हापासी येतील. सर्व येकत्र जाहालियाने तुम्ही अगत्यवाद धरिलियाचे सार्थक आहे. याविसी सविस्तर सांगोन, राजश्री चिमणाजी कडू देशमुख पाा आहेत. सांगता कलो येईल. तुम्ही लोकी चितावर घेतले आहे. तेथे दुसरा विकल्प आमचा येक जरा नाही. सर्व भरवसा तुमचा मानिला आहे. राा छ ७ माहे जोवल. बहुत काये लिहिणे? लोभ असो दीजे.

शिक्का

शिक्का

¶*Tulaji Angria writes to Javji Gaoli that in a meeting with the Peshwa he and Ramaji Mahadeo should conjointly try to bring about an amicable settlement between the Angrias and the Peshwa.*

No. 156] [*14-2-1756*

श्री

राजश्री जावजी गौली गोसावी यांसी

अखंडितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य स्नो बालाजी बाजीराऊ प्रधान असीर्वाद. सुहूर सन सीत खमसैन मया व अलफ. मुंबईकर इंग्रज यावयाचा गुंता होता त्यास सर्व सरंजाम आरमार सामानसुधा येऊन पोहोचला. राजश्री रामाजी माहादेवहि आले. तुम्ही आहाच. अत:पर गुंता राहिला नाही. तरी तुम्ही सर्व सरदार येकचित होऊन मातबर येलगार करून मुख्य स्थल हस्तगत करणें. आंगारकाचे भेटीचा मजकूर कोण्ही बोलावयास येईल तरी सहसा न आइकणे. येविसी राजश्री रामाजी माहादेव यास सविस्तर आर्थ लिहिला आहे. आंगारकाचे भेटीचे प्रयोजन नाही. निकडीने येलगार करून कार्यसिध्धि +करणे. असा समय पुढे कधी येणार नाही हे पुर्ते चितात आणून सर्व येकविचारें होऊन कार्य करणे. जाणिजे छ १२ जमादिलोवल. बहुतं काय लिहिणे?

¶*Balaji Bajirao instructs Javji Gaoli to break negotiations with Tulaji Angria and advance against Vijaydurg as the fleet of their ally, the English, has arrived.*

+ बाळाजी बाजीरावचा शिक्का.

No. 157] [14-2-1756

श्री

श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान
स्वामीचे सेवेसी

विनंती सेवक श्रीधर आबाजी विज्ञापना. तागायेत माघ शुध त्रयोदशी जाणून, स्वामीच्या कृपावलोकने सेवकाचें वर्तमान येथास्थित असे विशेष. पेशजी सेवेसी येक दोन पत्रे व जासूदजोडी पाठविली, त्याचा जाबसाल आला नाही. प्रस्तुत जिवाजी विस्राम यांणी आम्हास कितेक आर्थ सांगोन, सेवेसी येत होतों. त्यास वाट चालत नाहीं. मार्गाचें सुरलीत जाहालेनंतर सेवेसी येतों. कोंकणातील वर्तमान तरी सांवताचा जमाव खंडोजी माणकर यांकडील व कृष्णाजी माहादेव यांणी येकत्र होऊन रामगड हस्तगत केला. सिदगडास येऊन बसले, तोहि हस्तगत जाहालाच असेल. तेथून देवदुर्गास जाणार. रामाजी माहादेव याणी अंजणवेली गोवलकोट घेतला. तेथून विजेदुर्गावर येणार. फिरंग्याकडील मजकूर अंगारकाचा त्याचा बिगाड होऊन, माघारे आला ते वर्तमान सेवेसी लिहिलें होते; व त्याकडील पत्रें आली तीं सेवेसी पाठविलींच होती. त्यावरून सर्व मजकूर विदित जाहालाच असेल. उसद-करांकडे साहित्यास जनार्दन गणेश वाडीस आले होते, ते जमाव घेऊन गेले. तिकडून शह बसोन, फिरंगी सांगितले यैकले. प्रस्तुत मुरारजी घोरपडे याचा शेह भारी, तनमुले सर्व दुआसदी आहेत. त्याचें पारपत्य जाहालेनंतर सर्व लगामी लागतील. कोकणातील फौज आणावयाची आसली तरी स्वामीचीं पत्रें आलीं म्हणजे सेवेसी येईल. स्वामी म्हणतील कीं, फौज आलेनंतर आंगरे सेर होईल, तरी सर्व प्रकारें जेरदेस्त जाहाला आहे. मुरारजीचे पारपत्य जाहाले-नंतर मागती फौज यावयास उसीर' आहे यैसा आर्थ नाहीं. यांत स्वामीच्या चितास येईल ते खरे; आंगऱ्याचा मजकूर तरी भेटीस यावें यैसें आहे. सांवताचा जमाव व फौज कामकाजावर गेली होती. जिवाजी विस्राम जमावसुधां निघोन गेले. खर्चाचे साहित्य नाहीं त्यामुलें जमाव फुटेल; तरी खर्चावेचाची बेगमी करून पाठविली म्हणजे कामकाज होऊन येईल. सिवराम सावंत याचा मजकूर सेवेसी लिहित होता तो विदितच जाहालाच असेल. सिवराम सावंत यास बहुत प्रकारें सांगोन, निखालसपणें वर्तणूक करावी, याप्रमाणे करार करून, जिवबान व खेम सावंत व सर्वांनी येकश्चित राहावें. याप्रमाणें करार करून, आठ च्यार रोज निखालसपणें वर्तणूक केली. त्यावर मागती वाड्यांतील लोक फोडू, वाडा बदलावा, ते वर्तमान आम्हास व जिवबास

कलल्रेवर चौकशी केली. सिवराम सावंत कबूल जाहाले, ज्याणी लबाडी केली त्याचें पारपत्य करावयाचें ते केले. सिवराम सांवतास से पनास लोक बराबर देऊन घांटावर निघोन आले. वरकड वर्तमान राजश्री गणेशपंती व जिवाजी विस्राम यांणी लिहिले आहे त्यावरून विदित होईल. आंगऱ्याचें पारपत्य जाहालेनंतर, स्वामीचे चित्ती फिरंग्याचें पारपत्य करावयाचा मजकूर असला तर, सोंदेकराकडे मर्दनगड आहे, तो बोली चालीत मागोन घ्यावा, म्हणजे परस्परें लोकाचें पोट भरोन, फिरंग्याची स्थले हस्तगत होतील. मार्ग सुधामत जाहाले-नंतर सेवेसी येतों, विशेष काय लिहिणे? सेवेसी श्रुत होय, हे विज्ञापना.

¶*Shridhar Abaji communicates to the Peshwa news about the Konkan, the Karnatak and Savantvadi. He says, "Khandoji Manker and Krishnaji Mahadeo have been able to capture several forts. It is necessary to put down Murarrao Ghorpade."*

No. 158] *[15-2-1756*

श्री

विनंती. उपरी, आपण लष्करांतून चिठी पाठविली ते पावली. वर्तमान काये आहे म्हणून ल्याहावे तरी जो मनसबा करणे तो हुजूर तहनामा करारमदार उभयतांनीं केले त्याप्रमाणें इंग्रेजानें मेहेनत सामान सरंजामसुद्धा जागा हस्तगत केली. आतां कांहीं इमानास बेइमान होईल तरी इंग्रेज लोक सत्यवादी आहेत. साहुकार त्याचे घरी ठेवी ठेवितात. मग हे तो तहनामा होऊन जागे घेतले. याचा निकाल होईल, जाहाला आहे. आतां सारियानी मिळोन एक विचार करून मातबर तुम्ही ज्या मसलतीस आला तों दोन कोसावरी राहून वर्तमान पुसावे यासी काये सांगावें? असो. खावंदाचे प्रतापे सर्व अनकूल होईल. नाहीं तरी समजोन इंग्रेजाची गांठ खावंदानीं घालून दिली. तेव्हां जागियाची वाट ते आमची. दुसरा विचार नाहीं. यामध्यें आपण खावंदाचे जागा अहा. जी तुम्हास तजवीज सुचेल ती ल्याहावी. आम्हास कबूल आहे. रवाना छ १४ जमादिलौवल प्रातःकाल प्रथम प्रहर. हे विनंती.

¶*The writer reports the capture of Vijaydurg by the English after great effort and expresses a hope that the English will keep their word.*

No. 159] [19-2-1756

पो २९ जमादिलौवल

श्री

श्रियाविराजित राजमान्य राजश्री

बाबा स्वामीचे शेवेशी

पोष्य रामाजी महादेव मुक्काम विजयदुर्ग साष्टांग नमस्कार विनंती येथील कुशल छ १८ जमादिलौवलपर्यंत जाणोन स्वकीय लेखन करीत असावे विशेष. स्वामीनी छ १३ मिनहूचे पत्र पाठविले ते काल छ १७ मिनहूस दोन प्रहरा पावले. अंगारकाजवल तह न करावा म्हणोन लिहिले; त्यास ज्या वेलेस जे वर्तमान जसे जाले त्याप्रमाणें लिहित गेलो. विजयदुर्गावरी सरकारचे निशाण छ १४ जमादिलावली चढले ते लिहिलेच आहे. साद्यंत जाले त्यात निवदेन जालेच असेल. हल्लीं साकल्य श्रीमंताचे पत्री लिहिले आहे त्याजवरून अवगत होईल. विजयी जयेगड फत्ते जाला. राहता रत्नागिरी रिसालगड राहिला. फत्ते जाल्याचे वर्तमान आज सकाल यावे ऐसेच आहे. सारांश हुजूरची आज्ञा आम्ही जाब व मनसबा लिहिला असतां माणकर वगैरा यानीं निकड करून अंगारकास भेटोन हुजूर न्यावें मग खावंदा मागतील तो देतील यैशा कितेक प्रकारे भाश केले हे कोठपरयेंत ल्याहावे ? वरकड आपसात आपण न भांडावे म्हणोन लिहिले तरी हा मजकुरी आजपर्यंत जाहला नाहीं आणि पुढेंहि होणे नाहीं. असो सर्व मनसब्याच्या बखेडा करून अंगारक राखावा हें मानस सर्वांचे होते. त्यासी श्रीमंताचे प्रतापे मसलत आज्ञाप्रमाणें सेवटास गेली आहे. अंगारक माणकराचे स्वाधीन केला. आताहि नानाप्रकारे खेल होतात हे पत्री काये ल्याहावें ? असो इतकाहि परिनाम खावंदाचे प्रतापे लागेल. पुढें होईल ते वर्तमान तें लेहून पाठवू. बहुत काय लिहिणे ? लोभ वृद्धि कीजे हे विनंती.

¶*Ramaji Mahadeo reports the capture of Vijaydurg and the measures he has taken to capture Tulaji Angria, whom many tried to save.*

No. 160] [20-2-1756

पौ छ २८ जमादिलावल

सीत खमसेंन मया व अलफ

श्री

श्रियांविराजित राजमान्य राजश्री बाबा

स्वामीचे शेवेशी

पोष्य रामाजी महादेव मुक्काम विजयदुर्ग साष्टांग नमस्कार विनंती. येथील कुशल माघ वद्य ५ पंचमी भृगुवार अस्तमान चार घटका रात्रपर्यंत जाणोन

स्वकीय लेखन करवीत असावे. विशेष. जंजिरे रत्नागिरी छ १७ जमादिलौवली बुधवारी चार घटिका रात्र होता फत्ते जाहाली. पहाडी जागा श्रीकृपेनें धण्याचे पुण्यप्रभावेकरून आला. जिवाजी येशवंतराव याचे, गुजरतीचे राजकारण होते. इकडे येतेसमई राजश्री भवानजी कदमराव हजार माणूस व राजश्री कान्होजी सिर्के, म्हालोजी मुठे ठेऊन आलो. जयेगड फत्ते जाल्यावरी जयेगडचा भालदार रत्नागिरीस पाठवून जिवाजी रायाचे संदर्भाने भवानजी कदमराव याच्या विद्यमाने कार्यसिद्धि जाहाली. बोलीचे साद्यंत वृत्त मागाहून लेहून पाठवितो. धण्याचे प्रतापे मसलत सर जाली. राहता रसालगड राहिला. पायेबंद लावून ठेविलाच आहे. किती दिवस दम धरील कलतच आहे. सारांष स्थले हस्तगत होऊन अंगारक कावेसी (?) खाले आला. धण्याचे मनोदयानरूप कार्यसिद्धि जाहाली. विजयदुर्गांत इंग्रजाचे लोक आहेत. बाहेर सारा बंदोबस्त आपला आहे. मुंबईहून जनरालाचे पत्र तहनाम्याप्रमाणें आठ चहूं दिवसांत येईल. राजश्री गंगाधरपंत पत्र उगऊन घेऊन पाठवितील. इंग्रेज इमानास अंतर करणार नाहीं. साद्यंत आज प्रात:काली लिहिले आहे त्याजवरून अवगत जालेच असेल. बहुत काय लिहिणे. कृपा लोभ निरंतर असो द्यावी हे विनंती.

¶*Ramaji Mahadev reports the capture of the fort of Ratnagiri to the Peshwa.*

No. 161] [*24-4-1756?*

श्री

राजश्री जानराव पाटणकर
गोसावी यासी

॥ अखंडितलक्ष्मीआलंकृत राजमान्ये श्नो कासी त्रिंबक रामराम विनंती उपरी. येथील वर्तमान ता॥ छ २३ रजब मु॥ नजीक विजदुर्ग येथे सुखरूप असो विशेष. इकडील वर्तमान तरी राजश्री रामाजी माहादेव सुभेदार यानी सला केला, अंगरेयानी दाभोल सुभा श्रीमंतास दिल्हा. राजापूरची गडी व खारेपाटणची त्यास द्यावी. रतनागिरी त्याजकड याप्रा॥ तह जाहला. आपणास कलावे याजकरिता लिहिले असे. इकडील फौजहि दाहा पंधरा दिवसी येणार. मीहि येऊन सेवेसी सत्वर येऊन पोहोचतो. आमचे घरची समाचार घेत जाणे. बहुत काये लिहिणे? कृपा लोभ आसो दीजे हे विनती.

¶*Kasi Trimbak informs Janrao Patanker of the terms of negotiations between the Angria and the Peshwa.*

No. 162] [*26-2-1756*

पो छ २९ जमादिलौवल गुरुवार

श्री

पुरवणी राजश्री बाबा स्वामीचे सेवेसी

विनंती उपरी. इंग्रजाबराबर नेहटोन जाबसाल करावा तरी त्याची जबरदस्ती. आणि भारी. पुढें कितेक मनसबे श्रीमंतास त्याचे विद्यमान होणे; त्यास लौकिक केल्याने जागा त्यानी निशान आरमाराच्या जोऱ्याने चढविले. आणि कजिया केल्यानें लौकिक होऊन सार्थक नाहीं. तेव्हां मनोगतीने सरकारचें निशाण चढऊन बाहेरील सारा बंदोबस्त आम्ही केला आहे. किल्यांत मात्र त्यानी आपले लोक ठेविले आहेत. त्यासी वस्तभाव नव्हत न्यावयाचे उदेश करून हा मनसबा केला आहे. इंग्रजास मुंबईस लिहिलें आहे. त्याचे प्रतिउत्तर येईतों मार्गप्रतीक्षा दुतर्फा करीत असों. मुख्य गोष्ट स्थळ हस्तगत होये तोपर्यंत आम्ही आपणाकडून येकंदर विनाभाव दाखवीत नाहीं. वरकड तह जाल्याप्रमाणें मुंबईस इंग्रजांजवल बोली आहे त्याप्रमाणें जाब येईल. अंगारकाचे कारकून सांपडले. कांही लढा नाहीं. त्यामध्यें पातशाही मनवर आरबुज जात. ज्याजवल बोलीतो तेथें वरकड वस्तभाव जाईल. त्याची निरमुस्त प्रमान घेऊन चिंता नाहीं. मुख्य श्रीमंताची वस्तभाव किला इग्रजास ठेवत नाहीं आसो. याचा मजकूर मागाहून होईल तैसा लेहून पाठऊं. सर्वांच्या मनोदयानरूप न जाहालें यामुलें मनस्वी वर्तणूक होती हा मजकूर कोणाच्या ल्यहावा? आसो. बहुत काय लिहिणें? लोभवृधी कीजे हे विनंती.

¶The writer Ramaji Mahadeo says that he is managing very skilfully the affairs with the English so as to secure the fort from them and is not pushing matters to a rupture as he knows that a good many things are to be accomplished through their help.

No. 163] [*26-3-1756*

पौ ७ रजब

श्री

राजश्री जावजी बावा सुभेदार
दाजी गोसावी यास

अखंडितलक्ष्मीआलंकृत राजमान्य श्नो खंडेराव बरगे व भगवंतराव बरगे व मनाजी बरगे रामराम विनंती उपरी. येथील क्षेम तागायत छ २४ माहे जमादिलाखर जाणोन आपलें स्वकुशल लिहित जावें विशेष. तुम्ही गेल्या-

तागायत आपल्याकडील पत्रें येऊन वर्तमान कलत नाहीं. तरी आपण पुण्यास गेल्याउपरी तेथ सविस्तर वर्तमान दरबारचें व आपल्याकडील व राजश्री तुळाजी आंगरे यांची बेबुंजी (बेबुदी) कैसी राजश्री बाबा फडनीस यानी केली ते साध्यांत मजकूर लेहून पाठवावा. आपण जमावासुधा पुण्यांत आहेत कीं कायें लेहून पाठवावें. येथील मजकूर तरी श्रीमंताकडून जासूद व सांडणीस्वार येतात. सर्वत्रांस पत्रें श्रीमंताचीं आलीं कीं किला विजयदुर्ग हस्तगत करणें, घेतले येस गमाविले, आम्हांस संकलित मार्ग लिहिला. राजश्री रामाजीपंतास बहुत प्रकारें लिहिलें आहे कीं इंग्रज पैका देऊन चाकर करून कुमकास आणिले. त्यानी लबाडी केली. किला देत नाहीं. तरी आपण त्यासी करारमदार केला आसेल तेणेप्रमाणें विलंब लाऊं न देणें. त्यासी पत्रें लिहिलीं आहेत त्यासी देऊन किला हस्तगत करणें आणि किल्याचा बंदोबस्त करणें. त्यासी श्रीमंताचीं पत्रें घेऊन राजश्री रामाजीपंत ममईस गेले आहेत. तेथें काये मजकूर करून येतील पाहावा. आबा पंधरा दिवसांत येणार. श्रीमंतास येथील साध्यांत वर्तमान राजश्री तात्यांनी व राजश्री हरिपंतदादानी लेहून पाठविला. तुम्हांस आंगऱ्याबाा पुण्यास रवाना केलें. येथील सविस्तर वर्तमान लिहिलें आहे. आठा रोजांत श्रीमंताकडील सांडणीस्वार पत्रें घेऊन येतील. मुख्ये खावंदानी लिहिलें आहे कीं आपल्या-आपल्यात कलमें करून जाल्या कार्यास आपाये केला. जे जालें तें उत्तम, परंतु याजउपरि किला हस्तगत करणें आम्ही उभयेतांतून येकजण येतों तोपावेतों तेथेंच असावें. राजश्री मुरारजी घोरपडे वगैरे इत्यादिक याचेंहि पारपत्य थोडक्या दिवसांत होईल. लवकरच येतों. मेटे इंगरजांच्या हातास जाऊं न देणें. मेट रोखोन असावें. बहुत येत्न जाला तरी करणें. किला घेणे. इंगरज लबाडींत सिरले तरी पारपत्य करून किला घेणें. फिरंगी आणावे. किला घ्यावा हे सरम आहे. बहुत काय लिहिणे हे विनंती.

¶*The Barges—Khanderao, Bhagvantrao and Manaji—to Javji Gauli, conveying to him the purport of the Peshwa's letters on the urgency of wresting the fort of Vijayadrug from the English.*

No. 164] [*February 1756*

जाल्यापासोन वर्तमान लिहिणे म्हणोन लिहिले; यैसियासी जे वेळेस जैसे जाले त्याप्रमाणे स्वामीस लिहित गेलों. अबवलगडास आल्यावरी राजश्री खंडोजी मानकर व राजश्री नारो त्रिंबक यांची भेट जाली. यासहि सांगितलें कीं, राजश्री तुळाजी आंगरे भेटीस येतांत. धण्याजवळ जाऊन; विजयेगड रत्नागिरी व

रसालगड सारी दौलत मागितली तरी देणार. त्यांजकडे राजश्री गंगाजीराऊ खानविलकर पाठविले असत. मेटाकडून फिरावयासी फौज रवाना जाली. तुम्ही समयासच आला. सरखेल येणार, त्याचा ठराव करा म्हणोन सांगितलें; तेव्हा उत्तर केले कीं, इंग्रेजास लाखों रुपये खर्च जाले; तो उद्या येईल. फौज मेटाकडून आंत सिरावयासी गेली. सरखेल धण्याजवळ जाऊन आज्ञा करितील त्याप्रमाणे आइकणार; तेव्हां हे गोष्ट कसी? आता चहूकडून नेटबाजी जाली आहे येसे असतां, तुम्ही म्हणता तरी गंगाजीराऊ आल्यावरी काये तो सांगोन करणे; तरी पोख्ता विचार धण्याचे मर्जीस येई येसा करावा लागेल. धण्याची आज्ञा निक्षूण येसे सांगितलें. इतकेयात गंगाजीराऊ सरखेलाचा निरोप घेऊन आले कीं, भेटीस येऊ म्हणता, श्रीमंताची भेटीस घेऊन जावें; ते सांगितले ते आइको येसे सांगितले. यावर उतर केले कीं, रसालगड जयेगड विजये रत्नागिरी देवगड विजयेदुर्ग येणे. चहूकडून नेटबाजी जालियावरून सरखेल भेटीस आले. भेट जालेयावर हे स्थले येणे कठीण पडेल. सरखेलाचा मनोभाव श्रीमंताचे ठायी तरी साक्षीस आले पाहिजे. विजयदुर्गांत हजार माणूस मातबर सरदार घ्यावे म्हणजे इंग्रेजाजवल बोलू, येसे उभयेतास सांगितल्यावरून, राजश्री बाजी गंगाधर व गंगाजीराऊ खानविलकर सरखेलीकडे पाठवावें येसा ठराव जाहला, तो इंग्रेजहि बंदरात येऊन दाखल जाला; तेव्हा सरखेलीस साफ सांगोन पाठविले कीं, जुझणे असेल तरी किल्यांत जाणे; नाहीतरी हजार माणूस श्रीमंताचे निशाण किल्यात घेणे. निश्चयेरुप सांगोन पाठवाल त्याप्रमाणे होईल म्हणोन सांगोन पाठऊन. आम्ही मनवरावरी इंग्रेजाचे भेटीस गेलो. आंगरे तह करावयाबदल भेटीस येतांत म्हणोन सांगितले. त्याण्ही उतर केले कीं तह करावयाचा जनरालाचा हुकूम नाही. तथाप तुम्ही म्हणत असाल, आणि तो येत असेल तरी माझे तरांडेयावरी यावें. त्याचे कोण बोलावयासी आले असतील, तरी मजकडे पाठवा. त्याचे जबानी आईको म्हणजे निशा होईल म्हणोन बोलिला. आम्ही तरांडेयावरून आलों; तो बाजीपंत गंगाजीराऊ आले. त्याजबराबर त्यासहि आपले सोईरे चिमाजी कडू वगैरे च्यार भले माणूस पाठविले. भेटीस येतांत; मग काये ते आईकों म्हणतात म्हणोन मोघमच सरखेलाचा निरोप घेऊन आले. तेव्हां मनाचा निशा न होये. धण्याची आज्ञा निक्षूण. इतक्यात आपलेहि पत्र आलें. सरखेलीकडून भले माणूस आले ते राजश्री मोराजी सिंदे व बाजीपंतासमागमे मनवरांवरी इंग्रेजाकडे पाठविले. त्याणी वर्तमान सांगितले, तेव्हां इंग्रेजानी साफ पेशव्यांचे हजार माणूस घ्यावयाचे कबूल करून, सरखेलीस तह करावयासी येणे असेल तरी पांचां सां घटकांत रामाजीपंतास घेऊन यावें. ना अले तरी हाकारणी करून, विजयदुर्गाचे बंदरांत जाईन. गेलों तरी किल्यावरून तोफ न जाली तरी

आपण मारगिरी करणार नाही. किल्याच्या तोफा जाल्यावरी आपण लडाईस चुकणार नाही. यैसे पष्टची सांगितले. ते आम्हाजवल येऊन सांगो लागले. तेव्हा अत:पर त्वरा करा मग आम्हास बोल नाही यैसे कडू वगैरे सरखेली-कडील आले होते त्यांजवल सांगितले. त्यास सरखेलच्या मनोदयाचा अर्थ कोण्ही येक ठरावास न ये. इंग्रेज केल्या मुदतीस वाट पाहों लागला. तीन च्यार घटका अधिकच वाट पाहोन, मग हंकारणी करून, विजयेदुर्गाचे बंदरांत आला. येतांच किल्यातून तोफ होऊ लागल्या, तेव्हां इंग्रेज मारो लागला. आम्ही सरकारी अरमार घेऊन, माड बंदरास उतरून, सड्यावरून किल्याजवल आलों. अगोधर हरिपंत फौज मेटाकडून सड्यावरी आले होतें. इंग्रेजानी मारगिरीचा अतिशये केला, ते समयीं आंगरेयाकडील कडूस किल्यांत पाठविला कीं, दोन च्यारसे माणूस सरकारचे निशाण घ्या, मुले माणसे काढा, इंग्रेज अतिशयावर आला आहे, उद्यां जड पडेल, यैसे कितेक सांगोन पाठविले; परंतु किलेकरी न यैकत. आम्हाजवल भरणा पाहातां, आमचे लोक किल्याजवल विहिरीजवल व शाहारकोटात पुढे तोंडावर ठेवणे, तेथें ठवावे लागले. मागे जयेगड रत्नागिरीचे राजकारणास दोन हजार ठेविले. माणकर कृष्णाजी माहादेव आले असतील म्हणोन भरवसा होता ते कोण्ही न आले. आबत्ल्यास हजिरी द्या म्हणत होतों, त्याण्ही लोक पुढें गेले म्हणोन सांगितले. पाहातां समयास नाहीं. केवलच थोडें राहिलों. तेव्हा हरिपंत कवडे, बरगे, जावजी गौली, याजकडे माहादाजी कृष्ण चांदोडकर वगैरे पाठविले. तुम्ही पायी उतारा होऊन दोन हजार पावेतो, या रात्रीचे समयीं आपली जबरदस्ती असावी यैसे सांगोन पाठविले. ते माघारा आले. फिरोन माणसे पाठविली तर न येत. इतकेयांत प्रहर रात्र जाली. तों इंग्रेजाची गाडदी हजार बारसे माणूस आम्हाजवल आले. आम्ही से दोनसे नारो त्रिंबक होते ते पाणी प्यावयासी म्हणोन गेले. सूर्योदय होये तों मारगिरी होतच होती. गरनाळ्याचे मारानी किल्याजवल बंदरात अंगऱ्याचे अरमार होतें, त्याजवरी गरनाला येऊन जलाले. किल्यांत जागा जागा अग्न लागली, ते समयी अग्नीचे प्रयोगाचे वर्तमान स्वामीस लेहून पाठविलें. आमचे लोक विहिरीवर दरवाज्याचे तोंडास होते; परंतु दरवाजा तेथून फारच लांब. दुसरे दिवसी प्रात:काली किल्यांत कडूस पाठऊन बहुताप्रकारे सांगोन पाठविले. त्याण्ही पंचवीस माणूस इंग्रेजाचे पंनास सरकारचे व निशाण घ्यावे यैसा करार करून आला. येताच प्रत लोक पाठविले, तों किल्यातून गोल्या मारून इंग्रेजाचे दोन जायां केले. मारतात यैसे होताच दरवाज्याजवळून माघारे आले. हे वर्तमान इंग्रेजास कलतांच अतिशयास पेटून, गरनाला तोफा फटकड्या मोरचेबंदीचें सामान लोक तरांड्यावरून उतरून आले. चहूकडून तेच आले,

तरी विचारें करून इंग्रेजास सांगोन पाठऊन, तिसरा प्रहरपावेतों मारगिरी राहाविली; आणि किल्यांत कडू वगैरा पाठऊन सरकारचे निशाण लोक घ्या, नाहीतरी नाश होईल म्हणोन दोन वेल सांगोन पाठविलें; परंतु किल्यातील लोक ना आईकत. मिठगावण्याहून तुलाजी आंगरे यानी आम्हाजवल येऊन पावावें, तेहि न आले. मग इंग्रेजाने च्यार घटका माराचा अतिशये केला. तेव्हा किल्यातील लोकाचा आव जावोन त्याचे निशाण व लोक किल्यात घेतलें. बंदरासन्मुखच दरवाजा तेथें माहागिरियातून लोक येऊन अस्तमानी आंत गेले. आमचा उपाये राहिला. बंदराचे तोंडास दरवाजा, तेथे इंग्रेजाचे मारगिरीखाले आमचे लोक कसे जाऊ पावतील? तथाप लोकाचा भरणा कलतच. दुसरे दिवसी मनवरावर इंग्रेजाचे भेटीस गेले, त्याण्ही तुलाजीस हाती द्यावा म्हणोन अट धरून, मुंबईहून जनरालाचे पत्र आल्यावर आल्याविना किला देवत नाही, तुमचें निशाण आंत पाठवा, दाहा रोजा जनरालाचें पत्र येतांच किला देतों यैसे बोलों लागला. तेव्हा आंगरें याचा पूर्व द्वेश मनात आणून, लोभी होऊन अशा गोष्टी सांगतो, यैसे चितात आले. हे साद्यंत स्वामीस हुजूर लेहून पाठविलेच आहे. आपल्याजवल भरणा थोडा यैसे मागील पत्री लिहिले नाही; परंतु स्वामीनी कचे वर्तमान जाले ते लेहून आणविले यास्तव लिहिणे जाले. राजश्री गोविंदपंत तात्या आले आहेत; यास हे साकल्य अवगत जालेच आहे. इंग्रेज मालमालियेत नेतो. बंदरात तरांडी येऊन चढवितात. कजिया करावा तरी हा इंग्रेज पातशाही मनवराचा सरदार; याजवल बोलोन कजिया करून सार्थक नाही; उगाच लौकिक; गोवेकर इत्यादिक पडोसी सेर करून घ्यावे. आमची बोली मुंबईचे जनरालाची दरम्याने तो आहे यैसे चितांत आणिले. तुम्ही विचारे करून सांगोन पाठविले. त्यास हे उत्तर केले. ये गोष्टीचा जाबसाल जनराल करील. आम्ही पातशाही चाकर तुमचे आइकत नाही यैसे उतर आल्यावरून जनरालास पत्र लिहिले आहे, व राजश्री गंगाधरपंतास लिहिले आहे. त्याचे उतराची प्रतीक्षा करून आजवरी धीर धरून जनराल दरम्यान आहे, तहनामा आहे, त्यात इंग्रेज सावकार याचे घरी वस्त त्याची चिंता काये? यैसे चितात आणून उतावली न करिता आहों. हाली इंग्रेज निकालावरी आल्याचे पुरवणी पत्री लिहिले आहे त्याजवरून अवगत होईल. आम्ही प्रथम दिवसी आलो, ज्या ठिकाणावरी किल्यासंनिध मुकाम करून राहिलो, तेथेच आजवरी आहों. सेवेसी कलावे यास्तव लिहिले आहे. बहुत काये लिहिणे? लोभवृधि कीजे, हे विनंती.

¶*A descriptive letter, of which the first out of five sheets is missing, giving a long and detailed narrative of the storming of Vijayadrug by the English and the attempts of the Maratha General to secure it from them.*

श्री

पुरवणी श्रीमंत राजश्री नानासाहेबाचे
सेवेसी

विनंती. रामाजी माहादेव येतील, परंतु ऐकत नाहीं. येक म्हणतात कीं राजापुराकडे जातो. येक म्हणतात कीं रामगडाकडे जावें. विजयदुर्गास शह द्यावयाचें उभयेताचें मानस नाहीं. येकाच्या येक मतें वर्तत नाहींत. उभयेतांत कजिया लागला. आम्ही मधेस्ती करून कितेक प्रकारें दोघाची मरजी येक करून पाहतों. परंतु मिळणी मिळत नाहीं. या कजियामुळें खावंदाचीं कामें मनसुबियाचीं बुडालीं. आम्ही ज्याचें ना यैकावें तोच आमची नालस्त साहिबाकडे लिहितात. पूर्वी विनंती केली कीं रामराम कोणास करावा. हशमाचा कारभार बाराभाईचा. तेच गोष्टीस आले. आम्ही उभयेतां राजश्री महिपतराव लक्ष्मण निसबत तोफखाना त्रिवर्ग वाडेपाडलास जाऊन मुख्ये स्थलास शह देतों. फिरंगी गेलियावर त्याचा धर सुटला. आवसान कांहीं राहिलें नाहीं. राजश्री महिपतराव कवडे लांझ्यावर होते ते मावारें रत्नागिरीच्या शहास गेले. त्यास राजश्री मोराजी शिंदे व नागो त्रिंबक यांनीं पत्रें पाठऊन नेलें. राजश्री आपाजी नरसीहि त्याजकडे आले होते. कोण्या मनसुब्यास आले होते तेंहि कळलें नाहीं. राजश्री रामाजी माहादेव याचीं पत्रें आलीं कीं पौष वद्य प्रतिपदेस निघोन थोरलें मनोहर तयार जाहलें तें इंग्रजास घेऊन ताबडतोब तुम्हापाशीं मुख्य स्थलां येतों. अंजनवेलीस गुंता जाहाला तर तेथें मोरचेबंदीस लोक जडले आहे ते तैसेंच राखोन त्वरेनें मुख्य स्थलास येतों. इंग्रजाचेंहि मानस आहे कीं आधीं मुख्य स्थल घ्यावें मग दुसरा विचार. याजप्रमाणें त्यांचीं पत्रें आलीं. मानकर यासहि त्यानी लिहिलें कीं वाडेपडलावर जाऊन त्यास शह देऊं. पुढील कर्तव्याचा मजकूर लवकरीच करितों. यैसे असोन दोघांनीं दोहीकडे फाटिलें. सेवेसी सुर्त्य होये हें विज्ञापना.

मतेखान बारगीर आंगारिकाकडील बरा मातबर माणूस चवघाच्या आढलाचा आहे. यासी जामीन राजश्री येसाजी विश्वासराऊ आहेत, यास्तव सेवेसी पाठविला आहे. यासी तैनात करून द्यावी. कामाचा माणूस आहे. सेवेसी श्रुत होये हें विनंती.

¶*The differences amongst Maratha Generals as regards the line of procedure, whether they should go to Rajapur or to Ramgad, are reported to the Peshwa. The writer further informs him that Mahipatrao Kavde has gone to Ratnagiri to ward off an attack and that Ramaji Mahadeo is shortly proceeding to Vijaydrug with the English.*

No. 166] [24-2-1756

पा. छ २९ जमादिलावल

श्री

श्रीमंत राजश्री जनार्दनपंत बाबा
स्वामींचे सेवेसी

पौ शंकराजी केशव सां नमस्कार विनंती. येथील कुशल ता छ २३ जावल जाणोन स्वकीये कुशल लेखनाज्ञा केली पाहिजे विशेष. आपण पत्र पा ते पावलें. राजश्री मुरारजीराव घोरपडे व मुजाफरखान व सावनूरकर त्रिवर्ग सावनुराजवल घेरले आहे, पारपत्य लौकरच होईल, म्हणोन लिा. त्यावरून परम संतोश जाला. श्रीमंताचा पुण्यप्रताप समर्थ आहे. जयगड विजेदूर्ग फते जाला. रत्नागिरीवर निशाण चढले असेल व रसालगडावरहि चढेल. श्रीमंत स्वामीचे पत्र पा तेहि पावोन सविस्तर कळलें. बहादूरखान बाबी व खंबायतकर मोगल याणी आठ हजार फौज जमा करून घोंगे घेऊन अमदाबादच्या रोखे गेले म्हणोन तेथील सावकाराची लिहिली येथील सावकारास आली; यावरून आपणास लिा आहे. मागाहून तहकिकात करून लिहून पाठऊ. सा सा फरगते पंचवीस गलबते फिरंगियाची राजपुरीहून दवणेस गेली. हे वर्तमान आपणाजवल कोणी सांगितले असेल तरी मिथ्यां आहे व श्रीमंताचे पत्र आपण वाचून पाहून लाखोटा करून पुढे लस्करात रवाना करावे. बहुत काये लिहिणे ? कृपा लोभ असो दीजे, हे विनंती.

¶*Shankraji Keshao to Janardanpant, expressing his delight at the news of the Peshwa's success in the Karnatak. He later on writes news about the capture of Jaigad and Vijayadrug.*

No. 167] [8-4-1756

पौ छ २० रजब

श्री

पुा राजश्री जनार्दन बल्लाळ स्वामी गोसावी यांसी

विनंती उपरी. सुभानजी माणकर यांचे पत्र आले तेच पाठविले ते पावले. जंजीरकर शामलानी वलंदेजास वखारेस जागा दिली. फिरंगी इंग्रज येक जाले असिले तरी भारी होतील. कोकण प्रांतीचा मनसबा सर्व नासला. मामलेदार कोण्हात कोणी नाही. बंदर किनाराचे किले जंजीरेयाचा बंदोबस्त जाला पाहिजे, येविसी उपेक्षा करावयाची नाही म्हणून लिहिले ते कळलें. ऐशास

सरकारच्या जागे ठिकाणाचा बंदोबस्त करावा, आपले सरदार एकात एक नाही त्यास एकरूपता करावे, दरंज[1] पडो न द्यावी. या मसलतीचे बाजीकार[2] रामाजी महादेव आहेत, त्यास विरुध असेल ते तेथून काढावे, त्याच्या लगामी तूर्त राखावे, येतद्विषई विस्तारे तुम्हास व गोविंद सिवराम यास लिहिले आहे त्याप्रमाणे ते करितील. तुम्ही त्यास वरच्यावर लेहून येथास्तित रितीने चाले, गड किल्यांचा बंदोबस्त राहे ते करणे. वसई साष्टी प्रांतीहि खबरदारीविसीं लिहीत जाणें. फिरंगी शामल वगैरे यांजकडील बातमी वरच्यावर मनास आणीत जाणे. नबाबाची भेट छ ६ रजबी जाहली. जाणिजे छ ७ रजब सुा सीत खमसैन मयात्र अलफ. बहुत काय लिहिणे हे विनंती.

¶*The Peshwa writes to Janardan Ballal Fadnis to take the utmost precautions for the protection of the sea coast where the British, the Portuguese and the Dutch are combining to oppose the Maratha interests. The letter shews that Maratha prestige had declined owing to the Angria's fleet having been destroyed.*

No. 168] [*28-4-1756*

पौ छ १४ साबान

नकल

श्री

राजश्रियाविराजित राजमान्य राजश्री

गोविंद सिवराम स्वामीचे शेवेसी

पौ बालाजी बाजीराव प्रधान नमस्कार विनंती उपरी. येथील कुशल जाणून स्वकीय कुशल लिहित जाणे विशेष. राजश्री बाजी गंगाधर याणी जनरालाकडे मुंबईस जाऊन, बाणकोटचे गाव द्यावे, बाणकोटचे इंग्रजाची चिठी महमद सोफी याणी घेऊन विजयदुर्गास जावे, म्हणजे किला हवाली करितील या प्रमाणे ठराव करून, बाणकोटास उभयेता आल्याचे पत्र रामाजी माहादेव याचे आले. ऐशास बाणकोटचे गावच्या चिठ्या राजश्री बाबा फडणीस याणी पाठविल्याच आहेत. गाव त्याचे हवाली होऊन, त्या इंग्रजांची चिठी घेऊन, बाजी गंगाधर व महमद सोफी विजयदुर्गास गेलेच असतील. इतके दिवसांत किलाहिं हवाली जालाच असेल. इंग्रजानी किरकोल गोष्टी नव्या नव्या काढून लांबणीवर टाकावे हे श्रेहास उचित नाही. जर किरकोल बोलीचाली असेल ते आम्ही पुण्यास

---

१ ढिलाई. २ पुरस्कर्तै, गारुडी

आल्यावर त्याचा मातबर येईल. सर्व आर्थ ध्यानास आणून, उचित ते केले जाईल. येविसी उतम प्रकारे रामाजी माहादेव याणी इंग्रजास प्रबोध करणे तो करावा. किला हस्तगत होये ते गोष्ट करावी. तुम्ही व राजश्री हरि दामोदर व मशारनिल्हे येक विच्यार होऊन, कारेगारी कलेल त्याप्रो करून, किला हस्तगत होय तो आर्थ करणे. किरकोल कलमाविसी येथील परवानगी थोर काम नासेल उजूर न धरावा. कार्य हरप्रकारे रामाजीपंताचीच तारीफ करून करावे. जस बेहतर यान (?) + गेलियावर जवल नेटून राहावे. जबरदस्त जाहाला म्हणोन केवल भिऊ नये. आधी तो हरतजविजेने कार्य करावे; नाहीतरी जवल नेटून राहावें. येणेप्रो जरूर सर्व मिलोन करावे. वरकड सर्व स्थले हस्तगत जाहलीच आहेत. छ २७ रजब हे विनंती.

¶*Peshwa Balajirao to Govind Shivram, advising him to get back Vijayadrug from the English by negotiation with the help of Ramajipant. If he cannot do so, he is advised to take up an unyielding attitude.*

No. 169] [*29-4-1756*

पौ छ ३ साबान

नकल

श्री

श्रीमंत राजश्री जनार्दनपंत
बाबा[१] स्वामीचे सेवेसी

पोष्य शंकराजी केशव सां नमस्कार विनंती. येथील कुशल ताा छ २८ रजब जाणोन स्वकीय कुशल लेखनाज्ञा केली पाहिजे विशेष. आपण पत्र पाठविले ते पावले. राजश्री रामाजी माहादेव व इंग्रेज बाणकोटची बोलीचाला होत आहे. तुम्ही कांही इंग्रेजासीं न बोलणें, म्हणोन लिहिले. त्यास आम्ही मसलत जाहाल्यापासून आजतागाईत तिकडील इंग्रजासीं किमपि बोली करीत नाहीं, व करणारहि नाहीं; व फरासीसाचीं दोन जाहाजें धरिली, त्यास मुसाभुसी, व सुरतेचा कपितान फरासीस त्याचीं जाहाजे, तो, हे उभयता येक आहेत की काय हे मनास अणून लिहिणे म्हणोन लिहिले. त्यास मुसाभुसी फुलचरीचाच,

---

+ 'नच होई तर पान गेलियावर' असें वाचतां येईल. पान गेल्यावर म्हणजे पाणी कमी झाल्यावर (?)

१ फडणीस.

व सुरतेची वखार तालुका फुलचरीचा हे दोघे येक आहेत. भिन्न नाहींत ज्याची हीं दोन्ही जाहाजें तो फरासीस सुरतेचे कोठीचा कपितान. हीं ज्याहाजें खुद त्याचीं थोरल्या जाहाजावर माल साहुकार सुरतकर याचा, व धाकट्या जाहाजावर माल आहे त्यापैकीं पंचवीस हजारांचा सुरतेचे कोठीचे कपितानाचा खुद आहे. वरकड सावकारी आहे. खुद फरासिसाचा माल पंचवीस हजाराचा आहे; व दोन्ही जाहाजें तोफा सुमार तीससुधां फरासिसाचे आहे. सावकारी। मालसुद्धां अजमास जाहाजें खेरीजकरून, येक लक्ष साठ हजार अगर दाहा पाच हजार अधिक उणे होत येसे आहे. मोजदाद होत आहे. त्यास सुरतेच्या कोठीच्या कपितान फरासीस यांणी व अजम सबरदरखान यांणी येथें पत्रें पाठविली कीं, मुसामुसी यासीं दोही जाहाजाविसीं पत्रें पाठविली आहेत, ते श्रीमंत राजश्री पंडित प्रधान साहेबांजवळ दोन्ही जाहाजें, मालसुधां खलास करावीं म्हणोन अर्ज लस्करांत करितील; आण जाहाजें सोडवितील. त्यास जाहाजें व माल अमानत असो द्यावा. खर्च न करावा म्हणोन सुर्तेहून पत्रे आमचे नावाचीं आली आहेत; व नारो त्रिंबक यांसहि आले आहे; व राजश्री नारो त्रिंबक यास पत्र पाठविलें ते पावलें. प्रयोजन लागल्यासी देऊं, व हें फरासिसाचें वर्तमान श्रीमंतास अगत्य लेहून पाठविलें पाहिजे. काय म्हणोन तर दोन जाहाजें व माल पंचवीस हजाराचा तोफा अलाथ अवदान सुधां जाहाजें फरासिसाचीं देणे जाले तरी येवढेच त्यास देवितील. वरकड माल सुरतकर साहुकार व बोहारी व घोगेकर व खंबायतकर उदमी याचा सरकारात पर्याय लाऊन ठेवितील, याजकरितां हेच पत्र लस्करांत पाठवावें. वर खंबाईतकर मोगल अमदाबादच्या रोखे गेला आहे म्हणोन सुरतकर कासीद, काली आला त्याणें सांगितले. तहकीकांत करून लेहून पाठवितों व राजश्री नारो त्रिंबक आमचे गुजारतीनें जाहाजांची मोजदाद करीत नवते, हली कजिया जाहल्यावर करूं लागले. वरकड वर्तमान यथास्थित असे; व स्वारांचीं पथकें आहेत, त्यांस वैशाख वद्य पंचमीस निरोप देऊन पाठवितों. पुढें पावसांत ठेवतां न ये; व इंग्रेजाचे मधरास म्हणजे चिनापटण येथें येका दो दिवसीं जाणार आहेत. अजम नवाब सलाबतजंग याची व श्रीमंताची भेटी होऊन, त्यांचाहि मोरचा देविला म्हणोन लिहिलें ते कलों आलें. बहुत समाधान जाहलें. लस्करची बातमी वरचेवर येईल ते लिहीत गेले पाहिजे. बहुत काय लिहिणें? लोभ असो दीजे हे विनंती.

¶*Shankraji Keshao to Janardanpant Fadnis, assuring him that he will not interfere with the negotiations carried on by Ramaji Mahadeo. He later on refers to French ships seized by him.*

2878

No. 170] [April 1756

श्री

श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान स्वामीचे सेवेसी

विनंती. शेवक गोविंद शिवराम कृतानेक सांष्टाग नमस्कार विज्ञापना. आज्ञा कीं इंग्रजास साष्टी द्यावी. इंग्रज येऊन यैवनाचे पारपत्य सत्वर होईल तें करणें म्हणून आज्ञा. त्याज इंग्रज आधीं साष्टी मागतात व लोक लढाईस येतील त्यांस पैका द्यावा म्हणतात व जे लोक येतील ते येतील. पांचशाहून आधीक व दोन हजाराहून उणें, तेव्हां मोगलाचें पारपत्याची बेगमी दिसत नाहीं, यैसें सेवेसी पूर्वी लिहिलें त्याचें उत्तर आलें तें पुर्ते सेवकास समजेना. त्यामध्यें श्रीमंत मातुश्री बाईनी सातारियास जावयाची आज्ञा केली. तिकडे गेला तों मागती वर्तमान आइकलें कीं राजश्री रामाजी माहादेव यास परभारें पत्रें इंग्रेजाचें राजकारण करणें म्हणून गेलीं. त्यास राजश्री रामाजीपंतीं गंगाधरपंत मेहेनदले मुबईस पाठविलें; बोलणें होत आहे. सेवक इकडे गेला. तिकडून राजकारण होऊन सरकार काम जाहालें तरी उत्तमच जाहालें. सेवकाचें हांतून न जाहालें म्हणून मी अजुर्दा नाहीं. ह्याकालीं हरकोणीहिकडून तरी सरकार कामें जाहाली पाहिजेत. सेवेसी श्रुत होये हें विज्ञापना.

¶*Govind Shivram writes to the Peshwa that he has already informed him about his talks with the English for combined action against the Mughals and adds that he is not sorry that the negotiations have been continued through Ramaji Mahadeo. He only desires that the Peshwa's interests should not suffer.*

No. 171] [4-5-1756

पौ छ ८ साबान
मंदवार अस्तमान

श्री

श्रियाविराजित राजमान्य राजश्री बाबा स्वामीचे सेवेसी

पोष्य रामाजी माहादेव सांष्टाग नमस्कार विनंती उपरी. येथील कुशल जाणून तागाईत वैशाख शुद्ध पंचमी इंदुवारपावेतों वर्तमान येथास्थित असें विशेष. राजश्री भास्करपंताबराबर पत्र पाठविलें तें त्रितीये प्रहरीं पावलें. सविस्तर मजकूर * * * सांगितला. त्यासी दासगात्र न द्यावें, हाच मजकूर फार करून आक्षेप सर्वांनीं मनांत आणून फिरोन मशारनिलेस पाठविलें. तरी आम्ही प्रथमता हाच मजकूर अवघड जाणोन आम्ही हिंमतगडास गेलों.

जितकी युक्त मनोधारण करावयाची तें रितीनें केलें. त्यानें परिच्छिन आम्ही सावकर लोक जागाहि श्रीमंतास मागितली, कीं सावकारीस माल उतरून वखार घालून उदीम करावा. त्यासी माहाड दिल्याखेरीज जागा नाहीं. ती जागा माहाराजाची. जिल्हें दुसरियांचे. वखारीस जागा सता होणार नाहीं. तेव्हां बाणकोटास आम्ही काये करावे? तेव्हां मग सोफी वगैरा त्यांनीं हा निकाल काढिला. दासगांव दिल्यानें माल वखारीस जागा, वाणी उदमी येऊन माल भरून घेऊन जातील, हें समजाऊन सांगितल्यावरून निदानीं कबूल केलें. +कुंबलेंही नेमणूक करून करार करून तपशीलवार याद आपणांकडे पाठवितों. वरकड चुकल्यास न करावें हें कदापि न होत. आतां त्याचे हातीं आपली वस्त आडकली. सबब जी म्हणेल ते आइकोन जागा हस्तगत करावी. वरकड येसवंतगड आलिकडे घाटग्यानीं बांधिला आहे. खाडींत नस्तावरी इंग्रज राहिला तेव्हां तह करून हद मोतांद[१] केल्यानें उत्तम. तथापि पुढें मागें नेवादिगर[२] केल्यास फारसा गुंता पडत नाहीं. जैसी ज्याची नेयत त्याप्रमाणें फलादेश होईल. आतां इतका विचार करून समजोन दासगाव द्यावें. किला डोंगर, पाणी नाहीं, गडगा आहे. त्यासी माहाड मजबूत करावें. त्यामध्य पुढील आचरणाप्रमाणें विचार होईल. या मध्या आज कांहीं जात नाहीं. जागा हस्तगत जाहालियावरी मग पुढें फारच पेंच आहे. प्रस्तुत येजमान स्वामी फिरल्याचें वर्तमान आलियावरी पुढील विचार मातबर आहे. असो. शामलानें वलंदेजी येक तिरकती जाहज आणून कांहीं काल राजकोटानजीक शामलाच्या हवेलींत माल भरिला आहे. शें पंनास टोपीकार आहेत. फिरंगी नाहींत. आम्ही भला माणूस कागद पाठविला. स्नेहकरून ममतायुक्त त्यानीहि जाब पाठविला. आतां इंग्रजाचा घरोबा तुटत नाहीं. येणेंकरून शामलासहि भारी आहे. इंग्रजी मनवर अद्यापि विलाइतीस जात नाहीं. हा मजकूर काये होतो हें पाहतात. यासीहि वसवसा आहे. बलकवडे बिरवाडी वगैरां ठिकाणीं आपल्या तालुक्याचा बंदोबस्ताबद्दल पाठविलें तैसें राजश्री मोराजी शिंदे रेवदंडियासी पाठविलें. साद्रीस म्हालोजी मुठे व सुभानजी विस्वासराव हशम लोक मनवर देखील पाठविला, हा बिचार मागें आपण लिहिला. अर्थ चित्तांत आणिला. आम्ही मध्यान्होन समयासी उपराळा पडे ऐसें राहोन साद्यांत आर्थ आपणांस व लस्करांत लिहिला. तेथील आज्ञा आली कीं विजेदुर्ग सदा संभाळून जा * करून बिघाड न करितां मुद्धक पाठीं घालून राहावें. तेव्हां बिघाड न करावा, हें प्रमाण जागा बांधावी तेव्हां सहज कजिया वाढला. तेव्हां मनवर खसतां टोपीकर

+ ? १ मोतादी = मर्यादित. २ विरोध.

2880

मायावी. सारांश ह * * * * * * * * * यास्तव समाधानरूप काम करून घ्यावें. यास्तव राजश्री गोविंदपंताचे विच्यारें करून बाजीपंत पुढें पाठऊन हा मनसबा करून मुंबई पाठविलें. त्यासी आपलीहि निकड याच रितीची. वरकड आतां मनसब्याचे रितीनें आम्ही लिहिलें. आपणांस दुसरें समजावितात येक प्रकार याजमुळें चित्तात येत नाहीं. तरी प्रस्तुत समजोन दासगांव घ्यावें. किला कदीम आहेसा नाहीं. समयासी गडगा आहे. नामी जागा धीर धरून राखावीसी नाहीं. त्यामध्या खासी स्वारी आलियावरी हा विचार पाहत आसा. नस्तावरी बाणकोट. तेव्हां माहाडानें कोटापरियेंत काळजी राखावी तरी सबल पक्ष तह करून जागा मालास द्यावी, हें उत्तम आहे. आजच समयीं गोविंद शिवराम याचें पत्र आलें तें बजिनस पाठविलें त्यावरून विदित होईल. आम्ही हा मनसबा सेवटास न जातां विजेदुर्गास गेलियासी हे जागे निराश्रित. मनवर मुंबईस असतां जेथील तेथें बंदोबस्त राखिला पाहिजे. मुख्य आज कांहीं इंग्रजास बेदावा लेहू देत नाहीं; पुढें आचरेनाप्रमाणें फलादेश प्राप्त होईल. आतां निमित्यास जागा बोलावयासी बाणकोटा देऊ. * * * गाव न दिलें हें * * * * * * * हें कबूल करून फिरोन बाजीपंत मुंबईस पाठविला. याउपरी केले बोलीस अंतर नसावें. विजेदुर्ग घावयाचें पत्र घेऊन बाजीपंत आलियासी दासगांव घ्यावें. पुढें कितेक मनसबे आहेत. राजपुरकर लोकांस आंजीवेलीस ठेविलें आहे. अंगारकाचे लोक ठेवितां न येत. आतां तह जाहाल्यानंतर गुंता नाहीं. न जाहाला तरी आज्ञाप्रमाणें दुसरी भरती करून निरोप देतों. आम्ही समजोन संनिध येऊन राहिलों. आसा समयासी जेथें शह * * * स शास्ती प्रा उपर होईल. बहुत काये लिहिणें ? लोभवृद्धि कीजे, हें विनंती.

¶*Ramaji Mahadev discusses the pros and cons of handing over Bankot to the English of Bombay. The whole letter is in the writer's hand and deals with the political situation on the west coast.*

No. 172] [*8-5-1756*

पो छ ८ साबान मंदवार
अस्तमान

श्री

पुरवणी राजश्री बाबा स्वामींचे सेवेसी

विनंती उपरी. सातारियाच्या मनसब्यानें इंग्रजास जरब द्यावी, आम्ही मात्र समजोन देत नाहीं, हा मजकूर पुण्याचे मसलतीस मुसदी आणितात, तरी उत्तम

आहे. आतां ज्याची बुध नादानगी शहाणपण आढल्यास आम्हास आज्ञा करार त्याप्रमाणें चालली. मुख्य आपणच कालहरण करून जागा इंग्रज देत असतां न घ्यावी. बखेडा करून दाखवावें, हें आज्ञापत्र आलें. असों. आतां या प्रकारें म्हणतात, हें सेवटास न जावें. हीच इच्छा बहुताची आहे. तरी जे होणें जाणें खावंदाचें पुण्येंकरून होईल. चिंता नाहीं. इंग्रजाबराबर कजिया लावावा तेव्हां सर्व जागियाचे बंदोबस्त करून शह दिला पाहिजे. यामध्या आपली आज्ञा येईल त्याप्राो करून. खर्चाची हलाखी या उपरी कशास ल्याहावी, असो. आपलें पुण्य आहे. बहुत काये लिहिणें हें विनंती.

¶Ramaji Mahadeo writes to the Peshwa about some intrigue at Satara regarding a settlement with the British on the question of handing over Vijayadrug to the Marathas.

No. 173] [*Recd. 27-5-1756*

छ २७ साबान.

श्री

विज्ञापना. आपण पत्र पाठविले ते पावले. इंग्रेजाकडील राजकारण न करणे, केले ते कसे केले ते लिहीणे, श्रीमंताचे स्वरूप राहे ते करणे म्हणोन कितीएक निशेधे लिहिलें. त्यास इंग्रेजाने गंगाधरपंत याच्या मारफातीने बोली लाविली, कीं बाजीपंत किला देणे म्हणोन पत्रे घेऊन आले आणिं आमचा जिनस किल्यात आहे तो विकल्याखेरीज आम्ही काही जाणार नाही. मृग जवळ आला म्हणजे जाणेहिं होणार नाहीं. बाजीपंत आले मग रुपये जवळ नाही म्हणाल यास्तव आम्हांस साहुकार दाखऊन जिनस घेणें. जरी जिनस न घेतला तर आम्हाकडे बोल नाही ऐसें सांगोन पाठविले. त्यास बाजीपंत पत्रे विजयदुर्ग घ्यावयाचीं श्रीमंत आल्याविना घेऊन येत नाहीं याचा पर्याय थोडा थोडा पहिला लिहिलाच आहे. बाजीपंत पत्रे घेऊन येत नाहीं ऐसें चितांत साफ आले व राजकारण आले यांत काही काम साधावे ऐसे समजोन इंग्रजासी बोली लाविली कीं तुमचा जिनस साहुकाराजवळून घेवितो परंतु बाजीपंताचे पत्र ये अथवा न ये आजपासून पंधरा दिवसा अलीकडे किला द्यावा. किल्याचे बाहेर निघाला म्हणजे ऐसी हजार रुपये द्यावे. तूर्त वीस हजार रुपये विसार द्यावा. बाजीपंत पत्र घेऊन न आले तर तुम्ही पत्र आणऊन किला आमचे स्वाधीन खामखा करावा ऐसे आणशफतपूर्वक करीत असला तर जिनस घेऊ नाहीतर आम्हास प्रयोजन काय ऐसे बोलिलो तेव्हां त्याणे ही गोष्ट कबूल केली. परंतु पंधरा दिवसात येथे रुो कोठे मिळणार नाहीत

यास्तव आपणास उगाच नफ्याचा बहाणा लिहिला परंतु मेहनत करून रुपये येथें मेळविले. विजयदुर्गी यावे आणि उदीम करावा नफा मेळवावा हे मानस नाही. शिपाईगिरी करावी पहिलवानी करावी आपण पाठविले ते कार्य करावे ऐसीच चिंता आहे. हरतजविजीने स्वामिकार्य करावे प्राणहि जाऊ परंतु अपेश न घ्यावे हेच चितात आहे. त्यास इंग्रजाने किला इकडे द्यावा हे राजकारण केले ऐसे तिकडे कळल्यानंतर हे गोष्ट होऊं न द्यावी हे मानस फारच धरले आहे. होऊ तरी देत नाहीत व आपणहि कागद घेऊन येत नाहीत. हे वडिलास फार वेळ लिहिले आहे. परिछिन घरीचा फितवा आहे परंतु आपल्या प्रतियास येत नाही ! असो. इंग्रजाचा जिनस घेतला म्हणजे पुढें दावा सांगावयास जागा नाही ऐसे म्हटले तरी इंग्रजास मालमालीयेत माफ केली आहे. कारभारी याणी मग इंग्रेजाबरोबर दावा कशाचा सांगणार आहात ? इंग्रेज बेमानीवर आला. श्रीमंत आल्यावर किला दिला ऐसे मात्र करावे, आपला कांही अन्याय नाही ऐसे दाखवावे, यास्तव ही पत्रे येत नाहींत. इंग्रेजाकडे कांही गुंता नाही. कागद घेणारच घेत नाहीत. याचे बारीक काय ल्याहावे ? असो. साहुकारानी जिनस घ्यावा, किला आम्हांस द्यावा, किला दिल्हा म्हणजे मग रुो द्यावे, ऐसा करार केला आहे. जिनस भात तांदूळ दाळ तूप साखर दारु सिसे लोखंड हा जिनस आहे. आम्ही आज जिनस घेतला आणि त्याणे भरून नेला म्हणजे किल्याची बेगमी कैसी होती हेहि ध्यानात आणून त्रिविक्रमशेट यांचे गुमास्त यांचे नावे घ्यावा ऐसा करार केला आहे. रुपये मुदतीस द्यावे मुदतीस त्याणे कागद आणून द्यावा. इस्तकबील छ ११ साबान ताा छ २६ साबानची मुदत केली आहे. हे राजकारण ते गृहस्त होऊं देत नाहीत. फितवा करितात आपण पत्रे घेऊन येत नाहीत निशा असो द्यावी. आतां मृगसाल आलें. इंग्रेजावर निमित्य मात्र आहे असो. आमचे मुदतीस दोन दिवस राहिले. ते राजकारण मोडितात. हेंच हरतजविजीने बळावावें तरी आपणही पत्रे निरोधपूर्वक पाठविलीं. याजउपर करीत नाहीत. अनयासें जाले तर प्राक्तन श्रीमंताचे. नफा करावयास रुपये आणविले ऐसे नाही. पंचवीस हजार रुो तोटा करावा. परंतु नक्ष करावयास केले होते. आपल्यास न लिो कां ? रकार पूर्वक इमानी खरे ऐसा आपल्यास भास आहे. आपण हे कधी करूं देणार नाहींत. म्हणोन नफ्याचे पर्याये लिा. दोन दिवस मुदतीस राहिले, हे चुकले मृग निघाला, म्हणजे बाळाजी जिवाजी यांस पाठवून देतो. हे साद्यंत सांगतील. येथील मजकूर कधी खता खाणार नाही. शेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶*The writer defends his attitude in having negotiated with the English for the occupation of the fort of Vijayadrug which the British refused to hand over to the Marathas. He adds that he negotiated the affair in sincere regard for the interests of the Peshwa.*

No. 174] [11-6-1756

पौ छ १२ रमजान

आंठ घटका रात्रीस पावले

श्री

॥ श्रियाविराजित राजमान्य राजश्री बाबा

स्वामींचे शेवेसी

पोष्य रामाजी माहादेव साष्टांग नमस्कार विनंती. येथील कुशल ताा छ १० रमजान पर्यंत जाणोन स्वकीय लेखन करवीत असावें. विशेष. बाणकोटकर उइलीम अंब्रुप्रेस इंग्रेज याजकडें राजश्री भास्करपंत दिा शिर्के यांस व गणेश परशराम यांस छ ९ मिनहूस पाठविलें होतें. ते त्याचे बोलीचा अर्थ मनास आणून काल दोन प्रहरां आले. याणी आमचे निरवणीप्रमाणें सांगितलें. पत्र दिल्हें तें त्यांणी वाचून पाहिल्यावरी जनरालाचें पत्र त्यास आलें आहे तें त्यांणीं या उभयेतांस वाचून दाखविलें. त्या पत्रांतील भाव कीं, विजयदुर्ग जलदीनें घेणें असतां तरी कराराप्रमाणें बाणकोट तालुक्याचे गांव हवाला करिते हें होत नाहीं. तेव्हां त्यांसच दिरंगावर नेणें आहे. ऐसा जनरालाचें पत्रांतील भाव या दोघांस सांगोन बोलों लागला कीं, गांव आमचे हावाला करीत नाहीं, आणि आम्हासच शब्द लावितां. तेव्हां याणी उत्तर केलें कीं, गांव हवाला करावयासी आम्हाकडून अंतर आहेसारिखें नाहीं. बाणकोटचे मुकामीं महमद सोफी पलवकर व राजश्री बाजीपंताचे मार्फतीनें बोली जाली. पेशजीच्या करारांपेक्षां कमज्याजतीं कलमेहि कबूल करणें जालीं. तें समयींचा करार विजयदुर्गाचें पत्र यावें आणि गांव हवालां करावें; त्यांस आजवरी पत्रच आणाविलेंत नाहीं, आणि गांवाचें निमित्य कां ठेवितां ? जरी तुम्हास विजयदुर्गाचें पत्र आणवणें असेल तरी आज आपले हवालां गांव करून घ्या. कदाचित् संशय असेल तरी कराराप्रमाणें सनदां आणिल्या आहेत; वाचून पाहां. खातरजमा होत असेल तरी याप्रमाणें करा. त्याजवरी त्याणें सनदा वाचून पाहून नकलां करून घेऊन माघाऱ्यां देऊन महमद सोफी व त्याणें विचार करून सांगितलें कीं, गांव हवालां केल्याचें पत्र आमचे जनरालास जाईल तेव्हां त्याची निशा होईल. सनदां जनरालास पाहावयासी बाजीपंताकडे पाठवा. महमद सोफी जातील. आमचे पत्र जनरालास सोफी-समागमें गेलें पाहिजे. याकरितां गांव नेमिलें आहेत त्यां गांवांत दोन दोन शिपाई आमचे राहूं द्या म्हणजे गांव आमचे हवालां जाले ऐसा खातरजमा होऊन जनरालास गांव हवालां जाल्याचें पत्र सोफीबराबर लेहून देतों ऐसें बोलों लागला. तें समयीं याणी उत्तर केलें कीं, गांवांत तुमचे शिपाई बसविलें तेव्हां

गांव हवाला करावयासी बाकी राहिली नाहीं. आणि जरीकरितां जनरालानी विजयदुर्गाचें पत्र न पाठविले तरी कसें होईल? तेव्हां त्याणें उत्तर केलें कीं, जाला करार तो लटका जाल्यावरी मग गांवांत शिपाई कशास राहातील? ऐसें बोलल्यावरी याणी सांगितलें कीं, श्रीमंतांचें देणें यैसें नाहीं. आधीं तरी देऊ नयें. दिल्हें तरी माघारें घेतल्यास तुम्ही तऱ्ही आपलें मनांत काय समजाल? तुम्ही इंग्रेज लोक! तुम्हाजवळ बोलावें करावें तेंच शेवटास न्यावें. ऐसें असतां बोलतां तरी पुर्ता विचार पाहा. त्याजवरी त्याणी सांगितलें कीं, यांत कांहीं जात नाहीं. कदाचित बजाऊन ठेऊं म्हणत असाल तरी गांव कांहीं किलेकोटासारिखे नव्हत. दोन दोन शिपाई मात्र गांवात राहिलें म्हणजे गांव आमचे हवालां जाले, ऐसें जनरालास पत्र लिहून देतों. याउपरी आपले बोलीचा गुंता कांहीं राहिला नाहीं ऐसें लिहितों. मग जनरालाचे विचारास आलें तरी विजयदुर्ग हवालां करावयाचें पत्र बाजीपंताजवळ देऊन सनदां घेतलि. न होये तरी सहजेच सर्व गोष्टी राहिल्या. गांवांतलि शिपाई उठोन येतलि. ऐसें बोलल्यावरी याणी उत्तर केलें कीं गांवाचा मजकूर याप्रमाणें बोलतां परंतु वलंदेजापैकी मालाचा बंदोबस्त करून ज्याणी घेतला त्या सावकाराचें कागदपत्र सरकारांत घेऊन याल. जतीखालें आणिला असतां जनरालाची निशा होत नांहीं. याचा विचार काय? तेव्हां अंघ्रु प्रेस याणें सांगितलें कीं, आपल्यास बाजीपंत गेल्यावरी दोन तिन पत्रें जनरालाचीं आलीं, त्यांत हा मजकूर कांहींच लिहिला नाहीं, तेव्हां मी काये सांगावें? परंतु विचारें पाहातां या गोष्टीचा अड फारसा जनराल धरणार नांहीं ऐसें दिसतें. मग न कळें. ऐसी यांची त्याची बोली जाहाली. हें सविस्तर या उभयेतांनीं आम्हास येऊन सांगितलें. तें साद्यंत स्वामीस निवेदन व्हावें आणि येविशीची काय ती आज्ञा यावी, यास्तव लिहिलें आहे. पुनः पुन्हा गांवांचा मजकूर लिहिण्यांत व बोलण्यांत इंग्रेज आणितो; याकरितां जनरालास सचोटी कळावी यास्तव सनदांपत्र त्यांजवळ न गुंततां बाजीपंताकडे सनदां पाठऊन दोन दोन शिपाई इंग्रजाचे गावांत ठेवावें ऐसें आपले विचारें होईल तरी काय तें आज्ञा करावी. यामागें इतकें जालें तैसें हेंहि बाणकोटकर इंग्रजाचें बोलण्याप्रमाणें करून पाहावें; यास्तव स्वामीस हें पत्र लिहून महमद सोफी बाणकोटास आहे त्यास पत्र भेटीस येणें म्हणोन पाठविलें आहे. स्वामीची काय ते आज्ञा येईल तो सोफीचे रवानगीस आज उद्यांवरी नेऊन तटऊन ठेवितों. उत्तर त्वरित येई ऐसें करावें. विजयदुर्गाकडें जाऊन तिकडील बंदोबस्त करणें म्हणोन स्वामीचीं निकडीचीं आज्ञापत्रें येतात. आज्ञेप्रमाणें सिद्ध; परंतु इंग्रेजाकडील बोलीचें अंत्र आहेच. राजश्री बाजीपंतास जनरालानें राहाहून घेतलें; तें साष्टीस जाऊन इकडील निश्चयात्मक पत्राची

2885

प्रतीक्षा करीत राहिलें आहेत. बाणकोटकर इंग्रजाचे बोलीचा अर्थ याप्रमाणें महमद सोफीस बाटकोटकरानें राहाऊन घेतलेंच आहे. बोलीचें अंत्र न तुटता निघोन गेल्यास इंग्रेज आपलें मनांत काय समजेल न कळे. श्रीमंतांचें व आपले आज्ञेप्रमाणें केवळ निकर्श करितां नये. साम दाम विचारें साधेल तसें करावें, केवळ तोडूं नयें, ऐसे आपली आज्ञा आणि इंग्रेजाचें बोलण्याचा भाव या स्थि(ती)चा. यास्तव जावें न जावें येविशी ल्याहावें म्हणोन आपल्यास लिहिलेंच आहे. राजश्री मोराजी शिंदे व राजश्री राणोजी बलकवडे यांस येणें म्हणोन पत्रें पाठविलीं आहेत. आलियावरी दोघांतील येकांस येथें ठेऊन रसालगड गोवळ-कोटाकडून बंदोबस्त करीत जातों. मोराजी शिंदे येत तों या पत्राचें उत्तर स्वामी पाठवितील. मर्दनगडास सुवर्णदुर्गकरी पांचशें माणूस रवाना करावयाची आज्ञा. आज्ञाप्रमाणें लोकांस ताकीद केली आहे. त्याचे मुलांमाणसांची बेगमी, कापडदेखील पावलें पाहिजे. दूरदेशीं माणूस रवाना होणें, बेगमी जाल्याविना रवाना केल्यास श्रमी होतील; याजकरितां हुजरून नख्त व कांपड येणें तेहि त्वरितच येईल. वांटणी देऊन लोकांचें समाधान करून रवानगी करितों, आणि आज्ञापत्र येईल त्या प्रमाणें निघोन जातों. इंग्रजाजवळ फिरोन बोलीस लागावें तरी खांसा स्वारी अविलंबे होईल, तोपरियेंत बोलीचें नादीं लागलें सोडून न द्यावें म्हणोन बोलीचा जडाव आहे. काम जाहल्यास उत्तम, नाहीं तरी सूत्र आहे. यामध्यें आपली आज्ञा येईल तैसें करूं. बहुत काय लिहिणें लोभवृद्धि कीजे हें विनंती.

¶*Ramaji Mahadeo writes at length an account of the negotiations that were being conducted with the English on the subject of the exchange of Bankot for Vijayadrug. The negotiations were carried through William Andrew Price who was in charge of Bankot. The letter seems addressed to Mahadoba Baba Purandare who was with the Peshwa.*

No. 175] [*15-2-1756*

श्री

राजश्री जावजी गौली

गोसावी यांसी

अखंडितलक्ष्मीआलंकृत राजमान्य श्री जनार्दन बलाल आसीर्वाद उपरी. येथील कुशल जाणोन स्वकीय कुशल (लिहीत) जाणें विशेष. तुम्हांस श्रीमंतानी कार्यास पाठविलें आहे त्याप्रमाणें कार्य करालच. तुम्हांपासून अंतर पडणार नाहीं हे

निशा आहे. तदनरूप तुम्ही सर्व येकचित्त होऊन कोण्हेविशी फूट पडो न देतां मुख्य स्थल फत्ते होये, खावंदाचे मनोभीष्ट सिध पावे तेच गोष्ट करणें. येतद्विषईचा कितेक अर्थ राजश्री गोविंदपंत तात्या यासमागमें सांगोन पाठविला आहे. ते सांगतील त्यावरून कलेल. सारांश कीं, जे गोष्टीनें मुख्य स्थल हस्तगत होये ते करणें. येविशाई तुम्हांस विस्तारें ल्याहावें लागत नाहीं. मसलत नेटास आली. आतां सलुखाची गोष्ट होत नाहीं. कोण्ही बोलूं नये, आइकूं नये, करूं नये ! लाखो रुपया खावंदाचा खर्च जाहला आहे त्याचे सार्थक करून मुख्य स्थल घ्यावेंच घ्यावें. असा समय येणार नाहीं. सर्वांनी लगट केल्याने होईल यांत संदेह नाहीं. रवाना छ १४ जमादिलावल. बहुत काये लिहिणें हे विनंती.

¶*Janardan Ballal writes to Javji Gaoli to carry the campaign to a successful issue.*

No. 176] [*1766 ?*

श्री

श्रीमंत राजश्री पंत
प्रधान स्वामीचे सेवेसी

आज्ञाधारक रामचंद्र सिवाजी चरणावरी मस्तक ठेवून साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. ताा छ २७ जिल्हेजपावेतों शेवकाचे वर्तमान येथास्थित असे. यानंतर छ १६ जिल्हेजचे आज्ञापत्र सादर जाहाले; तेथें आज्ञा कीं, संभाजी आंगरे, तुळाजी आंगरे याचा पुत्र, यासी बिडी घालून किले सोलापूर येथें अटकेस ठेवावयासी स्वार दिाा रामराव बारावकर सिलेदार व गाडदी याजबराबर पाठविला आहे; तरी पक्या बंदोबस्तानें अटकेस ठेऊन, पोटास सेर सिरस्तेप्रमाणे देत जाणे म्हणोन. त्यास आज्ञेप्रमाणे मारानिल्यास किले मारी बंदोबस्ताने अटकेस ठेऊन, स्वार व गाडदी यासी रवाना केले आहेत. शेवेसी पावतील. स्वामीचे शेवेसी श्रुत होये, हे विज्ञापना.

¶*Ramchandra Siwaji reports to the Peshwa that the prisoner Sambhaji, son of Tulaji Angria, has been received in the fort of Sholapur and will be kept in strong custody.*

No. 177] [February 1756

श्री

राजश्री जावजी बावा
गोसावी यासी

ॐ अखंडितलक्ष्मीआलंकृत राजमान्य श्रो खंडोजी माणकर सुभेदार रामराम विनंती. येथील कुशल जाणून स्वकीये लेखन करीत असिले पाहिजे विशेष. राजश्री तुळाजी आंगरे सरखेल जैतापुरास पेसजी कराराप्रमाणे आले. राजश्री रामाजीपंत येथे आले. कितेक मजकूर आहे; तरी तुम्ही पत्र पावताच निघोन फौजसुधा येथे यावे. दिसगत न लावावी. बहुत काय लिहिणे. लोभ असो दीजे हे विनंती.

¶Khandoji Mankar invites Javji Gaoli to come with his forces to his place to meet Ramaji Mahadeo who has arrived for the purpose of holding joint deliberations in the matter of the contemplated peace between the Angrias and the Peshwa.

No. 178] [21-1-1756?

श्री

राजश्री जावजी गौळी
गोसावी यासी

ॐ अखंडितलक्ष्मीआलंकृत राजमान्य श्रो तुळाजी आंगरे सरखेल रामराम. येथलि कुशल जाणौन स्वकीये लेखन करीत गेले पाहिजे विशेष. इकडलि कांही कार्यप्रयोजनानिमित्य राजश्री खंडोजी माणकर याजकडेस, राजश्री बाबूराव साटम व राजश्री चिमणाजी कडू देशमूख पाा आहेत. तुम्हास भेटतील. इकडील सर्व आशये सागतील. त्याची पैरवी करून राजश्री माणकर व तुम्ही चितात आणऊन, उतर देऊन, याची रवानगी लौकर केली पाहिजे. स्नेहास अंतर करीत न जाणे. राा छ १८ माहे रबिलाखर. बहुत काये लिहिणें.

लेखन
सिमा.

¶Tulaji Angria communicates to Javji Gaoli that Baburao Satam and Chimanaji Kadu, despatched on some business to Khandoji Mankar, will approach him. He desires, continues the letter, to be told of the issue arrived at in the joint deliberations held between the two.

No. 179] [*January 1756 ?*

श्री

राजश्री जावजी गौळीबाबा गोसावी
यासी

॥ अखंडितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य रा. श्रीा खंडोजी माणकर सुभेदार स्नमराम विनंती उपर. येथील कुशल जाणून स्वकीये लिहित गेले पाहिजे विशेष. इकडील वृत तरी आम्हीं फौजसुधां व आरमाराची तयारी करून, मुख्य स्थलास जावयाचे उद्येशे निघोन आबलेगडचे बंद्री येऊन, गलबतावर लोक चढवले. तेव्हा, राजश्री तुलाजी आंगरे सरखेल भेटीच्या उद्येसे करून, जैतापुरावर येऊन, मुकाम केला. तो इतक्यांत राजश्री रामाजी आरमारसुधां आले. याजरून आम्ही आजचा दिवस स्वारी मकुब केली आहे. उदईक रामाजीपंताचे व आमचे विचारे जो मनसबा व भेटीचा ठराव होईल, त्यप्रमाणे लिहून पाठवितो. त्याजवरून कळो येईल. आपले पत्राचे उत्तर आलियावरी कर्तव्य ते करून आमचा विच्यार सरखल आलियावरी, राजश्री महिपतराव व राजश्री हरिपंत दादा याचे भेटीस घेऊन यावे, ऐसा विचार राजश्री नारोपंताचा आमचा होता. त्यास राजश्री रामाजीपंतहि आले. त्याच्या. विचार काये ते मनास आणितो. तुमचे बोलीप्रमाणे राजश्री सरखेल निखालस जैतापुरावरी आले. पुढें काये तो विचार करणे. बहुत काये लिहिणे, लोभ असो दीजे हे विनंती.

लेखन
, सीमा.

¶*Khandoji Mankar writes to Javji Gaoli that after conferring with Ramaji Mahadeo he will let him know his opinion on the intended visit of Tulaji Angria to the Peshwa.*

No. 180] [*17-8-1757*

श्री

पुरवणी राजश्री बाळाजी पंडित प्रधान दाजी गोसावी यांजसे विनंती उपरी. सांप्रत आपली स्वारी मोगलाचे मनसबियावर ज़ाहाली. न कळे कलह उपशमन होईल किंवा वृद्धीस जाईल. समये पाहून कोण शत्रू कोण्हे समयी कोणती कल्पना धरील आचरेल हा भरवसा नाही म्हणोन व आपण सांगोन व लेहून पाटविले

याचा अन्वये चितांत आणोन आगोधर मनसब्रेयाचा बंदोबस्त करून आरमाराची तयारी थोर करऊन पंचेतालीस पनास पावेतो गलबते सिध केली आहेत. च्यार गुराबा सिध होऊन बंदरात आहे. फिरंगी याची आवई म्हणतात. सांप्रतचा प्रमाण नाहीं परंतु शत्रुवर्गाचा विस्वास धरिता नये. आरमारचे सिद्धतेचा लौकीक सर्वास प्रसिध कलला पाहिजे म्हणोन सदरहू प्रो गलबते जडाव फिरता टेविला असे व खासा स्वारी आरमारावरी होऊन मुंबैपासून तलावा करून जजिरे खांदेरीस होतो. आपणाकडून वर्तमान लेहून येत नाहीं, यास्तव लेहून पाटवून सावध करीत जावें. आमची निष्टा श्रमसाहस निखालसपण आपण मात्र जाणतात. तदनुरूप समई आपले संनिध आमचे श्रमसाहस होऊन येतील व करून हे आपण समजोन आहेत. परंतु मामलेदाराच्या कल्पना अनिवार त्यास येत्न नाहीं. सुरलीतपणात द्वैत असेल व मामलेदारी केले ते असो. परकी शत्रूचे अन्वयात द्वैत दाखवावे असे नाहीं. मामलेदारास आज्ञा करणे असेल तर करावी. समई सर्व जडाव येकत्र होऊन दोन्ही मनसबे रक्षावे हे उचित आहे. रा छ १ माहे जिल्हेज बहुत काय लिहीणे कृपा असा दीजे हे विनंती.

(मोर्तब सुद)

¶*This seems to be Manaji Angria's letter to the Peshwa, affirming his loyalty and readiness to execute the Peshwa's orders and assuring him that the writer is vigilant about his naval preparations.*

No. 181] [*10-10-1757*

पौ छ १३ सफर

श्री

श्रीमंत माहाराज राजश्री राऊसाहेब
स्वामींचे सेवेसी

विनंती. सेवक सदासिव रामचंद्र[१] कृतानेक साष्टांग नमस्कार विज्ञापना यैसीजे. येथील स्वामीच्या कृपावलोकनेकरून सेवकाचे वर्तमान ता छ २९ मोहरमपावेतों मुा अमदाबाज येथास्थित असे विशेष. इकडील वृत तरी हा काल पावेतों शहर हस्तगत जाहालें नाही. दोहों चहूं रोजी युध्यें होत असतें. मोडून गावांत घालतो. या महिन्यांत फौज व पायेदल कांही तोफा व जेजाला

१ सुखटणकर रामचंद्रबावाचा मुलगा.

सरंजाम येथून निवड करून दाहां वसि कोसी मवास आहेत, जे रस्त आंत नेतात, त्यांच्या पारपत्यानिमित्य पाठविले. त्यांणी बंदोबस्त केला. कोणीं हलका होता तो गांव घेऊन ठाणीं ठेविलीं. खल भारी आहे. त्यांणें तूर्त रानातील दाणा नासतो म्हणोन कौल घेऊन, जामिन्या दिल्या(कीं) येक सेरभर दाणा नेऊ तर गुनेगार. याप्रकारें बंद चहूंकडे केला. भोवत्या शहरचे रस्ते बांधोन, फौजा रात्रदिवस उभ्या असतात. रात्रंदिवस श्रम आजी दाहा महिने येथें जाहालें. दगडासी गांठ. आज अडीच महिने या मुलकांत परजन्य नाहीं. आधींच तीन पायिली धारण होती ; त्यांत अनावृष्टी माहागाई फार ; तशांत या रानात सर्वीस आज तीन महिने दुखणें भारी ; जरीमरी दोन्ही आल्या आहेत. सर्व सैन्य वेथिस्त, तशांत दिवसरात्र मेहनत. हें दुखणें शहरांतहि भारी, मुलकांतहि तसेंच ; तथापि स्वामींच्या पुण्येप्रतापें विनाअमदाबाज घेतल्यासिवाये सोडीत नाहीं. विसा लक्षांखाले आलों. कर्ज फार जाहलें. बाहेर निघतां खलासींच गांठ पडली. बरें, रुणांनबंध प्रमाण. सारांष कांही स्वामीसेवा घडली म्हणजे सर्व श्रम परिहार तोच आहे. सविस्तर विदित व्हावें यास्तव लिहीलें असे. साहेबांकडील बातमी उडते वर्तमान येक प्रकार येतें, यास्तव साकल्य कलावें म्हणोन सेवेसी विनंतीपत्र पाठविलें आहे ; तरी तेथील अर्थ सरकारांत फौज किती जमा जाहाली आहे, व राजश्री जनकोजी सिंदे हे कोठें आहेत, फौज किती तूर्त त्यांजवल आहे, व तांम्राजवल फौज किती, तोफखाना सरंजाम सांप्रत कालीं कसा आहे व मराठे सरदार कोणीं त्यांचे त्यांस साहाये जाहालें की नाहीं ? येथें वार्ता आहे कीं, राजश्री जानोजी भोसले यांची फौज नवाब निजामन आली यांज-समागमी आली. हें सत्य कीं मिथ्या ? शाहानवाजखान यांची हालाहाल कसी ? तूर्त बिगाड किंवा मित्रत्व हें सावेंत सेवकास आज्ञापत्रीं आज्ञा करणार धणीं समर्थ आहेत. श्रृत होय हे विज्ञाप्ति.

¶*Sadashiv Ramchandra narrates to the Peshwa his difficulties encountered in pressing on with the siege of Ahmedabad. The writer enquires whether Janoji has joined Nizam Ali with his forces.*

No. 182] [*30-10-1757* ?

श्री

पुरवणी श्रीमंत राजश्री भाऊसाहेब
स्वामीचे सेवेसी

विज्ञापना. तागाईत छ १६ माहे सफर मंगलगिरी गोसावी पूर्वी पुणियास होते, प्रस्तुत मुंबईस असतात ते सबदखानाजवळ सहजांत गेले होते. त्यांबरो-

बर निरोप याच अन्वयाचा सांगोन पाठविला. मुनशी मुंबईस गेल्यावरी चवथे रोजीं मंगळगिरीबावानी निरोप येऊन सांगितला कीं सबदखानाचें मनांत कीं हरतऱ्हेनीं मुंबईहून निघोन इकडे यावें. त्यास मशारनिलेची बिशाद जे राहिली आहे ते बरीच आहे. ते कांहीं टाकोन येतां नये; घेऊन यावें तरी इंग्रेजाची चौकी आहे. त्याहीमध्यें तुम्ही अंगिकार करून घेऊन याल तरी येऊं ऐसें म्हणतो. त्यास स्वामीचें पुण्येंप्रतापेंकरून येत्नपुरसर आणों येईल; परंतु इंग्रेजाचा आपल्ढ तहरह आहे, सेवकांनींच हे गोष्ट धण्यास पुसिल्याविना कैसी करावी ? याकरितां येकिले वर्तमान सेवेसी लिहिलें असें. स्वामी आज्ञा करितील तरी आणावयाचा प्रेत्न करून. आला तरी सुरतेचा संदर्भ हातीं लागतो. येविशी आज्ञा ते शिरसा. फिरोन गोसांवीबावाचे विद्येमानें माणूस पाठविला असे. तो फिरोन जाबसाल आणील तो सेवेसी लेहून पाठऊन. सेवेसी श्रुत[1] होये हें विज्ञापना.

¶*The proposal of deputing Mangalgiri Gosavi to Bombay to bring to Poona Sabadkhan, an influential nobleman of Surat, with a view to discuss plans to occupy Surat is communicated to the Peshwa.*

No. 183] *[December 1757?*

श्री

यादीदास्त श्रीमंत रा नाना साहेबाचे सेवेशी विनंती करोन जाहला वर्तमान सुर्त[1] करणे बि तपशील :—

वेसैची[2] आरमार सुरतेस रवाना झाली. यापूर्वी आपणास कळोन आले कीं, श्रीमंत रा यांच्या हेत कीं, सुरतेस कांही खंडणी बैसवावी. तो विचार चितात आणून आमचा कोठीदार इंग्रेज सुरतेस आहे त्यास लेहून पाठविले कीं, मातबर सावकाराशी बोली करावी कीं हकीमाकडे जाऊन अर्ज करावा ऐसाजे श्रीमंत रा यांची मदत घ्यावी, हा यत्न सुगम मार्गी करीत असता, रा शंकराजीपंती आरमार सुरतेचे बारियावर पाठविले, आणि मुद्दा लेहून पाठविला. त्यास आपण उतरला. बाकी हे गोष्ट उत्तम नाहीं. निमित्ये कीं ते जागा बहुत टोपीकराच्या कोल्या असत. त्यांचे सौदागिरीचे रखवालीस तरांडी[3] बारियावर वलेंदेजी फिरंगी वगैरा टोपीकरांची येतील, त्यांचे चालीप्रो हरएक राज्याचा उपसर्ग बारियावर लावूं देणार नाहीं. मनाई होऊन येईल तो करतील व आमचेही एक तरांडे बारियावर आहे व दुसरेही जाणार. आमचे रखवालीस तर

१ श्रुत. २ वसई. ३ तरांडे = एकप्रकाचें गलबत.

या गोष्टीची अंजुर्दाय[1] होऊन येईल. हरएक उपसर्गास मनाई होऊन येईल तों पावेतों करतील. यासी दृष्टांत ऐसाजे. हरएक ज्ञातीचे मातबर जागास असता, त्या मधील एक कज्यास निघाला तेव्हां ते दरम्यानें येऊन कज्जा वारावा, न वारे तेव्हां खटखट पैदा होईल. ऐसा टोपीकरांचा दस्तुर आहे. म्हणून कित्येक प्रकारे दोस्तीवर नजर देऊन लिहीले, कीं बारा बंद न करणें. हे गोष्ट चित्तात न आणतां लेहून पाठविलें कीं आमची आरमारी तरांडी सुरतेचे सावकाराची मदत करतात ऐसे गाऱ्हाणे केले.

यासी उत्तर पाठविले कीं, मातबर अदमी एक पाठवावा. त्याजवळ तपशीलवार हकीगत विदित केली जाईल. त्यावर शंकरराव मोरेश्वर पाठविले. त्याजवळ सारी हकीकत सांगितली ; आणि आमचे कोठीदारास जे कांही लिहून पाठविले होते तेंही दाखविले. त्याची वग ताा

मोंगलांचे पादशाहीपासोन शामलास माईखारनेचा (?) तनखा करार केला असे. निमित्ये कीं बारियावर आरमार ठेवून चोर आमदरफ्तीचे दरम्याने येऊन लूट नागाव करितात. त्याची खबरदारी करून आमदरफ्ती सुरळीत चालावी. तर हे गोष्ट त्यांजपासून होऊन येत नाहीं. पैका तो घेतात, तर मतबर पटिंगा[2] घेऊन मार्ग सुरळीत करावा. रखवालीस आरमार ठेवतील त्यास खर्च पाहिजे तर सदरहू तनख्यांतून तक्षीम कीं सारा द्यावा ऐसें लेहून पाठविलें.

यावरोन सावकारांनीं सुरतेचे हकिमाकडे जाऊन अर्ज करावा आणि आमचे कोठीदारांनीं सर्व प्रकारी हकीमास समजाऊन हे गोष्ट कार्याची असे ते मान्ये करावे. यामध्ये सावकाराची खुबी असे. मान्ये झालीयावर सावकारांनीं वेसैचे मुकामी येऊन बोलाचाली करून तह करावा. येण्हेकरून सरकारची किफायेत असे, व दिगांतर कीर्त उजरावा प्रांती होऊन येईल कीं, श्रीमंत राजश्री याचा थोर आश्रमा घेऊन सुरतेचे बारियावर आरमार ठेऊन दंगेदारास तंगी पोहचवून आमदरफ्ती सुरळीत केली ऐसी तूर्त होऊन येईल.

हे सर्व अलीकडे येऊन राा पंताही लिहीले कीं, आपण तहनामा पाळीत नाहीं. हे गोष्ट अनुचित असतां सकुंणाखालीं[3] आणून लिहीलें कीं कौल बटलावा. परके तरांडियासी देतो : आणि त्याचे गनीम सुरतेकर सौदागराची मदत करितो. त्यास उत्तर कीं, जे समयीं सरकार कांपनीशीं ताा श्रीमंत राजश्री सी तह झाला तो वर्तमान विलायतेस पाठविला. त्यावरोन कंपनीचा हुकूम आला कीं, सदरहूं प्रो चालावे. तिलतुल्ये अंतर न करावा, आणि दोस्ती दीनबदीन ज्यारी करावी.

---

१ अडचण. २ तनखा. ३ शकुना.

कौल वटलावा. एकंदर परकी तरांडियासी न द्यावा. येण्हेकरोन दरसालै रुपये दहा हजार १०००० चे नुकसान सांचोन हुकूम केला कीं तहास अंतर न करणे. ऐसे असतां श्रीमंत रा याही कृपाळू दृष्टि पाहून टोपीकराही आजलग खांवदाचा हुकूम मोडावा ऐसी गोष्ट टोपीकरापासून होऊन आलीं कीं काय? आम्हापासोन खावंदाची आज्ञाभंग होणार नाहीं, निशा असो द्यावी. या उपरान्त सुरतेचे सौदागर आजलग कोणाचे गनीम जाहले नाहीं. आम्हास० अन्यायाखालील (?) आणून रा पंताही श्रीमंत रा चे सेवेशी रुजू असावे. आणि सारे कचाट आम्हावर ठेऊन श्रीमंत राचे सकूणाखाली आणावे हा बेत दिसोन येतो.

रा पंती लिहिले कीं, आपणाकडून तहास अंतर पडेल हे गोष्ट अनुचित. या वरोन पष्ट दिसोन येते कीं रा पंताचा हा हेत. तेव्हां आमचा निभाव उत्तम प्रकारी होऊन येईल ऐसा नाहीं. यावरून फार क्लेशी होऊन श्रीमंत रा आमचे अमैत्रास हर्ष होईल. आपण तो आजपावेतो एकनिष्ठेनें तहनामा पाळतो. एक जरा अंतर देत नाहीं. या उपरान्त श्रीमंत रा चे दोस्तीचे भुकेले म्हणोन हरएक गोष्ट वाजवी अडवली तेहि सेवेशी श्रुत करावयासी अंतर न केला. सांप्रत आमचे मनवार जहाजे आली तेहि वर्तमान रा शंकराजीपंतास ता ठाणीयासी लेहून पाठविले तेच व जात्याही आपणास फौजेचे वर्तमान लहून पाठवावा उचित असे. याखेरीज किरकोळ गोष्ट खातिरात आणता येत नाहीं.

आज मास एक जाहला. सुरतेहून डुंगी एक मुंबईस आमचे पालाचे माघारी आली. त्याजबाबे रा पंती पाठविलें कीं, डुंगी मजकूर पालांनीं वलावा देऊन नेली, तर मालसुद्धां डुंगी पाठवून देणे. न पाठविल्यावर रुपये २९००० याचा मोबदला मुंबईचे सावकाराचा करीन. तर या गोष्टीचे थोर आनंद दिसोन आले. निमित्ये कीं, सुरळीत दोस्ती असतां ऐसी गोष्ट लेखावी योग्य नसे. तर आपण सत्यपूर्वक सांगतो कीं, डुंगी आमचे पालानी वलावा देऊन आणिली नाहीं. आपले जोखमी आली. आमचा पाल मोन्हे होता. म्हणून वलावदार झाला नाहीं. दरीयामधे जहाजे नौरीकी उतारि मार्गे मोन्हे मागा जातात म्हणोन न म्हणावे. जे मोन्हील मागीलचा वलावदार व मागील मोन्हीचा वलावदार. तथापि श्रीमंत रा चे आरमार सुरतेचे बारियावर प्रसिद्ध असतां आम्ही संदुखा संदुखा वलाव देऊन अन्यायाखाली यावे ऐसे नाहीं. त्या उपरान्त ऐसी गोष्टी चित्तात आणिली तर तहनामांत तरांडी पावेतो जागा देतो. दुसरी हकीकत ऐसी जे रा पंत म्हणतात कीं, आपण सुरतेचे सौदागराचे तरांडीयासी निशाण देतो हे गोष्ट अनुचित असे. निमित्य कीं कंपनीचा हुकूम

कीं मुंबईचे तालुकियाखेरीज दुसरे कोणास न द्यावी. दुसरी गोष्ट कीं जे समयीं मुलनाचा लेक मुंबईस आला ते समयीं पैकियाचा दरकार झाला, तेव्हां सरकारापासोन कार्यानिमित्ये पैका घेतला. त्यास जामीन जहाजे दिली. पैका वसूल होऊन येईल तोपावेतो जहाजे आमची म्हणोन त्यास निशाण दिधले असे. जहाजे आमची, माल आमचा नाहीं, हे गोष्ट रा पंतास लेहून पाठविली. आपण हरएक गोष्टीस सत्यपूर्वक वर्तणूक करितो. किरकोळ गोष्टी खातिरात आणीत नाहीं. माहे मार्गशीर्ष मासी आमची ग्याली वैसेचे बारियावरून सुरतेस जात असतां मार्गी वेसैचे आरमारासी भेट होऊन कितीक गोले मारले. तरांडे आमचे म्हणोन वळख देवी, यासी मचवा सोडोन आरमारावर पाठविला त्यास एक रोज लोक व मचवा कैदेत ठेवून सोडिला. लहान गोष्ट म्हणोन खातिरास आणिली नाहीं. काय निमित्ये कीं, गैरा आदमीपासून गोष्ट झाली असेल म्हणून अमलात न आणिली.

सांप्रत दिवशी मुंबईचे तालुकियाचे सावकार गंगादास रूपजी ता मञ्चरजी ता मोराजी किरकोळ सामान सुरतेहून जंबूसरास बतेला जात होता त्यावर कौल वसईचा असता वसईचा आरमारास कैद जाहला. वेसैचे मुकामीं आणोन माल खाली केला. हा वर्तमान कळताच तुमचेमध्ये गुमस्ते असत ते जाऊन आमचे काठीदारास अर्ज केला ऐसाजे. भोवानी दिमत गंगादास नारणदास मोहन दिमत मंचरजी व पांडवजी दिमत मोराजी याचा मेहुणा याही नांवे आपले खांवदाची दिली. जिनसाची याददास्त दिली. तपसिले मुंबईस पाठविली. त्यावरोन रा पंतास लेहून पाठविले कीं, तहाप्रो मालाची चौकशी करोन द्यावा. त्यास गोष्ट अमान्ये केले. निमित्ये कीं, बतेल्यावरील संतमी[1] होती त्यास व याददास्तीस नांवनिशीमध्ये अंतर झाला. यास्तव देवियासी अनमान जाहला तर गुमस्तेयाही नांवे खावंदाची सुरतेचे कोठीदारास दिली. व जाफराबाजेस गुमस्तेचे नांवे संतमी केली होती म्हणोन नांवामध्ये अंतर जाहला. त्यास लेहून पाठविले कीं रा पंताकडील सुरतेस पुतळाजी केशव आहेत, त्यांस पत्र एक देऊन ते चौकशी नावनिशी व माल रुजू होऊन येईल तेव्हां आमचा आम्हास द्यावा. ही गोष्ट मान्य केली नाहीं यावरोन दिसोन येते कीं, रा पंताची अवकृपा आम्हावर आहे. तहमध्ये असे कीं बेकौली तरांडियात माल मिळाला तर रुजू चौकशी न करून द्यावा. तेच वजा आजलग श्रीमंत रा चालवीत आहेत. खावंदाचा आश्रमा असिल्यावर चिंता आहे ऐसें नाहीं. सेवेशी श्रुत असावे म्हणून विनंती

---

1 A manifesto.

केली असे तर रा पंतास बहुतेक प्रकारें आमची निरवणा करावयासी श्रीमंत स्वामी समर्थ आहेत.

¶*This paper contains the history of a trade dispute arising out of the capture of some merchant ships. A certain Parsi merchant of Surat writes in broken Marathi various complaints against Shankraji Keshao, the Governor of Bassein, for submission to the Peshwa.*

No. 184] [*1757?*

श्री

सेवेसी विनंती. स्वामींनीं पत्र पाठविलें कीं सामीकाटा देहराबंदराहून गलबत जिनस भरून येत होतें तें सोडून द्यावें म्हणून इंगरेज यांणीं पत्र पाठविले, त्याची नकल पाठविली आहे. येविशीचा विचार तुमच्या विचारें कैसा? इंगरेजाचा स्नेह रक्षणें तेव्हां जिनसाचा त्यास पैका द्यावा लागेल तरी उत्तर पाठविणें, व तुम्ही लिहिलें कीं गलबताचा जिनस घेऊन कटारा सोडून दिल्हा. त्यास इंगरेजांनीं गलबत देखील मालाचा मजकूर लिहिला तरी ये गोष्टीची तहकिकात करून लेहून पाठवणें म्हणोन लिहिलें. यैसियासी, स्वामींनीं गलबत सामीकाटा देहराबंदरचें म्हणून लिहिलें त्यास गलबत होडी बनामनारे देणी तंडेल अबदला बंद दर लाहूर यैसें तंडेलानीं नांव लेहून दिल्हें. व गलबतावरी माल सांपडला, तांदूल वगैरे त्याचा जाबताच सेवेसी पाठविला आहे, त्यावरून विदित होईल. त्यास मालाचा पैका देणें तरी इंगरेजाकरितां द्यावा; आणि गलबत खटारा तो आम्ही स्वामीस लेहून पाठविलें तेव्हाच गलबत सोडून दिल्हें आहें. तांदुलाचा पैका दर रुपयास पांच पायलीप्रमाणें द्यावा. वरकड गलबत वगैरे जिनस तो सोडिला. तांदूल व हत्यारें मात्र ठेविलीं असेत. तांदुल घेणें तरी दर रुपयास कैली ८।= पांच पायलीप्रमाणें घ्यावे. आम्ही आजीच येका गलबताचें तांदूल मोठे कैली ८।= पांच पायली प्रमाणें दररुपयास घेतलें व सडिक तांदूल साडे च्यार पायलीप्रमाणें घेतलें. तीनसें रुपये तांदुल विकत घेऊन जंजिरें मजकुरीं कोठीस जमा जाहालें. याप्रमाणें घ्यावें. सेवेसी विदित होय. हें विज्ञापना.

¶*The Maratha officer Shankraji Keshao at Surat reports to the Peshwa, in reply to the latter's enquiry, that the captured British vessel Samikata has already been restored and that the cargo of rice may be purchased, the British being paid the cash price which they ask.*

No. 185] [1757 ?

श्री

पुरवणी श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान
स्वामीचे शेवेसी

विज्ञापना ऐसीजें कोहज कल्याण साटगांव सांतुरली वाडे पाऊन वसई प्रांत बारे येथील मामलेदार यांजकडे मुलुख आहे, तेथील गांवांस राऊत पाठऊन वसूल न आणावा, आपलेकडे जफ्तीस न ठेवावें. तेथील मामलेदारास बोलाऊन आणोन दंग्यांत रयतेचें गुरू ढोर व तमाम कल्याण व दुसरे सुभे याची लूट लबाडी कोली यांनीं केली आहे तें तहकिकांत करून ज्याची त्याचे जिमेस जेथें थांग लागेल तेथेंच असों द्यावी; पेस्तर हुजूर लेहून पाठऊन आज्ञा होईल त्याप्रमाणें वर्तणूक करावी म्हणोन नवाब मुजफरखां बाहादर समशेरजंग यांस सांगितलें; परंतु त्यांनीं न ऐकोन तमाम मुलुकांत गांवगना चिठ्या करून राउत पाठविले आहेत. ह्याहून मुलुक येथें जफ्ती नवाब यांनीं आपली बसऊन गावगना गारदी पाठऊन लुटीची वस्तभाव परभारांच नवाब आणितात त्याची तसनस होते. आम्ही या गोष्टीचा शोध घेऊन येक जागां सरकारांत जमा करावें तरी आम्हांस खबरदारी न करणें म्हणोन नवाब सांगतात व मुलुकांतहि शिपाई आम्हांकडील कोठें जावयास प्रयोजन नाहीं यैसी ताकीद केली आहे. आम्ही तों आज्ञेप्रमाणेंच नवाबांबरोबर वर्तणूक करून साहेब चाकरीस आहों; परंतु कोणी नालीस आमची करावयास अंतर करणार नाहीं याची हायेश[१] (?) करणार खावंद धणी समर्थ आहेत. सेवेसी श्रुत होये हें विज्ञाप्ति.

¶*The writer reports depredations of Muzafar Khan Gardi and asks orders on that account.*

No. 186] [28-1-1758 ?

श्री

श्रीमत राजश्री रामचंद्रजी चिटनिवीस
गोसावी

श्नेहपूर्वक आपाजी गणेश असीर्वाद विनंती उपरी. येथील कुशल ता॥ पौश वा॥ चतुर्थी मुकाम तालुके बिरमगाव गोसावी याचे कृपेकरून वर्तमान येथास्थित जाणून स्वकीय कुशल लेखन करीत असावे विशेष. बहुत दिवस जाले आपणा-

---

१ हायेश = काळजी? चौकशी?

कडील पत्र येऊन परामृष होत नाही, तरी निरंतर पत्रीं संतोषविले पाहिजे. या नंतर शहर हस्तगत जाले, रा गोपालराव गणेश यानी साडेसात लक्ष रु. घेतले, याचा मजकुर सविस्तर पहिला पत्री लिहिला आहे त्याजवरून अवगत जाले असेल. सांप्रत दरबारी रा. विस्वंभर नीलकंठ पाठविले आहेत. सविस्तर विदित करतील. साहित्यें आपण करतील भरवसाच आहे. कागदापत्राचे साहित्यें आपण वरचेवर केले. आपले कृपेने स्थळ हस्तगत जाले. देणियाचे पेचात बहुतच आलो. विस्तर पत्री लिहिता येत नाही. मागील हिसेबाची मखलासी होणे. पंत मशारनिले विनंती करतील. साहित्य केले पाहिजे. कृपा लोभ कीजे हे विनंती.

¶*Appaji Ganesh to Ramaji Chitnis, requesting help in the adjustment of accounts and expenses incurred in the capture of Viramgaon* (?)

No. 187] [*24-4-1750*

पौ मुा पुणे छ २७ जमादि-
लावल प्रहर दिवस प्रात:काळ

श्री

राजश्रियाविराजित राजमान्य राजश्री
दिनकरपंत स्वामीचे सेवेसी

पो रामाजी महादेव सां नमस्कार विनंती उपरी. येथील कुशल जाणून स्वकीये लिहीत असिले पाहिजे. कालच्या रविवारीं प्रहर दिवसास प्रस्थान करून तो दिवस ठाण्यांत होतो काल इंदुवारीं संध्याकाळी उरणास आलों. त्यास राजश्री मानाजी आंगरे वजारतमाब याची शामलाची स्पर्धा लागून मुलकाचा नाश करून प्रस्तुत दोन हजार माणूस जंजिरा व सुरत मिळोन आलें. चार गुराबा तीस गलबतें आरमार ऐसे येऊन थळच्या कोटास सिकंदा केले होते. मानाजी आंगरे यानी फारच लिाा त्यावरून उरणाहून परभारे थळास आलों. राजश्री नारोपंत व राजश्री मोरोजी सिंदे व राणोजी बलकवडे व आम्हाकडील वसईचे लोक मिळोन शामल नेस्तनाबूद केला. हजार माणूस पावेतो कापिलें व बुडविलें व धरिलें. नाश हजार माणसाचा झाला. च्यार गलबतें धरिली. पांच तोफा घेतल्या. मानाजीबावावर येसान पुर्ते केले. याउपरी जलदीने येतो राा छ २७ जमादिलोवल. बहुत काय लिहिणे ? लौकर येतों. लोकांनीं फारच शर्त केली आहे. पुढेंहि करितील. लोकांस समाधानपत्रें बहुमान करविला पाहिजे. मानाजीबावाचा खातरजमा पुरवला

आहे हे विनंती. नारोपंत सुभेदार वसई याणीं पायउतारा करून येसमई फारच केली आहे हे विनंती. भेटीनंतर सविस्तर कळेल.

¶*Ramaji Mahadev to Dinkarpant, reporting a naval engagement between the Sidi and the Angria supported by the Peshwa's force.*

No. 188] [*21-4-1750*

श्री

श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान स्वा-
मीचे सेवेसी

आज्ञाधारक राणोजी बलकवडे मो॥ वरसोली नजीक हिराकोट कृतानेक विज्ञापना. ता॥ छ २४ माहे जमादिलोवल पावेतो स्वामीचे कृपावलोकनेकरून सेवकाचे व मामले मा॥रचे वर्तमान येथास्तित असे विशेष. राजश्री मानाजी आंगरे याचा व शामलाचा कलह पेसजीपासून लागला आहे. त्यास छ २० मिनहूस आलीबागाहून वर्तमान बाजारआवईने आले की, शामलाचे अरमार सुरतेहून सिदी मसूदखान याकडून येऊन शामल थलास उतरला. तेथे थलचे कोटानजीक वजारतमाब याचे व शामलाचे युध्ये जाले. वजारतमाब यास जखम लागली व राजश्री राघोजी आंगरे यास धरून नेले. थलचा कोट शामलाने घेतला म्हणोन वर्तमान यैकिल्यानंतर उपराला करावयाचे जाले. यामुले सेवक तीनसे माणसानसी छ २१ मिनहून रिघोन येथे आलो. राजश्री मोराजी सिंदेहि येऊन पोहचले. येथे आलो तो राजश्री राघोजी आंगरे सेवकास सामोरे येऊन वरसोलीस राहावयास जागा दिला. येथील वर्तमान मनास आणिता राजश्री मानाजी आंगरे यास मांडीवर गोलीची जखम लागली. त्याणे भेशारनिले जेर आहेत. शामलाने दोन तीन हजार माणूस थलास उतरोन थलचे कोटास मोर्चेबंदी केली आहे. आरमारहि तडीस कोटानजीक धरोन इकडील माणसाचा पराश्रम तोफेचे मारामुले कोटाकड होत नाही. गनिमाची सख्ती फारच आहे. या प्रकारचे वर्तमान आहे. सेवेसी निवेदन व्हावे म्हणोन लिहिले असे. पुढे होईल वर्तमान ते मागाहू(न) लेहून पाठवितो. जाले वर्तमान सेवसी श्रुत होये हे विज्ञापना.

हे विज्ञापना.

¶*An action between the Sidi and the Angrias is described in this letter from Ranoji Balkavde. The Sidi landed a force three thousand strong and invested the fort of Thal. In the action that ensued Manaji Angria was repulsed and sent for help. Ranoji Balkavde, one of the Peshwa's commanders, reports he has arrived near Hirakot and will soon engage the enemy.*

No. 189] [1-5-1750

पौ छ ११ जाखर त्रितीयप्रहर

श्री

राजश्री दिनकरपंत दादा
गोसावी यांसी

ॐ अखंडितलक्ष्मीआलंकृत राजमान्य श्नो राणोजी बलकवडे रामराम विनंती. येथील कुशल जाणोन स्वकीये कुशल लिहीत गेले पाहिजे. हुजुरून आज्ञापत्र सादर जाले तेथे आज्ञा की, तीनसे माणूस निवड करून नामी नामी सरदार समागमे घेऊन तुम्ही खुद महिमतगडास जाणे. त्याजवरून तयारी करून लोकाची निवड करून यावयाची सिधता केली. त्यास राजश्री मानाजी आंगरे वजारतमाब याचा व शामलाचा कजिया पेसजीपासून लागला आहे. प्रस्तुत शामलाने सुरतेहून अरमार व लोक आणून शौकी[1] करून खुशकीस उतरून थलचे खुबलडियास मोर्चेबंदी केली. मानाजी आंगरे याचे व शामलाचे युध्ये बरेच जाले. मानाजी आंगरे यास मांडीवर गोळीची जखम लागली. गनीम भारी. त्याचेच फौजेने जुमस न खाई, तेव्हा मारनिलेनी राजश्री कृष्णाजी तुकाजी चिटनवीस रेवदंडियास राजश्री मोराजी सिंदे याजकड पाठविले. त्यानी येऊन मोराजीबावास हाती धरून घेऊन गेले. सिंदे मारनिलेनी जातेसमई आम्हास निरोप पाठविले की, तुम्ही दोन तीनसे माणसानसी उपराला करणे. त्यावरून आम्ही दोन तीनसे माणसानसी स्वार होऊन गेलो ते वरसोलीस जाऊन राहिलो. पुढील विचार मनास आणिता राजश्री मोराजी सिंदे याही तहाचा संदर्भ शामलाकड लाविला होता. परंतु नसरूड नाइके; तो राजश्री रामाजी माहादेव हे फौजसुधा येऊन पोहचले. सारे मिलोन विचार करून येलगार केला. गनीम मारून काढिला. मोर्चे सोडविले. शामलाचे से दोनसे माणूस ठार मारिले व से दीडसे दस्त केले. याप्रकारे शामलास तंबी पोहचविली. उपरांतिक राजश्री रामाजीपंताची आमची भेट जाली. मारनिले म्हणो लागले की, तुम्ही व आम्ही दोन हजार माणसानसी खुसकीने जावे व राजश्री नारो त्रिंबक व मोराजी सिंदे याणी अरमारावरून जावे आणि बाणकोटास मोर्चेबंदी करून घ्यावा. हे कार्ये करावे लागते तरी तुम्ही आम्हासमागमे येणे.

[शिक्का] महिमंतगडास न जाणे. त्यास आम्ही उतर केले की, आम्हास हुजूरचे आज्ञेप्रो जावे लागते, न गेलो तर खावंदाचा बोल लागेल. त्यास त्याणी उतर केले की, या गोष्टीचा शब्द लागला तरी आपण

१ शोखी, मग्रुरी करून.

2900

जाब करू यैसे म्हणतात. आ * * ता हुजूरचे आज्ञप्रो तुम्हाकड येणे आणि हे तो यैसे म्हणतात. याचा विचार काये करावा तो लिहिला पाहिजे. आपली आज्ञा होईल त्याप्रो वर्तणूक करून. कलले पाहिजे रा छ ९ माहे जमादिलाखर. बहुत काये लिहिणे? लोभ असो दीजे हे विनती

मोर्तब सुद

¶Ranoji Balkavade reports an action between Manaji Angria and the Sidi in which the former was worsted and suffered a wound in the thigh whereupon succour was rushed to him from Revdanda and other quarters and the Sidi was forced to retreat with heavy losses.

No. 190] [*26-2-1758 ?*

श्रीभीमाशंकर

श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान स्वामीचे सेवेसी

विनंती सेवक त्रिंबक विनायेक साष्टांग नमस्कार विनंती. येथील कुशल ता। छ १७ जमादिलाकर पावेतों स्वामीचे कृपाद्रष्टी करून सेवकाचें वर्तमान येथास्थित असे विशेष. पूर्वी स्वामीनी पत्र सादर केलें तेथें आज्ञा कीं, मावलामधें लोक कोणाचे काये निमित्त जमा जाले आहेत; त्याची चवकसी करून लिहिणे म्हणोन आज्ञा. यैशास येविशीचा शोध्र मनास आणितां हजार दीड हजार माणसाची रवानगी लोहगडाहून होऊन श्री ु येथील रानामधें साट घेतला आहे. किले जिवधन येथील लाग केला आहे. परंतु तेथें सुचावले हे जाणारच यैसें ऐकतों. राजश्री मानाजी आंगरे तलेगाहून कालोसास गेले. त्यांचा व सिरके याजकडील लोकांचा येकतमता होऊन, विसापुरावर चढोन किल्याचे कार्ये करून, किला सिरके यांचे स्वाधीन करावा; यैसा विचार होऊन, सिरके याकडील लोक त्या रोखें जमा जाले आहेत; म्हणून वदंता आहे. सत्यमिथ्य न कले. ऐकिलें वर्तमान सेवेसीं निवेदन व्हावें म्हणून लिहिलें आहे. सेवेसीं श्रुत होये हे विज्ञप्ति.

¶Trimbak Vinayak informs the Peshwa of the intended capture of the fort of Visapur by the combined forces of Angria and Sirke. This Trimbak Vinayak appears to be the same who was later on appointed to the Sarsubhaship of the Konkan.

No. 191] [4-4-1759

पौ छ १३ रजब

श्रीशंकर

श्रीमंत राजश्री नाना स्वामीचे सेवेसी

विनंती सेवक गोपाल संभाजी कृतानेक सिरसाष्टांग नमस्कार विनंती. येथील कुशल जाणून ता। छ ४ रजब मु॥ वरासे नजिक सुरत स्वामीचे कृपे-करून सुखरूप असो विशेष. नवसरीच्या मुकामीहून आरमारावर राजश्री नारोपंताकडेस गेलो. इंग्रजाचे आरमार व आपले आरमार येके जागा आहे. रा। दामोदरपंत व आम्ही उभयेता गलबतांत बसोन इंग्रजाकडेस गेलो. जंगी बंदर इंग्रजाने घेतले, तेथे त्याची भेटी जाहली. त्यांसी च्यार गोष्टी उतम सांगितल्या; तुम्हीं इकडून मोरचे लाविलेत. आम्हीं तिकडून खुसकीकडून मोरचे लावितों. त्यावरून इंग्रजाने साफ सांगितले, तुम्हीं मोरचे न लावणे. त्यावरी आम्हीं उतर केले "किला पातशाही, शहर पातशाही. तुम्हीं साहुकार लोंक; आजि पातशाहा श्रीमंत आहेत". त्याच्या गोष्टी मगरूरीच्याच आहेत, तेव्हा श्नेह संपादून आलो. अछनमियांचे सूत्र आले, शहर देतो. सिदींकडेस रा। दामोदरपंत गेले आहे. किला शहर हस्तगत होत असिले तरी इंग्रजांसी बिघाडले तरी बिघडू. याप्रमाणे राजश्री नारोपंतांचेहि समत आहे. आजिपावेतों इतके वर्तमान जाहले आहे. पुढे होईल तें सेवेसी लिहून बहुत काय लिहूं. कृपानीर असो द्यावी हे विनंती.

¶*Gopal Sambhaji to Peshwa informing the latter of the intrigues of the English for the capture of Surat.*

No. 192] [12-3-1758?

श्री

राजश्री दिनकरपंत दादा
गोसांवी यासी

अखंडितलक्ष्मीआलंकृत राजमान्य स्नेहांकित बहिरजी बलकवडे दंडवत विनंती उपरी. येथील कुशल तागाईत छ २ रजबपर्यंत यथास्थित जाणोन स्वकीय लेखन करावयांसी आज्ञा केली पाहिजे विशेष. किल्ले पटा येथें राजश्री नारो[1] त्रिंबक राजमाचकर यांहीं शिड्या माळा लाविल्या होत्या, तें काम जाहालें नाहीं

१ ना।रो त्रिंबक.

म्हणोन वेढा घालावा हा विचार होता, परंतु ते गोष्ट घडली नाहीं. किल्ले मजकूरचें कामाचीं गुरें ढोरें घेरली होतीं व किल्ले बावळा येथें स्वारी येऊन वेढा घातला; हें वृत्त आम्हांस कळलियाजवरी किल्ले गडगडा येथें वेढा घालून किल्ला, छ २९ जमादिलाखरीं घेतला. त्यासी किल्ले मजकूरचे किल्लेदारास नख्त रुपये ७०० सातशें व कापड आख ३०० तीनशें द्यावें; याविरहित शिंबदीस रुपये-दोन, हजार द्यावें ऐसें करार करून किल्लेदारास खाली उतरून कावनईस घेऊन आलों. किल्ला बहुत बांकी जागा आहे; याजकरितां सेवकांनीं जरूर कार्य करून घेतलें. किल्ले मजकुरीं इस्ताप जेजाला सुमार ८ आठ व बख्तर १ येक येकूण नव दागिने सरकारांत लागले. किल्लेदार हुजूर पाठवावा किंवा येथेंच असो द्यावा त्याची आज्ञा काय? जागिरीचे गांव आहेत त्यांच्या सनदा हुजूरच्या पूर्वीच्या आहेत त्यांची नक्कल करून पाठविली आहे; त्याप्रमाणें जफ्तीची सनद देविली पाहिजे. मी सर्व प्रकारें पदरींचा आहे. मजला आश्रय आपल्या चरणांविरहित नाहीं. माझें उर्जित करून देणार आपण आहेत. सेवकावर नजर देऊन गांवांची सनद पाठवणार समर्थ आहेत. सेवेसी निवेदन होय हें विज्ञाप्ति.

¶*Bahirji Balkavde reports to Dinkarpant the news of the capture of the fort of Gadgada (in Nasik).*

No. 193] [*17-4-1759*

श्री

पुरवणी श्रीमंतर राजश्री नाना
स्वामीचे सेवेसी

विनंती. येथिल वर्तमान ता॥यत छ १७ रजबपर्यंत यथास्थित असे विशेष. आपण पत्रे पाठविली ती प्रविष्ट होऊन साकल्यांर्थ कलो आले. सुरतेची बंदी उठावयाकरितां राजश्री येशवंतराव पवार व राजश्री कृष्णाजीपंत यास लिहिले आहे. ते बंदी उठवीतील असे आपले पत्रीं लिहिले आहे, परंतु त्याणी बंदी अद्याप दूर केली नाहीं. आहे तसी आहे. वरकड कितेक बोलीचाली करावयाकरितां राजश्री दामोदरपंत यास पाठवून द्यावे म्हणून उभयतानीं लिहिले त्यावरून मशारनिल्हेस लस्करांत पाठविले. तेथून त्याणी सुरतेत इंग्रजाकडे पाठविले आहेत. बाॅलीचालीचा अर्थ इंग्रजाचा मनास आणितां सुधीसी गोष्ट कांहीं सांगत नाहीं. प्रस्तुत तेथें शहरातच आहे. पुढें बोलाचाली निखालस काय होईल ते आपल्याकडे लेहून येईल. इंग्राजाने सिदीस त्याचे हवेलीतच ठेविले आहे. सावकार मध्यस्तीस पडोन सिदीनें सरकारी करून तेथें राहावे ऐसे जाले असे.

सिदीचे चेले आहेत ते त्याचकडे आहेत. चार पांच गलबतेंहि इंग्रजानें सिदीस दिली ऐसी बातमी आहे. वरकड पारसखानास अछनचे दिवाणगिरीची वस्त्रे छ १९ रजबी दिली, याप्रमाणे वर्तमान आहे. हुजूरून पत्रे आम्हास आली जे तुम्ही अहा तैसेच राहाणे व सविस्तर वर्तमान वरचेवरी आपणास लेहून पाठविण्याविसी आज्ञा जाली आहे. ऐशास प्रस्तुत जे वर्तमान आले ते आपल्यास लिहिले आहे. पुढें आणखी आढलेल ते लेहून पाठवूं. आम्ही पुढें काय करावे ते आज्ञा करावी. हुजुरून आरमारचे बेगमीकरितां राजश्री शंकराजीपंत याकडून से सवाशे खंडी तांदूल देविले असत, व लाकूडफाटे पाणी भरून माहगिऱ्या पाठवाव्या ऐसे हुजूरची आज्ञा मशारनिल्हेस आली आहे. त्या सनदा पाठविल्या आहेत. तरी आपण त्यास आज्ञा करून तांदूल व लाकूडफाटा व पाणी याची बेगमी मशारनिल्हेकडून सत्वर होऊन येऊन आम्हास पोहचे ते करावे. सिदीस इंग्रजानें गलबते दिल्हियास आपले उपयोगास पडणार नाहींत, म्हणून आम्ही सुरतेस दामोदरपंतास लिहिले आहे. जर त्याणी गलबते त्यास दिली तर सामान त्यानें जंजिऱ्यास पाठवावयाचे करील. तेव्हा बहुतच कजिया पाठविलात. बंदी शहरची उठणार नाहीं म्हणून सुरतेस लिहिले आहे. पारसखानाचे लेकाचें नांवें किल्लेदारीची वस्त्रे होणार. त्यानीं बाहेरच असावे, परंतु किल्याचे जागिरीस आटकाव होईल, यास्तव करीत आहे. हे सर्वानसर महागमनी आहे. सारे इंग्रेजांत शाहणा आहे. येणेप्रमाणें इकडील वर्तमान आहे. सेवेसी कलावे. बहुत काय लिहिणे ? लोभ असो दीजे हे विनंती.

वसईकराचे आरमार झाडून येथून गेले. डाहाणूस म्हणून गेले हे विनंती.

¶*News-letter from Surat, informing the Peshwa that the Sidi has been allowed to reside in his palace and that Faraskhan has been appointed Deputy Governor.*

No. 194] [*10-4-1758?*

श्री

श्रीमंत पंतप्रधान स्वामी साहेबाचे शेवेशी

सेवक आज्ञाधारक मेहेरजी मुल्हेर मुक्काम बंदर सुरत साष्टांग दंडवत विनंती विशेष. येथील वर्तमान तागायत छ १ माहे साबान परंतु साहेबाचे कृपादृष्टी येथास्थित असे. साहेबी आपले कुशेल वर्तमान लेहोन सेवकाचा परामर्श करीत असावे. यानंतर येथील हकीकत यैसीजेर. किल्ले पारडीहून राजश्रींनें सो गणोबाराव याचे समागमे देऊन उभयेतास सुरतेस रवाना केले; त्यास येथें येऊन सर्व गोष्टींचा बंदोबस्त करोन तहनामा व घोडे व वस्त्रे वगैरे जनावरे देऊन

राजश्री गणोबाराव व आपले तर्फेनें सेदेबाजीद यैसे सेवेसी रवाना केले ते प्रजंन्यामुळें वसईस अटकले. तो इकडे सर्व सावकार इंग्रेज व चलविले विलंदेज नादरशाई लोक इतकियांत मुख्यें मूर्लेना[1] स्रेष्ट होऊन सुभियासी पैगाम केला कीं तुम्ही म्हणत होतेस कीं गणोबाराव व मेहरजीस बराबराच निरोप देऊं; त्यास एकास रवाना करोन व एकास येथें ठेऊन घेतले याचा मनसुबा तुमचा कलत नाहीं. श्रीमंताची फौज आणविता कीं काये? यैसी रदबदली लाऊन राजश्री दमाजी गायेकवाड यास पत्रे लिहिले कीं मुलुक तुमचे हातचा जातो; नाहींतर तुम्ही आम्ही एक होऊन ऐसी तजवीज करावी कीं याचा मनसुबा पेस न जाई. हे वर्तमान हकीमास कळले. त्याजवरोन हकीमानें मुख्ये मूलनास एकांतास मसलतेस बोलाऊन फितुर फार होन्हार. इंग्रेजाची लिहिली मुंबईस गेली, यैसी हकीकत जाली ते सेवेसी निवेदन होय. पूर्वीची पत्रे तो हा कालवर सेवेसी पावली नाहीं. आण इकडे तो हा हंगामा जाला. यास्तव येथील अधिकारियाही आम्हास बोलावून सांगितले. श्रीमंतास पत्रे ल्याहावी, आण त्या पत्रांत ल्याहावे कीं मुंबईस इंग्रेजावर ताकीदपत्रे पाठवावी कीं सुरतेमध्यें तुमचे तर्फेनें इंग्रेज आहे त्याजला लिहिणे कीं तुम्हीं आपली सावकारी करणे. दुसरे कोन्हाचे कालेत्रियात न मिलणे. राजेश्री शंकराजीपंतास आज्ञा केली पाहिजे कीं जे वेलेस सुरतेहोन सुभियाचे व आमचे पत्र येईल ते समई दोन हजार मनुष्ये व मातबर सरदार आम्हापासी येऊन पावेत ते करावे सेवेसी श्रुत होय.

¶*A news-writer Meherji Mulher writes to the Peshwa from Surat divulging the schemes of the English in encouraging Damaji Gaikwad to rise against the Peshwa.*

No. 195] [*13-4-1758 ?*

पौ छ ४ रजब

श्रीशंकर

पुरवणी राजश्री नाना गोसावी यांस

विनंती उपरी. घोडियाविसी बहुताप्रकारें लिहिले. त्यास घोडा येथें आला. आमचेहि विचारें हजार बारासे रुपये द्यावे यैसे आहे. त्यास माहाग तो बहुतच. त्यास जो पाठविला त्याचा मेहुणाहि बरोबर आला आहे व फिराऊन न्यावयास आहे. जर हजार दीड हजार करार जाले तर ठेवून; नाहींतर पाठवून

१ मोलाना श्रेष्ठ.

देऊन. आपले नापसंदीस आला त्यास इकडे पाठवावा यैसे नव्हते. आपणच फिरऊन माघारा मुंबईस लाविला असता तऱ्ही कार्यास येते. आपले विचारास न ये हे खरेच आहे. बरे बनले तर येऊन; नाहीं तर माघारा लाऊन देऊन. मुलकाचे ताकिदीवसी लिहिले कीं ताकीद करावी. त्यास आम्ही देशांतून वसईपावेतो आले, त्याचे बोभाट आपलियाजवल आला न आला हे आपलियास ठाऊकच आहे. ताकीद बरे वजेने करितो, परंतु हे गुजराथी लोक आहेत, व कमाविसदार हे भारदार आहेत. हरकैसी नालीस ल्याहावी यैसा याचा विचार आहे. आम्ही एक रानातील कडबियासिवाय कांहीं घेतला नाहीं. ते न घ्यावे तर हे मुलकात गवत नाहीं यैसे आहे. त्यास जो आपणाकडे आमचा बोभाट लिहिला त्यास आपण ल्याहावे, की तुम्ही जाऊन तेथें रुजुवात करणे, नाहींतर लटके लिहितां. यैसे लिहित जाणे. इजारदारास हे एक निमित्यच जाले येसे आहे. तेही गुजराथीच होऊन गेले आहेत. लटके ल्याहावयास चुकतात यैसे नाहीं, सारे इजारियामुले बोभाट करितात. सुरतेहून गरबगुरब अथवा ब्राम्हण कोणी बाहीर निघतील त्यास राऊत लुटतील; तरी ताकीद करावी म्हणोन लिहिले. ताकीद उत्तम प्रकारे आहे, शहराबाहेर इंग्रजाच्या चौकिया आहेत, त्यामुले कोणी बाहीर निघत नाहीं. राजश्री नारोपंताचे एक पत्र आले, त्यास तीन दिवस जाले. त्या तागायत कांहींच त्याचा विचार कलत नाहीं. आजी आम्ही आपल्याकडील सिदी सुरतेस पाठविला आहे. किलियांत सिदीकडेसहि जावयास सांगितले. कितेक प्रकारे सांगावयाचे ते जर करितां त्याचे सूत्र आले, किल्ला शहरचे सूत्र आले तरी आपले आज्ञाचा मार्ग न पाहतांच कार्य उरकू. सूत्रांत अहो. आपणास कलावे म्हणोन लिहिले आहे. बहुत काय लिहिणे? कृपा लोभ असो दीजे हे विनंती.

¶*News-letter from Krishnaji Anant that negotiations have been opened with the Sidi at the castle to induce him to surrender the city and the fort to the Marathas.*

No. 196] [*9-5-1758*

श्री

राजश्रियाविराजित राजमान्य राजश्री अपाजी गणेश स्वामी गोसावी यांसी

पौ बालाजी बाजीराव प्रधान नमस्कार विनंती उपरी येथील कुशल जाणून स्वकीये कुशल लिहित जाणे. तुम्ही गुजराथप्रांतें जलदीने जावे ते अद्याप न गेलेस हे कोण गोष्ट? याउपरी पत्रदर्शनी निघोन

जंबुसरास जाणें. बासवाडेकरानी सुतंच्या राज्यावर बासवाडेकर राज्यानी कजिया केला, त्याचे पारपंत्यास सेखमुर्तजा किलेदार पवागड हे गेले ते धरिले. त्याचे पारपत्यास रा। कृष्णाजी अनंत याणी गोपाल संभाजी यास पाठविले आहे. ते पारपत्य करून सेखमूर्तजाची सुटका करितील. तरी तुम्ही जंबुसरास सत्वर जाऊन किल्याचा बंदोबस्त कसा आहे ते लेहून पाठवणे. किल्यास तुम्ही लेहूनहि पाठवून किलेकराचे पत्र आणून पाठवणे. तुम्ही जलदीने जाणे. जाणिजे छ १ रमजान सुाा तीसा खमसेन मया व अल्लफ. बहुत काये लिहिणे ?

¶*Appaji Ganesh (Bhagwat) who was appointed to the charge of Gujarat is reprimanded by the Peshwa for having delayed his departure. He is ordered to proceed at once to Jambusar and relieve Sekh Murtaja, Killedar of Pawagad, captured by the enemy. Gopal Sambhaji also has been sent on the same mission.*

No. 197] [*20-8-1758*

श्री

राजश्री महिपतराऊ चिटनिवीस
गोसावी यांसी

ॐ सकलगुणालंकरण अखंडितलक्ष्मीआलंकृत राजमान्य स्नो। मानाजी आंगरे वजारतमाब रामराम विनंती उपरी. येथील कुशल जाणोन स्वकीये कुशल लिहीत गेले पाहिजे विशेष. राजपुरीच्या मुकामी राजश्री रामाजीपंत व आम्ही येका विचारे असतों. कितेक श्रमसाहास करीत आलों. सांप्रत आरमार संपूर्ण आरमारे तयार होत आली. आम्हाकडील तयार होत आले. अवघी येका जागी होऊन सेवाचाकरी करून दाखवावयाचा समय आला असतां आम्हास श्रावण वद्ये द्वितीया रविवारीं ज्वर आला, तो अंगात असतां गुमानांत न आणितां कामकाज सोडिले नाहीच. ज्वर आहे. तो अतीसरावरी घातले. भावना दाखविली ते दिवसेदिवस अधीकच होत आली. ठिकाने राहावे येसे अवसान व राजश्री पंत प्रधान यांसी व आपणास लेहून आज्ञा आणावी इतका अवकाश राहिलाच नाहीं. न सोसे येसे कलोन येऊन राजश्री रामाजीपंतास सांगितलें तेहि परामृशास आले होते. भावना पाहून दंग जाहले. भाद्रपदसुध्ध द्वितीया रविवारीं स्वार होऊन जंजिरे कुलाबियास आलिया दिवसापासोन उपाय मात्र होत आहेत.

+ Sunth.

परंतु गुणास अद्याप आले नाही. येईलच. समर्थास पत्र लिहिले आहे. लांब मजकूर म्हणोन संकलित श्रवण होईल. तरी येसे न करावें, आम्हावरी दृष्टी देऊन अक्षरशाहा श्रवण करावे. उतर पाठवावें रा छ ५ माहे मोहरम. बहुत काय लिहिणे? कृपा असो दीजे हे विनंती.

शिक्का

मोर्तब सुद

¶*Manaji Angria reports to the Peshwa the onset of the illness which, it should be remembered, ultimately terminated his life.*

No. 198] [*14-9-1758*

श्री

राजश्री रामाजीपंत सुभेदार गोसावियासी

सकलगुणालंकरण अखंडितलक्ष्मीआलंकृत राजमान्य प्रीतिपूर्वक मातुश्री लक्ष्मीबाई आंगरे दंडवत विनंती उपरी. येथील कुशल जाणोन, स्वकीये कुशल लिहीत असिले पाहिजे विशेष. चिरंजीव मानाजी आंगरे यांचे वेथेची धारणा लेहून, आपणास गेलीच होती. उपाये मात्र केले. गुणास काहीच न आले हे जाणोन. चिरंजीव देहांतपर्यंत सावध. तेण्हेकरून आम्हां सर्वांचें समाधान करीत आले व चिरंजीव राघोजी आंगरे यास आज्ञा केली की, श्रीमंताचे सेवेसी गेलो होतो, तेव्हा तुम्हास पदरीं *घातलेच आहे, व रामाजीपंत सुभेदार यांचा सर्वप्रकारें आश्रये करून दिल्हा असे. आपली तपश्चर्या खर्च करून श्रीमंताकडून तुम्हास वाढवितील. अंतर देणार नाहीं. मजपासून मात्र पंत मारनिलेच्या ठाई अंतर पडिले की, मोहिमेच्या प्रसगांत आणि हे अवस्था मजला जाहाली. व्यर्थ गेलो येसे बोलोन खेद करीत असतां, काल येकादसी सौम्यवासरी त्रितीये प्रहर होतां देवाज्ञा चिरंजिवास जाहाली. समर्थ घात जाहाला. आम्हां सर्वांत आवसान नाही येसा प्रसंग; परंतु सर्व प्रकारे भरोसा तुमचा मानोन तुमचे पदरी राघोजी आंगरे यांस घातलें आहे. आमचे वार्धिकपण. हे प्र (सं)-गात सर्वांविसी तुमचे भरोसियाचा धीर धरून, अवसान धरून आहों. चिरंजीव आसतां आपण चालविलें तें काही नाही. त्याचे मागे सर्वांविसी चिरंजिवानी चिरंजीव राघोजी आंगरे यास तुमचा आश्रये जोडला आहे, व आम्हीहि राघोजी

आंगरे यास तुमचे पदरीं घातले आहे. श्रीमंताकडून नावरुपास लौकिकास वाढवणार तुम्हीं आहा. विस्तारे ल्याहावेसे नाहीं रा छ १० माहे मोहरम. बहुत काये लिहिणे हे विनंती

¶[*Laxmibai Angria informs Ramajipant Subhedar of the death of Manaji Angria on 13th September 1758.*

No. 199] [*20-11-1755*

पौ छ १५ सफर

श्रीशंकर

सेवसी विज्ञापना. तोफखानियाची रवानगी लौकर करावी म्हणून एकदोनदां आज्ञा चिठ्या आल्या, त्यास त्याची मखलासी सर्व करून दिल्ही. परंतु जदीद[1] लोक फार ठेविले आहेत. कदीम लोक बहुत करून कोकणांत गेले. त्यांचे दोन महिने चढले. कदीम दीडमाहीकरी व महिनेमहाल त्याचा रोजमुरा व भाड्याचे बैलाचा नवशा बैलाचा आजमासें एकमाहा व कदीम जदीद लोकांचा सालाबाद प्रा नालबंदी दाखल सर्वांचा एकमहा एकूण साठ सतर हजार रुो होतात. याखेरीज त्याजकडील करोलांची[2] मखलासी आपण लस्करांत करून दिल्ही तो ऐवज, येणेप्रो त्यांचे पद्री ऐवज पडेल तेव्हां लोकांची उचापत वारून स्वारीस निघून येणे सोईस पडेल. येविसी ऐवज देणे म्हणून राजश्री बाबा फडणिसास आज्ञा पाठविली. याखेरीज आज सामाही रोजमुरे किलोकिलाचे तटले होते, त्यापेकीं कांहीक किल्याचे अदा आशमेनीसा[3] बाा द्यावयाची आज्ञा आली ते दिल्हे. कितेक किल्याची आज्ञा आली नाहीं ते नित्य हाका मारितात. त्याचा इलाज आणीक कार्य त्याजवरहि कृपा करून त्याचाहि ऐवज देवावा. नाहीतर पोटावाचून लोक उठोन जातील. त्याच्या मखलाशा होऊन दोन दोन तीन तीन महिने जाले. परंतु ऐवज हातास न आला, म्हणून तटून राहिले. आतांहि आज्ञा न होय तेव्हां किल्याचे लोकांचा बांद उठोन उठोन जातील. त्याची याद किती? ऐवज देणे राहिला तो लिहून पाठविला आहे. त्याचीहि आज्ञा करावी. पुणियांत दोन च्यारसे लोक हशमी व शागीर्द पेशा आहे, याची रोजमुरेयाची आज्ञा असावी. ऐवजहि नेमून पाा. चाकणेस लोक तोफा गेल्या, परंतु नावाचा सरदार गेल्याखेरीज काम लौकर होणार नाहीं. लोक तोफा गुतून राहतील. सुवर्णदुर्गाहून राजश्री नारो कृष्ण व मोराजी सिंदे याचे पत्र डाकेबरोबर

---

१ नवीन. २ बंदूकवाले पायलोक. ३ हसबनीस.

आतांच आले ते सेवेसी पा॰ राजश्री दामोदर रघुनाथ याचे लिहून आले की तह होत नाहीं. फिरंगी सामील होऊन सुवर्णदुर्गास येणार, याच अन्वये राजश्री रामाजी मा। मुंबईस आले आहेत. त्यांनीं लौकर जावे या अन्वये येथून त्याजकडे लिहून पा। आहे. इंग्रजाकडील जाबसालाचा लडा असेल त्याचे प्रत्योत्तर गेलेच असेल नसेल. गेले तर लौकर रवाना करवावे. म्हणजे इंग्रज व सरकारचे आरमार सहित ते लौकर जातील. पुणियात चौकी पाहऱ्यास लोक नाहींत. आणीक कोठून आणावयाचेहि नाहींत. चौक्याचे बंदोबस्तास ग्।। प्रो म्हटले तर पाचसाशे माणूस पा॰ से दोनसे नवे ठेवावया—(पुढें पान मिळाले नाही.)

¶*The writer comments on the impatience and discontent of the troops of the garrison of the various coastal forts owing to the non-payment of the arrears due to them for a long time. He urges immediate payment and restoration of order and confidence.*

No. 200] [*21-10-1758*

श्री

श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान स्वामीचे सेवेसी

विनंती सेवक रामाजी महादेव चरणावरी मस्तक ठेवून साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. ता। छ १७ माहे मोहरमपर्यंत स्वामीचे कृपादृष्टीकरून मुक्काम राजपुरी येथें क्षेम असो विशेष. सुरतेची बातमीचे पत्र राजश्री शंकराजी केशव याही लिहिले तेच बजिन्नस सेवेसी पाठविले आहे. सारांष समुद्रात निवर्ती (?) पडली विजेदुर्ग व वसई रत्नागिरी येथील अरमार अले नाहीं. लोकाचा भरणा हजिरीचा जाबता आजारी व धडसे लेहून पाठविला आहे. भरणा लोकांचा पोक्ता असावा. राऊत उपरालेयासी असावे, प्रज्यनकाल म्हणोन राऊत पाठवावयासी अनमान न करावा. राजश्री खंडोजी माणकर व सुभानजी माणकर आजारी. राजश्री राणोजी बलकवडेहि मुलकात उंदेरकराचा दंगा म्हणोन बंदोबस्तास गेले. राजश्री मानाजी आंगरे याचे शरीरीं समाधान नाहीं म्हणोन कुलबियासी गेले, त्यासी देवाज्ञा जाली. राजश्री रावोजी आंगरे यासी प्रस्तुत यावयासी अनकूल पडणार नाहीं. राजेश्री मोराजी सिंदे यांचे शरीरीं नक्षूण समाधान नाहीं. थोडथोडा ताप येतो. सर्व पर्याये चित्तात आणून येथील भरणा लोकांचा व राव्तांचा पोक्त केला पाहिजे. यासमई शामल बंदोबस्ताने जबरदस्तीच करून येणार. तेव्हां अरमार नाहीं तेव्हां बेशक येईल. जंजिरे-

यासी सामान पोहचेल आणि खुसकीसहि लोक जागा जागा आटकेले आहेत. एकादे जागा नेटबाजीनेच उतरले, तेव्हां आपले माणूस बंदरकिनारा जागजागा मोर्चास गुंतले आणि आजारी फार यास्तव हजिरी माहे मजकूरची तपशीलवार सेवेसी पाठविली आहे. वरकड स्वामीचे पुण्यप्रताप निदान पडल्यास साहेब-कामच आहे. येथें जडावाचे माणूस अजारामुळे समयासी उपयोगास पडेसारखे अवसान दिसत नाहीं. तरी स्वामीनीं लोक अगर राऊत ताबडतोब रवानगी केल्यानीं सेवकाची अब्रू राहील. जेणेकरून सेवकाची अब्रू राहोन साहेबकाम होये ते करणार स्वामी समर्थ आहेत. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶*Ramaji Mahadev writes to the Peshwa from Rajpuri of the various difficulties in the way of prosecuting a successful war against the Sidi. The death of Manaji Angria is reported.*

No. 201] [*17-1-1751*

श्री

श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान
स्वामीचे सेवेसीं

विनंती सेवक शंकराजी केशव कृतानेक साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. तागायत छ २९ सफर पावेतों स्वामीचे कृपावलोकनेंकरून या प्रांतींचें व सेवकाचें वर्तमान यथास्थित असे विशेष. राजश्री नारो तुकदेव सुरतेस रवाना केले होते त्यास मशारनिलेनी बहुत प्रकारें अजम मोईनुदीनखान यासी सांगावयाचें तें सांगितलें. त्यास येक्याण्णव हजार रुपये तनख्याची बोली केली, त्यापैकीं हफ्ता देतों म्हणोन चालवणी करून त्याणी गायेकवाडाची कुमक शहरांत घेतली आणि सेवट गोष्टी गोड बोलोन बेइमानीचा अर्थ दर्शविला. त्याजवर मशारनिलेनी कितेक जबर-दस्तीच्या गोष्टी सांगावयाच्या ते रीतीनें सांगितल्या. त्याहि गोष्टी त्याणी ध्यानांत न आणितां मशारनिलेस निरोप दिल्हा. सारांश सुरतेचे सावकार देखील व सिदी सर्वांस सरकारचा अमल तेथें नसावा हेच त्याची बुध्धि. इंगरेज सिदी देखील हाच त्यांचा विचार हें जाणोन मशारनिलेनी येथें पत्र पाठविलें त्यावरून आगोधर अरमार सुरतेच्या बारियावर ठेविलेच होतें. त्यास कागदपत्र वरचेवर पाठविले कीं सुरतकर बेइमान जाला. यामुळें परिछिन त्यासी बिघाड केला. अरमारचे लोकानी सारे येकदील होऊन सुरती तरांडी कौली बेकौली देखील अत:पर धरणे, त्याजवरून राजश्री आनाजीराव बेलोसे व गणाजीराव बुरूडकर याणी येथील विचाराप्रमाणें साले चलेबी सावकार सुरतकर याचें जाहाज बसऱ्यास फिरंग्याचे

तरांड्याबराबर जात होतें तें दवणेचे बारियावरून युक्तीनें तीन गुराब पुढें पाठऊन त्यास सांगितलें कीं आपण तुला पावितों फिरंग्याबरोबर तूं गेलास तरी कार्याचें नाहीं. यैसें बोलोन फिरंगियाचे तरांडियापासोन मलाखी दांड्याबाहेर गेले आणि जाहाजवाल्यास म्हणों लागले कीं तूं वसईस जाहाज घेऊन चल. तो न येसा जाला. त्यावरून दोंि दिवस लढाई जाली. मग जाहाज हस्तगत केलें, तें वसईचे बंदरीं आणिलें. त्याजवर माल काये आहे तो कलला नाहीं. उतरले, तेव्हां कललें; परंतु अजमास दिसोन येतो कीं लाख पाऊण लाख रुपयांचा माल असेल. अधिक आहे किंवा कमी आहे हें उतरल्यावाचून कलणार नाहीं. याउपरी मालाचे गटे चौकसीनें उतरून व चलेबीचा लेक वरता आहे म्हणोन सांगतात व जाहाजाचे भरगीताची वही मनास आणून सविस्तर कलल्यानंतर सेवेसीं लेहून पाठऊन व या जाहाजाचा कौल गुदस्ता त्याणी घेतला होता. गुदस्तां छ ७ रबिलाखरचा कौल आणि दस्त जालियाची तेरीख छ २९ सफरीं जप्त जाले. बारमाही कौल पावणे दोन महिने कौलाचे तेरखेंन भरणे आहेत. परंतु या गोष्टीवर नजर द्यावीसी नाहीं. काये म्हणोन तरी त्याणी येक्याण्णव हजार रुपये करार केले आणि बेइमान जाले; तेव्हां बेइमानासीं बेइमानच व्हावें लागलें. याउपरीहि पुढें सारे अरमाराचा जडाव करून सुरतेचेच बारियावर रवानगी करितो. स्वामींनी सुरतेचे तनख्यावर यैवज नेमोन दिल्हा आहे याजकरितां तेथेच त्याचेच बुध्धीनरूप करावे लागलें. मोजदाद करून सेवेसीं लेहून पाठवितों. आज्ञा होईल त्याप्रमाणें वर्तणूक करून. व या जाहाजाचे लडाईमुलें त्याचे तोफाचे गोल्यानी धर्माजीराव विचारे सरदार याचा येक हात उडोन गेला व खलासी आसामी १ येक याचाहि हात याच गोल्यानी जायां जाहाला. व येक दोन ठार पडले व दाहा माणूस पावत जखमी भारीच जाले आहेत त्याची निगादानी करितों. त्याहिमध्यें धर्माजीराव विचारे फारच जेर आहे. लौकानीहि मेहनत बरीच केली आहे. कदाचित सुरतेहून हरकोणाचें लिहिलें सेवेसीं आले तरी त्याजवर नजर न द्यावी व अहमद इभरामजी सावकार उमरखाडियाचा माल पनास हजार रुपयाचा येणे. गायकवाडानी तो राजश्री नारो बळाल कारकून येथून पाठविले होते ते सा महिने त्याजवल होते. सेवट त्याणी जाब दिल्हा कीं आमचे शत अन्याये आहेत. पेशव्यांचे हातीं सर्व कारभार आला आहे. कर्तव्य तें करितील. आम्ही भये कोठवर मानावे? यैसे उत्तरशेब्द करून नारो बलाल यास सांगितलें. मग हे उठोन आले सेवकाजवल * * सें राऊत राजश्री आपाजी पायेगुडे आहेत तरी आणखी येक हजार राऊत पाठवावे म्हणजे बलसाड नवसरी पावत जाऊन त्याचे मुलकांत यैवज मुबादला करून व सुरतकरानी बेइमानी केली आहे. त्याचें पारपत्य

येथासांगच करावें. त्यास साल मजकुरीं फौज देशांतच राहिली आहे. सर्व राज्याचा बंदोबस्त जालियावर पंधरा वीस हजार फौज व राजश्री मल्हारबासारखे सरदार व पांच हजार हशम सेवकाबराबर द्यावे म्हणजे सुरतेचा कार्यभाग अगदींच करून काये निमित्य कीं अद्यापि सरकारासीं कोणी बेइमानी केली नाहीं. सुरतेकडील वर्तमान राजश्री नारो तुकदेव सेवेसीं येतील हे निवेदन करितील व राजश्री मानाजी आंगरे यांसहि नसियेत पत्र बरेसें पाठवावें. विदित होये हे विज्ञापना.

¶Shankraji Keshao reports the capture of a ship belonging to the Sidi, laden with rich merchandise, after a battle lasting for a day and a half. He further writes that they had been on the look-out for this opportunity, ever since hostilities were declared with the Sidi, who along with the English of Surat desired to see the overthrow of the Peshwa's supremacy.

No. 202] *[20-11-1758*

पौ छ २९ रबिलावल

श्री

श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान
स्वामीचे सेवेसीं

विनंती सेवक संभाजी मंगेश व गणेश त्रिंबक चरणावर मस्तक ठेऊन साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. कार्तिक वद शष्टी इंदुवासर तागायत स्वामीचे कृपेकरून सेवकाचें वर्तमान मुकाम मुंबे यथास्थित असे विशेष. छ ३ रबिलावलीं स्वामीची आज्ञा घेऊन निघालों ते आठवे तेरखेस ठाणेयांस आलों. मार्ग चहूं रोजाचा परंतु घोड्यांचें नाल पडले व बैलांचे चालीमुळें सा रोज लागले. शरीरीं अस्वस्थेमुळें ठाण्यासहि तीन रोज मुकाम जाला. तेथून वानरेयास तरीवर आल्यानंतर अजम जनेरल यास सांगोन व पत्र पाठविले; त्यास हात्येर ठेऊन यावयाचा मजकूर पडला तो अडथळा उरकोन हात्यरसुधां जाऊन जनराल यांची भेट व्हावया पांच रोज लागले. छ १६ रोजीं सेवक मुंबैस जातां ते परलास येतां शहरानजिक साईकालची भेट मार्गी जाली. ठाकुरद्वाराजवळ मंडप घालून राहावया जागा दिला तेथ राहिलों आहों. सावकारी आरमार रवानगीची दोन रोज गडबड आहे. उरकल्यानंतर स्वस्त चित्तें बोली बोलणार आहेत. होईल बोली ते मागाहून सेवेसीं लिहोन पाठऊं. वरकड बातमी फिरंगियाची दोन फरगतें भांडतीं व साऊकारी थोर लाहान चालीस येकून सिलसिला बेतालीस तरांडी बंदर मजकुरीं व्यापारास्तव आलीं होतीं. व्यवसाय करून दाणापाणी घेऊन दवणेस गेली. तेथून सुरत बंदर करून दिवास जाणार ही फिरंगी आरमाराची बातमी आहे. फरासीसाच्या भयास्तव व सावकारीनिमित

विलायताहून इंग्रजी तरांडी बंदर मजकुरीं आलीं त्यात दोन मनवार भांडते व सा कुंपिनीची सावकारी येकून थोर दागिने आठ आहेत. महिना पंधरा रोज या जागां असोन उपरांत मदरास जाणार. सुरतेचें आरमार राजपुरीस येणार तें आलिनवाजखान व सिदीच्या वैमानास्तव खोटी होऊन राहिलें होतें. हालीं त्याची चित्तशुद्धि होऊन सामानसुद्धां अरमार येणार यैसें वर्तमान आहे व त्याच्या पिछावर सरकार आरमारची स्वारी गेली आहे. येथून इंग्रज आपण होऊन सिदीस सामान पाऊन देत नाहीं. परंतु त्याचे सिबाड माहेगिरी आल्यानंतर दारू गोळी खेरीजकरून वरकड सामान देत असतात. येविसीं व वरकड जाबसाल होऊन जलदीन यावें त्यास त्यांकडून मंदपण होऊन येते. येरवीं जी स्वामीनी आज्ञा आज्ञापिली आहे त्या प्रमाणे अनालस्येंकरून बातमी राखने, सिष्टाई करणें. तेथें सादर असों. सेवेसीं विदित जालें पाहिजे हे विज्ञापना.

¶*Sambhaji Mangesh and Ganesh Trimbak report to the Peshwa their arrival at Bombay and their interview with the English General. The movements and the equipment of the Portuguese ships are also communicated.*

No. 203] [*20-11-1758*

श्री

श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान

स्वामीचे सेवेसी

विनंती सेवक शंकराजी केशव कृतानेक साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. तागायत छ १८ माहे रबिलावलपर्यंत स्वामीचे कृपावलोकनेंकरून सेवकाचें व ये प्रांतींचें वर्तमान यथास्थित असे विशेष. सुरतेहून राजश्री आपाजी केशव[1] यांचे नांवचे पत्र दत्ताजी नारायेण यांचे हातचें त्याजवर राजश्री सदासिव कान्हो यांचें हातचें लिहिलें तें पत्र कार्तिक सुध्ध त्रयोदसीचे तें वद्य शष्टीस संध्याकाळीं येथें पावलें. याचे आगोधरचे द्वादसीचें पत्र पाठविलें म्हणोन त्याणी लिहिलें तें पत्र पावलें नाहीं. न कळे मार्गात कोल्यानी जासूद लुटिले कीं काये हें न कळे. त्रयोदसीचें पत्र आज शष्टीस पावलें. त्या पत्रावरून सविस्तर विदित होईल. सारांश मियाअछन फिरवावा. अलीनवाजखान येकनिष्ट आहेत. राजश्री माहादाजी केशव याचे लोक सुधां आले म्हणजे आ * * * तील. व मियाअछन यासी

---

१ मराठे.

फिरवावयासी स्वार जरूर पाहिजेत व सिदी अहमदखान याणें कोण्हास आपले मंडलीस न कलतां मियाअछन याचा बेटा चहू माणसानसी किलियांत घेतला. तें सविस्तर राजश्री आपाजी केशव यांहीं पत्रीं लिहिलें आहे त्याजवरून विदित होईल व या पत्राचे अलीकडे स्वामीचीं पत्रें मियाअछन व राजश्री कृष्णाजी बाबूराव[१] यांसी गेलीं आहेत कीं मियाअछन यासी फिराऊन सोनगडास नेणें व दुसरे खिजमतगार व चोपदार हेहि मागाहून गेले असेत. व तिसरी पत्रें राजश्री कृष्णाजी बाबूराव व केशवराव मेलगिरी व गायेकवाडाचे लोकास व दुर्जनसिंगाचे लोकास व राजश्री सदाशिव कानो यासी व मियाअछन याचे लोकांस यांसीं तिसरीं पत्रें स्वामीचीं गेलींच आहेत; व आली नवाजखान यांसीहि स्वामीचे * * * ही पाठविले असे. तीं पत्रें आलिकडे सुरत * * * * ली असतील. हें पत्र येऊन आठ रोज जाले. या पत्रावर मियाअछन यांचा जमाव फुटला तरी उत्तम. राजश्री आपाजी केशव याणी तरी लिहिलें आहे कीं स्वार आल्याखेरीज मियाअछन फिरत नाहीं. पत्रावरूनच सविस्तर विदित होईल. राजश्री कृष्णाजी अनंत तरी कोहजेस पाठविले. त्यास पुढें देहजियावर जाण्यासी सांगितलें आहे व सेवग्यास वेढा कोल्याचा आहे. त्याजवर राजश्री आबाजी यादव च्यारसें माणसानसीं पाठविले आहेत. हें पत्र येथें आज सोमवारीं पावलें. त्यानंतरी बुधवारीं राजश्री नारोपंत अरमारसुधां सुरतेचे बाऱ्यावरी निघोन जातील * * रणसोड कृष्ण येथील वकील मुंबईस आहे(त त्यानीं) पत्र पाठविलें कीं इंग्रेजाचें मनवर कांहीं मुंबईस आलें, कांहीं येणार तंबू व गाड्यावर तोफा नेऊन तयारी करित आहे म्हणोन लिहिलें, तेंच पत्र * * बजिनस पाठविलें आहे, त्याजवरून सांद्यंत निवेदन होईल. सेवेसी श्रृत होय हे विज्ञापना. फिरंगी व इंग्रेज येकरूप जाले. कोठे * * * * पाहतात. यैसे लोक बहुत बोलतात. दररोज इंग्रज नवे माणूस ठेवितो. पहिल्याप्रमाणें निखालस आमच्या वकिलासीं बोलत नाहीं. हें तों वकिलानें लिहिलेंच आहे. परंतु फिरंगी व इंग्रेज येकरूप जाले हें लिहिलें नाहीं; परंतु लोक बोलतात सत्य मिथ्य न कले हे विज्ञापना.

¶*Shankraji Keshao forwards to the Peshwa a precis of a letter received from Apaji Keshao of Surat in which the writer requested him to send sowars so that Miya Achhan could be won over. The news about the movements of the English fleet communicated by Ranchhod Krishna is also reported.*

---

१ बर्वे.

No. 204] [23-11-1758

श्री

श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान
स्वामीचे सेवेसी

विनंती सेवक संभाजी मंगेश व गणेश त्रिंबक चरणावरी मस्तक ठेऊन साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. तागायत कार्तिक वद नवमी गुरूवासरपर्यंत स्वामीचे कृपेकरून सेवकाचें वर्तमान येथास्थित असे विशेष. अजम जनराल बंदर मुंबै याणी परळचे मुकामी बलाऊन नेऊन कागद वाचिले व बोली पुसिली ती स्वामीचे आज्ञेप्रमाणें सांगितली. आइकोन दुभासियां करवीं उत्तरें समजोन प्रत्योत्तरें समजाविलीं. हबसी पातशाई चाकर, मवास होऊन राहिला, तख्ताचें दर्शन कधींच नाहीं. त्याजवर पातशाह इतराज होऊन मामलत दूर केली. जंजिरा गडकोट श्रीमतांस दिले आणि परशराम क्षेत्र वतनी संस्थान निरवैर करावें हा हुकूम करून सनदा दिल्या त्याप्रमाणें मसलत जाली यैसे म्हणता तरी उत्तम. आपण उदमी सावकार लोक, येथें आपला कांहीं कज्या आहे यैसे नाहीं. पातशाई सनदा असतील त्याप्रमाणें कराल व करावें. आपण हे मसलतीस आरमार द्यावें तरी तो दोस्त, याकरितां सिदीच्या स्थलांवर मारगिरीस आरमार देवत नाहीं. बाहीरून चांच्या सिदीस मदत करितो व सावकारी डुबवितो त्याच्या पिछावर आरमार द्यावें त्यास सरकारचें आरमार जाईल त्याबरोबर कांहीं थोडे बहुत आपलें आरमार देईन. हवा पालत सरकारच्या अरमारानें करून गांठ घालावी. चांच्याचीं गलबतें गर्क करावया अंतर होणार नाहीं. प्रस्तुत अरमार द्यावें तरी बंदरचे रखवालीखेरीज राहिले नाहीं, अगोदर मोसंब साधून स्वारीस व उदमास तरांडी गेलीं. आल्यानंतर मान्य असों. आपल्या आरमारान सरकारच्या अरमारावरी गोले टाकिले व हुंदेरी जागा आपला म्हणता ही बात कसी काये, म्हणून पुसिलें तरी हुंदेरी सिद्दीनें आपणांस दिली नाहीं. घेतों तरी आपलें निशाण असतें. तें नसतां कशावरून लोकवार्ता सत्य मानिता, हें आपणांस नकले. उंदेरीस सरकार अरमारचा वेढा आला त्याजवर आपलें आरमार जाऊन गोले टाकिले म्हणून सरदार सांगतात तरी तेंही खोटे असे. येथून आरमार पाठविलें नाहीं व परभारें आपलें अरमार येऊन गोले टाकिले यैसेंही नाही. सरदार पाठऊन खरे लटिकें मोझा[1] करावा. जिकडून अन्याय असेल तिकडून शासन करावें हे बोलीस रजावंद असों. राजश्री निलाजी कृष्णाजी व वृंदावनदास रूपजी या दुभाषीयांचे विद्यमानें उत्तर आइकोन प्रत्योत्तरे केली

---

१ मोझा = चौकशी.

ते चारहि मजकूर सेवेसी निवेदन असावया लिहिले आहेत. विदित होऊन आज्ञा कर्तव्य ते करणार स्वामी समर्थ आहेत. अरमार द्यावया रजावंद असोन प्रतिकूलता दाखविली, त्याविसीं सामदाम व सरकारांतून उपयोगी गोष्टी घडोन गेल्या आहेत त्या त्या बोलोन आरमार मागावयाच्या मुद्यावर असों. गोले मारिले याचे पारपत्य आपल्या सरदाराकडून कोण तो मोज्ञा[1] पुरऊन दिल्यास शिरछेद करीन यैसा जनराल याचा करार आहे. हुजूरूनहि पारपत्याचा काये विचार असेल तैसी आज्ञा करणार स्वामी समर्थ आहेत. हबसी मुंबै बंदराहून फावले माने सामान नेतो, यैसियास राजपुरीं जंजिरासारिखा जागा इमारतीनें पका, भोवता समुद्र, लोक येकदील असिल्यास दाणापाणी असेल तो झुंझेल[2], सुलतान-ढव्यांचा[3] उपाय नाहीं तेथ वेढा पडोन आला. आतां उनाला पावसाला चौगीर्द रक्षून अन्नाचें मानसिक करावें तेव्हांच बलमोड होऊन आयास येईल. खुसकीच्या मार्गें बंद आहे तैसाच जलमार्गें जाला पाहिजे. इंग्रज आपण होऊन सामान पोंचवित नाहीं. हबशाकडील बो * * माहेगिरी सिबाड हे लहान दागिने, चोरी छपिन आरमारास दगा देऊन मुंबै बंदरीं हरयेक जागां येऊन, उदम्यांकडून जिनस घेऊन जातात, येविसीं अरमाराकडून बंद असावा. उपर सुतें प्रांतें स्वारीस आरमार जाऊन राहिले. मागा आरमारच्या वेढास सिलसिल्यांची नुदर असल तरी वसई साष्टी प्रांतें माहेगिरया आहेत. शेंपनास पाहिजे रा असिल्यास सरंजाम सुधां अरमारचे भर्तीस देवणार स्वामी समर्थ आहेत. व आरमारचे लोक बेदील असतील त्यांचा दिलासा जाल्यास चोरास मार्ग सांपडेल यैसे तर्कास येत नाहीं. वरकड बातमी वर्तमान सुरतेहून फतेमारी आली. त्याणी सांगितलें अली नवाजखान व सिदीची दोस्ती जाली होती, त्यास पुन्हां कोणेक निमितें फांट पडोन बिघाड जाला. उपरांत मिया आछन याचा मूल सुरतेस होता त्यास सिदीन आपणाजवळ आंतल्या किल्यांत नेऊन ठेविला. पुढें अधिकोतर होईल ते बातमीत असों. फोर्संडेविसीं[4] इंग्रजांचा जागा मदरास्त काटास आहे तो फरा-सिसान घेऊन मोडून टाकिला. पुढें द्वंद आहे. आइकली बातमी सेवेसी लिहिली आहे. विदित जालें पाहिजे. सेवेसीं श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶*Sambhaji Mangesh and Ganesh Trimbak, the Peshwa's agents to Bombay, supply local news about the English, the Sidi and Miya Achhan. They further report that differences have arisen between Navajkhan and the Sidi and that the son of Miya Achhan has been invited to the fort by the Sidi to stay with him.*

---

१ साक्ष, चौकशी. २ झुंझेल, लढेल. ३ हल्ल्याचा.
4 Fort St. David.

2917

No. 205] [28-11-1758

पौ छ ४ राखर सनतिसा

श्री

श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान
स्वामीचे सेवेसीं

विनंती सेवक संभाजी मंगेश व गणेश त्रिंबक चरणावर मस्तक ठेऊन सिर साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. तागायत कार्तिक वद त्रयोदसी भौमवासरपर्यंत स्वामीचे कृपेकरून सेवकाचें वर्तमान यथास्थित असे. विशेष. अजम जनराल बंदर मुंबै यांबरोबर स्वामीचे आज्ञेप्रमाणें रुबरू बोली जाली ते कार्तिक वद नवमीचे दिवसीं विनंतीपत्रीं सेवेसीं लिहोन पाठविली. त्यात पाहातां दोस्तीस विरुध नाहीं हें जनराल याणी प्रतिपादन करून दिलें. यैसियास हे आसुरी मायावी लोक, बोलीचे साचवटीस कर्तुत्व दिसोन यावें तों रुजू मोज्ञी[1] हुजूरून करणे तो स्वामी करवितील. प्रस्तुतं उंदेरीस गलबतांचा वेढा होता तो उठोन गेला, त्यास पुन्हां आज्ञा करऊन वेढा देवणार स्वामी समर्थ आहेत. उंदेरीस नेटबाजी केल्यास इंग्रज उगाच असतो किंवा सिदीचा पक्षपात करितो याचा सध्याच निवाडा होऊन येईल हाहि मोज्ञाच आहे. कार्तिक वद येकादसीचे दिवशीं विलायती मनवार नव आले व मागें आठ तरांडी आली, त्यात दोन आहेत येकून अकरा मनवार भांडेते[2]. दर मनवर साष्ट पांसष्ट पावणशें पावेतों तोफांचे आहेत. इंग्रज खलासी दर तरांडियास च्यार पांचशें पावेतों लोक अजमास आहे. पांच हजारी जमाव होईल. कांहीं दिवस मदरास मुकाम करून हालीं बंदर मजकुरीं मुकामास आले. फरासीसांच्या भयास्तव आपले जागांची रखवाली करितात ही प्रसिध बोली आहे. अंतस्तें मनास आणितां हबशावर स्वामीची मसलत आहे ती सूरू होऊन या जागां नेटबाजी जाल्यास उपराला असावा याकरितां आले यैसीहि बातमी आहे. माघ सिमगापर्यंत असोन जाणार. हालीं बंदरांत आल्यानंतर दुसऱ्या दिवसापासून गरनाल गोले भरावयाचें काम चालीस लागले आहे. मुदा काये हें कलत नाहीं. बंदर किनारा जागजागा खबरदारी आहे, परंतु आणखी हुजुरून करवणार स्वामी समर्थ आहेत. ज्या(त) गोमदाल माद फिरंगियाकडील व मुलनाहुं(र)न हबशी याकडील येकून दोवे वकील मुंबैस आहेत त्यांकडील वर्तमान पनास गबलतें साज सामान व दोन हजार फिरंगी

---

१ समक्ष, चौकशी. २ भांडणारे, लढणारे.

देऊन गोव्याकडून राजपुरीची मदत करावी हा वकिलाचे द्वारें करार जाला आहे. पुढे अधिकोत्तर कळेल तें सेवेसीं लिहित असेन. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶*Sambhaji Mangesh and Ganesh Trimbak report to the Peshwa their interview with the English Governor at Bombay. They suggest an attack on Underi in order to test the friendship of the English.*

No. 206] *[17-1-1756*

श्री

श्रीमंत राजश्री जनार्दनपंत
बाबा[1] स्वामीचे सेवेसी

पोष्य शंकराजी केशव साा नमस्कार विनंती. येथील कुशल ताा छ १४ राखर जाणौन स्वकीये कुशललेखन करीत गेले पाहिजे विशेष. सुरतकर सिदी याणें तीन हजार माणूस सुर्ती व जाफराबादी व चाच्ये सजोन आधी मौजे सोवाली प्राा उरपाड सरकार तालुका हा गाव मारिला. पनास हजार रूपेयाची मालियेत नेली; व सात आठ पारसी जिवें मारिले. त्याजवरी मौजे केलवे प्राा माहीम हा गाव मारिला, ते वृत पेशजी लिहिलेंच आहे. सिदीजवळ सुरतेमध्ये राा तुळाजी आंगरे याचे कारकून दोन आहेत. मौजे केलवे मारिले. येथील सावकाराचा माल गुळ व भात वगैरे हांडभांड वस्तभाव व रयतीची मिळोन तीस हजार रुपये पावत मालियेत नेली. दर्याकाठी गाव आहेत तेथे याउपरी तोसीस लावील; व जितक्या खाड्या आहेत तेथे पाणी मोजून गलबतावरून नेतात; व फिरंगी गोवकर याची पहिली तीन फरगते आली आहेत; व हाली दोन फरगते आली या प्रकारचे वर्तमान आहे. आम्ही आपले भरतीस जदीद लोक ठेवीत असो; व हुजूर आपण लिहिलेच आहे. राऊताचे पथक आले पाहिजे. किलोकिला भात जमा करीत असो. वरकड खबरदारी चौकसी केलीच आहे, करीतच आहों. बहुत काये लिहिणे? लोभ असो दिल्हा पाहिजे हे विनंती.

¶*Shankraji Keshao reports the raids of the Sidi of Surat in Sovali and Kelve.*

---

[1] फडणीस.

No. 207] [*17-12-1758*

पौ ३० रजब

श्रीशिव

श्रीमंत राजश्री भाऊसाहेब
स्वामीचे सेवेसीं

विनंती सेवक शंकराजी माहादेव साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. तागायत छ १५ जमादिलाखर मुकाम नगरे नजीक खंबाईत स्वामीचे कृपावलोकनें शेवकाचें वर्तमान यथास्थित असे विशेष. खंबाइतास मोरचे लावलियावरी दोन वेल विनंतिपत्रें सेवेसीं पाठविलीं आहेत त्यावरून सविस्तर वृत अवगत जालें असेल. सांप्रत येथें मोरचे लाविले, परंतु सरंजाम फौज थोडकी मोगलाजवल सरंजाम भारी सामोपचारें कार्यसिद्धि नाहीं जाणोन नवी फौज ढवलकेकर व अमदाबाज व नडियाद व उमरट बडोद्रें वगैरे जागांहून राउत प्यादे चाकरीस बोलाविले. दारू गोली बिरानगाव निमडी डांगद्रे येथील अणाविली. आमदाबज वगैरे जागांहून कुमक साहित्य पावलें (ना)ही. बहुत वेल लेहून पाहिलें. परंतु कोणी साहित्य केलें नाहीं. अगोधर मोगलासी बहुत प्रकारें सामोपचार करून पाहिला. निदान जुजावें यैसें जालें म्हणोन मोरचे लाविले. नवे लोकहि आठा पांचा दिवसांत जमा जाले. तदुत्तर येक दोन जुजें मातबर जालीं. दोहींकडील माणसें बहुत जायां जालीं. याउपरी मोगलाकडून भानगड लागली. आपले मुदे हासल करून दिल्यास भगवंतरायास सोडूं त्यावरून मनास आणितां मनास येतील तैसे मुदे घातले ते पत्रीं काय ल्याहावे? मोंगलासीं येकच प्रत्योत्तर केलें कीं आम्हांस खंबाईत घेणें दुसरा जाबसाल नाहीं दिवसेंदिवस जमाव होत चालला. मोरचेहि पुढें चाललियावरी मोगल कांहीं जरबेंत आलासा जाला. तेव्हां त्याजकडील वृजलाल दिवाण भानगडीस आला ते वेलेस उरमटोई[१] करून भांडावें तरी आपल्या जवल बहुतेक सिबंदीची फौज महिना पंधराचे चाकर जीव लाऊन कोणे तऱ्हेने जुजतील हा विचार येक, दुसरें खंबाईत जागा मातबर इतक्या फौजेनें हस्तगत होईल यैसें नाहीं. केवल हुजूरून खामखा फौज येईल हाही निश्चये नाहीं. जे फौज जमा जाली तीस पोटास पाहिजे यैसे कितेक बलाबल पाहून मोगलाचे मुद्यां-पैकीं काही मुदे कबूल करावे लागले बितपशील.

भगवंतरायास धरल्यापासून अंमल तफरा जाला त्याविसीं मोंगलास तगादा न करावा. १	भगवंतरायास धरलें यामुलें सरकारची फौज येऊन खंबाइतास मोर्चे लाविले यामुलें सिबंदीचे देण्यास

१ उरमटपणा.

भगवंतरायास तगीर करून नवा कमाविसदार ठेवावा कलम १

नवा कमाविसदार राहील त्याणें जो मामला वाजबी सुदामतप्रमाणें सुरलीत अमल करावा. ये गोष्टीस दरम्यान मातबर माणूस परस्परें दुतर्फा दिल्हें १

शहरची रयत दंडून सिबंदीचे रुपये पहिले दिल्हे त्याविसी तगादा न करावा १

हुजूरचें अभयपत्र आणून द्यावें कीं शंकराजी माहादेव याणी करारमदार केला आहे तेणेप्रमाणे वाजबी सुरलीत अमल दखल देऊन बेवसवसा राहणें सरकारचें अभये असे. याचा पारसी मसुदा करून पाठविला आहे त्याप्रमाणें अभय पत्र द्यावें याची आज्ञा १

येणेंप्रमाणें दारमदार ठराऊन छ १२ जमादिलाखरीं भगवंतरायास सोडून आपल्याजवळ आणिले. याउपरी येथील बंदोबस्त करून महिकाठ्याचे कोल्यानी मुलकांत बहुत उपसर्ग केला आहे त्याचे जामीनीस जाऊन स्वामीचे प्रतापें कोल्याचे जामीन घेऊन बिरमगावास जातो. तेथील चवालकर कोल्याचा वगैरे बंदोबस्त होणे आहे तो करूं. भगवंतरायास अमलावर न ठेवावे यैसा मोगलासी करार केला आहे. परंतु भगवंतरायाचा गुतारुता परगण्यांत बहुत आहे. ग्रहस्त खराबीखालीं आला आहे. विचारेकरून जालें तरी भगवंतरायाची स्थापना करूं नाहींतरी दुसरा कोण्ही दुसरा ग्रहस्त ठेऊन पुढें स्वामीचे विचारास येईल (तेणेप्रो) करावें, मोंगलाचे मुदे कबूल करावे आणि खामखा निग्रह करावा तरी भगवंतरायास कठीण पडते यास्तव तूर्त निकाळ काढून भगवंतराव सोडविले. पुढें प्रावृट्काळी तरी शासन कर्तव्य असेल तरी हरयेक निमित्य ठेऊन [फाटले] वरकड कितेक सविस्तर वृत्त श्रीमंत राजश्री बाबासाहेबांस पत्रीं लिहिलें आहे त्यावरून अवगत होईल. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶*Shankraji Mahadeo communicates to Bhausaheb the measures that he had to adopt to collect forces to fight against the Mughal Commander of Cambay with whom he had some encounters. The enemy when defeated approached with offers of negotiation which are also reported by the writer and the Bhausaheb's assent to them solicited. The rising of the Kolis on the Mahi is mentioned.*

No. 208] [*1758 ?*

श्री

श्रीमंत साहेबांचे सेवेसी

आज्ञाधारक देवजी आवधूतराव साष्टांग दंडवत विज्ञापना ऐसीजें. साहेबाचे आज्ञा घेऊन स्वार जालों तें तिसरें दिवशीं मौजें माळें येथें फौजेंत दाखल जालों. दुसरें

दिवशीं कूच करून वाडी किल्ले हातगड येथें मुकाबला करून नदीवर पाणी पाहून मुकाम केला. ते दिवशीं रात्रौ यवनानें छापा पाठविला; तो कोलवण व बरकंदाज व किल्ल्यावरील जिवालीयांचे लोक ऐसें दोन हजारपर्यंत जमाव होऊन मध्य-रात्रीं सेवकावर आले. ते समयीं साहेबांचे चरणाचें स्मरण करून त्यांजवर हल्ला केली, तेव्हां आपलेकडील मातबर दोघां ग्रहस्थांस गोळीच्या जखमा लागल्या; दोघांस तरवारीच्या लागल्या, आणखी तीरांच्या जखमा लोकांस फार लागल्या. परंतु साहेबांचें चरणप्रतापेंकरून छापा मारून काहाडिला. मग दुसरें दिवशीं राजश्री बहीरजी बलकवडे येऊन पोहचलें. तिसरें दिवशीं राजश्री हरिपंत फौजे-सुद्धां येऊन दाखल जाले. धन्याचे प्रतापेंकरून तांब्र कौलास येऊन सलुकांत आला तें वर्तमान पंत मशारनिलेनी सेवेसी विस्तारें लिहिलें आहे ते ते अवगत होऊन आज्ञा करणार स्वामी समर्थ आहेत. सारांश किल्ले मजकुरीं साहेबांचा खिजमतगार राहिल्याशिवाय पुढें मामलत सुरळीत चालणार नाहीं आणि सेवकांस खावंदाचें चरणांशिवाय आसरा आहे नाहीं हा पदार्थ सेवेसी विदितच आहे. सर्व आमचे चाकरीचा मजुरा राजश्री माहादजी हुजरें सेवेसी नाजूक कार्य जालियावर निवेदन करितील. येथें कितेक गृहस्थ आहेत त्यांचा हेत कीं किल्ल्यावर आपली सत्ता संपादून घ्यावी; परंतु हुजुरातचें मनुष्य येल्यारी किल्ले मजकुरीं राहिल्या-खेरीज मामलतीचा बंदोबस्त सेवकाचा राहणार नाहीं, याजविशी आज्ञा करणार स्वाम समर्थ आहेत. बहुत काय लिहिणें हे विज्ञाप्ति

¶*Devji Avdhutrao reports to the Peshwa from fort Hatgad (near Patan, Satara) the successful resistance he offered against an attack from the fort.*

No. 209] [*1758?*

श्री

याद हुजूर विनंती करून जाबसाल करून घ्यावयाची कलमे.

सुरतेचा बंदोबस्त करून जंजिरे यास साहित्य येऊ न पावे ऐसे अगोधर जाहले पाहिजे. त्यास मियाअछन यांची रवानगी जाहली असली म्हणजे सुरतेच्या नस्तावरी दोन तीन गुराबा व दाहा पंधरा गलबतें नेहमी नस्त

उंदेरीस पायबंद येव्हापासून बस-विला पाहिजे. त्यास विजयदुर्गपैकी पाचसे माणूस येणार. म्हसेल्याजवळ आले आहे. एका दो दिवसांत येऊन दाखल होईल. हे माणूस तेथे नेहमी पाठवितो. राजश्री मानाजी आंगरे

राखोन राहिल्यास जंजिरकराचा उपराला होणार नाहीं. याची तरतूद श्रावण पौर्णिमेअलीकडे होऊन तारू तरांडे चालत न जाले तों अगोधर जाऊन नस्तावरी राहत ऐसे करवणार धणी आहेत.

वजारतमाब याणी रामाजी अनंत सबनीस मोर्चेबंदीचे तरतुदीकरितां पुढें पाठविले आहेत. विजयदुर्गकरी लोक येतांच येक मातबर माणूस पाठऊन मोर्चेबंदीची तरतूद करितो. राजश्री मोराजी सिंदे यास पाठवितों हे तरतूद करून नेट पुर्ता बसेसा करतील. मोराजी सिंदे यांचा वजारतमाब यांचा नावनाव याजकरितां दुसरा सरदार पाठवावा.

(यापुढील मजकूर फाटला आहे.)

¶*Fragmentary letter putting forth some concrete suggestions for the capture of Underi and Surat with the help of Miya Achhan.*

No. 210] [*4-1-1759*

पाा छ ९ जमादिलाखर माघ सुाा तिसा

श्री

सेवेसी विज्ञापना येसीजे. ह्या जलदुर्गाच्या मोर्चेबंदीचे कार्यास आरमारी लोकाखेरीज दुसऱ्याच्यानी परिणाम लागणे नाही आणि येथे तो आरमारी लोकांचा भरणा थोडका याजकरीतां च्यार पाचसे माणूस आरमारी पाठवावयाची आज्ञा जाहली पाहिजे अथवा बेगमी जाहल्यास येथे ठेवावयाची आज्ञा जाहल्यास * * तील पाण्यातील बंदेज व घावडा व अरमा * * त हली अरमार आहे त्यावरी जली * * देण्याघेण्यावीण बेदिल या (ज) करिता येखादे जागी बेजरब उडी घालावयास मागेपुढ पाहतात. तोंडी समजावीस करणे ते करीतच आहेत परंतु लोक बेजरब गला पडत नाही. उंदेरकराचा मचवा रातबिरात करून मुंबईस जाऊन साहित्यसामान भरून येतो. रखवालीस गलबते आहेत परंतु गाठ पडू देत नाही. याजकारितां लहाना माहागिरी मचव्याचे बंदोबस्तास तैशाच माहागिऱ्या सिलेपोस लोकांचा भरणा करून सजल्या होत्या त्या राजपुरीस गेल्या. तरी दाहा माहागिऱ्या सिपाई व दर्यावर्दी व येकेक वरता जंबुरा ऐसे सिलेपोस[१] वसईहून देविली तरी चोरीछेपिनी मचवा जातो, त्याचे पारपत्यास फार उपयोगी पडेल.

---

१ चिलखत, हत्यारबंद, कवचयुक्त.

फटकडी वसईस आहे व आणखी कोठे असेल त्याची आज्ञा होऊन दारुगोळ्याच पुरावा पोखता जाहल्यास संतत मारागिरी होत गेल्यास जागा लहान आहे त्यामुळे तो अयास येईल व मचवा होडके येक दुसरे दस्त केल्यावरी त्याचे पाये मोडती * * प्रकारचे येथील वर्तमान आहे ते सेवेसी * * * या-प्रमाणें सरजाम साहित्य * * * ण्हे प्रकारची असावी, ते आज्ञा जाहल्यावरी त्याप्रमाणें होईल येसे दिसोन येते. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶*The writer suggests certain measures and precautions in the naval expedition to be undertaken for the capture of Underi.*

No. 211] [*17-1-1759*

श्री

श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान
स्वामीचे सेवेसीं

विनंती सेवक शंकराजी केशव कृतानेक साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. तागायत छ १७ माहे जमादिलावल पावेतों स्वामीचे कृपावलोकनेंकरून सेवकाचें व प्रांत मजकूरचें वर्तमान यथास्थित असे विशेष. राजश्री रामाजी माहादेव यानी किले गंभीरगडे[1] घेतला त्यास पुढें रामनगरकर मलई करतील कीं काय हें न कले. केली तर प्रांत संजाण रवकडे पवाडी व परगणें नहर त्याचे सरदेस मुलुक याचा नास होईल, यास्तव सात गांवें लाबी सरद राखावी लागते याजकरितां राजश्री खंडो चिमणाजी व राजश्री येसाजी हरि सातशा माणसानसीं व राजश्री आपाजी पायेगुडे सवा तीनसें स्वार सरद राखावयास पाठविले आहेत. सरदेंत रान बहुत; डोंगर अडचण रानांतून येऊन कोणीकडोन येतील जातील हें न कले. त्यानी सरकारच्या तालुकियाचे वाटेस न जावें म्हणून राजश्री दुर्जनसिंग याजकडील राजश्री प्रथमजी कोसाडे रामनगरचे तहाचे बोलीकरितां येथें आले होते, त्यांजबराबर सांगितलें कीं सरकारचे मुलुकास रामनगरकर उपसर्ग देतील तर आगेधर तुम्ही त्यांस लेहून पाठवणें कीं सरकारचे मुलुकास तोसीस न द्यावी व राजश्री रामाजी माहादेव यानी किले गंभीरगड रक्षोन राहावे आणि परस्परें मुलूक लुटों नये. पुढें तहरह करणे तो हुजूर जाऊन करावा याप्रमाणें उभयेतांहीं करावें याप्रमाणेंच राजश्री रामाजीपंतासही लेहून पाठविलें आहे. राजश्री दुर्जनसिंग याचे रामनगरचे कोली ऐकतील किंवा न आइकितील हा भरंवसा नाहीं. प्रस्तुत रामनगरकर राजश्री रामदेऊ राणा फत्तेपूर टाकोन पडोलास गेले. तें रान अडचण आहे. पुढे

---

१ डहाणूच्या पूर्वेस २२ मैल.

कोणता विचार त्याचा होईल तो कळों येईल. कदाचित त्यानी कोळी मिळोन मलई केली तर प्रजनकाल समीप आला आहे. ते रानी लोक मुलकांचा नास करतील यास्तव हुजूरचें पत्र राजश्री दुर्जनसिंगास पाठवावें कीं रामनगरकरास सांगोन परस्परें उपसर्ग न द्यावा. त्यानी अथवा त्यांचा कारभारी हुजूर यावा असें स्वामीनी ल्याहावें. मशारनिलेचें सांगितलें मान्य करितील कीं न करतील हें पाहावें व आज्ञेप्रमाणें रामनगरचे तहाचे बोलीस आले होते. बोली व्हावी तों गंभीरगड घेतला. मग निरोप देऊन गेले. येथून सातसें माणूस व पायेगुड्यांचे स्वार गेले आहेत हे सरद राखतील अगर गंभीरगडचा उपरालाहि करणे तो करतील. फतेपुरावर जरी आपली फौज गेली तरी ते समरंगणी उभे राहणार नाहींत. अरण्यांतून येऊन मुलकाचा नास करतील. पुढें करितील तें वर्तमान लेहून पाठवीत जाऊं; व अधिकोत्तर लोक येथून पाठवावे तर भरणा नाहीं. अरमारी लोक अलियावर पाचसें माणूस पावत. दुसरें तिकडेस पाठऊं गेले आहेत हें गंभीरगडचा उपराला करतील; व कुम (क) लागती करतील व किले मजकुरास सामान गला व दारू गोळी जें पाहिजे ते त्यानी ल्याहावी ते इकडोन पोहचवावी असें केलें आहे. सदर टाकोन लोकानी राजश्री रामाजीपंताबराबर जावें तर हे येकीकडेस जातील. ते दुसरे कडोन येऊन मुलकाचा नास करतील. याजकरितां सरदेवर लोक राहिले पाहिजेत. श्रीमहालक्ष्मीपासून बलसाडचे सरदे-पावत सात गांवें लांबी सरद रानांतून राखली पाहिजे तेव्हां आपला मुलूक टिकेल. डाहाणापासून गला देखील दीढा लक्षाचा मुलूक आपला आहे. पुढें रामनगरकर कोणता विचार करतील तो पाहावें. गंभीरगडचा लाग येथेंहि होता, परंतु दोन तीन आज्ञापत्रें आलीं कीं कोणाचा किला न घ्यावा. आज्ञेविरहित कोणी येक कर्म करूं नये व मुलकास त्याचा उपद्रव लागेल हाहि अर्थ पाहावा लागला व स्वामीचीहि आज्ञा नाहीं यास्तव इकडोन होऊन न आलें. येथूनहि गंभीरगडचे लग्यास दीड हजार रुपये येसाजी हरीचे गुजारतीनें दिल्हे होते व दावजी सिंदे यांचे गुजारतीने येक हजार पावत दिल्हे होते. स्वामीचीं आज्ञापत्रें येतात कीं राजकारणे राखोन ठेवणें त्याजकरितां राखोन ठेविलें होतें. लग्यास रुपये दिल्या-वाचोन राजकारण ठेवले जात नाहीं. स्वामी आज्ञापत्रीं लिहितात कीं. प्रस्तुत कोणाचा किला घेत न जाणें आणि दुसरीकडेस किले घ्यावयास आज्ञा होते त्यावरून पुढें येखादे स्थलाचा उपाये येथूनहि करावा लागेल. सेवेसीं श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶*Shankraji Keshao informs the Peshwa of the capture of Gambhirgad by Ramajipant and the possibility of Ramnagarkar raising a revolt and raiding the adjoining province. "It is necessary", the writer says, "to defend the boundary line extending over some seven villages."*

2925

No. 212] [13-1-1760

पौ २८ जमादिलाकर

श्री

श्रीमंत राजश्री भाऊसाहेब स्वामीचे सेवेसी

आज्ञाधारक नारो त्रिंबक मुकाम उंदेरी चरणांवरी मस्तक ठेऊन शिरसाष्टांग नमस्कार विज्ञापना. येथील वर्तमान तागाईत छ २३ जमादिलौवलपावेतों सेवकाचें वर्तमान येथास्थित असें विशेष. रविसंक्रमणी तिल शर्करायुक्त पाठविले आहेत. सेवेसी पावतील. आम्हाकडील वर्तमान सर्व राजश्री रामजीपंत लिहीत असतील. आम्ही लिहिलें आहे. राजश्री बाबूराव फडणीस सेवेसी पत्रें रवाना करितील. सारांश मोर्चे हात धोंड्यावर खडप होता त्याजवर गेला. आम्हाकडील गरनाळा व गोले मार आंत जाऊ लागला. याउपरी आठा चो रोजांत कार्य सिद्ध होईल. स्वामीच पुण्य समर्थ आहे. आम्हांकडील जखमी व ठार यांची याद आलाहिदा सेवेसी पाठविली आहे. नित्य येक दोन ठार, पांच सात जखमी होत आहेत. सेवेसी श्रुत होय हें विज्ञाप्ति

¶*Naro Trimbak reports the bombardment of Underi by Maratha naval forces.*

No. 213] [16-1-1760

श्री

पुरवणी राजश्री बाबूरावजी स्वामीचे शेवेशी

साष्टांग नमस्कार विनंती तागायत छ २६ माहे जमादिलोवलपर्येंत वर्तमान यथास्थित असे विशेष. राजश्री नारोपंत याकडेस भानगड लागली आहे. आतून एक दोन ग्रहस्त येऊन बोलोन गेले म्हणून सांगतात. परिणामी काये होईल ते न कले. आम्ही तो खडपात हातधोंड्यावर मोर्चा बसऊन तोफ, फटकड्या[१], गरनाला लावून रात्रदिवस मारगिरी मोर्चेयाची व अरमाराची होतच आहे. दरवाजेयाजवल गुराबा, काठीं परबोन[२] आलाथे[३] अमदान उतरून लेस[४] करून दरवाजेयास दूर आडाऊन मोर्चाच बसवितो. फटकड्या व तोफ व गरनाला लावून मारगिरी करितो. जेणेकरून शामल काईल हो तो विचार जसा जसा सुचतो तैसा करीतच आहो. या प्रकारांत भानगडहि सहजच निवडेल.

---

१ फटकडी—एक प्रकारची तोफ. २ ज्या लांकडास शीड बांधून डोलकाठीवर चढवितात तें.

३ अलद. ४ तयार.

परिणाम कलेल. धन्याचे पुण्येंकरून थोडकेच दिवसांत कार्य सिद्ध होईल. हुजूर लष्करांत विनंतीपत्र लिहिली आहेत ती स्वामीनी पाहून लष्करांत रवानगी करावी. फिरंगीयाची रवानगी जाहाल्याप्रमाणें राजपुरीस आले आहेत. हुजूरचे आज्ञेप्रमाणे त्याणी येथें भेटीस येऊन भेट होऊन कितेक मजकूर पुढील तरतुदीचे बोलणे सांगणे ते सांगावे, म्हणोन राजश्री केसोराम याजबराबर दोन गलबते व महागिरी देऊन पाठविले आहेत. समाधानपूर्वक भेटीस आणावे, नाहींतर गलबते व महागिरी पाठविली आहे तेथून रवानगी करावी म्हणोन केसोराम यासी पाठविले आहेत. धन्याचे पुन्य करून सर्व मनोदयानरूप घडोन यावेसे आहे. मोर्चेबंदीस खर्चास जखमी, ठार, आजार याद, यासी वगैरा देणे लागते यास्तव नख्त कापड बेगमी करून पा. कर्ज घेऊन आजतागायत खर्च स्वारीस करितो. एवज दिल्हा नव्हता. हुजूर * * स्वामी लेहून अगर बेगमी करून पाठवावी. आगत्यास समजोन दिल्हे पाहिजे. मसलतीचा विचार आवगत आहे. बहुत काय लिहिणे? लोभची वृधि कीज हे विनंती.

¶*From the handwriting the writer appears to be Ramaji Mahadev informing Baburao Fadnis about the progress made in the cannonading of Underi.*

No. 214] [*January 1759*

श्री

राजश्रियाविराजित राजमान्य राजश्री
रामाजीपंत स्वामी गोसावी यांस

पोष्य शंकराजी केशव साष्टांग नमस्कार विनंती उपरी. येथील कुशल जाणून स्वकीये कुशल लिहित असिलें पाहिजे विशेष. मिया अछयासी श्रीमंताचीं दोन वेला पत्रें पाठविलीं, परंतु तो पत्रें मानीत नाहीं, त्याणी जाऊन रानेरचें(1) ठाणे आली नवाजखानाचें सुरतेपासून कोशावर तापीपलीकडे होतें तें मियाअछन याणें सिदीच्या विचारे घेतलें. मियाअछन याणें श्रीमंताची सेवा सोडून सिदीसी मिळाला. सिदी त्यास शाहरांत घेणार व मियाअछनचा बेटा चऊ माणसानसी आंत किल्यांत सिदीनें घेतला आहे, त्यास अलीनवाजखान श्रीमंताचे पदरीं पडला. त्यास मियाअछन फिरला नाहीं हें जाणोन सिदी व आलीनवाजखान येक जाहाले आणि मियाअछन यासी फिरविणार व सिदीचें आरमार तयार जाहालें तें जंजिरयासी कुमकेस येणार. त्यास वसईचें आरमार

(1) Rander.

थोडें राजश्री नारोपंत तेथून आले ते दाहा दिवस वसईस होते. मग त्वरेनें निघा म्हणोन सांगितलें अकरावे दिवसीं निघोन गेले. ते कार्तिक वद्य येकादसीस येऊन गेले. त्यास तारापूरचे बाऱ्यावरी मसकती डांगिया सांपडल्या त्या घोडा उंबरखाडीस राहिले आहेत. वसईहून निघालियासी दाहा रोज जाहाले. ते उंबरखाडीचे बाऱ्यावरी आहेत. जातेसमई सांगितलें कीं रुद्रोजी[१] धुळप पांचसें व माहादाजी केशव आठसें आस्विनीकुमारावर आहेत ते व आपाजी केशव सातसें येकूण दोन हजार माणूस तिवाचें येकरूप करून मियाआछन यासी फिरवणें म्हणजे सुरतेस आलीनवाजखान सिदीसी विवाड करितो तरी दोहों रोजांत पोहोंचणें, त्यास मशारनिले उमरखाडीचेच बंदरीं आहेत. येकानें सरकार-काम उभारलें तरी दुसरियानें कालहरण करावें याप्रमाणें होतें. आतां आलीनवाज-खान सिदी येक जाले. आलीनवाज दोन महिने सांगत होता कीं पांचशें श्वार आणून आछनास फिरवा. त्यास हुजरू(न) श्वार आले नाहींत. याजमुळें आलीनवाज बहुत श्रमी होऊन सेवट सिदीसी मिलाला. यैसें राजश्री आपाजी मराठे व राजश्री माहादाजी केशव व राजश्री सदाशिव कानो याचें लिहिलें आलें. राजश्री सदासिव कानो याचीं दोन पत्रें हुजूर गेलीं कीं आलीनवाज पदरीं पडिला आहे त्यास पांचसें राऊत पाठवावे म्हणजे सिदीसी बिवाड करितात व राजश्री माहादाजी केशव सुरतेस गेले. आलीनवाजखान याची भेट जाली. याणे सांगितलें कीं मियाआछन फिरवा म्हणजे बिघाड करितो. बिघाडाबद्दल सिबंदी ठेविली. सामान केलें आपणावरी शब्द श्रीमंताचा नाहीं. मियाआछन न फिरे तेव्हां सिदी आपण येक व्हावें लागलें, यैसी शराई करून आलीनवाज सिदी येक जाले यैसें जालें.. आजपावत सिदीची कुमक याजकारितां येऊन पावली नाहीं व वसईचें आरमारहि थोडें असोन बरांबद[२] केला. राजश्री नारो त्रिंबकहि जाऊन बारीयावरी पोंहचत नाहीं. तुम्हांपासून निघालियासी वीस रोज पावत उमरखाडीचे बाडावरी आहेत. तुम्ही जंजिराचे बारीयावरी आरमार व मोर्चे खबरदार करावे. सावधतेने याउपरि राहोन मजबूद असावें. याप्रमाणें करावें. राजश्री नारो त्रिंबक यासीहि पत्र लिहून पाठवावें कीं तुम्ही आद्याप पोहोचलेस नाहीं हें काय ? याउपरी सुरतेचे बारीयावरी सत्वर जाणें म्हणून पत्र पाठविलें आहे, जातील तेव्हां खरें. बहुत काय लिहिणें लोभ असों दीजे हे विनंती. रामनगरकरानें किले शेवेंगीयास[३] दुसरियानें वेढा दिल्हा होता. हजार कोली वेढियासी होता. त्यास तेथून राजश्री आबाजी यादव पांचसें माणूस निवडक

---

१ येथून अक्षर निराळें. २ बरामद = निकाल.

३ शेवगांव किल्ला, डहाणूचे पूर्वेस १६ मैल.

करून पाठविलें. वेढा उठविला. कोली मागें सरले. दाणा सेवगियावर चढवीत आहेत व रामनगरकर याणे सु(ल)तानपूरकर कोली दीढ हजार दुर्जनसिंगाकडून आणविले. पांच हजार रामनगरकर होऊन डाहाणूपासून पारनेरापावेत मुलूक जालिला. उडवी जालिली. सेतें जालितो. माणसें मारितो. याप्रमाणें मुलूक डाहाणूपलीकडे हैरान जाला. आमचे लोकानी तारापूरकर व आसावेकर डाहाणूकर याणी मर्दुमी करून कोली सें पनास ठार मारिले. सें दीडसें जखमी केले. गजाड (?) मारिलें. डाहाणूआलीकडे मुलूक वांचविला. पलीकडे रामनगरकरानें मुलकाचा नास केला. हुजरून स्वारच आद्याप न येत. बहुत काय लिहीणें. इंग्रेज मुंबईस जमा जाला. याजमुलें आम्हांस तिकडे जातां नये हे विनंति.

¶*Shankraji Keshao writes to Ramajipant how the delay in sending the aid to Ali Navajkhan of Surat asked for by him against Miya Achhan forced him to befriend the Sidi and accept aid from him. He further requests him to lose no time in sending forces to Surat. Incidentally he mentions the siege by Ramnagarkar of the fort of Shevga.*

No. 215] [*6-3-1756*

पौ छ ४ जमादिलाकर
मंदवार मुा सिराळे

नकल

श्री

पुरवणी राजश्री बाबा स्वामीचे सेवेसी

विनंती. किल्यांतील मालमालियेत वस्तभाव दाणा गल्ला हत्ती घोडे येत्किंचित कोनता का विकता म्हणोन इंग्रेजास सांगितले. त्याणी उत्तर केले कीं आम्ही पातशाही चाकर, लढाईस जावे, जिवावर उदार होऊन कार्य करावे, तेथें मालमत्ता असेल ते आमची, लढाई करितील तेच लोक घेतील. त्याजवरी पातशहाची देखील सत्ता नाहीं. हा दस्तूर आमचा चालत आला आहे. तुमचा जनरालाचा करार तहनामा जाला असेल तरी ते कोपिनीचे चाकर आहेत, जाबस्वाल करितील अगर भरून देतील. तुम्ही त्याजवल बोला. आम्हावर जनरालाचीहि सता नाहीं यैसे याणी उत्तर केले. त्यास तहनामा आहे आणि येथील कागदपत्र कारकून आहेत. मुंबईस जनरालाची भेट होईल, किल्ला हाताखाली घालितो. सुप्रवृतीनें मालियेतीची वाट काय करितो पाहातो. इंग्रेज सावकार याचे घरी बेमानी आजवरी न झाली. होऊ लागली तरी श्रीमंताचा प्रताप थोर आहे

पाहून घेऊ. प्रस्तुत राजश्री गोविंदपंत येताच पत्र या मजकुराचे पाठविले त्याप्रमाणें जाबसाल आहे. असिले म्हणजे आची तुरंकमान (?) जागा हस्तगत जालियावरी पुढील विचार. प्रस्तुत बिघडल्यास मातबर मनवर आणि आपली वस्त दुसरेयाचे हाती आणी खेदासी जागे होणार. जबरदस्तीनें काम प्रस्तुत करितां येत नाहीं. करारमदार ज्याजवळ त्याजपासीं राजश्री गंगाधरपंत पो. आम्हीहि मनवर हिकडे आहेत कोठे जात नाहीं हे तेथोन गेलियावरी पाठीवरी शह किल्ले कोट संभालून जाऊ. जागा त्याचेने येऊन परीणाम लागत नाहीं. चिंता जागियाविसी न करावी. वरकड खासा स्वारी आलियावरी तहनामायाच्या गोष्टी आहेत. हे विनंति.

¶*Letter intimating Janardan Baba Fadnis the overbearing conduct of the English General and his unwillingness to cede the fort of Vijaydurg to the Marathas.*

No. 216] [*4-2-1759*

छ ५ जाखर माघ
सन तिस्सा

श्री

सेवेसी विज्ञापना यैसीजे. उंदेरीस मोर्चे बसल्याताा सेवके होत गेले वर्तमान कचे ते लिाा गेलो. त्यास येथील अमलदार काय लिाा असतील त्यावरून सेवकाचे लिहिल्यास अंतर पडोन स्वामीचे चितात काय येत असेल हे नकले. याजकरितां सूग्तअसूग्त ल्याहावयास साशंकित होतो. तथाप न लिहितांहि दोश पदरी पडतो यास्तव लिहि * * * ** * जंजिरियाचे वेढे म्हणजे गलबत होडके बंदेज व्हावे, साहित्यसामान काडीइतके जाऊ न द्यावे तेव्हा त्याचा आळ (थळ) (?) बंद होऊन आयास येतो, यैसे असता तो प्रकार दिसोन येत नाही. खुशकीचे मोर्चास गाडदीचे लोक आल्यातागायत बंदरोबंदरी चौक्या बसविल्या आहेत याजकरितां अलीकडे काही उपद्रव होत नाही. न कले इंग्रजाने बंदेज केला किंवा तो चौक्याचे भयास्तव राहिला हें न कले. अरमारची मोर्चेबंदीस च्यार गुराबा व पंधरा वीस गलबते हमेशा असतां मुंबईकडून महागिरी मचवा दोहोचहू दिवसाआड येतच असतो. त्याविशी येथील कार्यकर्त्यास बोलणे ते बोलतच आहो. यैशास राजश्री राघोजी आंग्रे खुद आपले जातीने श्रमसाहास निखालसपणे करीत आहेत. मोर्चावर लाऊन तोफा आपले

मातफातीने (?) बेलाशेकपणे मारितात. बा। रा। माहादाजी रघुनाथहि जात असतात. उंदेरीवरून मोर्चावरी तोफा मारीत असतो त्याचा हिसाब धरीत नाही व फटकडीचे गोले पाणी वोहटल्यावरी थ (ख) ड्यात नेऊन दोन तीन गोले टाकीत तो पाणी भरते. तेही आपणच जाऊन करितात. राजश्री राघोजी आंग्रे आपली हलाखी सांगतच आहेत. लोकहि नित्य गलबला करितात. बारकाईने मनास आणिता केवल फुटक धंदा आहे. शेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶*The writer reports the difficulties involved in the capture of the island fort of Underi and the zealous endeavours of Raghuji Angria in the same cause.*

No. 217] [*4-2-1759*

पा। छ ५ जमादिलाखर

श्री

सेवेसी विज्ञापना येसीजे. जेलदुर्गाचे मोर्चेबंदीस विपुल दारूगोळा खर्च जाहल्याखेरीज अयास येतो येसे नाहीं. आजपर्यंत आरामारावरून व खुसकीचे मोर्च्याच्या तोफाचा मार जूज होत होत्या. प्रस्तुत अवघीच मारगिरी राहिली आहे. दारूगोल्याची बेगमी पोखती असल्याखेरीज काम चालत नाही. येथे नित्य इंग्रेजी मारगिरी करून त्यास उसास घेऊ देऊ नये तेव्हांच यास * * कार्यास हात जेथे जेथे स्वामीचे * तील. तिकडून बेगमीची आज्ञा जाहल्याविना पोखते साहित्य येथे होता दिसत नाही व इंग्रेजी मारगिरीचा अर्थ पाचपाचसे गोल किल्यात अरमार व खुसकीचा होत जावा ते न होतां दाहा वीस वीस तोफा या मागे हाताच्या बलाप्रमाणे मारीत आहे. हली पाच सात रोज अवघेच बंद जाहले आहे. दोन खंडी दारू उरणाहून देविली आहे. आल्यावरी ज्याप्रमाणे मागे मारगिरी होत आली तसी होत जाईल येसा प्रकार आहे. शेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶*The writer suggests a vigorous bombardment by the fleet, before the capture of the fort (Underi ?) can be effected.*

No. 218] [*4-3-1759*

पो। छ १३ रजब

श्री

श्रीमंत राजश्री नानासाहेब

स्वामीचे शेवसी

पो। श्रीनिवासराव नरसिंह सा। नमस्कार विनंती. येथील वर्तमान स्वामीचे कृपानुग्रहे ता। छ ४ रजब येथास्थित असे विशेष. यापूर्वी मुजरद जोडी

समागमे येक पत्र व दुसरे राजश्री आपाजी केशव याचे माणसाबराबरी येक पत्र यैसे दोन पत्रे येथे पावताच काही यैकिले व थोडेसे देखिले वृत सेवेसी लिहिले. बहुधा पत्रे पावली आसतील. प्रस्तुत येथील वर्तमान छ २ तारिखी इंग्रेजाने गोल्याची आतिवृष्टि केली; आणि जंगी बंदर तापीतीरचा शहरपना आणि येक दोन दरवाजे घेतले. बहुत माणूस सिदीचे जाया केले. हबश्याचा काही उपाय चालला नाही. प्रस्तुत हबश्याने आवसान टाकिले. इंग्रजाने दमदमे बांधून काल छ ३ शेनीवारी संध्याकालपासोन तीन प्रहर रात्रपर्यंत किलियावर व हबश्याचे हवेलीवर गोले मारिले. बहुत लोक जाया जाले. शहरचेहि काही माणूस मेले. राजश्री येशवंतराव पवार कृष्णाजीपंत शहराहून दो कोसावर आश्विनीकुमारानजीक लस्करसुधा आहेत. आम्ही येक दोन वेळा फिरोन मियाआछन यांजकडील पैगाम नेला कीं मियाआछन यानी शहर आपले फौजेचे स्वाधीन करावे व पुढे तीन लक्ष रुपये इंग्रेजास मारून काहडलियानंतर द्यावे व सुरलित निमे आमल शहरात देत जावा यैसा पैगाम नेला. किलीयाचे सूत्र आछनाकडे नाही. हबश्याचा व आछानाचा पेच, यास्तव किलियाचे सूत्र आम्ही राजश्री कृष्णराव बाबूराव मल्हार[१] याचे पुत्र उभयता मिळून सिदीकडे लाविले; कबूल केले: म्हणतो की 'मी श्रीमंताचे पदरी पडतो. मतालिब फर्द[२]हि लिहून देतो म्हणतो; परंतु सत्वर अमलात येत नाही. त्यास मियाअछन शहर वगैरे द्यावयास तयार आहे. हबशी किलियाचा आनमान करितो हे सर्व वृत आम्ही राजश्री कृष्णाजीपंतासी निवेदन केले. याचे विचारे किला व शहर दोनी हस्तगत होत आसल्या इंग्रेजासी बिगाडावे. लाभांश सर्व शहरापासोनच आहे. बहुधा आपली आज्ञा यैसीच आसेल. किलियाविशईहि हबश्याचा बुध्दिभ्रंश केला आणि वरचेवर करितो. प्रस्तुत आछनाकडील शहरचा पैगाम याप्रकारचा आहे. इंग्रेजासी बगाडावयास आनमान करितात; बरेंच आहे. पुढें मागे इंग्रजाने तऱ्ही सुरलीत वर्तावे म्हणजे पेच पडणार नाही. कदाचित् विजयदुर्गाप्रो इंग्रजाने बेइमानीवर आल्या तेव्हा चितास हळहळ न वाटे यैसे न व्हावे. आपण धणी सूज्ञ; जे आज्ञा करावयाची ते करावी. आम्ही चाकरी करून दाखवावयास तयार आहूत हे विज्ञापना.

¶*Shrinivasrao Narsinha describes to the Peshwa the heavy fire of the English directed against the port and the castle of Surat. He refers to his efforts to persuade Miya Achan to deliver the city to the Marathas.*

---

१ बर्वे.   २ कागद.

No. 219] [Recd. 8-3-1759 ?

। पौ छ ८ रजब

श्रीशंकर

पुा राजश्री नाना
गोसांवी यासीं

विनंती उपरी. सुरतेच्या सुभ्याची व सिदीची यैसी सुरत अठाविसीत नेमणूक आहे. त्या वसुलावर त्याचे अमील माहालीमाहल आहेत. त्यास त्याचीहि जप्ती करावयास सांगितली आहे. कांहीं वसूल त्याजकडे गेला आहे. काही राहिला आहे, तो जप्त होईल; परंतु जप्त करावे कीं न करावे हे लिहिले पाहिजे. ज्याप्रमाणे आज्ञा येईल तैसी वर्तणूक करून हे विनंती.

मोर्तब सुद.

¶*Orders are solicited from the Peshwa regarding the attachment of the province under the management of the Sidi and the Subhedar of Surat.*

No. 220] [8-3-1759

पैा छ १२ रजब

श्री

पुरवणी श्रीमंत राजश्री नानासाहेब
स्वामीचे सेवेसीं

फारसखानाचे चित्तांत कीं आपणच सुभा व्हावें. इंग्रजानें तों आछनास वचन दिधलें यास्तव फारसखानहि दिलगीर आहे. राजश्री यशवंतराव पवार व कृष्णाजीपंत यानी बाहेर बंदी केली त्यास इंग्रेजानें कागद लिहिला कीं पातशाही शहर बंदीमुळें खराब होईल. श्रीमंताचा व जनराल मुंबई यांचा स्नेह आहे. बंदी मुक्त करावी. त्याचें उत्तर रायानी व पंतानी लिहिलें कीं बंदी हबशीयाचे वेलेसच केली होती. जनरालाचा व श्रीमंताचा स्नेह मणोनच हबशी वगैरे आम्हांस शहर व किला देत असतां केवळ तुमच्या स्नेहास्तव मान्य न केलें म्हणोन उत्तर पाठविलें. तूर्त इंग्रेजाची मर्जी पाहतां कांहीं सरकारचें काम करतील आथवा फौजेस कांहीं देतील असा प्रकार दिसत नाहीं. नारो त्रिंबक माध्यस्थ दामोदरपंत माध्यस्थ सारेच येकीकडे आपलाले स्थलास गेले. आपण होऊन कृष्णाजीपंतानी पेगाम इंग्रेजासीं करितां नये यैसे धर्मसंकट पडलें

आहे. बंदी केली याजमुळें इंग्रेजहि नाखूष होईलच. पुढें कसकसा प्रकार होईल तो सेवेसीं लिहिला जाईल. सर्व अर्थ राजश्री आपाजी पंतानी द्रिष्टीनें पाहिले. सर्व त्याचेच विचारें जालें. आपणास लिहितील त्याजवरून कलेल हे विनंती.

¶The awkward situation in which the several parties had landed themselves owing to the terms of agreement and the mutual discontent are well described to the Peshwa by his agent Shriniwas Narsinh.

No. 221] [*8-3-1759*

पौ छ १२ रजब सायंकाल

श्री

श्रीमंत राजश्री नानासाहेब
स्वामींचे सेवेसी

पोष्य श्रीनिवासराव (न)रसिंह साष्टांग नमस्कार विनंती. येथील वर्तमान छ ८ रजब तागायत दर जागा बंदर सुरत स्वामीचे कृपानुग्रहेंकरून यथास्थित असे विशेष. स्वामीचें पत्र श्रीमंत स्वामीचे पत्रासहवर्तमान प्रविष्ट जालें. श्रीमंताची आज्ञा कीं वसईहून चिरंजीव[1] लिहितील त्याप्रमाणें करणें. आपले पत्राचा भावार्थ कीं तुम्हांकडील वर्तमानच कलत नाहीं हें काय, वरचेवर सविस्तर लिहित जाणे म्हणोन आज्ञा. त्यास मजला आपले सेवकवर्गात गणना करावी आणि जसें आज्ञापितील त्यास अंतर तिलतुल्य होणार नाहीं. येथें येऊन सेवकास सोला सत्रा दिवस जाले. स्वामीकडे येतांच बारिक मोठें यैकिले वर्तमान लिहिलें व मुजरद जोडी सरकारची पाठविली, त्याचें उत्तरंच न आलें याचें कारण न कले. त्यानंतर राजश्री आपाजी केशव याचे जासूदजोडीसमागमें येक पत्र व राजश्री कृष्णाजीपंत याचे विद्यमाने येक पत्र यैसीं वरचेवर यैकिलें, द्रिष्टीस पडलें, वर्तमान लिहिलें. स्वामीचीं पत्रें येतात त्यांत आमचे पत्राचा दाखलाच येत नाहीं. येथील वर्तमान इंग्रजानी जंगी बंदर घेतलियानंतर हबशी इत्यादिकांचीं शस्त्रास्त्रें गलालीं; आवसान गेलें. आपले लोकांस शहरांत घ्यावयाचें समत हबश्याचें नवतें. इंग्रजाची जबरदस्ती नडली. तेव्हां अछनाने व हबशियानें आपले फौजेस शहरांत घ्यावें आसा निश्चये केला. यशवंतराव पवार व कृष्णाजीपंत आश्विनीकुमारासमीप होते. मियाआछयानी सिदीचे विचारें आम्हांस कृष्णाजीपंताकडे

---

१ भाऊसाहेब ?

पाठविलें; पेगाम कीं, आपले फौजेनें शहरांत यावें, शहर आटोपावें, इंग्रेजासी आछन व हबशी व आपली फौज यानी मिळून झुंझावें, इंग्रेजास मोडून बाहेर घातल्या तीन लक्ष रुपये नगद व शहरांतील निमे आमल येणेंप्रमाणें आछन व सिदी यानी द्यावें यैसा करार ठहरला. त्याप्रमाणें आम्हीं येक दोघे आछनाकडील भले माणूस समागमें नेऊन राजश्री कृष्णाजीपंतास निवेदन केलें. पंत मजकूर यानी इंग्रेजाकडील सूत्राचा विचार व वरचेवर आपली आज्ञा व श्रीमंताची आज्ञा इंग्रेजासी न बिगाडावें यास्तव राजकारण लाऊन मात्र ठेवायास्तव धातुपोषणाच्या च्यार गोष्टी सांगोन पुन्हां आछनाकडील भले माणसासह वर्तमान आम्ही शहरांत गेलों. कृष्णाजीपंतानी बीज आम्हांसी सांगितलें होते कीं किला व शहर हस्तगत होत आसल्या आपण इंग्रेजासीं बिगाडितो. त्याजवरून सिदीकडे राजकारण लाविलें. मध्यरात्रीं यैन इंग्रजाचे झुंझाचे समई गोलियाचा मार होत आसतां तशा प्रसंगीं येकला जाऊन हबशियास कायल केलें व बहुत गोष्टीनें उमेदवार करविले. आछनाकडून जें सांगावयाचे तें सांगविलें. हराषकाल[१] बुद्धी मंदच जाली. म्हणे कीं तुम्ही शहरांत येणे स्थल देतों. माझे मुदियाची काय वाट? त्या गोष्टीचीहि त्याची खातरजमा केली. त्याउपरी आम्ही व आछनानी विचार केला कीं सिदी तेजहीन जाला. फौज सरकारची शहरांत आल्यानंतर तोंडावर देऊन किला घेऊं. वस्तुता हबशी फारच घाबरला होता, तेव्हां पुन्हां कृष्णाजीपंतास आम्ही जाऊन म्हणालों कीं शहर हस्तगत होतें हे न सोडावें. आछन कोणता प्रमाणिक? हाहि मात्रागमनी. आपणास इंग्रेजासी बिगडावयास धण्याची आज्ञा नाहीं तर यैसें करावें कीं तूर्त मियाआछन याचे मतें शहरांत सिरावें व याजलाहि शरीक करून घ्यावें व इंग्रजास सांगून पाठवावें कीं आपणांस किलियासी व हबशियासी दावा तर आम्हांस किल्यासी समंध नाहीं. तुम्ही समजोन घेणें. यैसें सांगून पाठविल्या इंग्रेजासीहि स्नेह राहतो. शहर हस्तगत होतें म्हणोन सांगितलें आपली आज्ञाचि नवती ते कसें मान्य करतील. सांप्रत सर्व इंग्रजाकडे जालें. आछेनहि इंग्रजाकडेच मिलाला. तूर्त इंग्रजाने यैसें करार केले आहे कीं धणीपणा आछनाचा व फारसखानाची नायबी या उभयतानीहि आपले आज्ञेंत वर्तावें, या प्रमाणे करार केले आहे. कलावें हे विनंती.

¶*Shrinivasrao Narsinha communicates to the Peshwa that all his attempts to protract the negotiations have failed and that the English have succeeded in occupying the castle and the city as well.*

---

१ ऱ्हासकालीं.

No. 222] *[9-2-1759*

श्री

श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान
स्वामीचे सेवेसी

विनंती सेवक अनाजीराव बेलोसे सेवेसी विज्ञापना ताा छ १० जाखरपर्यंत सेवकाचे व अरमारचे वर्तमान येथास्थित असे विषेश. छ २६ जमादिलोवलचे आज्ञापत्र छ ८ जाखरी सदर जाहले. तेथे आज्ञा की इंग्र(ज) लडाईचे सामान घेऊन माहगेरीया लोक भरून सुरतेस येणार त्यास तुम्ही सावध राहणे म्हणून आज्ञा. अज्ञेप्रमाणे सावध असो. सुरतेतील वर्तमान तरी सारे सारे साहुकार व इंग्रज वलंदेज व मियाआछन व अली नवाजखान यैसे सारे येकत्र होऊन सिदीसी लडाई द्यावी यैसा करार करून इंग्रजाचा कपितान व वलंदेजाचा कपितान फेतोऱ्या कुलपे करून बारेयावरी आले आहेत. सिदीने तमाम जागा जागा मोरचेबंदी करीत आहे ; सारे मिलोन म्हणतात की, किला सोडून देणे. हवेलीत राहणे तनखा घेऊन यैसे म्हणतात. त्यास सिदी म्हणतो की किला देत नाही. तुम्ही सारे येकत्र जाहलेत तरी लडाई देईन. भांडोन किला आम्ही घेतला आसे त्याप्रमाणे तुम्ही घेणे यैसे म्हणतो. पुढे काये होईल ते पाहावे. येथोन दोन गुराब लाहान मुंबईस गेल्या आहेत. अरमार आणावयासी त्या आल्या. उपरांत जे काही होणे ते होईल सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶*Anajirao Belose from Surat informs the Peshwa that the English, the Dutch, Miya Achhan, Ali Navajkhan all have united to fight with the Sidi. The Sidi is equally stubborn in his attitude towards them.*

No. 223] *[6-4-1755*

श्री

सेवेसी विज्ञापना. येथील वर्तमान ताा छ २३ जमादिलाखरपर्यंत यथास्थित असे विशेष. स्वामीनी पत्र छ १७ जमादिलाखरचे पाठविलेले ते आज छ मजकूरी येथें पावलें. तेथें आज्ञा कीं राजश्री रामाजी महादेव व दिनकर महादेव यास पत्रें पाठविलीं आहेत ती जलदीने रवाना करणे. त्यावरून आज्ञेप्रमाणें दिनकर-पंत याजकडे डाकेबरोबर पत्र रवाना केले व रामाजीपंत याजकडे मुजरत सरकारच्या खिजमतगाराबरावर रवाना केले आहे. उत्तर आलियावरी सेवेसी पाठऊं. रामाजीपंताकडील पत्र पंधरा आठरा रोज पत्रें येत नाहीं. याजकरितां महाडास जासूदजोडी पाठविली होती. त्यास तेथील सूर्याजी हरी यांणीं

लिहिले, कीं रामजीपंत व मोराजी सिंदे व बलकवडे व नारो त्रिंबक ऐसे आरमारावरून आंजरलेयाचे खाडीत आहेत. पायवाटेनें पाच हजार माणूस खुसकीने गेले. ते व हे एकत्र होऊन सुवर्णदुर्गी गेले. पेठ दग्ध होऊन याचा व त्याचा युध प्रसंग हीत आहे. गोडे विहिरीवरी मोर्चेबंदी केली आहे. इंग्रजाचीं च्यार जहाजे मोठी व कांहीं लहान आहेत, त्याजमुळें सरखेलीचे आरमार बारियावरी आहे. हे मोठी तरांडी व गुराबा हरणईच्या बाऱ्यावरी ठेऊन वरकड लहान आंजरले याचे खाडीत आहेत. इतके वर्तमान त्याणी लिहिले आहे. सत्य मिथ्या ईश्वर जाणे. परंतु आले वर्तमान सेवेसी ल्याहावें याजकरितां लि।। आहे. याप्रमाणेच वर्तमान असिले तरी कुमक पाहिजे. याजकरितां दिनकरपंतासहि लि।। कीं रामजीपंत तुम्हास लिहितील त्याप्रमाणें तुम्ही फौजसुधां कुमकेस जाणे व रामाजीपंतास लि।। कीं याप्रमाणें वर्तमान असिलें तरी दिनकरपंतास कुमकेस आणावे लागेल ऐसे आहे. जर फौज उतरावयाचा प्रसंग असिला तरी लेहून पाठवणें, त्याप्रमाणे ते उतरतील म्हणून लिहिले आहे. त्याची उतरे आलियावरी सेवेसी लेहून पाठऊं. आमचे पत्राअगोधर राजश्री दिनकरपंत यास राजश्री रामाजीपंत यांचे पत्र गेले असिले आणि या प्रमाणेच मजकूर असिला तर दिनकरपंत फौजसुधां उपराळियास गेलेच असतील असें दिसतें. बातमीची पत्रें आलियावरी सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶*News that Suvarnadurg is being blockaded on land and sea by the forces of the Peshwa and an English squadron respectively, is communicated to the Peshwa.*

No. 224] [*24-2-1759*

छ ११ जमादिलाकर

श्री

राजश्री नाना पंडित प्रधान
गोसावी यांस

सकलगुणालंकरण अखंडितलक्ष्मीआलंकृत राजमान्य श्री रघोजी आंगरे वजारतमाब रामराम विनंती उपरी. येथील कुशल जाणून स्वकीये कुशललेखन करीत असिलें पाहिजे विशेष. कृपापत्र बराबर जासूद सादर जाहाले. मुकाम मोर्चा उंदेरी प्रविष्ट होऊन आज्ञेचा अर्थ श्रवण करून संतोष जाहला. उंदेरीच्या मोर्चेबंदी बंदोबस्त केलाच आहा, राजश्री रामाजीपंत व नारोपंत तेथें गेलियावर

येलगार[1] करून किंवा युक्तीस पडेल त्याप्रमाणें सर्व येका विचारांत राहून जागा हस्तगत करणें म्हणोन आज्ञा केली, ऐशास राजश्री रामाजीपंत व नारोपंत येऊन पावलियावर साहास करावें हाच निश्चय सर्वांचे विचारावरून पंत सुभेदारीं ठरावांत आणून, उंदेरीच्या दरम्याने खाडी आलिकडेस अगोधर मोर्चे आहेतच. हालीं दमदमेयाचें काम तयार होत आलें तें देखील काईम राखोन, मोर्च्यांवरून व अरमारावरून मारगिरी होत आली. तदोत्तर किलेयासी जाऊन धडकावें, सिडिया० टेकाव्या, ऐसा करार सर्वांस पंत सुभेदारीं उमेदवारी देऊन केला, आणि कांहीं आरमार पूर्वेकडील दरवाजियाकडेस व कांहीं आरमार किलेयाचे दक्षणभागीं दिंडी दरवाजा आहे तिकडेस नेमणूक करून छ ६ जमादिलावलीं रात्रीस रवानगी केली. पंत सुभेदार व आम्ही व नारोपंत देखील लोकाचे पाठीवर * * चढोन करारा-प्रमाणें येकाच अवसरांत दोहीकडेस लोकानी उतरावें त्यास दरवाजियाकडेस गलबतास पाणियाचे वोहटीमुलें पाणी प्रतिकूल जाहालें. यामुलें गलबतें माघारा राहिलीं. लोक उतरूं पावले नाहीं. दक्षणेकडेस लोक नेमणुकप्रमाणें जबर-दस्तीनें उतरोन गेले; तथाप दरवाजियाकडील अगदीं मोकलें पाहून किलेयावरून दक्षणेकडील लोकावरी मारगिरी तोफाचे गोले व रेजगिरी व बरकंदाजी अतिशयेसी होत आली. लोक जाया जाले ते जाहालेच, परंतु माघारा फिरों दिल्हें नाहीं, किलेयाचा हात धोंडा पावे ऐसें खडपाचे टापू पाणी भरलेयावर उरागळेयाबराबर पाणी चढत होतें, ते टापू लोकापासून धरविले. लोकानी बरीसी मर्दुमी करून टेप धरिलें. दुसरे दिवसीं मोर्चेबंदीचें साहित्य लगट करून पाठऊन आपआपले नेमणूकप्रमाणे, कणगे[2] उभे करून लोकांस आश्रये करून दिल्हा. भक्षभोज्याचें पाणी उदकाचें अनकूल बाहेरून अन्न शिजऊन सर्व साहित्य उदक देखील होडीयांत व मचवेयावर आम्हांकडून व सुभेदारांकडून व नारोपंताकडून पावीतच असों. मोर्चा श्रमसाहासेंकडून काईम करून तोफा व गरनाला मोडिल्या आहेत. मारगिरीमुलें तोफांचें गोले समीपतमुलें लागू होतात. गरनालाचे किलेयांत पडतात. याप्रमाणें दक्षण दिंडीकडील साधन साधोन आलें असें. दरवाजिया-कडील पूर्व भागीचें साधलें नाहीं तें साधावें हा विचार योजित आहों. पाणि-यांतील प्रकार साध्यांत आणितां श्रम जाणोन पंत सुभेदाराचे विचारें येक गुराब काठी बाण उतरून गुराबेस पेटी भरून लोकांस आश्रये करून तोफा आहेतच. जेजालदार दोघे व बरखंदाज चढऊन दरवाजियाचे बंदरी नेऊन अडऊन मोर्चे याप्रमाणे काईम नांगर टाकून ठेवावी, आणि मारगिरी गरनालादेखील करित जावी, ऐसें योजोन तरतूद करित आहों. सारांश साहास केलियाप्रमाणें कार्य

---

१ हल्ला.   २ उंचवटे.

2938

जालें म्हणजे केल्या श्रमाचें प्रमाण पडेल. आजि विस्तार लेहून सार्थक काये ? तथाप कितेक लोक जायां जाले व होतच आहेत हें दिनचर्येचें वर्तमान सेवेसीं कलावें म्हणोन लिहिलें असे. जलमार्गाचा राबिता अगदीं बंद जालाच आहे. सामान सरंजाम येणेच नाहीं. इंग्रेजाचा बंदोबस्त जाल्याप्रमाणें पुर्ता असावा. उंदेरकारास दिवसेंदिवस अडचणच पडत आली आहे. स्वामीसमर्थाचें पुण्य समर्थ असे. सविस्तर पंत सुभेदारीं लिहिलें आहे त्यावरून श्रुत होईल. रवाना छ २९ माहे जमादिलावल बहुत काय लिहिणे ? कृपा निरंतर वर्धमान असावी हे विनंती.

¶*Raghuji Angria reports the progress of siege of Underi.*

No. 225] [*25-2-1759*

श्री

श्रीमंत राजश्री साहेब

स्वामीचे सेवेसी

विनंती सेवक संभाजी मंगेश व गणेश त्रिंबक चरणावर मस्तक ठेऊन साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. ताा माघ वद चतुर्दशी रविवासर पावेतो स्वामीचे कृपेंकरून सेवकाचें वर्तमान येथास्थित असे विशेष. छ १७ जमादिलाखरचे आज्ञापत्र पाठविले ते छ २२ जमादिलाखरी प्रविष्ट जाले. इंग्रजाचे आरमार सुर्तेस गेले त्याणी व सरकारचे फौजेन येकत्र होऊन सिदीचे पारपत्य करावे येविसीं कितेक मजकूर बोलणे आहेत ; त्यास त्याणी आपणाकडील मातबर विश्वासू वकील हुजूर पाठऊन द्यावा व येक चिरंजीव राजश्री नाना[१] यांकडे पाठवावा ; हे कार्य सिधीचे लिहोन इंग्रजास पाठविले आहे व तुम्हास कलावया मसुदा पाठविला आहे. कल्याण चोपदार व जासूदजोडी पाठविली आहे यांस बराबर घेऊन जाऊन त्यांस पत्र पावते करून उतर घेऊन पाठवणे व दोन वकील रवाना करीत ते करणे म्हणून आज्ञापत्री आज्ञा केली. येसियास हुजूरून लखोटे आले ते बंदरावरून परभारे अजम जनराल यांकडे गेले. जोडसांधी होऊन लखोटा न आला. निरनिराळे होते. त्याणीं आपला लखोटा घेतला. सेवकाचा सेवकाकडे चोपदार जासूद सहवर्तमान पाठऊन दिल्हा व बलाऊं तेव्हा भेटीस येणे हें सांगोन पाठविले. तथाप जलदीन निकाल पडोन यावयाचा वृंदावनदास यांचे मारुफतीन जनराल यांकडे सांगणे जात असे. त्यास त्यांचे खलबत जाल्यानंतर सेवकास काल साईकालचे बलाऊन नेले. आज्ञेप्रमाणें चोपदार

---

१ पुरंदरे.

यांस बराबर घेऊन गेलों. फारसखानसहवर्तमान सिदीच्या पारपत्यास तुमचे आरमार सुर्तेस गेलें. सरकारची फौज व आरमार तेथ आहे; त्याणी तुम्ही मिलोन सिदीचे पारपत्य करावें, यास चलबिचल असों नये. केल्यास कर्तव्य सिध नाहीं येविसी कितेक तुम्हांस सांगोन पाठवावया तुमचा मातबर वकील हुजूर बलाविला आहे. पाठऊन बोली मनास आणावी व येक राजश्री त्रिंबकराव यांकडे रवाना करावा म्हणून तपसिलें सांगितले. आईकोन जनराल याणी उत्तरें केली। जो हा मनसबा केला तो हुजूरचेच बोलीवरून केला असे. फारसखान हकीमाय[1]-वर बसवावया पाठविले आहेत. हे सिदीन सिधीस जाऊ न दिल्यास त्याचे पारपत्य होऊन नियताप्रमाणे अमल चालतील हें कर्तव्य सांगोन वकील हुजूर पाठवावयाचा विचार होता परंतु प्रस्तुत मातबर विश्वासू हजीर नाहीत याकरितां आरमारची रवानगी करून हुजूर लिहोन कागदी पाठविले आहेत ते हुजूर पुणेयास किंवा श्रीमंत स्वामीकडे स्वारीत गेले असतील त्या पत्रावरून सविस्तर विदित जालेच असेल व सुर्तेस आरमार गेलेयाचें सविस्तर राजश्री नारोपंतें[2] सुबेदार यांसहि लिहोन पाठविले आहे व येच बोलीविसी राजश्री त्रिंबकराव यांकडे वकील पाठवा तरी तोहि कार्यानरूप पाठऊं येसे सांगोन हुजूरच्या पत्राचे प्रतिउतर पिसवीसुधा लखोटा दिला तो कल्याण चोपदार व जासूद जोडी यांजवळ देऊन सेवेसी पाठविला आहे त्यावरून त्यांचा आशय सेवेसी विदित होईल. इंग्रजाचा मनोभाव मनास आणितां सुर्तेतील कार्यसिधि होऊन आल्यानंतर व श्रीमंत साहेब व साहेब पुणेयांत येक जागा जाल्यानंतर वकील पाठविणार आहे पाठवितील व राजश्री राऊ यांकडे पाठवावासा जाल्यास पाठऊं येसहि बोलिले आहेत. आणखी आज्ञा फारसखानास हकीमायवर बसवणार हे सिदी नाईकेसे जाल्यांस सरकारची मदत न घेतां आपल्या जोरें पारपत्य करावें आणि सल्येंवरून हकीमाय सोडविली तरी फारसखान यासी हकीमायवर बसऊन सिदीच्या नियताप्रमाणें सिदीचे चालवावें हाहि विचार आहे. प्रस्तुत आरमार गेले हे खाडींत सिरोन यांची त्यांची कटकट होत आहे आणि तहाची बोली त्यांत पडोन आली असे काल इसमीनसेर इंग्रेज याचें लिहिले आले आहे. व राजपूरीहून सिदीचे दोघे खिजमतगार आले आहेत. तहन समजतात किंवा युधे समजतात यांचा कसा काय विचार होईल तो मांगाहून सेवेसी लिहोन पाठऊं. सेवेसी विदित जालें पाहिजे हे विज्ञापना.

¶*Sambhaji Mangesh and Ganesh Trimbak report that the English have decided upon ousting the Sidi from Surat and securing the Governorship for Faraskhan. They have in consequence despatched an English squadron to Surat.*

---

१ हाकीमाई = Office of Governor.

२ नारोपंत केसकर असावा.

2940

No. 226] *[26-2-1759*

पो छ ९ रजब

श्री

सेवेसी कृष्णाजी अनंत सा। नमस्कार विनंती. ता। छ २७ जमादिलाखर मु॥ नवसरी स्वामीचे कृपादृष्टीकरून वर्तमान यथास्तित असे विशेष. आपली आज्ञा घेऊन स्वार जाहलों ते राजश्री पवार आम्ही नवसरीवर आलों. छ २३ जाखरी दाखल जाहलों. छ २९ तारखेस पागासिलेदार बोरगे, भोसले, बाबर ताकपीर व सदासिव दामोधर याची पागा व विस्वासराव पवार येसे दाखल जाहले. इकडील सविस्तर वर्तमान तरी आपली पत्रे नारो त्र्यंबक यासी प्रविष्ट केलीं. त्याणी दोन उत्तर पाठविलीं ती पावली. आपल्या पत्राचें उत्तर इंग्रजाकडील जाबसाल आलियावर सविस्तर लिहून पाठऊं. येक मोघम पत्रे परभारी पाठविली आहेत म्हणून लि॥ आहे. आमचे नावे पत्रे आली तीच बजिनस सेवेसी पा। आहेत. आम्हापासून दाहा कोश आरमार आमचे आहे त्यास मध्ये डाक बसाविली आहे. नित्य त्याचे उत्तर येई ये बातमी राखिली आहे. सुरतेत पाच सात पत्रे पाच आहेत दरवाजे बंद आहेत जाबसाल येणे कठीण येसा प्रसंग आहे. मियाअछन याचे माणूस चोरून आले होते त्याणे लि॥ जे ताबडतोब येऊन पोहचणे. परंतु पाहतां मिया अछन आपली हवेली दरबारी राहतो ते जागा बलकाऊन आहे. दुसरे हाती काही राहिले नाहीं. अलीनवाजखानहि आपली हवेलीच बलकाऊन आहेत. सर्व बंदोबस्त सिदीचा आहे त्याचे हाती सावकार वगैरे कोणी नाहीं. तूर्त लौकिकात अछन अली नवासखान सिदी येक म्हणवितात. लढाईस सामील आहो येसे बाहीर बोलतात. अंतःकरण श्रुध नाहीं. आमचाहि शह हबसियावर बसला आहे. इंग्रजासहि आहे. आपाजी केशव श्रीनिवासराव यासी पत्रे पेशजी आपली आणिली तेव्हा पाठविली त्याची उत्तर दाहा कोशावर यावयासी पाच दिवस लागले. फिरोनहि पत्रे पा। आहेत. श्रीनिवासराव येणार त्यासहि बोलाविलें आहे. त्याचे व अछंनाचे हाती कांहीच नाहीं परंतु खबर बखर कळली पाहिजे याजकरितां श्रीनिवासराव याणी येतो म्हणून लि॥ त्यास येणे इतके पत्र लि॥ आहे. वर्तमान तो सुरतेतील नित्य संध्याकाळास कलते व आरमाराकडून नारोपंताचेहि लिहिली येतात. नारोपंताची पत्रे व आपाजी केशव श्रीनिवासराव याची पत्रे आम्हास आली. यांतील मजकूर लि॥ आहे. याजप्रमाणेच राजश्री यशवंतराव पवार यासी पत्रे आलीं त्यातहि मजकूर याजप्रमाणेच पत्रे आलीं. अधिकोतर कांहीं आजपर्यंत नाहीं. आपले

---

१ तांबे असावा.

पत्राची उत्तरें सुरतकरानीहि पाा नाहींत. नारो त्र्यंबकानी पाठविली म्हणून लिा. परंतु इंग्रेजाचा जाबसाल आलियाखेरीज कांही पत्रे देत नाहींत. आपल्याकडील गुता तिलभर राहिला नाहीं. फौजसुधां शहावर आज पाच सात रोज दाखल जाहलो. आरमारकराकडील वगैरे आजपर्यंत अधिकोत्तर कांही नाहीं. आज आमावाशा आहे. द्वितीया त्रितीयापर्यंत इंग्रज काय करील ते पाहावें. सिदीहि निदानास टेकसा आहे. लढाई जाहली तरी उतमच होईल. बोरगे यासी आपली पत्रें अर्जुनगडी पावलीं. परंतु पुढें दोन तीन मजली आम्हापर्यंत तैसेच आले. आम्हापासीं बजीद जाहले जे सर्व पागातून आम्हास निवडून टाकावे. हे काम जाहलीयावर मग रवाना करणे येसे म्हटले म्हणून ठेऊन घेतले. रागास न यावे हे विनंती.

¶*Krishnaji Anant reports his arrival at Navasari and also that of Borge, Bhonsle, Takpir and their contingents and describes the state of affairs at Surat, particularly dealing with Achhan, Ali Navajkhan and the English.*

No. 227] [*27-2-1759*

पाो छ ९ रजब

श्री

सेवेसी विनंती. कृष्णाजी अनंत साां नमस्कार विनंती. येथील वर्तमान ताा छ २८ जमादिलाखरपरियंत वर्तमान येथास्थित आसे. यानंतर इकडील वर्तमान हा कालवरी सर्व उतम असे. राा नारो त्रिंबक याची पत्रें दोन व आपाजी केशव व श्रीनिवासराव याची पत्रे येसी च्यार पांच पत्रे बजिनस अली तीच सेवेसी पाठविली आहेत. पावल्यानंतर सविस्तर अर्थ ध्यानास येईल. सारांश येक दोन दिवस भरती उथान आहे यांतच जे होणे ते होईल. सिदीचाहि जोराच आहे. इंग्रजासी लढाईची हिमत धरीत आहों. हली दो माहालावर दोन वराता दाहा हजाराच्या अगत्य पाठविल्या पाहिजे. अलाहिदा याद पाठविली आहे त्या याद्यावर वराता पाठविजे. राजश्री यशवंतराव पवार व आम्ही येक विचारें आहों दुसरा अर्थ धरीत नाहीं. सरकार कामकाजास अंतर कोण्ही करणार नाहीं. आमची प्रकृती तरी सरकारचे कामाकरितां सर्वांचे सेवक म्हणून कोणी न आईके त्यास आईकऊन वर्तऊं कोणेहि गोस्टीविसी अंतर होणार नाहीं. ज्याची जैसी मर्जी तैसेच बोलोन सरकार चाकरी करूं. रानातील वैरण मात्र आणितों वरकड ताकीद करीत आहों. बोभाट स्वामीकडेस गायकवाड वगैरे माहालकरी

लिहितील तरी त्यास साफ सांगावे जे तुमचे गावचा सेरभर दाणा कोणी घेतला असिला तरी दोन सेर देऊन जाबसाल करूं येसे त्यास सांगोन आम्हाकडून अंतर पडणार नाहीं. परंतु हे गुजराथी लोक आहेत कोणी आपणास लिा तरी आंगी येक मुदा लाविल्यावर जाबसाल करूं याजप्रमाणें वर्तणूक करीत आहो. येशवंतराव पवार यास पत्र जे येत जाईल त्यास ताकिदीविसीं खरपूस लिहीत असावें. गायकवाड सुधा माहाल खालशाचे जाणून फौजेस ताकीद करणे येसे वरचेवर जागवीत असावे. आम्हीहि विनंती आपल्यापासून येतांच केली आहे. जे आम्ही तुमचे ताबे सर्व प्रकारें सरकारचे कामास हजीर आहों. परंतु फौजेचे ताकिदीचा जिमा आमचा आहे. आण धन्यानी आज्ञा केली आहे. ताकिदीविसीं तुमचे फौजेची मुरवत धरणार नाहीं पारपत्य करीन येसे सांगोन जप्त बसविलाच आहे. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञाप्ति.

¶*Krishnaji Anant sends to the Peshwa the despatches received from Naro Trimbak, Apaji Keshao and Shrinivasrao and further says that he is acting conjointly with Yeshvantrao in settling the affairs of Surat. He predicts severe fighting between the English and the Sidi who is intent on stubborn resistance.*

No. 228] [*Feb. end 1759*

श्री

राजश्रियाविराजित राजमान्य
राजश्री कृष्णाजीपंत स्वामीचे
शेवेसी

पो श्रीनिवासराव नरसिंह साा नमस्कार विनंती उपरी. येथील कुशल जाणोन स्वकीये कुशल लिहीत आसावे विशेष. आपले पत्र पावले. लिहिले की राजश्री येशवंतराव व आम्ही या प्रांतास आलों. तुम्हाकडील आलियातागाईत वर्तमान कलत नाही; तर मिया अछन व सिदी वगैरे हे सर्व जे आज ताा जाले ते सविस्तर लिहिणे. त्यास आम्ही येथे छ २० तारिखी दाखल जालों. वस्त्रे मियाअछन यानी विशेष समारंभे घेतली त्याचा विस्तार राजश्री रावजीस पूर्वी लिहिला आहे. येथील वर्तमान इंग्रेज आपले जमावसुधा समीपच आहे. सिदीने जागा जागा बंदोबस्त केला. आमावाशेस समुद्राचा जाल येणार तेव्हा इंग्रेज हगामा करणार. सिदीहि बहुत हुशियार आहे. मियाअछन याचा विचार जाहिरीत सिदीचे व याचे ऐक्य दिसते. आपण समागमे आहेत हे आम्हास कलले नवते. आपले पत्र आले तेव्हा उमजले. आपण व राजश्री रावजी समीप येतात. आम्हास प्रसिधच बोलावणे. सर्व अर्थ समक्ष भाषणात येतील.

तेथे बातमी लिहू म्हटलिया बनत नाही. कितेक अर्थ रूबरू बोलिले पाहिजेत. ऐसियास समय येताच आम्हास बोलाऊन घेणे. वरकड कितेक अर्थ राजश्री आपाजीपंत याचे लिहिलियावरून कलतील. बहुत काय लिहिणे, लोभ असो दीजे हे विनंती.

जरूर आम्हास आपणापावेतो बोलाऊन घ्यावे. मी जसे सांगतो तसे करावे. सर्व गोष्टी चितानुरूप घडून येतील हे विनंती.

¶*Shrinivasrao Narsinha to Krishnajipant that the English attack is expected to come within a couple of days and the Sidi means to stand his ground.*

No. 229] [*1-3-1759*

पो छ ६ रजब

श्री

श्रीमंत राजश्री नाना
स्वामीचे सेवेसी

पोष्य आपाजी केशव कृतानेक साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. येथील वर्तमान तागाईत छ १ माहे रजब प्रहर दिवसपर्यंत मोकाम शहर सुरत रघुनाथपुरा स्वामीचे कृपेकरून येथास्थित असे विशेष. इंग्रेज आलियावर प्रथम लडाई जाली. याचे वृत पूर्वी खासबारदार याजबराबर सेवेसी लेहून पाठविलेच आहे, त्यावरून विदित जालेच असेल. त्याउपरांत फिरून इंग्रेज अरमारसुधा लढाईस आला. खुशकीस आठव्याचे दरवाज्याकडेस लडाई घातली; व आरमारावरूनहि तोफाचा मारगिरी करू लागला; व सिदीकडूनहि जंगीबंदरावरून व आलमदनाचे कोटावरून तोफाची मारगिरी परस्पर तीन दिवस जाली. इंग्रेजाचा जोरा भारी व तोफखाना अनिवार; त्यांनी मारगिरी करून शहरपनाचे अलगेचा मार व जंगी बंदराचा मार तोफाचा तमाम बंद केला. शहरपनाचे अलगेवर मोगलाचे माणूस उभे राहू पावत नाही. याचप्रमाणे जंगीबंदरावरीलहि मार बंद करून जंगीबंदरावरहि माणूस शामलाचे वगैरे कोणी फिरू सकत नाही; याप्रमाणे इंग्रेजाचे मारगिरीमुले जाले. शहरचा मार बंद करून इंग्रेज जागा सोडवीत शहरसंनिध खुशकीनें काल छ २९ जमादिलाखरी शहरपनाचे कोटास सिड्या लाविल्या. दोन प्रहरी सिडी लाविली, तेव्हा शामलाचे लोकानी जमावसुधा जोरा करून सिड्या लोटून दिधल्या. से पनास माणूस ठार पाडिले. याप्रमाणे काल बुधवारपर्यंत जाले. उपरांत पाहाटेची प्रहर रात्र राहाता फिरून इंग्रेजाचे अरमार पुढें चालोन

साखल टाकिली आहे तेथपर्यंत आले. तोफाची मारगिरी अतिशये करीत आहे. इंग्रेजाचे मारगिरीमुले जंगीबंदर व शहरचे कोटावरील मारगिरी तमाम बंद जाली आहे. इंग्रेजाचे मारगिरीपुढे इकडील उपाये काही चालत नाही. इंग्रेजाचा जोरा बहुत भारी. जंगीबंदर अद्याप घेतले नाही; परंतु घेतल्यामध्येच आहे. आज अगर उदईक जंगीबंदर इंग्रेजास हस्तगत होईल. इंग्रेजाचा मार सिदीचे किल्यावरहि लागू जाला. किल्यामध्ये नगारखान्याचा बंगला होता तो तोफाचे गोल्याने इंग्रेजानें पाडिला. याप्रमाणे आजपावत वर्तमान जाले. पुढे होईल ते लिहून पाठऊन. आम्ही शहरामध्ये सर्वासी स्नेह संपादोन आपले हवेलीमध्ये असो. राजश्री येसवंतराव पवार व राजश्री कृष्णाजीपंत यैसे फौजेसह वर्तमान पलसाणियावर होते. त्याजकडस मियाअछन यानी रा। श्रीनिवासपंत व त्यानी आपला मुनसी यैसे उभयेता रवाना केले आहे. काये मुद्यावर रवाना केले हे कलो दिधले नाही. इंग्रेजासी लडाई शामलाचे लोक घेतात. मियाअछन याचे लोक लडाईस झडत नाही. जागा जागा अलगेचा आसरा करून बसले आहेत; या प्रकारचे वर्तमान आहे. राजश्री येसवंतराव याची फौज आज मौजे बरासे शहरापासोन तीन कोसावर आली म्हणून वर्तमान आले आहे. जंगीबंदर इंग्रेजाने घेतले. जंगीबंदरावर शामलाचे लोक होते ते निघाले. जंगीबंदरावरील तोफा वगैरे सरंजाम शामलाचा इंग्रेजास हस्तगत जाला. सेवेसीं श्रुत जाले पाहिजे हे विज्ञप्ति.

¶*Apaji Keshao describes to the Peshwa the terrific cannonading of the port and the city walls by English guns and the subsequent occupatian of the port by the English.*

No. 230] [*3-3-1759*

पौ छ ९ रजब

श्री

श्रीमंत राजश्री नानासाहेबाचे

सेवेसी .

विनंती सेवक गणेश अनंत मो। कुभारू सिरसास्टांग दंडवत विज्ञापना. ता। छ ३ रजबपावेतो सेवकाचे वर्तमान येथास्थित असे विशेस. श्रीमंत राजश्री शंकराजीपंत नाना याही बातमीस मजला रवाना केले असे. त्यासी इंगरेजानी सिदीचे जंगी बंदर घेतले; किलाहि जेर केला असे; तोहि दो ती रोजी घेईल. इंग्रेजाचा जोरा भारी आहे. आछनकडील माधवराव लस्करात आले होते की

शार आपलियासी घेऊ व किला सिदीकडेस ठेवावा, आण पुणियासी लिहून जाब आणावा ऐसे बोलोन गेले. त्यासी याही जाब केला. किला व शाहार आम्हास द्या. त्यासी ते फिरोन अछनकडेस गेले असत. काये होईल ते पाहावे. मी साहेबाचा चाकर असे. त्यासी श्रीमंत राजश्री शंकराजीपंत नानाही माझी तैनात पाच रूपये कमी केली असे. त्यासी ह्याचे तैनाती प्राो करार करावयाची आज्ञा केली पाहिजे. मी व दोन सिपाई येथे असे. याचे त्याचे बीत बसलियावरी येईन. बहुत काये लिहिणें हे विज्ञापना.

¶*Ganesh Anant reports news to the Peshwa about the capture of the harbour of Surat by the English. He says that Miya Achhan asks for help from the Peshwa and promises to give him the city in return for allowing the castle to remain in the Sidi's hands.*

No. 231] [*3-3-1759*

पौ छ ६ रजब

श्री

श्रीमंत राजश्री नाना
साहेबाचे सेवेसी

विनंती सेवक गणेश अनंत मो कुंभारू सां दंडवत प्रो विज्ञापना. ताा छ ३ रजब पावेतो सेवकाचे वर्तमान येथास्थित असे विशेस. आपण मजला बातमीचे पत्रे पाठवावयासी रवाना केले; यासी मी सातवे दिवसी कुंभारीस येऊन पावलो. त्यासी शाहाराची बंदी जाली होती. निमित्य की इंग्रेजानी लडाई करीत होता त्यासी यासी शहरात कोणी गेला नाही; मग तजविजीने पत्रे लिहून जाब आणले असत ते बजिनस आपणाकडेस रवाना केले असत. आतून लाखोटे आले तेच बजिनस पाठविले. शाहा * * वर्तमान तरी इंग्रेजानी पाच दिवस लडाई केली. यासी पहिले दिवसी वलंदेजाचे बागाचा आश्रा करून मार केला; दुसरे दिवसी सावकाराची मोडकी व काही धडसी गलबते वलंदजाचे बागात येऊन बसोन बंदरात तयार करून दिडीबंदर जेर केले. मग त्यासी जगीबंदरास सिडा लाविल्या. त्याजवर सिदीचे लोक उतरोन त्याचा मोड केला. मग त्याणे सावर धरून तिसरे दिवसी जंगीबंदर घेतले. मग साखल होती ती चुबक करून तोडिली. जंगीबंदर घेऊन किला जेर केला असे. आज उद्या किला इग्रेज घेईल. आपले लस्कर येऊन आस्विनीकुमाराअलिकडेस कोसभर तापीचे काठावरी राहिले असे. त्यासी अछनकडून माहादवराव आले होते की च्यार

हजार राऊत शाहारात द्यावे. शाहर तुम्हास देऊ, आण किला सिदीकडेस असो द्यावा. पुणियासी पत्रे पाठऊन जाब आला म्हणजे तुम्हास देऊ ऐसी बोली अछन करितो. त्यासी श्रीमंत राजश्री कृष्णाजीपंत बोलिले की ते गोष्ट होणार नाही. किला आम्हास द्याल तर राऊत जे मागाल ते देऊ ऐसा जाब जाला असे. पुडे काये होईल ते न कळे. राजश्री आपाजीपंत व दतबा खुशाल असत ; याजकडेस काही गुंता नाही. पाचसातसे सिदीचे माणूस मेले व इंग्रेजाचेहि मेले. जुंजे तुंबळ जाली असत. पुडे कोण थरेल व कोण जितेल ते पाहावे. किला कोणी घेतला म्हणजे मी उठोन येईन. बहुत काये लिहिणे हे विज्ञापना.

¶*Ganesh Anant describes to the Peshwa the heavy fighting between the Sidi and the English which continued for five days. Miya Achhan sends Madhavrao to Peshwa's agent for help and proposes to cede the city.*

No. 232] [*4-3-1759*

पौ छ १३ रजब

श्रीशंकर

राजश्री नाना गोसांवी यांसी

अखंडितलक्ष्मीआलंकृत राजमान्य स्नेहांकित येशवंतराव पवार दंडवत विनंती उपरी. येथील कुशल छ ४ रजब जाणून स्वकीय लेखन करीत असावें विशेष. आम्ही फौजसुद्धां पलसाणियानजीक आलों. तेथें राजश्री दामोदर रघुनाथ राजश्री नारोपंत याजकडून आले. त्यांही सर्व वर्तमान इंग्रेजांकडील सांगितलें. त्यावरून राजश्री गोपाळपंत आम्ही रवाना केलें. ते राजश्री नारोपंत याजकडे जाऊन भेटले. इंग्रेजाचें अरमार व याचें अरमार येकें जागांच आहे. मग राजश्री गोपाळपंत[1] इंग्रजांकडेस गेले. इंग्रेजांनी मारगिरी करून सुरतेचें जंगीबंदर घेतलें आहे. तेथें होता त्याणेंहि स्नेहाच्या गोष्टी सांगितल्या, परंतु मजकूर हाच कीं किल्ला अरमार सर्व आपणच घ्यावें. आम्ही छ १ रोजीं बरासें नजीक सुरत येथें येऊन मुकाम केला आहे. गोपाळपंतहि काल छ ३ रोजीं येथें आले. त्याही सर्व वर्तमान हें सांगितलें. त्यांस आम्हांकडेहि अछनमिया याचें अनुसंध्यान येथें आल्यापासून आलें आहे. आज ठराव जाला कीं सर्व शहर दरबार स्वाधीन करितों. त्यास आम्ही किलियाची अड

> ० श्री ~
> भवानीशंकरचरणीं
> तत्पर आनंदरावसुत
> यशवंतराव पवार निरंतर
> शके १७६२

---

१ गोपाळ संभाजी.

घातली की, किल्ला खाली करून आम्हांस देणें. त्याचा जाबसाल आज होणें तो होईल. जर किल्ला हातीं येई ऐसें जालें तर इंग्रेजाशीं विवाड करून किल्ला शहर घेऊन. आम्ही आपलें लष्करापासून नारोपंतापावेतों डाक राऊतांची बसविली आहे. हें राजकारण जालियावर आधीं त्याजकडे खबर पाठऊन निर्धे ऐसें करून. नारोपंताचेंहि विचारें हेंच आलें आहे कीं किल्ला येत असेल तर काम करावें. आम्हांस खबर करावी म्हणजे अरमार काढूं. त्यावरून डांक बसविली आहे. आजपावेतों जें वर्तमान जालें तें लिहिलें आहे. पुढें जें होईल तें लेहून पाठऊंन. हाली आतांच राजश्री नारोपंत याचेंहि पत्र आलें त्याचा मजकूर अलाहिदा पत्रीं लिहिला आहे त्यावरून कळों येईल. बहुत काय लिहावें? लोभ असो दीजे हें विनंती.

(मोर्तब सुद)

¶*Yashvantrao Powar to Nana, communicating the news of the capture of the port of Surat by the English and the siege of the castle. It has been proposed to assist Miya Achhan on condition that the city and the castle are made over to the Marathas.*

No. 233] [*6-3-1759*

पैा छ ११ रजब

श्री

सेवेसी कृष्णाजी अनंत सां नमस्कार विनंती ताा छ ६ रजबुपर्यंत स्वामीचे कृपेकरून वर्तमान यथास्थित असे विशेष. येथील मागी सविस्तर वर्तमान सेवेसी लिहिलेच होते. काल छ ५ रजबी संध्याकाळी इंग्रजानी जगीबंदर घेतलेच होते तेथून हला करून शाहार घेतले. सिदीचे लोक तमाम इग्रजानी फिताऊन आपल्याकडेस केले. शाहार घेताच सिदीनी किला हवाला केला. सिदीस शहराबाहेर त्याचा पुरा आहे तेथे राहावयासी जागा दिली. आतून सिधीचे माणूस सिपाई लोक वगैरे काढून दिले. अछन याचें सूत्र इंग्रजासी होतेच तेहि त्यास सामील जाहले आहेत. इंग्रजानी किला सर्व जागा आरमार घेतले. आम्ही आपले आज्ञेवरून इंग्रजासी सलुख राखिलाच आहे परंतु इंग्रज मगरूर बहुत आहे. आज दोन दिवस स्थळ घेतले, परंतु जाबसाल फुकाचा केला नाहीं. पुढें काय करितो ते पहावें. आम्ही तो त्यासीं जडोनच आहो. पेशजी राजश्री गोपाळ पंतास पाा तेव्हा त्यासी बोलोन आले जे पारसखान आमचे विद्यमानें बसवावा. जे करणे ते करावें, जंजीऱ्याचे आमचे साहित्य करावें, सुरतेचे मामलतीचा तह

करून चालवावें. त्याणे होय म्हटले. मुंबईस आपले धन्यास लिहिले आहे. उतर काय येईल आण फिरोन काम जाबसाल करील ते पाहावे. येथील आज ता। जाहले वर्तमान सेवेसी लिा आहे. सिदीने काही जुजोन रूप केले नाहीं. एक दिवस जंगबदरावर गोळी वाजली. फिरोन लढाई तिलमात्र जाहली नाहीं. इंग्रज शाहार वगैरे सर्व एक सिदीखेरीज बाहीर घातला. पुढे आम्हास काय आज्ञा ते केली पाहिजे. बहुत काये लिहिणे हे विज्ञाप्ति.

¶*Krishnaji Anant reports the capture of the port, city and castle of Surat by the English and their refusal to negotiate with Maratha General in the settlement of the Government of Surat.*

No. 234] [*Received 11-3-1759*

पौ छ ११ रजब

श्रीशंकर

पुा राजश्री नाना
गोसावी यासी

विनंती उपरी. इंग्रेजानी सुरत शहर किला घेतला, हा अर्थ काल तपसिलवार लिहिला आहे. आजहि लिहिले असे. घणदिवीवर आलो ते दिवसापासून अछनमिया लिहित होते व वकीलहि येत होते की शहरात येणे; पुढे किलाहि विचारेकरून येईल. त्यास आपली आज्ञा सर्वास की इंग्रेजासी बिघाडू नये. आरमारात अरमार मिलोन येकत्र राहिले पाहता इंग्रेजाचे अनुसंधान आपलियाकडें नाही. मगरूर बहुत. जबरदस्तीने येऊन बंदर घेतले. शहरांत काल आला ते समई जाऊन इंग्रेज सारे मारावे, अस्मार रिकामे होतें सर्व घ्यावें, किला शहर हाती येतें; परंतु सर्वेच मते इंगरेजासी बिघाडू नये. आम्ही तयार होऊन जाऊन येक कोसभर गेलो परंतु जाऊ नये यैसे जाले, याकरिता बिघाड इंगरेजासी करिता न येसे जा * * सुरत घेतली. हबसियाची हवेली घेतली. मालमवेसी सर्व त्याची हाती आली. अरमार देखील हबसियाचे घेतली. आपलियास काडीमात्र देत नाही. इंगरेजासी बिघाड करू नये येसे होते, तर येथे आम्हास पाठवावे यैसें नव्हते. हलीं शहरभवती थोडी बहुत बंदी केली आहे. इकडे आम्ही आलियावर उगेंच बसावें यैसे जालें. येक इंगरेज यासी बिघाड केला असता तर सुरत शहर सर्व हाती आले असते. बरें जें आले ते उतमच आहे. आपलियाजवळून आलो तेव्हां हे काहींच आम्हास सांगितले

नाही. कळले असते तर सर्व बोलोन आलो असतो. हाली बंदी केलियाने काही तऱ्ही बोलले तर बंदी करावी की न करावी हे ल्याहावे हे विनंती.

¶The writer Yashvantrao Powar disapproves of the Peshwa's order not to break relations with the English, which, he says, prevented Surat and its fort being captured by the Peshwa's men who were earnestly invited by Miya Achhan. Now that the fort is occupied by the English, the writer asks whether the blockade which he has effected should be continued.

No. 235] *[11-3-1759*

पो छ १६ रजब

श्रीशंकर

श्रीमंत राजश्री नाना स्वामीचे सेवेसी

विनंती सेवक गोपाळ संभाजी कृतानेक सिरसांा नमस्कार विनंती. येथील कुशल जाणोन ताा (फा)ल्गुन सुध त्रयोदसी मुाा सुरत स्वामी कृपेकरून सुखरूप असो विशेषे इंग्रजा * * * * * च असाल तेथील बोलीचालीचा प्र * * * णोन आज्ञा त्यास आम्हीं इंग्र * * * * रक्षून च्यार गोष्टी उतम प्रकारे सां(गून जं)झिरे याचे साहित्य हबसियाचे करू नये याप्रमाणे त्यासी बोलिलो. श्रीनिवासराऊ याणी बहुत उपद्याप केला की मिया अछनाचा स्नेह रक्षावा. शहरांत मदत जावें. इंग्रजांसी भांडावें, परंतु ती गोस्ट काही केली नाही. अद्यापि ते राजकारणे करीतच आहेत. त्यास राजश्री दामोदरपंत इंग्रजाकडेस पाठविले आहेत त्यांचे उतर आलियावरी मीहि इंग्रजाकडेस जाईन. ज्या गोस्टीने त्याचा स्नेह आणि सरकारकाम होये तोच विचार करून. आज्ञासिवाये वर्तणूक होणार नाही. वरकड मुलुख सरकारचा कौली. ताकीत उतम करीत आहों. राजश्री कृष्णाजीपंत व राजश्री रावसाहेब येक विचारेच आहो. बहुत काये लिहून हे विनंती.

¶Gopal Sambhaji to Peshwa Nanasaheb: reports amicable relations with the English have been maintained throughout despite adverse counsels.

No. 236] *[13-3-1759 ?*

हू

अजंम त्रिंबकराव सदासिव मोकाम वसई

दाम मंहबत हू

§ शाहामंत व मां आलीपन्हां शौकत व हिशमंत दस्तगाहा निशान ये अतिजाद दोस्तां अजी दील येखला हनंराव्येल रिचंर्थेर्ड बैच्यर प्रजिदेंत गोवर्नदोर जनंराल जंजिरे मुंबई बादज शेर शौक मंवासील मौ फुरुल फरहेत मंश डिदराये मंहबत अफजायेमें गर्दानंदके जी * न बुलंद मंकान पंडित अजंम पंतप्रधान यांस जे काही बंदर सुरतेमंधे वाजबी पोहचत असल्याची खबरदारी बवजे अहसंत हजानेबी केली असे म्हणून इजत असार रणंसोड सेणंवै व सदासिव रामचंद्र यां हमंरा येखलासनांमा मरकुंम करून आंरफाअतपन्हांस जाहीर केलें असे येकींन असें की आरफाअतपन्हांस मालूंम जाहालें असेल व त्याचे बमोजीव मांजूनइले पंडित अजम पंतप्रधान यांस जाहीर केलें असे. मांजुनइले व आरंफाअत्यपन्हांच्या हांत होते की हबसियास बंदर सुरतेहूंन मांकूल करून काढावे तें बफजल इलाही होऊंत आंले ऐसे असतां हालीं काये म्हणौंन आरफाअतपन्हांकडील आदमी यांहि तेथे हक जाहला. तसदी पइजा नेटास घ्यावा. गला वगैरा जिंनस शाहारांत येते त्यास मुंजाहीम व्हावें तरहि हातनां मुंनासीब असे. इंजानेबांकडील आ(द)मी हरगीज आरफाहतपन्हा-कडील आदमी यांसी बदसुलूक आमलांत आणणार नाहीं. अमांगला वगैरा जिंनस शाहारांत जावयास मुजाईत होतच जातील तर मग काय बनोन येईल त्याचा जबाब इंजानेबीं करावा ऐसें नाहीं. सबब कीं जिंनस तर शाहारांत अगत्य पाहिजे. इंजानेब ऐसें न चाहत असों का कोण्हा येकासी कजियाची हात पर देश आणांवी अगर निशान बुलदमंकान पंडित अजम पंतप्रधान यांचें येका रुपायास किंवा येक गज जमिनीस मुजाहीम व्हावें. ऐशास दोस्तीचे राहानें अरफाअतपन्हांकडे दरख्वास्त केलें जात असे कीं अजम येशवंतराव पोंवार व दुसरे अंमलदार ते जागां असतील त्यांजकडून नांमुनांसीब हत अमलांत न येईल तें फरमाविलें पाहिजे, व इंजानेबांस रास्ती मुदंत सर्व बंदोबस्त करावयास असावी ते होय तें केलें पाहिजे. इंजानेबांस सर्व बरें होय तेंच अमलांत आणितील. ज्यादा काय लिहिणें. प्यारया असों दिजे. रा। छ १३ रजब हे किताबती.

¶*Governor Richard Bourchier (1750-59) of Bombay to Trimbak Sadashiv (Purandare ?), Maratha officer of Bassein, regarding some dispute about customs duties. Sadashiv Ramchandra, Yashavantrao Powar and Ranchhod Krishna are mentioned.*

\+ Richard Bourchier.

No. 237] [15-3-1759

श्री

दिक्र सरकारतर्फेची फौज सुरतेनजीक आहे त्याणी शहरची बंदी केली आहे त्यावरून मोहिबी कलमी केले की बंदी उठविली पाहिजे. मोहिबाचे लिल्यावरून बंदीची महकुबी केली असे. महकुबी करून शहरात हरजिनस जाऊ द्यावा. आमदरफ्तीस जराबाजरा तोसीस देऊ नये, म्हणून अजम येशवंतराव पवार यास कलमी केले असे.

छ १९ रजबी याप्रो। इंग्रेजास
पत्रे भेजिली. बा। रणसोड कृष्ण
सदासिव रामचंद्र.

इजत असार रणसोड कृष्ण व सदासिव रामचंद्र हरदुजणाबो। मोहिबी खत महरकुम केले. तेथे लिहिले की सुरतेचा मजकूर उरकोन गेला असेल असा कुशराद ठहराव जाला म्हणून खतात जबाबसाल केला तो वाजबीच असें. हाली सुर्तेचे शहास्त हालीमाजी जाली असे. सबब सरकारतर्फेचे अमलाची राहा होऊन दुतर्फा सुरलीत चालले पाहिजे. सबब याददास्त पाठविली असे.

¶*Despatches are sent to the English stating that the blockade of Surat has been called off and goods are now allowed to enter.*

No. 238] [10-3-1759

श्री

श्रीमंत राजश्री नाना
स्वामीचे सेवेसी

पोष्य आपाजी केशव कृतानेक साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. तगाईत छ माहे रजब पावेतो मोकाम शहर सुरत रघुनाथपुरा स्वामीचे कृपेकरून येथास्थित असे विशष. शामलाचा किला इंग्रेजास हस्तगत जालियाचे वृत सविस्तर दोन पत्रे पूर्वी स्वामीकडेस लेहून पाठविलीच आहेत, त्यावरून विदित जालेच असेल. किला इंग्रेजास हस्तगत जाला. इंग्रेजाचे लोक किल्यामध्ये गेले. इंग्रेजाचे निशाण किल्यावर लागले. सिदी अहमदखान याचे लोक तमाम पलोन गेले. से सवासे माणसानसी सिदी अहमदखान हवेलीत राहिले. हवेलीचे दरवाज्यावर इंग्रेजाच्या चौक्या बसल्या. दुसरे दिवसी शामलाचे तमाम अरमार गुराबा व गलबते बंदरामध्ये होती ती इंग्रेजाने हस्तगत करून शामलाचें

अरमारावर इंग्रेजाने आपले निशाण चढऊन अरमार घेतले. इंग्रेजाचे लोक तो अगोदर शहरामध्ये आलेच होते. उपरांत मियाअछन याचा वडील पुत्र समारंभानसी जंगी बंदरावर जाऊन इंगरेजास व फारसखान यास बहुमानेकरून इंग्रेजास हवेलीस आणून पोहचाविला. दुसरे दिवसी मियाअछन याची द्वाही शहरात फिरविली. फारसखानहि आपले हवेलीस दाखल जाले. सांप्रत हवेलीसच आहेत. फारसखानास नायेबत सांगावी यैसा मजकूर आहे. पुढे होईल त्याप्रमाणे लेहून पाठऊन. याउपर लडाईचा प्रसंग राहिला. हाली राजश्री कृष्णाजीपंत बिनी शहराची बंदी केली आहे. शहरात अमदानी येऊ देत नाही. अमदानी बंद केली आहे. पेसजी मियाअछन याचे दंग्यामुळें बंद जाली यामुले मामलतीचा आकार न जाला; व आरमार बारियावर येऊन बसले त्यामुले पुरज्याचा आकार न जाला. हा कालपर्यंत पुर्ज्याची आमदानी बंदच आहे. मामलतीची ढवढव जाली. अद्यापि अरमार उठत नाही. पुढे खुशकीचा आकार व्हावा त्यास हाली लस्करानें बंदी केली यास्तव आम्ही राजश्री कृष्णाजीपंत याजकडस लस्करास मौजे वरासे येथे गेलो. त्यास आम्ही सांगितले कीं तुम्ही स्वामीकार्यावर आलेत. इंग्रेजानें शामलाचे किल्यावर व शहरावर हंगामा केला. जंगीबंदरामध्ये आला ते समई तुम्हास मियाअछन यानी शहरामध्ये फौज सुधा घ्यावे यास्तव राजश्री श्रीनिवासपंत व माहादाजी गणेश दोन वेला तुम्हाकडेस पाठविले आणि अलमपनाचे दरवाज्यास ताकीद केली की लस्कर शहरात येईल त्यास सुरक्षित शहरात येऊ देणे. लस्कर येईल त्याजवर तोफ बंदुख येकंदर न मारणे, यैसी ताकीद करून दोन दिवस भागला. उघड्या ठेऊन तुमची मार्गप्रतीक्षा केली; परंतु ते समई तुम्ही येऊन स्वामीकार्य न केले. दोन दिवस तुमचा मार्ग पाहिला. तुमचे येणे न जाले. शहरापासोन दोन कोसावर होतेस. आलियास स्वामीकार्य क्षेपनिक्षेप घडोन येते. ते समई तुमचे मर्जीस शहरात यावे हे गोष्ट न आली. हाली इंग्रेजानें सर्व गोष्टीचा बंदोबस्त केला असता सांप्रत तुम्ही बंदी केल्याने मामलतीची मात्र खराबी होईल. लक्ष रुपायाची शहरची मामलत व लक्ष रुपयाच्या जकाती बंदी केल्याने सरकारचे दोन लक्ष रुपये नुकसान मात्र होईल अधिकोतर होणे नाही. त्यास त्यानी उतर केले की शहरावर मसलत इंग्रेजाची, यास्तव आम्हास शहरास येऊन इंग्रेजासी बिघाड करावा हे श्रीमंताची आज्ञा नाही आणि आम्ही शहरात यावे याप्रो आम्हाजवळ सामानहि नाही; यास्तव आम्ही शहरात न आलो यैसे उतर त्यानी आम्हासी राजश्री श्रीनिवासपंतासमक्ष केले. तेव्हा आम्ही उतर केले की तुम्हास श्रीमंताची आज्ञा शहरात जाऊ नये; इंग्रेजासी बिघाडू नये. त्यास

हाली शहरामध्य सर्व प्रकारे इंग्रेजाचा बंदोबस्त. तुम्ही शहरची बंदी केलियास इंग्रेजाचा सलुक कसा राहील? तेव्हा कृष्णाजीपंत म्हणू लागले की आम्ही बंदी केली आहे ते इंग्रेजाचे सांगितल्यावरून केली आहे येैसे म्हणतात. इंग्रेज तो म्हणतो की आम्ही यास बोलाविले नाही व याचा आमचा करारदाद काडीमात्र नाही, याप्रो इंग्रेज म्हणतो. अम्हाकडस इंग्रेजाचा वकील, बंदी काये म्हणून केली आहे म्हणून आला होता. त्यास आम्ही कृष्णाजीपंताचे सांगितल्याप्रो जाबसाल केला. फौजेचे बोलीमध्ये इंग्रेजाकडेस राजश्री नारो त्रिंबक जाबसालाला आहेत. आम्हास बोलीचा अर्थ कलो देत नाही. पुढे घडल ते लिहून पाठऊन. ना(रो) त्रिंबक जाबसालामध्यें आहेत म्हणून आम्हास राजश्री कृष्णाजीपंतांनीच सांगितले. सेवेसी श्रुत जाले पाहिजे हे विज्ञापि.

¶*The defeat of the Sidi and the capture of the castle and fleet at Surat by the English are reported to the Peshwa by Apaji Keshao. The writer also points out the inconsistency in having established a blockade at Surat which will possibly result in the breach of relations with the English so far scrupulously maintained.*

No. 239] *[25-2-1759*

श्री

राजश्रियाविराजित राजमान्य राजश्री
कृष्णाजीपंत स्वामीचे सेवेसी

पोष्य आपाजी केशव सांा नमस्कार विनंती उपर. येथील कुशल जाणून स्वकीये कुशल लिहित असिले पाहिजे विशष. कृपा करून पत्र पाठविले ते पावले. राजश्री येसवंतरावजी व आपण फौजेसह वर्तमान ये प्रांती आलियाचा अर्थ लिहिला त्यावरून बहुत संतोष जाला. मुंबईकर इंग्रेज सुरतेवर आला आहे. लडाईचा प्रसंग होणार. त्यास मियाअछन व शामल अलीनवाजखान याचा जोरा कोणे प्रकारचा तो अर्थ सविस्तर दिनचर्या लेहून पाठवणे म्हणून लिा. यैसियास इंग्रेज लडाईचे सामान घेऊन आला हे गोष्ट तो प्रसिध्धच आहे. शहरचे वृत म्हणावे तर शामलाने जंगी बंदरावर तोफखाना खबरदार करून व कडेकोट घालोन बलकटी बरीच केली आहे. मियाअछन यानी आठव्याचा दरवाजा व फाटकाचा दरवाजा चिणोन मलाई दरवाजाचा पूल तोडून इंग्रेजासी लडाई घ्यावयास सिध आहेत. इंग्रेज आलियास लडाई बरीच होईल. अमवाशेचे उधाण आले आहे. या दो चौ दिवसानी चढोन लडाईस यावे यैसे आहे.

पुढें ईस्वरसते घडल ते खरे. वरकड कितेक मजकुर राजश्री येसवंतराव यास आम्ही लिहिले आहे व राजश्री श्रीनिवासराव याही लिा आहे त्यावरून कलेल. बहुत काये लिहिणे? लोभ असो दीजे हे विनंती.

¶The preparations made by the Sidi to resist the English attack are communicated by Apaji Keshao to Krishnajipant.

No. 240] *[5-4-1759*

पौ छ १९ शाबान

श्री

श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान
स्वामीचे शेवेसी

विनंती सेवक कृष्णाजी बाबूराव सां नमस्कार विनंती. ता छ ७ माहे शाबानपावेतों मुकाम सुरत सेवकाचे वर्तमान येथास्थित विशेष. मियां आंछन यांचे करार सरकारकामाचे व खासगत पेशजीं सेवकासीं ते कार्य जाल्यावर सदरहू आमलांत आणावें. त्याचा वाईट भाव दिसोन आला. पोकळ गोष्टीने मात्र समजाविसी करितात. लोकाचे देणे करून येकाक्षाचे काम केलें. स्वामीचे पुण्यप्रतापेकरून कार्यसिध्धी जाली असोन मात्रागमनी करावी येसा अर्थ नाहीं. कराराप्रमाणे करून दाखवणे कपाळास न ये तरी पारपत्य करणार धनी समर्थ. कर्जाचे रूपयाची तलबेची वाट करून देऊन आज्ञा द्यावी तेहि न करीत. भेट होत नाही; खोटा येथील प्रकार, तेव्हा माझी सर्वप्रकारें खराबी जाली. याजकरितां स्वामीहीं कृपाळू होऊन ताकीदपत्रे च्यार आछनमियांस येक व इंग्रजास येक व फरसखानास सिदी जफरयादखानास याद आलाहिदा आहे त्याप्रमाणे देणार धनी म्हणजे निकाल करून देतील. सांप्रत इंग्रजाने किला घेऊन जबरदस्ती आपली सर्व[1] केली. फरसखान कुलयेख्तियारी नायेबत दिल्ही. सर्व कारभार त्यांचे हाती; आंछन नांवाचे धनी परंतु येकच आहे. त्याचे महत्व रक्षून चालवितील. इंग्रज वचनास चुकणार नाही. आछनमिया यांस बहुत फजित करून पत्र व याद आलाहिदा आहे त्याप्रा ताकीदपत्रें कीं सरकारकामाचा व याचे खासगत कामाचा फडशा करून देवणें. हे न बने तरी याचे कर्जाचा व

---

१ बर्वे.

तलबेचा निकाल करून देऊन मारनिलेस हुजूर रवाना करणे. येथील सविस्तर वर्तमान वरचेवर सेवेसी लिहीन. सर्व प्रकारे उर्जित करणार स्वामी समर्थ. विदित होये हे विनंती.

¶*Krishnaji Baburao requests the Peshwa to send letters to Miya Achhan, the Sidi and the English with a view to solving the question of his debts. Incidentally he describes the political situation at Surat where Miya Achhan is a master in name only, the real power having passed to Faraskhan.*

No. 241] [*7-4-1751*

(पहिले पान नाहीं. दुसरें पानापासून आहे.)

* * लढाईस गेले पहिले माधवराऊ गायकवाडाकडील जमाव घेऊन उभा होता त्याजवरी चल दिल्हा. त्याचा मोड करून च्यारसे माणूस जीवेंच मारिले बाकी लोक होते ते पळोन गेले. माधवराऊ यांणी आपले राहते हवेलीस आग देऊन पळोन किलियांत गेला. सिवरामपंत पळोन केदारजी गायकवाड याजकडे गेला. पहिले दिवस इतकेच वर्तमान जाले. दुसरे दिवसी मागती सिदी तयार होऊन मिया आछान याजवरी दरबारास गेला तेथे लढाई जाली. आछन याचा जमाव पळोन गेला, आणि चौ पांचाश्या माणसानसी किलियांत आछन पळोन किलियांत गेला. सिदीने दरबार कचेरी कायम करून छोटेखान याच्या लेकांची द्वाही शहरांत फिरविली आणि किलियास मोर्चेबंदी केली आहे. किलियांत पाणी बहुतसे नाहीं व गलाहि थोडा आहे. आंतील लोक बेदील जाले आहेत. या प्रसंगात जरी आपण तीन च्यार हजार फौज पाठवितात तरी सुरतेचा किलाही हातास लागतो आणि सुरत अठाविसीची ठाणी सोनगडचे पेठेची खबर घेऊन श्रीमंतास यश येते. तरी या गोष्टीस विलंब लावलिया सुरतेचा क़िला सिदीनें घेतला म्हणजे सिदी जबर होतो. याजकरितां पत्र लेहून पाठविलें आहे, याची तरतूद करून दोनतीन हजार फौज सत्वर रवाना केली पाहिजे. यांत आपण सूज्ञ आहेत. विस्तारे ल्याहावें ऐसे नाहीं. पत्राच्या उतरास विलंब केला न पाहिजे. वरकड कितेक मजकूर राजश्री हरनाथजी कुसाडे व राजश्री बाबुराऊ निवेदन करतील त्यावरून श्रुत होईल. बहुत काय लिहिणे ? लोभ असो दीजे हे विनंती. वैशाख शुध प्रतिपदा रवाना पत्रें.

¶*The writer describes a battle at Surat between the Sidi and Miya Achhan, who is reported to have run away and for whose support the writer asks reinforcements.*

No. 242] [8-5-1759

छ १५ रमजान
वैशाख सुा
तिसा

श्री

श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान
स्वामीचे सेवेसी

विनंती. सेवक रामाजी माहादेव मो। राजपुरी चरणावरी मस्तक ठेऊन साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. तागायत छ १० रमजान पावेतों स्वामीचे कृपावलोकनें-करून सेवकाचें वर्तमान येथास्थित असे विशेष. राजश्री तुळाजी साळेकर यांस गोळी लागली आहे ती आंत पाठीत राहिली आहे, तेण्हेकरून जेर आहेत. तबीब उपाये करीत असेत परंतु हुजूर चांगले तबीब गोळी काढावयाचा उपाये करीत यैसें जाणत असतील यास्तव शेवेसीं लिहिलें आहे. तरी चांगला जाणता तबीब गोळी काढी यैसा असेल तो सरंजाम कलमेसुधां पाठवावयाची आज्ञा करून जलद येई तें करणार स्वामी धणी समर्थ आहेत. कसबी तबीबाखेरीज गोळी निघोन बरा होत नाहीं. येविसीं आज्ञा ते सिरसा. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶*Ramaji Mahadeo requests the Peshwa to arrange to send a good surgeon to remove the bullet lodged in the back of Tulaji Saleker.*

No. 243] [22-7-1756 ?

पाँ छ २ जिल्काद

श्री

श्रीमंतर राजश्री बाबा स्वामीचे सेवेसी

विनंती सेवक वासुदेव केशव चरणावरी मस्तक ठेऊन शिरसाष्टांग नमस्कार विनंती विज्ञापना. तागाईत छ २२ माहे सवाल पावेतों स्वामीचे कृपेंकरून जंजिरें सुवर्णदुर्ग येथें येथास्थित असें विशेष. सरकारचे हुजरे आले होते त्याबरोबरी पूर्वी वर्तमान सेवेसी लिहिलें होतें, निवेदन जाहालें आहे. प्रस्तुत वर्तमान तर राजश्री रामाजीपंत सुभेदार यांणीं पुणेंयास यावयास येकदोन वेळां प्रस्थानें ठेविलीं होतीं. मुंबईस पत्रें पाठऊन येकमास होऊं आला, त्यांचा जाब आला नाहीं यांजकरितां मार्ग लक्षितात. छ २१ सवालीं सरकारचें पत्र कातरघाटचे मुकामींहून आलें. जासूद विजेदुर्गाकडून आले, येथें तेरावें दिवशीं दाखल जाहाले. सरकारचें पत्रीं

2957

मजकूर कीं इंग्रेजाचे किलेयांचें पत्र आणिलें असेल आणि पुणेयास सत्वर येणें म्हणोन लिहिलें आहे त्यावरून येकादशीस निघणार आहेत. सर्व तयारी केली. निघणार परंतु मुंबईच्या पत्राचा जाबसाल आला म्हणजे मजल दरमजल येतील. पत्र येतां दिरंग लागला तर दोन च्यार रोज वाट पाहातील. राजश्री गंगाधरपंत विजेदुर्गी आहेत त्यांजकडून पत्रें आलीं; तेथें लिहिलें आहे कीं मर्दनगड येथें फिरंगियानें हजार पंधराशें जमावानशीं येऊन किल्लेयाची पेठ सुद्धां मारून किल्ल्यासहि मोर्चे लावावें तों किल्लयांतून माणूस फिरंगियांवरी चालोन गेलें. त्यांचें याचें झुंझ उत्तम् प्रकारें जाहालें. पांच सातशें माणुस फिरंगियांकडील ठार केलें व खांसा फिरंगीहि आला होता तोहि पडिला ऐसें वर्तमान लिहिलें आहे. मर्दनगडास हिकडूनहि राजश्री रामाजीपंत सुभेदार यांणीं च्यार पांच किल्ले मिळोन पांच साशें माणूस पाठविलें आहे. राजश्री मोराजी सिंदे याजला येथें ठेऊन आपण व राजश्री पंत येणार आहेत. राजश्री गंगाधरपंत यांणीं विजेदुर्गीचा सुलतान ढवा[1] करणार त्यांच्या संशयात्मक लिहिलें आहे कीं दोन च्यारशें माणूस निवडक पाठवावें, त्यावरून मर्दनगडचे स्वारीस पाठविलें आहे. त्यांत कांहीं जंजिरकरी वगैरें लोक आहेत त्यांतून निवड करून ठेवावें. काम जाहालियास करावें म्हणोन यांहीं लिहिलें आहे. मुंबईचा जाब आलियावरी सत्वरच येतील. जाबसालास दिरंग लागला तर आठां चौ रोजांनीं येतील. ऐसें आहे. जाहालें वर्तमान सेवेसी लिहिलें. श्रुत होय हे विज्ञाप्ति.

¶*Vasudeo Keshav sends news from Konkan saying that Ramajipant Subhedar is waiting for a reply from Bombay and is therefore delayed. The fight at Mardangad with the Portuguese, who were routed, is also described.*

No. 244] *[24-9-1751*

श्री

श्रीमंत राजश्री भाऊ
स्वामीचे सेवेसी

विनंती सेवक शंकराजी केशव साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. ता। छ १४ माह जिलकाद पावतों स्वामीचे कृपालोकनकरून सेवकाचे व प्रांत मजकुरचे वर्तमान येथास्थित असे विशेष. स्वामीचे आज्ञापत्र छ ६ जिलकादी रवाना जाहाले ते छ १३ जिलकादी पावले. तेथे आज्ञा जे फिरंग्याची हालचाल फार आहे.

---

१ जबरदस्त हल्ला.

दिवसहि हेच त्याचे हालचालीचे आहेत ; त्यास त्याची बातमी उतम प्रकारे राखोन वर्तमान वरचेवरी लिहित जाणे, आपले जागिया खबरदारी उतमप्रकारे करणे म्हणून आज्ञा. आज्ञेप्रमाणे जागोजाग्याचा बंदोबस्त करून खबरदारीत राहून बातमीस गलबतें २ दोन मालवणास आजीच रवाना केली आहेत. बातमी-करितां पेशजीच कारकून व सिपाई तेथे ठेविले आहेत. हाली गलबते तेथे जाऊन पोहचतील. तेथून बातमी येईल ते वरचेवर सेवेसी निवेदन विनंतीपत्री होईल. सुरतेचे कारभाराची विल्हे करून दिल्ही, त्याप्रो त्याची रवानगी केली की नाही ते लिहिणे म्हणून आज्ञा. ऐशास राजश्री नारो तुकदेव हुजुरून आले त्यांची रवागी विज्यादसमीचे मुहूर्ते येथून केली. जाऊन पावतील. तेथे पावल्यावर त्यांची पत्रे येतील ती सेवेसी रवाना करून, वरकडे सुरतकडील वर्तमान अधिकोत्तर ल्याहावे ऐसे आले नाही. श्रीमंत राजश्री पंत प्रधान * * * मीस ज्वर दिवस पांचसात दिवस येत होता. त्या(स दो)न पाल्या आले नाही. याउपरहि येणार नाही म्हणून लिहिले. सेवकास आरोग्यतेचे वर्तमान लिहिलें, त्यावरून बहुत संतोष जाहला ; व फिरंग्याचे हालचालीचे दि * * * याजकरितां राजश्री मानाजी पायगुडे तीनच्यार * * * स्वारानसी पाठविले आहेत. याजला वज्रजोगणगड अथवा वसईस ठेवणे म्हणून आज्ञेप्रमाणें ते नेऊन पावतील. रा महालोजी मुठे साष्टीस पाठविले आहेत; तरी तेथील व येथील खबरदारी ते व तुम्ही येके विचारे असत जाणें म्हणून आज्ञा. आज्ञेप्रमाणें येक विचारें राहून खबरदार असो. सेवेसी विदित होये. आरमाराची तयारी केली. प्रस्तुत सोळा गलबतें सुरतेचे बारियावरी पाठविली असेत. दोन सिंदेदुर्गास रवाना * * * व बाकी पाच गलबतें व सा गुराब सिध सारी तयारी करून ठेविली असेत. स्नानमार्ग पाहोन रवानगी करून आरमारचे लोकाची आपले नजरेने हजिरी घेऊन बंदोबस्त केला. याउपरी वसई(अर)नालाचे लोकाची हजिरी घेऊन व इमारतीचे काम चालतच आहे ; सरंजाम करून जाजती इमारतीचे काम चाले ते करितों; व मुलकी इस्तावे घावयास रयेत खोत पाा आणिले असते. काही आले. वरकड येतील त्यास जमाबंदी इस्तावे देऊन करितो. रयतीची बोली की पाहणी करा. त्यास पाहाणीकरितां नुकसान फार होईल. जमिनदारांचे गुमास्ते लौकर पाठवावे म्हणजे जमेचे दाखलेकरी होतील. सेवेसी श्रृत होय हे विज्ञापना.

¶*Shankraji Keshao gives effect to the Peshwa's orders regarding the defence of Surat. The writer expresses his joy at the improvement in the Peshwa's health.*

2959

No. 245] [*5-11-1758*

पौ छ ९ रोवल

श्री

सेवेसी कृष्णाजी अनंत सा नमस्कार विज्ञापना. ता छ रोवलपर्यंत मुा भादाणे प्रांत भिवंडी स्वामीचे कृपाद्रिस्टीकरून वर्तमान येथास्थित असे विशेष. काा तिटवली याचे मुकामीचे पत्रे पाठविली ते सेवेसी पावलीच असतील. तिटवलियाहून कूच करून खाडीपार गेलो. येथून श्रीवज्रयोगिणीस मुकाम करू. आज राजश्री शंकराजीपंती पत्रे व कारकून पाा जे वज्रयोगिणीपासी मौजे चांबले व आकलोली येथे यावे, आम्हीहि येतो. तुमची आमची भेट जाहालियावर देहज्यास तुम्हास रवाना करू म्हणून प्रांत:काली पत्रे आली. संध्याकाली दुसरी पत्रे आली जे तुम्हास सुर्तेस मिया अछन जातो त्यास फिरावणे, म्हणून पत्रे आली. यैसे येके दिवसात दोन मनसबे लिाा भेट येका दो दिवसात भेट होईल. पुढे काये चाकरी सांगतील ते न कले. स्वामीस विनंती केली जे आमचे पथक निसबत हजार बारासे स्वार स्वामीनी द्यावे आण चाकरीस चितास येईल तेथे पाठवावे, ते जाहाले नाहीं. जमाव थोडका चाकरीचे हलपटे बहुत; त्यास स्वामीनी कृपालू होऊन आनखी निसबतीस पाचसातसे स्वार जलदीने पाठवावयासी आज्ञा करणार स्वामी समर्थ आहेत. आज आम्ही कोलियाचे व चाचे याचे पारपत्य करितो. आज हंगामी तूर्त रयेतेचा बचाव व सरकारचा माल तसनस होतो. जमा करवावा हे काम टाकून मिया अछन यासी फिरवावयासी जावे हे काम काये ? त्यास फिरवावयासी सेपनास स्वार येखादा मातबर सरदार पाहिजे तरी पाठवितो. मिया अछन बदललाच असला तरी हजार तरी फौज असावी यैसे आहे; तरी राजश्री शंकराजीपंतास आज्ञापत्र पाा जे सेपनास स्वार पाहिजे तरी पाठवणे, आण आम्हापासून तूर्त कोलियाचे पारपत्य करून घ्यावे. येथे चाकरीचा मजुरा होईल. पत्रे पाठवणार स्वामी समर्थ आहेत. आमचे दोनसे स्वार अद्याप मागाहून येणारच आहेत. चाकरीस जावे, इतके स्वामीनी आज्ञा केली तेच दिवसी निघोन परम जलि(दि)ने येऊन पोहचलो. येणेकरून रयेतेचा बचाव बहुत जाहाला आहे. निसबतीस स्वार पाच सातसे पाठवणार स्वामी धनी आहेत. सलगर नवे लोक, संभाजी सलगर आम्हापासीं आहेत याणी आणविले आहेत; याजविसी पूर्वी सेवेसी विनंती लिाच होती, त्याची आज्ञा करावी. मी बारगीर घरचा आहे. सेवा करावयासी अंतर पडणार नाही. मिया अछनाचे काम काही आम्हा पाठवावयाचे नाही; आण मातबर कामहि नाही; लोक राहिले तेहि यावयासी आठ दिवस लागतील. तरी से दोनसे स्वार

2960

त्याजवर वरघाटेच पाठवावे आण फिरवणे, तरी फिरवावा. आम्हास जावयासी पंधरा दिवस लागतील. राजश्री संकराजीपंतास लिा पाहिजे. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञाप्ति.

¶*Krishnaji Anant reports to the Peshwa the contents of despatches received from Shankraji Keshao and complains against him for having ordered the writer to proceed with his small and inadequate army to bring back Miya Achhan proceeding to Surat. The writer asks for more forces to meet the situation at Surat, otherwise he should be allowed to quell the disturbances of the Kolis.*

No. 246] *[2-11-1759*

श्री

राजश्री नाना पंडित

प्रधान गोसावी यांस

सकलगुणालंकरण अखंडितलक्ष्मीआलंकृत राजमान्य श्री राघोजी आंगरे वजारतमाब रामराम विनंति उपरी येथील कुशल जाणून स्वकीये कुशल लेखनाज्ञा करित असिलें पाहिजे विशेष. छ ७ रबिलावलचें पत्र पाठविलें तें छ १० मिनहूस प्रविष्ट जाहालें. राजश्री भाऊसाहेबांचे ठाई खफती अविंधानें अमर्यादा करून हुल चालविली तथाप मोठी खैर जाहालीयाचे वर्तमान पत्रीं आज्ञा केली. अगोधर प्रात:कालीं परस्परें बातमी वर्तमान आलियावरी अवसान ठिकाणी राहिलें नव्हतें. स्वामीसमर्थाचें पत्र येऊन संतोष वर्तमान कलतां बहुत समाधान जाहलें. स्वामीच्या अगाध पुण्यप्रतापेंकडून दुष्टाचें कर्तुत्वाचा पराजय जाला येण्हेकडून आबालवृध स्वामीच्या पदरीं आहों. इतक्यांचें सौरक्षण आणि सेवाधर्मांत कार्यप्रसंगासमई रात गुणीनें हिंमत व सामार्थ्या * * वर्तणूक करित असों. रवाना छ ११ रबिलावल बहुत काय लिहिणे ? कृपा वर्धमान असावी हे विनंती.

¶*Raghuji Angria congratulates Bhausaheb on his escape from the murderous attack perpetrated by Muzaffarkhan Gardi.*

No. 247] *[7-12-1758*

छ १४ रालाखर मार्गसीर
तिसा

श्री

तीर्थस्वरूप राजश्री शंकराजीपंत

काका वडिलांचे सेवेसी

अपत्यांसमान माहादाजी केशव साा नमस्कार विज्ञापना. छ ५ राखर प्रात:-कालपर्यंत येथास्थित असों विशेष. मिया अछन शहरांत आल्या उपरांत

अलिनवाजखान याची व त्यांची लडाई सुरू जाल्याचें वर्तमानांची दोन पत्रे सेवेसी पूर्वी पाठविलीं. त्याआलीकडे छ ४ राखरचें वर्तमान आलीनवाजखान याणीं दोन दिवस लडाई बेनिहोत[1] दिली. शहरच्या भागला बहुतेक मियाअछनी (तोफा) सुरू केल्या. दरबारास[2] मोर्चे दिले. अलीनवाजखान याजवलचे मातबर मात्र सिदी जाफर व वलिवाला व भिकारीदास दिवाण व राजाराम दिवाण व खजिन्याचा दरोगा वगैरे तमाम अछनास मिलाले. वलिवालाकडे तोफखान्याचा वगैरे कारभार त्याणीं दरबारचे तोफांत रेती भरली. कान्यात खिले मारिले. शहर बुर्जांवरील तोफास दारूगोली दिलीच नाहीं. याप्रो सर्वांनी टांगा करून घालविलें. लोक फुटोन अछनकडे गेले. तरी दोन रोज त्याणीं लडाई दिली. तिसरे दिवसीं तह करून ज़ीव वांचाविला. आपले आरमारावरील पावणेंदोनसे माणूस आम्हांजवल आले. त्याचे कुमकेस दरबारास लोक रवाना सराई कोटाचा बंदोबस्त राखून करावे, इतक्यांत हे वर्तमान जालें. मारगिरी राहिली तेव्हां पांच रुपये बक्षीस देऊन माणूस त्यांजकडे पाठविले. त्याणीं सांगोन पाठविले कीं आमचा तह जाला, त्याजवरून आम्हीं छ ४ राखरीं मागील प्रहरा दिवसास सराईकोटांतोन निघोन कुंभारीस आलों. राजश्री आपाजीपंत व राजश्री सदासिव कान्हो देखील आलों. आम्ही आल्या उपरांत सराईत अछनी लोक पाठविले, याप्राो वर्तमान आले. आज आम्ही नवसारीस येतों. दरमजल वसईस येतो; सेवेसी कलावें. छ ३ राखरचे रात्रीपासून तहाची बोली लागली. चवथे राखरी प्रातःकालीं करार जाला. दोन प्रहरपर्यंत मारगिरी राहिली. त्याजवरून कितेकानी तह जाला सांगितला; हे प्रमाणांत आणावयासी रुका देऊन माणूस पाठविले. त्याणी तह जाला येसे सांगोन पाठविले, तें माणूस त्रितिये प्रहरीं आल्याउपरांत आम्हीं निघालों. तीन लक्ष रूपये अलीनवाज यांची सिबंदी फेडावयासी अछनी द्यावे. अलिनवाजखान याणीं हैदराबादेस जावें, याप्रों करार जाला. आपलें अरमार मात्र बाऱ्यावर आहे. राजश्री नारो त्रिंबक यांचे अरमार अद्याप आले नाहीं. आम्हांस लोक अनाजीरायानी पाठविले होते तें आम्हीं अरमारावर रवाना केले. सीदीच्या अरमार राखावयास सांगितलें आहे. दोन मास लोकांस जाले, अडिसेरी नाही. खर्चास नाही. माणसाने काये करावे. तरवार तो बेजरब जाली पाहि(जे.) गुराबास खुबडी बाजली चालीस लोक (केला?) परंतु सुरतेच्या

१ निःसीम, पराकाष्ठेची. २ सुभेदाराची इमारत.

बाऱ्यावर राहावयास सांगितले. सेवेसी श्रुत होये. सविस्तर हकीकत भेटी नंतर श्रुत करून हे विज्ञापना. बंदरकिनाराचे लोक नेमणुकेप्रो ठेऊन येतो हे विज्ञापना.

¶*Mahadaji Keshao to Shankrajipant, describing a sharp encounter between Miya Achhan and Ali Navajkhan in which owing to treachery in his own camp the latter was defeated. The writer also gives the terms of agreement arranged between them.*

No. 248] *[30-11-1759 ?*

श्री

सेवेसी बालाजी विश्वनाथ कृतानेक साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. तागायत छ १९ रबिलाकर पावेतों वर्तमान येथास्थित असे विशेष. कोहजेचा वेढा उठविल्याचा मजकूर दोन विनंतीपत्रें पाठविलीं तीं पावलीं न पावलीं न कले. उत्तरीं आज्ञा आलीकडे काहींच नाहीं. छ १२ रबिलाकरीं येथील वेढा उठून गेला. दुसरे दिवसीं मनोरचे ठाणें कापून काढिलें. सवेंच पुढें तारापूरपावेतों गेलों असतों तर कांहींच जड न पडते. परंतु फौजेचा करार राजश्री भाऊचा कोहज मात्र मोकळी करून न पुसतां माघारे यावें. त्यावरून फौज निघोन गेली. फक्त गाडदी राघोपंत यांजकडील व दीडशें स्वार इतका सरंजाम मजपासीं राहिला. इतकियानसी येथें राहणेंच ठीक नाहीं. परंतु आज्ञा आली की किल्याचा बंदोबस्त करणे. त्यावरून भयभीत होऊन राहिलों. किल्याचा सारंजाम म्हणावा तर नाहीं असें काय येक असेल येक नसेल तर तपसील ल्याहावा? मुळीच प्रथम दिवस. आजच किल्याचा जन्म जाला आहे. सात दिवस वेढा उठोन जाहले. हशमाचे फडणीस व हशमनीस व दिवाण इतके आले आहेत. दोघे तर बोलणे आइकतात. उगेच बसतात. दिवाणजी आज आले ते काय करितात पाहावें. पाडळबारें माहाल तर उधो दादाजीकडे. ते नासिकास गेले. जेथवर माझा इलाज चालेल तेथवर करीन. येथें पीठ देखील मिळत नाहीं. वाणी होते ते भाऊकडील फौजेबराबर गेले. अशा संकटांत पडिलो आहें. त्रिंबककराकडील येक माणूस अगर कांहीं येक सरंजाम इकडील नांव देखील घेत नाहीं. याप्रमाणें सरकारचे आज्ञेप्रमाणें तालुकदारांची वर्तणूक; मी संकटांत पडिलों. आज्ञेविना पाऊल घालितां येत नाहीं. येविसींची जसी आज्ञा येईल तसें करीन. वरकड इकडील मजकूर अलाहिदे विनंतीपत्रावरून निवेदन होईल. सेवेसीं श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶*The writer, one Balaji Vishwanath, gives news about Kohaj, Manor and Tarapur and further says that he is defending the fort in spite of inadequate equipment with him, and requests further orders.*

No. 249] [1759 ?

बंदगी भाऊ साहेब
गरीब नवंज सलामत

अर्ज सेख आदम नौकर सरकार. आमी सिदी हुसेनखान(जा)दे साहेबां साहेब येही जंजिरेयाहून निघतां चौघे जण सोखद हाताखाले घालून याजपासी कुरानावर व सिलेंर्यावर व मसीदीची आण वाहून जे मजला जिवेनसी काढलेत तरी तुम्हास मी कधी अंतर देणार नाहीं. त्यावरून सारेवदाही सर्व सोडून आपली सिरे हातावर घेऊन त्यास पुर्णेयांस आणिले. आल्यावर आजपावेतो अनावर होते. येसे असोन हल्ली अजम सिंदी आहमद वा। सिंदीसाहिब सुभेदार याचे शेब्दी लागोन आणा केल्या होत्या त्या येकीकडे ठेवून सोखदाचे अंनदूर केले. आण सोखद मजकुरास अनावरून उठविले. हल्ली त्याही जंजिरे यांस जावे तो जिवे जातील साहेबाचे पदरी आहेत यांस अन देणार साहेब धणी मायेबाप खावंद आहेत. हकीकत मनास आणून सारेवदाचे सर्फराजी करणार धनी माबद आहेत. बंदगीस येश न होये हे अर्ज दास्त.

¶*Sekh Adam, a servant of Bhausaheb, implores him to save the life of one Sorwad who was brought to Poona after escaping from the custody of the Sidi of Janjira and not to hand him back to the Sidi.*

No. 250] [1759

श्री

पुरवणी

यादी मुंबईस जनराल याजकडे यादीची कलमे रणसोड कृष्ण व सदासिव रामचंद्र याजबा। देऊन रवाना केले. सुा। तिसा खमसैन मयां अलफ.

अजम कृष्णाजी बाबुराव हे मियाअछन याचे सोबते गेले होते. त्यास सिदीने शहरात नेऊन ठेविले आहेत. त्यास तेथून रजा देऊन येत ते केले पाहिजे. कलम १

दुतर्फा येकलास असता मुंबैहून उंदेरीस गला वगैरे जिनस जातो. त्यास अवल मोजीब हली मोहिबाची नजर व येकलास सिदीकडे नसता सरंजाम उंदेरीस जातो याजवरून अजब दिसोन आले. त्यास मुंबैहून जिनस जंजिरेयास व उंदेरीस जाऊन पावते न होत केली पाहिजे. कलम १

¶*Ranchhod Krishna and Sadashiv Ramchandra are deputed to Bombay to negotiate for Krishnaji Baburao, who accompanied Miya Achhan but was detained in the fort by the Sidi. They are also directed to stop provisions proceeding to Underi from Bombay.*

---

१ हत्यार, २ प्रमाणें. ३ स्नेही.

श्री

यादी इंग्रजाने जनराल मुंबईकर याजवल जाबसाल करणे. सुा तिसा खमसैन मया अलफ. कलमे :

सुरतेचा सिदी मोडून पस्त करावा हे श्रीमंत राजश्री पंडित प्रधान यांच्या दिलात होते. त्या बमोजीब मोहिबी मसलहत करून सिदीस मोडून काढिला; व सिदीचा तनखा सिदीस मोडला सबब जप्त जाला; व किला आर्क घेतला. अवल पंडित माारनिले यासी मोहिबीं लिखा करकुम (?) केला होता कीं पारसखान यास त्या मकानावरी कांईम केला जाईल व किला आर्क येथे किलेदार दुसरा मोगल ठेविला जाईल. कार्यबदल तरी ते पातशाही शहर मुसलमान लोक साऊकार याचें चालले पाहिजे. सबब या मोजिबें करावें लागले, यैसे अवल कलमी केले होते.[१] त्यास हली त्याचें मोजिब मोहिबीं अमलांत आणिलेच असेल, याचा खुलासा माहूम जाला पाहिजे. कलम १

आली नवाजखान यानीं नाक्याची हवेली मातबर सरकारच्या अमिलास देऊ केली; त्या मोजिब मोहिबी देवावी. कलम १

सिदीस मोडून पस्त केला त्यावरून श्रीमंत पंडित साहेब यास बहुतसी खुशाली जाली. फिरोन सिदीचा तनखा सिदीस न द्यावा: व बिनकूल जमाबंदी होईल त्यास अवल पडेल. पान आमल सरकारतर्फे व गाईकवाड तिजाई द्यावा, हा करार सबदरखान याचे अमलात जाला, त्या मोजीब कांहींक दिवस चालत आले. त्यास बिनकूल आमलाचे दखलगिरी न दिल्हे. सबब कदीम अमल सरकार तर्फेचा होता त्याजकडील अमल दूर करून राजश्री शंकराजी केशव याजकडे तेथील अमल दिल्हा. त्यास आलिमवाजखान याजकडे सुरतेची सुभेगिरी जाली ते वख्ती दर सदे हक कुल जमाबंदी; सबब दंड फुरोई दर सदे रुा ४० चालिस सरकारचा करार जाला. आलिकडे साल मजकुरी मियाअछन यानी किलो अमल हक कुल जमाबंदीस सरकारात द्यावा. हली मोहिबची मसलत जाली. त्यास मोहिबानी लिहिले की सरकारचा आमल चालत आहे, त्या मोजिब सुरलीत चालले.

---

१ याप्रमाणें.

सरकारच्या अमलावरी मंड्या व नाकेबंदर पुर्जा येथे सुदामत अमिल निा सिंदे आहेत. त्याणी सरकार तक्षीम याचा हिसाब राखोन असावे.
कलम १

कितेक बाबतीचे इजारे आहेत. ज्या मोजिब मोगलाई तर्फेस जमाबंदी आहे त्याची सरकार तक्षीम सुरलीत दखलगिरी देऊन घ्यावी. दरबारी येके जागा बसोन जमाबंदी व दंड-फुराईचा ठराव करावा. त्या मोजिब सरकार तक्षीम द्यावी, याप्रमाणे करारदाद आहे त्यामोजिब चालावे.
कलम १

आली नवाजखान पंडित साहेब यांचे बहस्ते जाले. मोहिबास देखल आहे, ऐसे असता, हाली मिया आछन त्यास तोसिस देऊन त्याची चीच वस्त जफ्त करणार ते न करावी. जे सरकारात जरूर ते मोहिबासहि जरूर असावे. • या बाबे सुरतेस कपिताने गेले आहेत त्यास व मिया अछन यास खत पाठवावे.
कलम १

त्यास बर्जे कितेक जागा मोगलाई सरकारे जागा जागा आहेत, तेथें मातबर सुभे आहेत. त्या सुभ्याचे करारदाज निमे आमलाचा ज्या मामल्यात जाला आहे, तेथे निमेप्रमाणे चालते त्याच रीतीने मोहिब दोस्तीचे जागा ठराव करून देवितील. येणेकरून दुतर्फा सुरलित चालोन दोस्तीची जिमादत होऊन होईल.
कलम १

दकसीन आहमदखान सिदी याजकडील जंजिरे याचे तनखियाचा आमल होता. त्यास हाली मोडून तनख्याचा आमल सिदीचा दूर केला जंजिरकर सिदी व सुरतकर सिदी येकच अवल मोहिबाचे दिलात सिदीसी बिघाड करावयाचे नव्हते. त्यास इलाईचे कुदरतीने[१] मोहिबाचे अमलात आले; त्यावरून सुरतेची मसलहत जाली; व मोहिबीं पंडित प्रधान साहेब यास लिखा करकूम केला की सिदीस पाडून देतो. त्यास बलफिकल परभारें मालुम होऊन येत असे कीं जंजिरकर सिदीचा भला माणूस नेऊन तनखियावरी बसविणार; तरी दुतर्फा बेकिलाफ आमिलासी आसता मोहिब यावजा करतील हे होणेच नाही. सिदीदेखील ब्रिलकुल जमाबंदीस पौ निमे सरकार तर्फेस अमल द्यावा.
कलम १

¶*This is a list of items in the negotiations between the English and the Peshwa regarding the relations and claims of the Sidi of Surat, Miya Achhan and Ali Navajkhan. These items were to be discussed with the English General at Bombay.*

१ सामर्थ्य.

No. 252] *[1759 ?*

श्री

वसईचे आरमारचे मजमदार यांचे निसबतीचे तरांडे मालासुधा आंछनानें इंग्रजाचे सुरतेच्या घेण्याचे गडबडींत घेतले आहे त्याचा दस्तायैवज आहे, व सरकारची ताकीदपत्रे आहेंत त्याप्राो मालसुधा तरांडे अछनाकडून देवावे. १

वसईचे तालुक्यातील सावकाराचे तरांडे हबशाने धरून मुंबईस धरून नेलें, त्याचे ठिकाण रणसोड कृष्णाने लाऊन दिल्हे आहे. सोडून मालसुधा द्यावे.

कलम १

याजखेरीज तरांडी सुरतेस व मुंबईस आपली गेली आसतील ती वाजबी ठिकाणी लागतील ते द्यावी. विसाजी केशव याजकडील वकील आहेत, ते आंगी लावितील त्याप्राो देवावी.

¶*These are the terms regarding the release of the Peshwa's ships captured by Miya Achhan and the Sidi.*

No. 253] *[1759 ?*

श्री

बातनी सुदर फिरंगी सुरतेचा छ २९ रोज सणवार ते रोजीं फिरंगी घरीहून निघाला तो बागास जाऊन तेथे वहिरीत बंदुखान पारवा सात मारून घेऊन बागाचा तमाशा पाहत आसतां माळी आला त्याजला रुा १ येक इनाम देऊन तेथून निघाला तो परबतीचे वाटेन घरास दाखल जाला. आरबाचा जमादार सेख दाऊद वगैरे आले होते. मुजफरजंगाकडील गोलंदाज फिरंगी दोघेजण येऊन बसून बोलून गेले. नेमीदासाचा गुमास्ता येऊन बोलून गेला. छ २६ रोज आईतवार ते रोजीं राजपूरीच्या फिरंगियास आपला घोडा पाठऊन बोलाऊन घेतले. त्यास दोघेजण मिळून खिलबत करून कागद लिहून च्यारी घटका रात्री पावेतो बसून फिरंगी राजपूरीचा आपले ठिकाणास गेला. त्याचे वसईचे लोक मातबर बोलत होते जे च्यारंहजार हफसी च्यारहजार कोळी व च्यारहजार टोपीवाले येसी जाहाजे आठ आली आहेत. आणखी येणार आहेत येसे बोलत होते. जाहाजे याजवर सामा(न) तोफा सात आठ सुमार आहेत येसे सांगत होते. गुराबे च्यार शेंभर शेंभर माणस व दोन दोन तोफा येणेप्रमाणे जमा होत आहेत; आणखी जमा होणार आहे. गडबडहि वसईकड होणार आहेत येसे बोलत होते.

¶*This is a report of a talk of a French soldier at Poona about the mobilisation of the troops and the fleet of the French round about Bassein.*

No. 254] [1759?

श्री

श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान स्वामींचे शेवेशी

विनंती सेवक रामाजी महादेव मुक्काम जंजिरे सुवर्ण चरणावरी मस्तक ठेवून साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. तागायत छ १० जिल्हेजपर्यंत स्वामींचे कृपावलोकनेंकरून येथील वर्तमान यथास्थित असे विशेष. फरासीस मुंबईवर येणार असे वर्तमान दोन वर्षे आहे. त्याजवरून इंग्रेज मुंबईतील इमारत निकडीनें करीत असे. प्रस्तुत फरासीचे येण्याची दाटीची खबर कलल्यावरून मुंबईतील, दर घरास एक माणुस मजूर आणून रात्रदिवस इमारतीचे काम तडक चालविले आहे. शहरांतील वाणी उदमियास निरोप दिल्हा. कांहीं पलून येतात. मुलेमाणसे काढून सडे राहिले आसेत. मुलना फकरुदीन याणी आपला कबिला मुले माणसे काढून सुरतेस रवाना केली. फरासिसानें इंग्रेजाचे विलायेतेवरी फारच सोखी करून इंग्रेजी पातशही मनवर अदमिरेल+ विजयदूर्गचे स्वारीस होता त्यास मदरासचे खाडींत घालून तोंडावर फरासीस बसला आहे. मुंबईवर येणार असे इंग्रजास कलल्यावरून सडा होऊन इमारतीचे काम निकडीनें चालवून युद्ध प्रसंगाचे सामान करीत असे. बाणकोटास से पन्नास इंग्रेज ढोणे देखील होते ते मुंबईस नेले. दहा वीस इंग्रज व मुंबईकर मुसलमान मराठे ठेऊन वरकड झाडून नेले. फरासीस मुंबईवर येतो ऐशा खबरा येतात. साष्टीहून तीर्थस्वरूप राजश्री बालाजीपंताचे पत्र आले तेंच सेवेसी पाठविले आहे. त्याजवरून विदित होईल. सेवक साष्टीस जाण्याचे त्वरेंत आहे. लौकर जातो. पांच गोलंदाज व पांचसे माणूस येथून एका दो दिवसा साष्टीस पाठवितो. पांचसे राऊत हुजरून रवाना जालयानीं फौज आलयाची सलाबत पडेल. बंदर किनारेयाचे जागे, टोपीकर मायावी, समई इंग्रेजहि श्नेहास्तव लेहून पाठवील. तथाप आपले जागा सावध आणि बलकटी यास्तव विज्ञाप्ति लिहिली आहे. कल्याण प्रांतात राहातील. समई उपराल्यास पाहिजेत. तेथें जाऊन पावतील. येविसी आज्ञा ते सिरसा फरासीसाचे येण्याचे दिवस आश्वीन कार्तिक दोन महिने पुढें. त्याचे येणे होत नाहीं. उपरांत फौजवर घाटी नेली तऱ्ही कामास येईल. येद्यपि फरासीस मुंबईवर न आला तरी इंग्रेजाजवल बोलावयासी येईल की तुमचे लिहिले न आले तऱ्ही अशा खबरेवरून तुमचे उपराल्यास हुजरून रवाना जाली, असे बोलावयासी होईल. याकरितां लिंहिले आहे. साष्टीस गेलियावरी तिकडील सविस्तर वृत्त मनास आणून सेवेसी विनंतीपत्र पाठविले. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶*Ramaji Mahadev reports news of French men-of-war coming against the British at Bombay and advocates preparations.*

+Admiral Watson.

No. 255] [1759?

श्री

श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान
स्वामींचे शेवेसी

विनंती. सेवक रामाजी माहादेव मुकाम साष्टी चरणावरी मस्तक ठेऊन साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. तागायत छ ४ रमजानपर्यंत स्वामीचे कृपावलोकनें-करून येथील वर्तमान येथास्थित असे विशेष. फरासीसाचीं तीन तारवें मुंबई व खांदेरीच्या बाऱ्याबाहेर येऊन फिरों लागलीं आहेत. त्याचें वर्तमान काल प्रहर रात्रीस मुंबईहून येका गृहस्थाचें पत्र आलें, त्यांत मजकूर कीं, सुरतेस काफला मुंबईहून रवाना जाला. पोंचवावयासी इंग्रेजानी दोन गुराब दिल्या होत्या. त्यास काफला पुढें पावेतों पोंचाऊन गुराबा बंदर नार्टे[1] फिरत होता. इतक्यांत फरासीसाचीं[2] तारवें गुराबानी पाहिली. तों फरासीस नांगर उचलोन चालोन येऊं लागला. ऐसें पाहून गुराबानी पल काढून मुंबईस आल्या. फरासिसाचीं तारवें बाऱ्या बाहेर आहेत त्याणी बंगाली तारवें लुटून येक नेलें ऐसें लिहून आलें. त्याजवरी आज दीड प्रहर दिवसा इंग्रेजाचें पत्र आलें व येचविसीं इंग्रेजानीं हुजूरहि लिहिलें आहे. पुन्हां मुंबईस बातमी करितां माणसें पाठविली असेत. येईल वर्तमान तें लेहून पाठवितों. सेवक आज यशवंतगडी गेलों. तेथील बंदोबस्त करणें तो करून फरासिसाचे तारवाचेंहि वर्तमान चौकसी मनास आणून हुजूर येतों. परंतु आलें वर्तमान तें लिहिलें असे. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶*Ramaji Mahadev reports to the Peshwa the arrival of French men-of-war on the west coast and the despatch of English ships from Bombay for the protection of Surat.*

No. 256] [13-1-1760

पौ छ १८ जमादिलाखर

श्री

श्रीमंत राजश्री रावसाहेब
स्वामीचे सेवेसी

आज्ञाधारक नारों त्र्यंबक मुा उंदेरी चरणावरी मस्तक ठेऊन सिर सां नमस्कार विज्ञापना येथील वर्तमान ताा छ २३ जमादिलोवल पावेतो सेवकाचे वर्तमान यथास्थित असे विशेष. रविसंक्रमणाचे तीळ शर्करायुक्त पाठविले आहेत

---

[1] समुद्रांत (Out to sea.) [2] फरासी – फ्रेंच.

शेवेसी पावतील. उंदेरिकडील वर्तमान सेवेसी लिहिलेच आहे त्याजवरून कळेल. सारांश आम्ही आरमारसुधां आलियावर सभवता आरमाराचा वेढा घालून जवळ हातबीर धोड्या खडप होता त्याजवर मोरचा घातला. आत गरनाळा व तोफा व फूटक द्रव्य उतरून मारगिरी होत आहे. याउपरी आठादाहा दिवसात कार्यसिध होईल. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶*Naro Trimbak informs Vishvasrao that the siege of Underi is being pressed with vigour and the place cannot possibly hold out long.*

No. 257] [*20-1-1760*

श्री

पौ काा पुणे छ २ जााखर
माघ शुध चतुर्थी सोमवार
सा घटका रात्र अवसीची
छ ४ जााखर सन सितैन
माघ शुध ६ बुधवार

लस्करात छं १४ जााखर
माघ सीतैन

श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान
स्वामीचे शेवेसी

आज्ञाधारक नारो त्रिंबक चरणावर मस्तक ठेऊन सिरसाष्टांग नमस्कार विज्ञाप्य ताा छ १ जमादिलाखर प्रातःकाल पर्येंत मुाा उंदेरी येथास्थित. असे विशेष. किले उंदरीवर आज रविवार त्रितियेस स्वामीचे निशाण सेवकाचे हाते चढले. स्वामीची फते जाली. साद्यांत वर्तमान मागाहून सेवेसी लिहितो. तूर्त चालीस पनास आख व पंनास हजार रुपये पाठवावयासी आज्ञा करणार स्वामी समर्थ आहेत. राजश्री रामाजीपंत सुभेदाराकडून निशाण न घेत बोली न लावीत, मरून बरे म्हणू, परंतु त्याकडे किला देत नाही, तुम्ही आंगेजणी करून घ्याल तर देऊ. त्याजवरून राजश्री रामाजीपंतास सांगितले. त्यानीहि मान्य केले. त्याचे मुदे सर्व आम्ही मान्य कबूल केले. त्यांची याद आलाहिदा पाठवितो. मागाहून येईल. सर्व वर्तमान मागाहून सेवेसी निवेदन होईल. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञाप्ति.

¶*Naro Trimbak reports the capture of Underi and asks for presents being distributed to those who fought in the action.*

No. 258] [*16-1-1760*

छ ४ जाखर सन
सितैन माघ शुध ६
बुधवार

श्री

**पुरवणी श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान
स्वामीचे सेवेसी**

विज्ञापना. तागायत छ २६ माहे जमादिलोवल पावेतों वर्तमान येथास्थित असे विशेष. उंदेरीची भानगड राजश्री नारो त्रिंबक याचे विद्यमानें लागली आहे. मारगिरी होत आहे. बंदी चांगली जाहाली आहे. भानगडहि मशारनिलेचे विद्यमानें आहे. परिनामास जाईल ते खरें. दरवाजियासी मारगिरी बसत नाहीं म्हणोन गुराबेची काटी परबान+ उतरून दरवाजेयानजिक गुराबा आडऊन मारगिरी करावी हा मजकूर. राजश्री बालाजी व आणाजीराव व राजश्री वजारतमाब याचे विद्यमानें न्यावी, मारुफात मजबुदी जैसी व्हावी तैसी त्याप्रमाणें करीत आहों. याप्रमाणें नारोपंतहि पाल येक करून लागू करणार. आधी बोलीप्रमाणें जाहाल्यास उत्तम आहे नाहीं तेव्हां हे परिनामी करून घ्यावी. हें सर्वांचें मानस आहे. गोव्याकडील ग्रहस्त राजपुरीस आज्ञेप्रमाणें येऊन पाहोन परभारें जाणार म्हणोन राजश्री बाजी गंगाधर यानी लिहिलें. त्यावरून मशारनिलेस येथें आज्ञेप्रमाणें बोलाविलें. परंतु मर्जी यावयाची नाहीं म्हणोन येथून कालच छ २९ रोजीं राजश्री केसोराम याजबराबर गलबतें व माहागिऱ्या देऊन राजपुरीस पाठविलें. समाधानपूर्वक सांगोन आलियासी आणावे; न आलियासी रवाना करून सर्व हकीकत मनास आणोन केसोरांम यानी फिरोन यावें याप्रमाणें सांगोन पाठविले आहेत. निकडीने येऊन साहेबकाम करावें हें मानस आहे म्हणोन फारच बाजीपंती राजपुरीहून लिहिलें आहे. इतक्यांत उंदेरीचे कार्य जाहाल्यास उत्तम आहे; आणि फिरोन हुजूरनें पत्रें त्यास उमेदीचीं ल्याहावीं. सेवकहि बोलीप्रमाणें केसोपंत आलियावरी माहागिरी फिरोन कागदी पाठवितों. खांवदाचे प्रतापें आलियावरी सर्व मनोदयानरूप कार्य सिध होईल. ज्यारितीनें साहेबकाम व्हायाचें असे त्या येत्न करून जडाव करितों. सेवेसीं श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶*The writer assures the Peshwa that the utmost is being done to capture Underi from the Sidi.*

+ A sail-yard.

No. 259] [30-1-1760

श्री

आसीर्वाद उपरी. नारो त्रिंबक याचे पत्र नानास आले ते व नानाचे पत्र येसी पाठविली ती पावली. नारो त्रिंबकाचा मजकूर कीं सुरतेस इंग्रेजाची जबरदस्ती आहे व अलीनवाजखान याचीहि कांही आहे. फौज या प्रांती आली तरी फिरोन राजकारण करूं व नानांनी लिहिले कीं राजकारण करणारे करितात ते जवळ आणून ठेविले असे दाखवितात. परंतु स्वामीच्या प्रतापें होणे तधी होईल व मियाअछन्नचे राजकारण मुजफरखान याजकडे आहे. त्यास फौज सुरतेस पाठवावयाची आज्ञा होईल तरी पाठऊं व नारो त्रिंबक यास कसे ल्याहावें व मुजफरखान यासी कसे बोलावे ते ल्याहावे येसे नानानी लिहिले आहे. ऐशास पुर्ते राजकारण जाहाले तर फौज पाठवावी. परंतु राजकारण नीट होणार नाहीं. फौज त्या कामास हे थोडी आहे जाऊन फजीत होईल. हे भय वाटतें. पुर्ते राजकारण प्रत्ययास यावयास महिना पंधरा दिवस लागेल. जसे प्रत्ययास येईल तेसे करावे, छ ११ जमादिलाखर हे आसीर्वाद.

¶*The Peshwa Nanasaheb notes the contents of the letters of Naro Trimbak and Nana Purandare and asks the addressee (Sadashivrao ?) to proceed very cautiously as regards the Surat affair and to send an adequate force there if the negotiations are successfully carried out with Miya Achhan.*

No. 260] [Received on 10-2-1760

छ २२ जमादिलाखर
सितैन माघ रविवार

श्री

सेवेसी विज्ञापि. इंग्रजाचा अमल सुरतेत कुल जाला. नावचा मात्र मिया अछेन. लोक हुजुरची पातशाही सनद सुरतेची इंग्रेजाचे नावे द्यावी याविसी मलई करून सर्वाजवळून सला लेहून पातशाहास अर्जी इंग्रेज याचे तर्फेची गेली. तेथून इंग्रेजास सनद होऊन न ये. उत्तर ऐसे व्हावे कीं हा येख्तियार पंत प्रधान याचा आहे ते (फाटलें) सुभा द्यावा आमचे नावे कीं तेथील सुभा ज्यास द्याल त्यांनी करावा. इंग्रेजास सुरतेची सन(द) सहसा होऊ न देणे म्हणून तपसिलें आज्ञा. एसियास पूर्वीहि आज्ञापत्र आले होते त्यावरून राजश्री अंताजी माणकेश्वर येथे होते त्याजला रूबरू सांगितले. त्यानी मान्य केले व स्वामीचे आज्ञापत्र आले होते त्याची बजिनस नकल लेहून दिल्ही असे. त्या मतलबाप्रमाणे पत्र सिध करून घेऊन जातो म्हणून मारनिलेनी कबूल केले आहे व राजश्री गणपतराव

बापुजी वकील यांसहि लिहिले आहे व राजश्री पुरुषोतम माहादेव येथे होते त्यासहि सांगितले, त्यानी गणपतरायास लिहिले असे तेहि सुरतेची सनद करून घेतील ऐसे उभयतासहि आज्ञेप्रमाणे ताकीद केली आहे. अंताजीपंत येतील तेव्हां सनद सुरतेची सेवेसी घेऊन येतील अथवा वकील सनद तयार करून पाठवितील. उभयतातून येकीकडील सनद सेवेसी पोहचती होईल. इंग्रेजास सनद पातशाही होऊ न देणे म्हणून उभयतासहि सांगितलेच आहे. त्या (फाटलें * *) उभयताहि आहेत. परस्पर स्वामीस विनंती उभयतां लिहितील, त्यावरून विदित होईल हे विज्ञाप्ति.

¶*The writer informs the Peshwa from Sindia's camp that he has arranged with Antaji Mankeshwar and others at Delhi that the Sanads for Surat should not be issued by the Emperor in the name of the English.*

No. 261] [*17-2-1760*

पौ छ २ रजब फाल्गून सितैन
सटवाजी ढोल्या व सोमाजी बाबर
दिा आबाजी नाा साव्या

श्री

श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान
स्वामीचे शेवेसी

आज्ञांकित सेवक जिवाजी नानाजी साष्टांग नमस्कार विनंती विज्ञापना येसीजे. छ २९ जमादिलाखर रविवार वर्तमान राजश्री सुबेदाराणी[१] करार केला कीं उदईक हाला करावी. तेव्हां सांगितले कीं येसा विचार आहे तर येकदा राजश्री नारोपंताकडेस चालावें. ते तुम्ही येकरूप जालियाणे कामाची बांद येथास्थित होईल. इतक्या कोशानेच अर्थ सरला येसे नाहीं. पुढें जंजिऱ्याचे काम भारी आहे येसें बोलिलों. तेव्हां म्हनो लागले कीं सरकार काम होऊन आम्हास येश आले म्हनजे सर्व कार्थ जालें. इतकियास्तव आपला कांही आग्रह नाहीं. तेव्हां राजश्री कृष्णाजी माहादेव यांस समागमेस घेऊन मारानिलेस त्यांकडेस नेऊन काहीं किलमिश न राहिलें येसे केले. आज्ञापत्रें उभयेतांकडेस आली. किला राजश्री रामाजीपंताकडेस द्यावा. त्यास आज्ञा की मारानिलेचे हवाला कर्णे. त्यास ते म्हनो लागले कीं पेशजी आम्ही सांगितलेंच आहे की हफशाचे मानस भेट गोष्टीचे आम्हाकडेस आहे, तर आठ पंधरा दिवस आहे तैसा असो द्यावा म्हनजे

---

१ कांसें बेट.

हफशास आमचा इतबारहि जाला. तुमची आमची निखालसता जाली आहे. धन्याची आज्ञापत्रे आली तरी आम्ही आठ पंधरा दिवस धन्याचे काम व्हावें म्हनोन म्हनतो कीं आंम्हास व्हावीं म्हनोन म्हनतों हा पुर्ता विचार कर्णे. हाली कांही फते होऊं द्या; मग आज्ञा कराल त्यास मान्ये आसो याप्रमाणें भाशण केलें. त्यावर हे बोलिले कीं आम्हास उंदीरीचा बंदोबस्त केला पाहिजे. त्यास आमचा कांही आग्रह आजच द्या येसा नाहीं; येसे बोलून येथास्थित होऊन पुढें काशावर निघायाच्या नेमनुका जाल्या कीं आमक्यानी आमकीकडेस आसावें या गोष्टीचाहि निश्चेतार्थ जाला. तमाम लोक माहागिऱ्यावर बसोन (बैसोन) निघोन गेले. राजश्री नारोपंतहि तैयार होऊन आपल्या मोर्च्यावर गेले. तो फिरोन राजश्री सुबेदारानी सांगितले कीं आज व्रितिपात आहे, उदईक निघावें, तेव्हां सर्व फिरोन आले. दुसरे दिवसी निघावे म्हनोन सांगितले तेव्हां सर्व सरदार म्हनो लागले कीं आमवासेचे उधान भारी; तेथें उभे राहावयास कांही खडप देखील नाहीं. उधान मोडलियावर आज्ञा केली याप्रमाणें सर्व सिध आसो. ते बोलिले जे ते सर्व यांस नि(वे)दन केलें. त्यास फाल्गून शुध ९ स हला खामखा करावी येसे आहे. गोव्याहून फिरंग्याची पत्रे आलीं होतीं त्याचा जाब त्यास लिहिला आहे कीं आपन आर्मार तैयार करून याव(या)चे केलेच असेल त्यास पुढें तर वाऱ्यावादलाचे दिवस समीप आले आहेत. हंगाम हाच आहे, तर जलद येऊन पोहोचावें हा भाव सर्व लिहिला आहे. राजश्री नारोपंती उंदीरीकर हफशाचे विद्यमाने जंजिरेकरासी संदर्भ लाविला आहे. स्थल वगैरे देयाचे जे ते देखील ठीक करून बोलीचा संदर्भ लाविला आहे व राजश्री सुबेदारांणीही येक भला मानूस जंजिऱ्यात पाठऊन काये ते वर्तमान आनवायाचें केले आसे हा सर्व प्रकार उत्तमच आहे. विश्कलीत पैकीं येक आहे कीं पंत मारनिलेस व सुबेदारास येकत्र करून येक रूप केलें आसतां फिरोन फिरोन चाललेच जातें त्याकरिता कार्यास दिरंग पडत जातो. येकास येक होत नसतां सरकारकाम घडोनच येतें हा प्रताप सर्व स्वामीचा आहे. काशी आनखी आठा चौरोजांत फते होतो येसे दिसतें. कासा फते जाला म्हनजे जंजिऱ्याचा पैगाम खामखा होतो येसे आहे. येस्थलीच्या देवता माहा जाग्रत आहेत त्याकरितां मागें लोकांस पीडा सर्वत्रांस जाली होती. त्यास काहीक कृष्णाजी माहादेव यांणी पूजा आर्जा केली. त्यानंतर हलीं राजश्री सुबेदारानीं सर्वांस प्रार्थना केली. ब्राम्हन जेपास घातले होते त्याचे ब्रम्हभोजन घातलें; याप्रमाणे राजश्री नारोपंती केले. तेनेकडून देवता संतुष्टरूप जाल्याशा दि(स)तात की सर्व शरीर रोगापासून निर्भय जाले असेत. समुद्रांत वायो विशेष, त्याचीहि प्रार्थना

---

१ दुबार.

केली. त्यादिवसापासोन च्यमत्कारच जाला आहे कीं वायो नाहीं. येसे जालें. त्यावरून सर्व बोलतात कीं आतां जंजिरा खामखा फते होतो. कांसा फते जालियानंतर विचार पाहोन मग गोवेकरास बोलावयाचें जाले तर बोलावावें; या प्रमानें येथील वर्तमान आहे हे विज्ञापना.

¶Jivaji Nanaji writes to the Peshwa about the settlement of the differences between the Subhedar Ramaji Mahadeo and Naropant and about the preparations for the attack on Kansa.

No. 262] *[17-2-1760*

पौ छ २ रजब फाल्गून सितैन

सटवाजी ढोल्या व सोमाजी बाबर

दिा आबाजी नाा साव्या

श्री.

श्रीमंत राजश्री बाबूराव

स्वामीचे सेवेसी

आज्ञांकित सेवक जिवाजी नानाजी साष्टांग नमस्कार विनंती विज्ञापना येसीजे. छ २९ जमादिलाखर वर्तमान येथील सर्व सरकार पत्रांत लिहिलें आहे त्याजवरून विदित होईल. त्यास राजश्री रामाजीपंताची व राजश्री नारोपंताची येक्येता करून दिल्ही असतां सुबेदारांच्या मनांत तर कांही नाहीं. परंतु रोशवत भाशण मात्र करितात. येसे आसून सरकार कामावर उभयेतां येकनिष्ट आहेत. फिरंग्यास बोलावण्याचे पत्र उदईक रवाना होईल. उभयेतांची बातमी कलावी, कचे वर्तमान ल्याहावें म्हनोन आज्ञा तेणेप्रमाणें सेवेसी कलावे म्हनोन लिहितो. परंतु सरकार कामाची कांहीं उभयत्नांकडून लढा नाहीं. कदांचित समजोती करावयास्तव आनखी कोन्ही रवाना होतील. तेणेकडून विजयदुर्गाप्रमाणे घोलच पडेल हे सूचनार्थ स्वामीस लिहिले आहे. पुढें काशावर हला होनार आहे. उंदेरीपेक्ष्यां कांही कठीन तीस पस्तीस हात पुरियेंत उंचीस आहे. लोकांस उतरावयास स्थल नाहीं. परंतु आठा चौ रोजात कांशी फते होईल से दिसतें. राजश्री राघोजी आंगरे आले आहेत. कांसा हलका जागा परंतु मध्यभागी सागराचे आहे. जंजिरा जबरदस्त न्याहायेत[1] आणि समुद्रांत इतकेहि आहे. परंतु सभोवते लाग मारगिरीस फार आहेत. उंदीरीच्या तोफापैकीं दोन तोफा भारी आहेत व येक गरनाळ राघोजी आंगरीया बााची ते बेश लांबपल्याची आहे. त्यास डोंगरचा गोला नेमस्त किल्यांत जातो. गुराबाच्या गोल्यास मात्र येकायेक

---

१ सीमा, पराकाष्ठा.

जुमस खानार नाहीं. जंजिऱ्याचे संदर्भ या उभयेतांकडूनहि ही लागलेच आहेत. सर्व प्रताप येजमान स्वामीचा आहे तर सर्वहि कामाची फते होऊन येईल. जासूद जोडी एक दोन आनखीहि पाठविल्या पाहिजेत. वर्तमान आतां वरचेवर जरूर स्वामीकडेस सत्वर रवाना जाले पाहिजे. याकरितां विनंती जासुदाविसीं लिहिली आहे. जाले वर्तमान लिहिले आहे. होईल ते वर्तमान सेवेसी लिहोन पाठऊं हे विज्ञापना.

¶*Jivaji Nanaji informs Baburao Fadnis that Ramajipant and Naropant though at cross purposes are working for the furtherance of the Peshwa's interests. The writer asks for guns of greater range for an attack on Kansa.*

No. 263] [*25-5-1760*

पौा छ ११ सवाल.

सितैन जेष्ट मास

श्री.

राजश्री भाऊ गोसांवी यांसी

सकलगुणालंकरण अखंडितलक्ष्मीआलंकृत राजमान्य स्नेहांकित राघोजी आंगरे वजारतमाब रामराम विनंती उपरी. येथील कुशल जाणोन स्वकीयें कुशल लेखनआज्ञा केली पाहिजे विशेष. श्रीबागाचे बागांतील लावणीचे इरसाल आंबे यांपैकीं आंबे व अनानसे डाल्या सुमार १० दाहा भरून श्रीमंतांचे सेवेसी राजश्री आबाजी नाईक पैठणकर यांजसमागमें पाठविल्या आहेत. याद निराळी आहे. पावल्याचें उत्तर कृपापूर्वक पाठविलें पाहिजे. वरकड सविस्तर अर्थ श्रीमंतांचें पत्रावरून व नाईक मशारनिलेचें मुखता विदित होऊन येईल. उंदेरीचे मोर्चेबंदीचे बंदोबस्ताचा प्रकार राजेश्री रामाजीपंत सुभेदार थळास येतांच सेवेसी लिहून पाठविला आहे. पुढें सेवेसी जावयाचे तरतुदीनिमित्य सुभेदार मशारनिले छ ६ सवालीं स्वार होऊन उरण साष्टीस गेले. तेथोन सेवेसी आज्ञा आल्यावर जातील. गेल्यावर सर्व हरद्र निवेदन करतील. बंदोबस्त करणार आपण समर्थ आहेत. रवाना छ ९ माहे शौवाल. बहुत काय लिहिणें? कृपा लोभ करीत जावा, हें विनंती.

(मानाजी आंग्रे याचा शिक्का)

(मोर्तब सुद.)

¶*Raghoji Angria sends to Bhausaheb some good mangoes and pine-apples. The news about Underi will, he says, be communicated later on.*

No. 264] [26-9-1760 ?

पौ १८ जिल्काद

श्री

श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान
स्वामीचे शेवेसी

विनंती शेवक चिमाजी माणकर कृतानेक विज्ञाति. तागाईत छ १९ जिलकाद पर्यंत स्वामीचें कृपावलोकनेंकरून शेवकाचें व राजपूर प्रांताचें वर्तमान येथास्थित असें विशेष. आज्ञापत्र सादर जालें जें उंदेरीस शंभर माणूस रवाना करणें त्याप्रमाणें हुजरे यांचे गुजारतीनें भरणा पाहून पन्नास उंदेरीस रवाना केलें, दाखल जालेंच असेल. याखेरीज शंभर माणूस साष्टीचे मोहिमेस जाऊन पोहोंचलें. शंभर राहिलें तें सुवर्णदुर्गचे लोक आजउद्यां तिकडून येतील ते परभारेंच कल्याणास जावयासी सांगितलें आहे; लौकरच जाऊन पोचतील. दोनशें माणूस जदीद आज्ञेप्रमाणें ठेविलें. आडीचशें माणसांची रवासुदगी जाहाली, आतां भरणा व शत्रुसंनिध हें ध्यानांत आणून आज्ञा करणार स्वाम धनी आहेत. उंदेरीकडे शामलाची गडबड नाहीं. मुजरद बातमीस माणसें पाठविलीं होतीं. शेवकास हा मजकूर असल्यास आधीं समजेल, परंतु आज्ञेवरून पंनास माणूस गेलें; बाकी पंनास राहिलें तें पाठवावयासी अवसान नाहीं म्हणून पाठविलें नाहीं. तोफा घांटमाथां आल्यावर आज्ञेप्रमाणें घेऊन येतों. तोफांचे फर्म्याप्रमाणें कांही गोळे द्यावयाची आज्ञा, सेवेसी श्रुत होय हें विज्ञापना.

¶*Chimaji Manker informs the Peshwa that as desired by him he has despatched contingents of men to Underi, Salsette and Kalyan.*

No. 265] [13-10-1760

श्री

श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान स्वामीचे शेवेशीं

विनंती सेवक रामाजी महादेव मुकाम साष्टी चरणावरी मस्तक ठेंवून सिरसाष्टांग नमस्कार विज्ञापना. तागायत छ ३ रबिलौवलपर्यंत स्वामीचे कृपावलोकनेंकरून येथील वर्तमान यथास्थित असे विशेष. स्वामीची आज्ञापत्रे सादर तेथें आज्ञा कीं, राजकोट व मसीद पाडून साफ करणें; त्यास आज्ञेप्रमाणें दोन्हीं स्थलें पाडावयासी येथून लोक व बेलदार, पाथरवट पाठवून राजश्री मोराजी सिंदे यास स्वामींचे आज्ञेप्रमाणें लेहून वसईचे लोक ऐसा लगट करून मसीदीस सुरंग लाऊन, राजकोट आदिकरून पाडून साफ केला. मसीद न

पाडावी म्हणोन जंजिरेकर शामलाचे लिहिले आले होते व उंदेरकराकडूनहि हाच अन्वये होता त्यास ती जागा मसीद नांव मात्र पावली आहे खरीच, परंतु कोट दाखल आहे. राहिल्यास पुढें आंगारकाकडून इमारत चालून कजिया वाढेल. ते जागा कोटदाखलच आहे. पाडावी लागते असे कितेक परियाययुक्त लेहून व सांगोन पाठवूं. स्वामीचे आज्ञेप्रमाणें दोन्हीं स्थले पाडून साफ केली. जासूद व चोपदार पाडावयाची पत्रें घेऊन आले तेच तेथें पाठविले होते. हल्ली पाडील्याचे वर्तमान निवेदन करतील त्याजवरून विदित होईल. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶Ramaji Mahadeo informs the Peshwa that as desired by him the Masjid and Rajkot at Rewadanda have been razed to the ground.

No. 266] *[1760 ?*

श्री

विनंती उपरी. पत्र पाठविले ते पावले. लिहिला मजकूर कलला. मौज सिसोदरा परगणे अंकलेश्वर हा गांव जालून फौजेनें लुटला. गांव उजाड आहे. भडोचकर इंग्रज याचा दिवान नवरोजी पारसी आहे तो गांव इजाऱ्यानें बारासें रुपयास मागतो. त्यास द्यावा किंवा न द्यावा म्हणून लिहिले. त्यास गांव जबरदस्ताखाले नसावा. इंग्रज व गिरासे[१] याचा पाये परगण्यांत नसावा. इंग्रजाकडे गांव दिल्हा म्हणजे उपाधीस कारण आहे. चार रुपये कमी आले तर चिंता नाहीं. परंतु ह्या उभयतासिवाय दुसऱ्यास गांव सांगावा हे उत्तम. पत्र्यानें कोण्ही गांव घेत नसला तर हरकोणास तरदूत सांगूण गांवाचा बंदोबस्त करावा. कारभाऱ्याच्या विचारे गांवचा बंदोबस्त होय तो अर्थ समजून करावा, तो करावा. तरकारी व बस्तो[२] पाा तो पावला. सिबंदी दूर करणे अथवा नवी नेमणे तें कांहींच कलत नाहीं म्हणून लिहिले. त्यास आम्ही उद्यां परवा तुम्हाजवल येतो म्हणजे समजून काये करणे ते करूं. पत्र्याचा मजकूर लिहिला. त्यास जो गांव छेक उजाड आहे त्याची तरदूत होत नसल्यास पत्र्यानें गांव द्यावा. जी गावें आबाद आहेत, गरदीत न आले, यैसे असल्यास पत्र्याचे प्रयोजन नाहीं. तेथील लावणीची तरदूत पाटलानें करावी, याप्रमाणें आहे. सारांष तुमच्या कारभाऱ्याच्या विचारे नुकसान न देतां बंदोबस्त होय तो अर्थ

---

१. गुजराथेंतील एक लुटारू जात. २ गाठोडे, थैली.

करावा. दोरवे च्यार थान पा। त्यापौ तूर्त एक थान. * पारो कुपीचा ठेविला आहे. बाकीचे तीन थान माघारे पाठविले आहेत. पावतील. आम्ही सत्वर येतो. कळावे बहुत काय लिहिणे? कृपालोभ कीजे हे विनंती.

¶*The writer reports (probably to the Peshwa) how the village of Sisodra was burnt and plundered by the English, to whom, he advocates, such places should not be consigned.*

No. 267] [*4-4-1761*

तालिकखत फिरंग

ह्र

पादशाहा

सिमोर पंतप्रधान

थोर दैवेंकरून दोन वेळां आशाहमतपन्हा हुजूर पावोन नाजुक मनसबेची बोली केली खरी. परंतु इंज्यानेबाचे मेहनतीचा परिणाम लागोन सर्वांच्या दिलबर-हुकूम घडोन न आलें. याचवरून बहुत दिलगीर जाहालों ॥

तारीख १० माहे से (?) सन मजकूर आम्ही आपलें आरमारसवर्तमान दांडे राजपुरीस पोहचलों. या आगोदर साहा रोज तेथें इंग्रज प्रविष्ट जाहाले होते. सिद्दीनें फिरंगियांचे मर्दानगी फुढा आपलें न चालें हें पुतें समजोन इंग्रेजाताबीन आपले किल्ले बोपून दिले. ते मागापासोन त्यांसी बोलीचाली करीतच होते. आशाहमतपन्हाचे किफायेतीस व आपणें कबूल केलेस तफावतकरून जंजिऱ्यास व कांशास आपल्या निशाणा लाऊन आंशाहमतपन्हाचे सरदारांसं फौज उपेक्षणा करावयास लाविली ॥

सिद्दीस आपण कुमक न करी ऐसें आशाहमतपन्हास निश्चय सांगोन प्रथोन आचरला. तेव्हां तो विचार मुलाइजा करायास सामान व्हावें॥

इंग्रेज यांणीं आपला शब्द देऊन तफावत केलीस हा काय म्हणोन विचार मनास आणिलेया सहजच कळोन येईल. पठाणास जेस (येश) आलें म्हणून चौहीकडेस वर्तमान त्यांहीं उठविलें आणि आम्हासहि करार दिसोन यावें यासी मोठे तरतुदीनें गोमांतकीं तैसेंच वर्तमान घातलें. कां तर आम्ही आपलें अरमारांनसी सिदीचे किल्ले काबीज करायास न जावें. यासाठी हे आशामत-

पन्हाचे वकील आज मोकामीं आहेत त्यांसहि प्रविष्ट असणार. फिरंगी आरमार तें मोहिमेस न जावें ऐसें इंग्रजाचें दिलीं होतें. निमित्य म्हणावें तर न गेलेंया आशाहमतपन्हासी बिघाड करून घ्यावेयाचें आगत्य नव्हतें तें गेलेंमुळें जगविख्यात शत्रुत्व प्रकट केलें. त्याचा विचार म्हणावा तर सर्वांसच ठकाठकी करावें याचा.

इंग्रेजें बोलतात कीं फिरंगी किले मजकूर काबीज करून आशाहमतपन्हांस वोपून देणार नाहींत, हें आपण जाणोन याजवास्ते आपणी आपले ताब्रीन करून घेतले असेत. आम्ही आमचे निष्ठेस अंतर करणार असतों तर आशाहमतपन्हासी आमचे किल्ले आहेत त्यांत स्वल्प जबरदस्ती हाल्डीं प्रसंगीं आहे; याजवरून त्यां पैकी कांहीं काबीज करून घेतों. जें बळकटीनें जंजिरा व कांसा काबीज करोंस गेलों. तेच बळकटीनें आपणांसारिखे वर्तोन आम्ही आमचें ठिकाणें घेणार होतों म्हणोन ते विवेक करीत नाहींत. यानंतर सिदीच्या किल्ल्यांचे काबाजातीची मुबरखी आशाहमतपन्हास दिली जाती; कां म्हाणाल तर किले मजकूर इंग्रेजा(चे) स्वाधीन जाहाले ते आपणांस ऐसेंच असावें. किल्ले वोपून देतील. यास अंतर होणार नाहीं. जरी ही सिदीस साध्य होत असेत तरीहि आशाहमतपन्हास ऐसें असलेया आवडीयुक्त तेंच करून आपुलें हित होय तो मार्ग पाहोन घेणार हा त्यांचा स्वयंभू गुणलक्षण आहे.

आशाहमतपन्हास इज्यानेब्रीं आपली मर्दानगी दाखऊन घडोन आलें नाहीं, याजवरून बहुत दिलगीर जाहालों. आशाहमतपन्हाचे सेखून करार मानोन येक बळ व इजालपन्हा कोंद विजुरै साहेबासी इज्यानेबीं सर्वेच आपलें शिरीं घेऊन निशा केला, जो आशाहमतपन्हा कुल खर्च देणार. यावरून येक दिलीनें हाल्डी मसलतीस इस्तीदानें खर्च केला तो व आम्हाकडील जमाव जंजिऱ्यास होता त्याचा साहामहिने आधिकच मुशाहिरा देखील दिला नाहीं. यावरून इज्यानेबावर मोठा शब्द आहे.

आशाहमतपन्हां आम्हाकडील जमावापासून कांहींच किफायेत नसतां त्यासी मुशाहिरा आपले उमदेपणें चालूस लाविला असता तिकडील सरदार सतादेस याणें पदरीं घातला नाहीं. सरदार मजकूर यांणीं धणीआज्ञा उलंघन केली तेव्हां तो गुन्हेगार जाहाला. त्याची लुब्धता सोलदाद बिचाऱ्यावर न सरे. ते बहुत तेथें दग्ध पावले. त्याणें आपण शाहमतपन्हाचे उपकारिक जाहालों म्हणोन जगत्रीं बोलिलें भले; परंतु विषाद पावोन बोलावें ऐसें सहसा नसावें. चांचा येऊन प्रविष्ट जाहाले. वख्तीं सरदार मजकूर याणें करणें तें न केलें. याजवरून ते नशियेत खामखा पावतील. ऐसें इज्यानेबीं करार मानिलेंच असें. येक बळ

व इजलालपन्हा कोंद विजुरै साहेबीं सर्व खलबतें यांच्या ध्यानास न असतां आपलेंच मतें अपणावर घेतला. आशाहमतपन्हास माल्म जाहालें पाहिजे. हे मनसबेचा कुल जबाबसाल साहेबमजकूर यांसी इज्यानेबीं घ्यावा लागतो. आणि त्यांहीं ज्याहापन्हा यांसी हा सर्व विच्यार इज्यानेबीं पुन्हा आपलें नजीक येंऊन जाहीर करावा ऐसें असलेंवर जें जें ठाऊक असेल तें सर्व आतां केलें जाईल.

इंग्रेज याणी आपले सरदार आमच्या जाहाजावर पाठऊन आपले पादशाही तर्फेनें सांगोन घेतलें जें, आपणांसी बिघाड न करावें म्हणोन, आणि सिद्दीनें आपणांस किल्ले सोडून दिलेचे दाखलेहि पाठविले, त्याच्या नकला देसाई विष्णु नाईक याजकडे रवाना केल्या असेत. प्रविष्ट होईल.

विलायतेमध्यें उभयेता ज्यांहान्हांमध्यें खुलासा चालतो तेव्हां त्यांसी बिघाड करितां न ये व त्याचेनेंहि आम्हासवें करितां होत नसें. कां म्हणाल तर ज्यापासोन अंतर येईल त्याणें आपलाले डोईनें खावंदासी जबाबसाल करावा लागतो म्हणोन आशाहमतपन्हास गोसगुजार केलें जातें.

आम्हास दिरंग लागोन एवढें घडोन आलें म्हणोन भलतें असोभ चिंतक बोलतील तर खुदाईआज्ञेवर मनुष्य विचार करील ऐसे म्हणतां न ये. माहे नोव्हेंबर थोर तुफान येऊन आम्हाकडील अनेक तरांडीं नाशाड जाहालीं. गोमंतक मोहारावर दोन गलिया वाहून चौऱ्यास्तर तोफांचे दर तोफा बारा व चोवीस लिब्र वजनी गोळेचे ऐसें नासोन गेले. इंग्रेजांचींहि मोठीं जाहाजें आठ बुडालीं. तुफान सर्वत्रीं समान लागलें, तें समयीं आशाहमतपन्हा आपले फौजेनसी लोणीवर मोकाम होते.

इंग्रेज याणें जे बोली केली ते पाहिजे ते वख्तीं करणार होते. कां जें मुंबईहून जंजिरा दाहा कोंस असे; गोमांतकीहून शंभर अधिकच आहे. आम्हाकडील येवढा मोठा सामान तयार जाहाला होता, त्याचें वर्तमान गुप्त असणार नव्हतें. याज-वरून त्यास जवळ होऊन पाहिजे तेव्हां काबू साध्य करून घेऊन वख्त मिळतोच.

सदर्हू कलमें केल्यामजकुरावरून जंजिऱ्यास आम्हांकडील बाकी उरला जमाव काढून आणिला. तत्पूर्वी आशाहमतपन्हाचे सरदारांस इज्यानेबीं सांगोन पाठविलें जें सरकारच्या कामास जमावमजकुराचे जरूर असें तर ठेऊन घ्यावा. त्याणें तें सेखून अंगिकारिलें नाहीं. आम्ही याखेरीज कांहींच सांगोन न पाठवितां त्यांणींच होऊन आगोधर निश्चयें जमाव रवाना करोन द्यावा ऐसा केला होता. आम्ही इंग्रेज याणें सांगोन घेतलेचा जबाब कलमें केला जो जंजिराबंदर सिद्दी यांचें त्यांणीं तुम्हास वोपून दिलें; तुम्ही आपली निशाण लाविली. तेथें आमचा जमाव

आहे याजकरितां तो न्यावेंयासी आंत आलों, इतुकें त्यांसी कलमें करून सरकारचें किफायेतीयुक्त जें कामकाज असेल तें आशाहमतपन्हा यांचे सरदारांसी निभ्रांत मनासी आणावें, फैसल करावेंसें होतें. त्यासी विष्णु नाईक याणें रामाजी बरवे व रामाजी माहादेव यांचें नांवें आम्हास इशारत केली जें जेथ अरमार नांगराऊस होतें तेथेंच जाऊन असावें. योग्य, असें म्हणून आम्ही तेंच बरहुकूम केलें.

सर्व इंग्रेज याचाच उद्देश ऐसें आम्हास अखेरीं निदर्शनासी आलें. आपणांकडील यौजना आम्हास समजोन यात्रयाचा प्रसंग नसावयासी साक्षे कोण म्हणावें तर आशाहमतपन्हाचे सरदारांस सांगोन पाठविलें जें इंज्यानेब जाहाजावरून खालीं जातील तर आपण खामखा शाहमतपन्हाच्या गुराब वगैरें तरांडीं आंत आहेत यावर मारामार करूं म्हणून.

आशाहमतपन्हाकडील चौदा गुराब व साठ मोबलग गलबतें तिकडेस तयार असोन कोणीच धैर्य धरून मर्दानगीनें फुंढा निघोन गेला नाहीं. येकादा नौकर धणीकामाचावर रत होऊन चालतो आणि येकादा आपले लुब्धतेच वरचाड धरून धणीकाम विस्मरण होतें म्हणोन आशाहमतपन्हास न सांगता न ये.

बयाजवार मजकूर कलमें केला म्हणून आशाहमतपन्हानीं विशाद न मानावा. अखेरीं हुजुरीं जाऊन भेट घेतलेचा मोठासा बहुमान पावलों हें येथार्थ आहे. रवाना तारिख ४ माहे आब्रील सन १७६१.

ज्याक फिलिप देलांद्रेज.

¶*This is a copy of a Marathi version of a Portuguese letter addressed to the Peshwa probably by the Governor of Goa (Jack Philip De Londrej?) mentioning the treacherous conduct of the English in supporting the Sidi of Janjira against the Peshwa.*

No. 268] *[1764-65*

श्री

पुरवणी श्रीमंत राजश्री शास्त्री
बावा स्वामीचे सेवेसी.

विज्ञापना विशेष. राजश्री तुलाजी आंगरे येथे आहेत येविसी हुजूर दोन च्यार वेल लिहिले होते. परंतु साहित्याचा प्रकार व येथोन न्यावयाचा काहीच जाहाला नाहीं. प्रस्तुत पर्जन्य बहुत व वारे बहुत सर्दीचा जागा हैरानगतच आहे. तथापि हुजूरचे नेमणुकेप्रो साहित्य आज पावेतो जाहालें. आतां तूप

तांदूळ व दाल उत्तम संग्रही नाहीं. येविसी राजश्री नारोपंत देशमुख बेगमी करून साहित्य चांगलें करावें म्हणजे सरकारचे पत्र मारनिले यास होते. त्याणी आम्हास लिहिलें कीं मावळांत साहित्य मिळत नाहीं तुम्ही खरेदी करून देणे. ऐशास तूप व बारीक तांदूळ चांगले हे दिवसांत खरेदी करून आणावे कसे ऐशी कितेक प्रकारची अनुपत आहे. आपण सरकारात सर्व हरद्र कळऊन आंगरे यास पुणियास व.हरकोठे अनकूल असेल तेथें ठेवावें हा प्रकार घडेसे जाहलें तर उत्तम आहे. वाड्यांत आहेत तो वाडा गळतो याप्रो वर्तमान आहे. सेवेसी विदित होय हे विज्ञापना.

¶*Provisions are ordered for Tulaji Angria.*

No. 269] [*3-1-1765*

पौ छ १४ रजब सन
खमस पौष

श्री

श्रीमंत राजश्री राऊसाहेब
साहेबाचे सेवेसी

विनंती सेवक गणेश विठल कृतानेक साष्टांग नमस्कार विज्ञापना ताा छ १० रजबपावेतो सेवकाचे व किले अमदानगर येथील वर्तमान यथास्थित असे. यानंतर राजश्री तुलाजी आंगरे यास बेडीसहवर्तमान राा माधवराव कानो व सिदोजी तुपे यासमागमे आज्ञापत्र पाठविले ते किले मारी छ ९ रजबी पावले. आज्ञेप्रो किले मारी बेडीसहवर्तमान बदोबस्ताने ठेविले. बरोबर लोक होते ते पुण्यास रवाना केले आहेत. हुजूरचे खिजमतगार दोन आज्ञेप्रमाणें येथें ठेविले. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶*Ganesh Vithal reports to the Peshwa that Tulaji Angria has been kept in custody with irons at the fort of Ahmednagar.*

No. 270] [*27-4-1765 ?*

पो छ १७ जिलकाद
वैशाख मास

श्री

सेवेसी बाळाजी जनार्दन साष्टांग नमस्कार विज्ञापना येथील वर्तमान ताा छ ६ जिलकादपावेतो येथास्तित असे विशेष. तुलाजी आंगरे याचे लेक किले

विसापुरावरून पळाले यास्तव त्याचे चौकशीबा किले मजकूरचे हवालदार व सरनौबत पाहारेकरी हुजूर आणविले आहेत. येविसी राजश्री नारो त्रिंबक यास पत्र लिहिलें ते त्याजकडे पाठऊन हवालदार व सरनौबत वगैरे आणऊन पाठऊन देणे म्हणोन आज्ञा. ऐसियास आज्ञेप्रो कागद नारो त्रिंबक याजकडे पाठविला होता. त्यास मानिलेनी लिहिले कीं किल्याचा बंदोबस्त करून आज्ञेप्रो हवालदार वगैरे पाठऊन देतो म्हणोन (फाटलें) मीस पत्र लिहिलें ते बजिनस सेवेसी पाठविले आहे. त्याजवरून विदित होईल. शेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶Nana Fadnis sends to the Peshwa the letters regarding the enquiries about the sons of Tulaji Angria who had escaped from the Visapur prison.

No. 271] [*23-6-1765*

पौ छ ४ मोहरम
सन सीत आशाढमास

श्री.

पुा श्रीमंत राजश्री पंत
प्रधान स्वामीचे शेवेसी

विज्ञापना. राजश्री तुळाजी आंगरे याचे दोघे पुत्र विसापुराहून परागंदा जाले, त्याची बातमी मुंबईस पावलियाची कळली. त्यावरून शेवकाने बारकाईने शोधास माणसें मुंबईस पाठविली होतीं; परंतु शोध न लागतां निघोन आलीं; तेव्हां फिरोन शाहाणे माणूस योजून, इंग्रजास कागद मालवण व रेडी याचे मजकूराचा लेहून पाठविला त्याचा मसुदा आलाहिदा शेवेसी रवाना केला आहे. विदित होईल. तो कागद घेऊन कागदी गेले. शेवकाचे नाव कळतांच संतोषी होऊन, सिधा सामग्री देऊन जागा दिल्हा. पत्र त्या मुख्यानी आपले कारकुनाकडे पाठविले. त्याचे भाशेचा उतार लेहून कारकुनानी मुख्याजवळ पोंचविले. तोच विशाद धरून पत्राचा जाबसाल न देतां कागद्यास खोटी करून ठेविले. बहुत दिवस जाले; निरोप न होये, तेव्हां कितेक अन्वयें बोलोन रजा घेऊन आले. त्यांनी वर्तमान सांगितले कीं आंगरे याचे पुत्र तेथें आहेत. इंग्रेजाजवळ पावल्यानंतर कनिष्ट पुत्राने, बहुत नम्रतेनें भाशण केले कीं, विजयदुर्गी तुझे हातीं सांपडलो होतो; तुजला पाळीग्रहण करावयाचे सामर्थ नव्हतें; तर तुझा तूच परिणाम लावावा होतास. आपले हाताने तिंकडे काय म्हणून दिल्हे. असो; हलीं तुझे तुजकडे येऊन पावलों. तूं पिता आम्ही पुत्र; याउपरी तार अथवा मार. इतके

बोलणे ऐकोन परम आनंद पावोन आंगठ्या दिल्या. शालजोड्या वगैरे बहुमान करून आपणाजवळ येक माडी राहावयासी देऊन बराबर पंधरावीस माणूस सुधा ठेविले आहेत. मस्तकी हस्त ठेऊन अस्वासन दिल्हे आहे. पाचसे माणूस देऊन जंजीरेयासी पाठवीत होता; परंतु ते नयेत. वरकड लडवई सामान पुर होत असे. जदीद लोक जातो तितका ठेवीत आहे. सात रुो दरमाहा करीत असे. इलायेतीहून हाली ज्याहाजे येणार, आली ऐसी बातमी आहे. येणेप्रमाणे वर्तमान सांगितले ते शेवेसी लिहिले आहे. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶*The sons of Tulaji Angria are reported to have escaped from Visapur. and to have gone to the English at Bombay for refuge.*

No. 272] [*16-1-1771 ?*

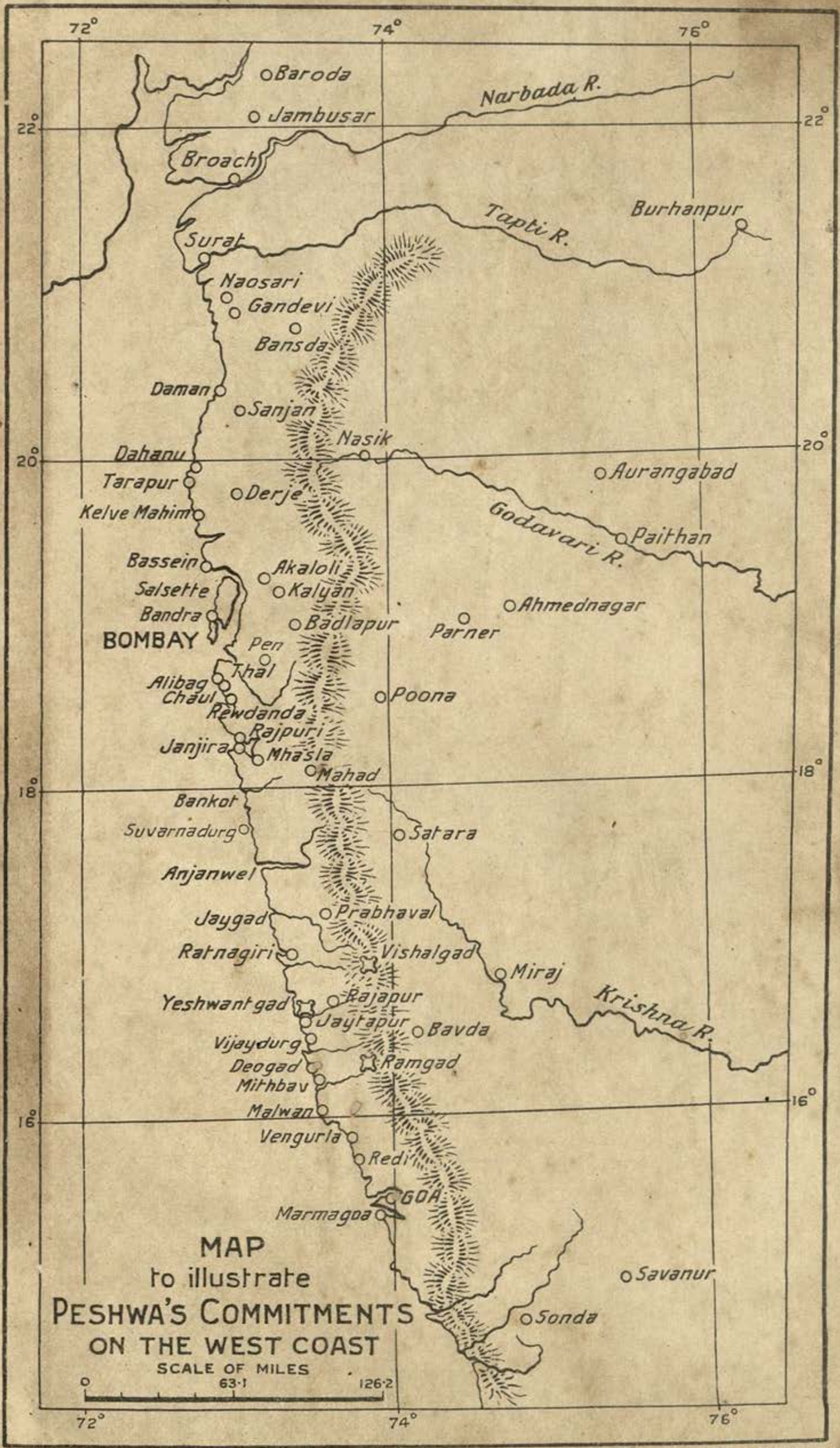
पौ छ ३ सवाल
माघमास

श्री

श्रीमंत राजश्री नाना
स्वामीचे सेवेसी

विनंती शेवक बाबुराव कृष्ण करद्वय जोडून साष्टांग नमस्कार विज्ञापना तागायेत छ २९ रमजान पावेतो स्वामीचे कृपेकरून वर्तमान येथास्तित असे विशेष. येथे तुलाजी आंगरे याचे राजकारणाचे माहार आा २ दोन सापडले होते ते हुजूर पाठवणें येसे आपले आज्ञापत्र आले त्यावरून माहार मजकूर सेवेसी पाठविले आहेत. पावलियाचे उतर द्यावयास आज्ञा करावी. चांगोजी पवार याचे शोधास माणसें पाठविली आहेत पता लागोन सापडला म्हणजे सेवेसी पाठवितो. श्रीमंत राजश्री रावसाहेब कोणे ठिकाणी आहेत? कांही नवल विशेष स्वामीनी ल्याहावयास आज्ञा करावी. आपणाखेरीज आम्हास बातनी कोठून यावी याजकरितां स्वामीनीं ल्याहावयास आज्ञा केली पाहिजे. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶*Baburao Krishna sends to Nana Fadnis the two Mahars whom he had found plotting in favour of Tulaji Angria.*

G.P.Z.O. POONA, 1932.